

PUBLIUS TERENTIUS AFER
VIGJÁTÉKAI.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA MEGBIZÁSÁBÓL

FORDITOTTA

Dr KIS SÁNDOR

KEGYESRENDI TANÁR.

BUDAPEST.

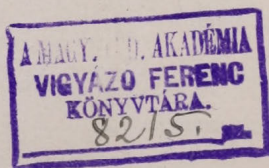
KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

1895.

1454

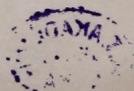

109079

R
1977

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ELŐSZÓ.

A M. T. Akadémia 1893 november 29-én tartott összes ülésében az I-ső osztálynak következő felterjesztése olvastatott fel:

Az I-ső osztály 1893 nov. 25-én tárgyalta a következő években ki nem adott s az akadémia rendelkezésére maradt 400 arany Karátsonyi-díj hova fordítása ügyében kiküldött bizottság jelentését. A bizottság tagjai voltak: ZICHY ANTAL t., BEÖTHY ZSOLT, GYULAI PÁL, SZÁSZ KÁROLY r. és SZIGETI JÓZSEF l. tagok, a kik a következőkben terjesztették az osztály elébe véleményöket.

Az *Ügyrend* illető szakasza így rendelkezik: «Ha a jutalmat másod ízben sem lehetne kiadni, a ki nem adott 400 arany az akadémia rendelkezésére marad s a nyelv- és széptudományi osztály javaslata alapján a drámai irodalom emelését eszközölő művek kiállítására vagy utólagos jutalmazására fordítandó, még pedig:

a) vagy a 400 arany esedékessé váltát megelőző öt év alatt felmerült drámai, színi és nyelvi tekintetben becses és pályadíjt nem nyert színmű utólagos jutalmazására, mire nézve az akadémia I-ső osztályának e

cizélra esetenként választandó öt tagu bizottsága tesz véleményes javaslatot ;

b) vagy a dramaturgia körébe tartozó elméleti vagy irodalomtörténeti feladatok megfejtésének pályázás vagy megbízás útján eszközzésére ; ha pedig ilyenek a 400 arany jutalom esedékessé váltát megelőző öt évben már nyomtatásban megjelentek volna, utólagos megjutalmazására ;

c) s vagy végre ó- vagy újabbkori classikus drámai művek kitünő fordításának eszközzésére szintén megbízás vagy pályázás útján, ha pedig ilyenek a 400 arany jutalom esedékessé váltát megelőző öt évben már nyomtatásban megjelentek, ezek utólagos jutalmazására».

A bizottság szem előtt tartva e rendelkezést, megvizsgálta : vajjon az 1887—1891. évkörben megjelent színművek között van-e olyan, mely e díjjal megjutalmazható? Azonban úgy találta, hogy nincs ; mert, a melyek szóba jöhetnének, már részesültek akadémiai jutalomban. Továbbá oly dramaturgiai munkák és drámai műfordítások sem jelentek meg az 1887—1891 évkörben, melyek e jutalomra igényt tarthatnának. S így nem marad más hátra, mint az, hogy a 400 arany dramaturgiai munkák vagy ó- vagy újabbkori classikai drámák fordításának eszközzésére fordíttassék.

Ehhez képest a bizottság azt javasolja, hogy a 400 aranyból 720 forint fordíttassék Terentius összes fennmaradt művei (hat vígjáték) fordításának tiszteletdíjára, egy-egy darab 120 forinttal díjazva. Ugyanis KIS SÁNDOR, kegyesrendi tanár, Terentius összes műveit lefordította, melyeket még boldogult CSIKY GERGELY mutatott be a class. philologiai bizottságnak, azzal a kijelentéssel, hogy a fordítást szépnek, könnyen folyónak és kellemesen olvashatónak találta ; a bizottság mind a hat vígjátékot

ZICHY ANTAL t., THEWREWK EMIL és LEHR ALBERT l. tagok bírálatai alapján kiadásra elfogadta, de költségvetésének korlátoltsága miatt mindeddig közre nem bocsáthatta.

Továbbá bizassék meg CSENGERY JÁNOS l. t. Aeschylusnak még általa le nem fordított négy színművének, *Prometheus*, *Heten Theba ellen*, *A perzsák* és *Esdeklők* lefordításával. CSENGERY JÁNOS ugyanis az *Orestia* vagyis *Agamemnon*, *Choephorok* és az *Eumenidák*ból álló trilogiáját lefordította s vele a Kisfaludy-társaság pályázatán jutalmat nyert. Ez elég kezesség arra nézve, hogy a még le nem fordított műveket is hasonló sikerrel fogja lefordítani. A ki nem adott 400 aranyból e művek tiszteletdíjául fizettetnék 480 frt, egy-egy mű 120 forintjával díjazva, de e tiszteletdíj csak akkor fizettetnék ki, ha a fordítás megbíráltatott és sajtó alá adatott.

A 400 aranyat 2200 forintban vévén föl, kiadatnék belőle tiszteletdíjra 1200 forint s maradna a nyomtatásra 1000 forint.

A bizottság azt hiszi, hogy az így kiadott teljes Terentius és Aeschylus sorakozva a szintén teljes Aristophaneshez és Plautushoz, Sophocleshez, a classikai drámairodalom fordításának érezhető hézagait tölténé be.

A bizottság véleményét az I-ső osztály elfogadta azzal a módosítással, hogy Aeschylus egy-egy színműve ne 120, hanem 150 forint tiszteletdíjban részesüljön, mint-hogy nehezebb föladat Terentius fordításánál, különösen a chorusok rythmusa miatt; határozatát egyszersmind az összes ülés elébe terjesztette.

A felterjesztés az akadémiától is elfogadtatván, az I-ső osztály tüstént intézkedett a *Terentius vigjátékai* kiadása iránt s felszólította a fordítót, hogy bevezetést, életrajzot s a hol szükségesnek látszik, jegyzeteket csatoljon a fordításhoz. A fordító teljesítvén az osztály kívánságát,

a bevezetés, életrajz és jegyzetek bírálatra adattak, majd NÉMETHY GÉZA l. t. bírálatára alapján elfogadtattak s az egész mű kinyomatása elrendeltetett.

Az I-ső osztály 1895 febr. 9-én tartott zárt üléséből

GYULAI PÁL,
osztálytitkár.

PUBLIUS TERENTIUS AFER.

(185—159. Kr. e.)

Latinos irodalmi korszakunk jelesei jól ismerték s gyönyörrel olvasták és tanulmányozták Publius Terentius Afer komédiáit. Eléggé igazolják ezt a Buday-féle teljes magyarázatos latin kiadás, Csokonai *Patvarszky*-ja («vígjáték Terentiusból mai világhoz alkalmaztatva és magyarországi történetté téve»), superintendens Kis János és Kovásznai Sándor fordításai. Kis Jánostól a *Felső-Magyarországi Minerva* 1828-iki évfolyamában jelent meg az *Andria*, *Az Androszi leány* cím alatt, az 1831-ikiben pedig az *Eunuchus Herélt* cím alatt. Kovásznai Sándortól megjelent az *Andria* 1782-ben Kolozsvárott; később, 1836-ban másodszor, azaz igazában csak új borítékkal és új címlappal ellátva Burián könyvárúsnál. Kovásznai lefordította az *Eunuchus*-t is.

1875-ben *Publius Terentius vígjátékai* cím alatt kiadás végett a Kisfaludy-Társasághoz három terentiusi darab (*Andria*, *Kappan* és *Önkínzó*) fordítását nyújtotta be Sebestyén Jenő, nyugalmazott tanár (való nevén Székács József), a többi hármát későbbre ígérte, de hátrahagyott kéziratai közt csak az említett három vígjátékot lelték meg.

Terentius mind a hat komédiáját magyar fordításban bemutatni nekem jutott, miután Csiky Gergely biztatására és meleg ajánlásával a Classica-philologiai Bizottság foruma elé terjesztettem s ott azon kedvező ité-

letet mondták ki, hogy fordításom, bár nem oly hű, mint a Székácsé, ki az eredeti versmértékében fordított, de «modernebb, színpadiasabb s ennélfogva élvezhetőbb is.» (P. Thewrewk E. előterjesztése. 1892. márczius 21.)

A kiadás, melyet főirányadóul használtam: «Publii Terentii Afri Comœdiæ ex optimarum editionum textu recensitæ, quas adnotatione perpetua, variis disquisitionibus et indice rerum locupletissimo illustravit N. E. Lemaire. Parisiis MDCCCXXVII.»

Nem vitatva azon kérdéseket: van-e, s ha nincs, miért nincs a római költészetnek nemzeties jellege, megtagadható-e a római költőktől minden önállóság; csak utánzó-i-e a görögöknek vagy alkottak újat is; — vígjáték-irodalmukról, különösen Terentius vígjátékairól vita nélkül mondhatjuk, hogy azok görög vígjátékok átdolgozásai.

A régi attikai vígjátéknak — a mint leghatározottabban Aristophanes megalkotta — fő eleme politikai. Valóságos hatalom. Kiméletlen szabadsággal ítél politika és társadalom, államférfiak és politizáló magánosok fölött, satirája személyes szinte a lelkiismeretlenségig. Ezen úgynevezett politikai vígjátéknak a társadalmi vígjátékba való átmeneti korszakát az a vígjáték jelöli, mely már inkább csak a bölcsészetet és az irodalmat bírálja. Az új vígjáték, mely csak a Kr. e. negyedik század utolsó harmadában jelenik meg teljesen kifejlődve, szelid családi vígjáték. Nem örökli a régiek dionysosi mámorát, nem ostorozza a hatalmaskodókat, nem fenyegető, tönkretevő hatalom többé; de nagyot fejlődik a finom lélektani észlelésben, a részletes jellemfestés következetességében és a drámai nyelv szabatosságában. Legkiválóbb költője Menander (Kr. e. 342–290), említésre méltók Philemon, Diphilos, karystosi

Apollodoros és Poseidippos; de egész vígjátékokat ezektől csak a Plautus és Terentius átdolgozásaiban birunk.

Az új attikai vígjáték irányának legjelesebb követője a latinok költészetében Publius Terentius Afer, de annyira követője, hogy méltán nevezték «a római költők leggöröggebbiké»-nek. Ez a görögösség szerkezet és nyelv érdekében nagy haladást jelöl. Terentius meg is nyerte vele, a mire törekedett, a műveltebb közönség tápsait; Róma úgynevezett nagyközönsége sohasem ünnepelte. Utána ennek a *comoedia palliata*-nak a római vígjáték fejlődésére többé semmi hatása sem volt. De az irodalomtörténet drága kincsként őrizte meg ezen irány emlékeit, holott *comoedia togata* darabokból alig maradt ránk több néhány sornyi töredéknél.

Terentiusnak a magyar színműírás fejlődésére alig volt hatása, pedig a XVI. század legnagyobb vígjátékírójának, Molière-nek ő volt a tanítómestere. Igaz, hogy a tanítvány nagyobb lett a mesternél: mert «Molière franczia testestül-lelkestül, legnemzetiebb költője korának akkor is, ha idegen tárgyat idegen téren kezel» (Kaz. G.), Terentius pedig oly nép nyelvén írt, melynek vére nem az ő vére volt, s a mely nép költészetének akkor különben sem volt nemzeti jellege; Molière embereket alkot s azoknak jelleméből fonja egyszerű, tiszta, átlátszó cselekvényeit, ő par excellence a művészi forma és csín mestere, Terentius pedig maga is kénytelen bevallani, hogy szigorúan ragaszkodik görög mintáihoz, lelkiismeretesen megtartja a görög szokásokat és erkölcsöket.

Mindazonáltal Terentiustól sem tagadható meg egy kiválóság, melylyel római pályatársait meghaladta s kiérdemelte uralkodását a római színpadon, s ez az, hogy «valóságos művészi szerkezetre törekedett, nyelve nyugodt, választékos, figyelemmel van a fejlesztésre, lelkiis-

meretes gondot fordít az aprólékos lélektani festésre» (Csiky G.). Plautus művei ugyan közvetlenebb hatásra számíthattak, mert ő görög tárgyait egészen rómaiakká tudta tenni külső színezésben és belső jellemzésben egyaránt, s ezért a nagyközönségnek ő volt a kedvelt költője; de, mint már jeleztük, Terentiusnak is megvolt a maga változatlan közönsége, ő Scipio és Lælius kegyeltje s az előkelő görög műveltségű római nemesség asztaltársa volt.

Ki volt Terentius? E kérdésre e szokásos rövid megjegyzéssel felelhetünk: «Ha Shakspeare Vilmos élettörténetéről mindaz, a mi bizonyos adat, tíz sorban elmondható, pedig hát ő 1564-ben született s 1616-ban halt meg (Kr. u.); mennyi megbízható élettörténeti adataira számíthatunk Terentiusról, ki ezelőtt 2000 esztendővel már meghalt?»

Mondják, hogy a város alapítása után a hatodik század hetvenes éveiben (569/185) vétel vagy ajándék útján, mint rabszolga, nem mint hadi fogoly, talán legzsengőbb korában került Afrikából (Káthágóból) Rómába Terentius Lucanus római senator házába. Bizonyára megnyerő külsejének és szépen fejlődő szellemének köszönhetette, hogy ura nemcsak gondosan neveltette, hanem korán szabaddá is tette. Már itt ura házában kezdődhetek azon ismeretségei és összeköttetései a nobilesek ifjabb nemzedékével, kik a görög irodalom termékei iránt érdeklődők és fogékonyak valának, s az anyanyelv tisztaságát és nemességét, a fővárosi szokás és kifejezésmód csiszoltságát (urbanitas) iparkodtak ápolni. Ily előkelő barátaiúl, kiknek hatásuk lehetett az ifjú költő kifejlődésére, P. Scipio Africanust, C. Læliust és Lucius Furius Philust gyanítják. Tőlök nyerte-e a buzdítást, hogy a komédia-írásra szentelje tehetségét; tőlök nyerte-e az irányt, hogy a vastag ecsetű, eldurvító átalakítás helyére tisztább utánzást léptessen, —

határozottan nem tudható; de az igen, hogy a korabeli legnépszerűbb színműírónak, Cæciliusnak ajánlásával került színre első darabja, az Androszi lány (Andria), huszonhárom éves korában 588/166. év megalapításán.

Az Androszi lány. Pamphilusnak, atyja Simo kívánsága szerint, Chremes leányát Philumenat kellene feleségül vennie. De Pamphilus már ígéretet tett az elhalt Chrysisnek, hogy Glyceriumot (az androszit), kivel már is benső viszonyban élt, feleségül veszi. Philumena meg Charinust szereti. Chremes megtudván Pamphilus viszonyát, felbontja az egyezést. Simo mégis készülleteket tetet a menyegzőre, hogy színvállásra kényszerítse fiát. A ravasz Davus, Pamphilus meghitt szolgája, kiséjti a Simo tervét, Pamphilussal beleegyezést színleltet. Másfelől, hogy Chremes előtt egészen megvilágítsa a helyzetet, kitéteti a Glycerium újszülött fiát ennek szolgája, Mysis által Chremes küszöbére. Chremesnek meg alkalmat csinál annak megtudására is, hogy a gyermeknek Pamphilus az apja és hogy az anyja Glycerium attikai polgárnő. Polgárjogát megerősíti az ép' jókor érkező androszi Crito; ennek előadásából megtudják, hogy Glycerium (eredeti nevén Pasibula) szintén Chremes leánya, kit már rég elveszettnek hittek. Kis leány korában ugyanis nagybátyjával utazott. Ez Androsznál hajótörést szenvedett és meghalt, a lánykát Chrysis atyja nevelte fel, Chrysis pedig utóbb Athenbe hozta, hogy fölkeresse szülőit. A szerelmes párok egybekelésének minden akadályja megszűnik.

Már e darabját is, hogy személyzetét növelje és cselekvényét érdekesebbé tegye, contaminálta, Menander két darabjából (Andria és Perinthia) szötte egygyé, és sikerült vele a művelt körök figyelmét osztatlanul kinyernie.

Nem volt ily szerencsés az *Anyós* (Hecyra) cz. darab-

jával, melyet karystosi Apollodoros ugyanily nevű darabja után készített s 589/165-ben hozott színre.

Az *anyós*. Pamphilus, Laches és Sostrata fia, ki egy Bacchis nevű hetærát kedvelt, nőül vette atyja kívánságára szomszédjok, Phidippus és Myrhina leányát Philumenát. Hosszas vonakodás után («Mondják, két hónap múlva illetéd») már kezdte magát beletalálni házi boldogságába; ekkor meg atyja Imbrosba küldte. Míg ő itt jár, neje, okát nem adva, visszaköltözik a maga szülei házába. Az atyák az anyós Sostrata megférhetetlenségét okolják. A való okot megtudja a hazatérő Pamphilus, hogy esküvőjük előtt egy ismeretlen erőszakosan teherbe ejté Philumenát. s most fiat szült. Pamphilus Myrhina esdeklésére nem árulja el a titkot, de, midőn nejét még sem fogadja vissza, atyja azzal vádolja, hogy még Bacchis rabja. Myrhina a szembeállításnál megismeri Bacchis ujján azon gyűrűt, melyet amaz ismeretlen akkor leánya ujjáról elragadott, s melyet Bacchis Pamphilustól azután elkért; Pamphilus e felismerésből azt is megtudja, hogy házassági jogát ideje előtt gyakorolta. Nejét fiával együtt visszafogadja, — és a titok a házasság titka marad.

Vagy, hogy e kínos családi dráma nem gyakorolt nagy vonzó erőt a római közönségre, vagy, hogy éppen akkor az első és második előadás napján más multságok jobban vonzották a népet: tény, hogy sem első, sem második ízben nem lehetett végig játszani. L. Ambivius Turpio színigazgató kitarása folytán ugyanezen év római játékain harmadszor is megjelent a színen.

Annál fényesebb volt a siker, mely harmadik darabját, az *Önként bűnhődőt* (Heautontimorumenos) koronázta az 591/163. megalesiákon.

Az *önként hűnhődő*. Menedemus fia Clinia, ki szerelmes volt egy szegény leányba, Antiphilába, atyja szigorú

szemrehányásai elől Ázsiába hadiszolgálatba megy. Atyja azzal bünteti magát, hogy fia visszatértéig durva paraszt munkára adja magát. Cliniát nemsokára visszahajtja szerelme, de nem atyja, hanem szomszédjok Chremes házába száll, kinek fia, Clitipho, jó barátja. — Clitipho — atyja tudtán kívül — szeretközik Bacchisszal, de pénze szűken van. Nevelője, Syrus, tanácsára atyja házába szállásolja Bacchist és Antiphilát azon czímen, hogy Bacchis Clinia kedvese, Antiphila pedig Bacchis szolgálója. Chremes, látva Bacchisnak és kíséretének pazarlását, szánja Menedemust, ki fiának — visszatértén való örömében — kész minden kívánságát teljesíteni, azt tanácsolja neki, hogy inkább csalassa ki magától a pénzt, semhogy nyiltan adja. Erre a kicsalásra felbuztatja Syrust. Ekközben Chremes neje Sostrata fölfedezi, hogy Antiphila az ő leánya. Syrus most ráveszi Cliniát, hogy költözzék át Bacchisszal atyja házába s ennek vallja be a valót, hogy Bacchis Clitipho kedvese. Chremest meg azzal ámitja, hogy Clinia csak tettet, mintha kedvelné Antiphilát és hogy színből még is fogja kérni, hogy a lakodalmi készület ürügye alatt pénzt szerezzen atyjától. A cselfogás sikerét látja Chremes, midőn Menedemus csakugyan megkéri fia számára Antiphila kezét: de emez fölvilágosítja a valóról, hogy bíz' ő van csúful rászedve. Antiphila Cliniáé lesz. Chremes Clitiphót azzal fenyegeti, hogy kizárja az örökségből, de utóbb, miután lemond Bacchisról és tisztességes házasságra szánja magát, megbocsát neki s megbocsát a cselzővő Syrusnak is.

E művében egészen híven követi a menanderi eredetit. A darab lefolyása nyugodt: úgynevezett fabula stataria.

Dea menanderi-terentiusi művészet legmagasabb fokán áll a *Herélt* (Eunuchus) cz. darabja, melyet az 593/161. megalesiai játékokon oly fényes sikerrel adtak elé, hogy

az ünneprendezők (kétségtelen, a legközelebbi napok valamelyikén) megismételtették és a költőnek tiszteletdíjúl eddigelé szokatlan összeget, 8000 sestertiust (körülbelül 800 frtot) adtak.

A *Herélt*. Thais, előkelő hetæra egykori fogadott testvérére ismer azon leányban, Pamphilában, kit udvarlója Thrasó, a katona, Rhodusban mint lantosnőt megvett s most neki ajándékuł hozott. E leányt egykor kalózok rabolták el, s Thais most szeretné szülıihez s polgári jogához visszasegíteni. De Thraso, mivel egy fiatal athenit, Phædriát, nála versenytársuł talált, vonakodik átadni a leányt, míg meg nem győződik előnyéről. Phædria Thais kérésére visszavonul, s ez megkapja a leányt (Pamphilat).— Ugyanekkor Phædria Thaisnak egy herélt inast akar ajánlkozni. Chærea, Phædria legényke öcsese meglátta Pamphilát a Piræusban, mohó vágygyal követte s tudja, hogy bevitték Thaishoz. Parmenónak, ki ép' a heréltet készűl bevinni Thaishoz, félig tréfás tanácsára evvel öltözetet cserél s herélt gyanánt ő jut be. Thais a tisztnél van. Chærea a kedvező alkalmat felhasználja s örömtől ittasan hagyja el a házat. De felismerik. Már-már nagy a zavar. Thais kutatásainak azonban sikerűl kideríteni, hogy Pamphila attikai polgárleány. Chærea kész nőűl venni. Thraso jogát veszti. Thais pedig, ki magát az ifjak atyjának ótalmába helyezi, Phædriának birtokában marad.

Csupa vidámság, csupa kellem; nincsenek benne afféle bonyodalmak, cselszövények, melyeket szerelmes ifjak és szigorú atyáik összeűtközései szoktak szűlni, ravasz rabszolgák szoktak kifőzni és kivívni. Legkitűnőbbben sikerűlt Chærea, e 16 éves legényke üde fiatalságú személye.

Még ugyanezen évben a római játékokon színre kerűlt az *Élısdi* (Phormio) cz. darabja, melyet karystosi Apollodoros *Epidikazomenosa* után irt.

Az *Élősd*i. Demipho és Chremes testvérek egy időben utaznak el hosszabb időre, fiaikat, Antiphót és Phædriat, Geta felügyelete alatt hagyják, de pénz nélkül. Phædria beleszeret egy cziterás-leányba, ki egy kerítő birtokában van; Antipho meg szerelmes lesz egy szegény árvaleányba, ezt azonban nevelője Sophrona csak mint törvényes hitvest engedheti át neki, minthogy Phanium attikai polgárleány. Phormio, az ügyes élősd, úgy segít Antiphón, hogy magát a leány gyámjának, Antiphót pedig a leány rokonának adja ki, s törvény szerint neki ítelteti feleségül a leányt. A hazaérkező Demipho már így találja őket. Chremes Lemnosban jár, hol Stilpho néven ismerős és asszonya s ettől leánya van. E lányt akarja elhozni, hogy férjhez adja Antiphohoz. De nem találja őket. Mert az asszony nem győzte várni Stilphót, Athenbe jött fölkeresni őt, de e nevet itt nem ismerték. Az asszony meghalt. Phormio harmincz mináért — melyre pedig Phædriának van szüksége — ajánlkozik az öregeknek, hogy ő feleségül veszi azt a nőt, kit a törvény Antiphónak ítelt. A pénzt megkapja. Sophrona ráismer Stilpho-Chremesre, s ez megtudja tőle, hogy Antipho tulajdonképen az ő leányát, Phaniumot, vette feleségül. Az öregek nagyon megörülnek: Phædria meg már meg is vette a cziterás-leányt, midőn az öregek visszakövetelik Phormiótól a pénzt. Phormio erre Chremes felesége előtt feltárja férje titkos bűnét. Nausistrata eleinte kesereg, de aztán Phædria érdekében megbocsát s férje bosszantására Phormiót meghívja ebédre.

Cselekvénye nem magasabb kedélyi érdekű, de a főszerep, Phormio, mesteri alkotás a cselszövények hirtelen eltalálásában és keresztülvitelésben. Mellette Geta válik ki; ritkán hagyja el a színpadot, mindig új foglalkozása van.

Végre az összes terentiusi darabok koronája, a *Test-*

vérek (Adelphoi) került színre 594/160-ban Aemilius Paulus halotti játékain. Ezt is Menander után készítette.

A *Testvérek*. Demeanak két fia van. Aeschinust, az idősebbet, agglégény nagybátyja Micio mint örökbe fogadott fiát neveli a városban igen engedékenyen; Ctesiphót, az ifjabbat, atyja szigorúan tartja otthon a tanyán. Aeschinus eltitkolja Demea előtt, hogy Ctesipho szerelmes egy cziterásleányba, ki egy Sannio nevű kerítő hatalmában van. Demea éppen akkor érkezik a városba, mikor híre kel, hogy Aeschinus erőszakkal elszöktette ura házából a leányt és Micio pénzéből ki is fizette az árát. Demea most szemére hányja Miciónak engedékenységet, dicséri Ctesipho józanságát és szelidségét; később azonban kiderül, hogy Aeschinus tulajdonképpen Ctesipho kértére és számára szöktette el a leányt. Aeschinusnak benső viszonya van egy szegény sorsú attikai polgárleánnyal (Pamphila), kitől fia születik s kinek szavát adta, hogy feleségül veszi. A leányszöktetés csínyjének híre azon aggasztó gyanút kelti kedvese házi körében, hogy hűtlenül megszegi ígéretét. Micio mindenről világosan értesülván a házasságba beleegyezik. Demea is megtudja, hogy Ctesipho mit vétett, nemcsak belenyugszik a történetbe, sőt maga is megváltoztatja régi szigorú elveit.

A mese nagyon egyszerű, a bonyodalom laza, de a lélektani fejlesztés a két testvéri jellem és az erkölcsi-pædagogiai kérdések kidolgozásában valódi művészettel van kialakítva. A darab komikuma nyersebb mint másutt, néhol plautusilag nyers, mint az ütlegelő jelenet Sannióval.

Ezután valószínűleg, hogy a görög irodalmat tanulmányozza s magának feldolgozásra tárgyat és anyagot szerezzen, 595/159-ben Görögországba utazott. De hazatérőjében a Malea hegyfok körülhajózásánál a vihar partra szállni kényszerítette. Innen Patrasba ment, hogy

bevárja hajóját. De a hajó elsülyedt s benne Terentius készlete is. A fiatal (26 éves) költő mélyen elbúsulva ment az arkadiai Stympalusba s ott meg is halt.

Míg Róma előkelősége az ifjú költő termékeny tehetőségétől újabb s egyre művészeibb alkotásokat remélt s várt a római színpad számára, Cæcilius iskolájának folytató hadat indítottak ellene, s hogy győzelmöket annál biztosabban kivívják, élőkön egy régibb komédia-költő Luscius Lanuvinus szintén menanderi darabbal lépett fel, de csúfosan megbukott (*Phasma* = *Kisértet*).

Ekkor aztán minden eszközt felhasználtak ellene i gyűlölködő gyanúsításokkal az ünnepadóknál, a próbák és előadások félbeszakításával, megvető bírálatokkal, először is lehetőleg ki akarták szorítani az újonczot és elriasztani, aztán vádolták lopásról és végre csalásról, hogy kontár fogalmazványait előkelő pártfogói javíttatják ki, s a pún ifjú álорczája mögött tulajdonképen ezeknek a fénye ragyogott.

Ez utolsó vád ellen védekezni Terentius maga sem tartá érdemesnek és szükségesnek, de annak sem maradt nyoma, hogy azok a gyanúsított előkelők valami módon ellene mondtak volna a rágalomnak. Cicero az egész dolgot pusztá mende-mondának mondja (Atticushoz).

Mindazonáltal nem érdektelen fölemlíteni, hogy pl. az *Önként bűnhődő* előszavában, midőn nyíltan bevallja, hogy micsoda

«Jeles példák nyomán halad s hiszi,
Mit ők tehettek, néki sem tilos,»

abban,

«— — mit egy nem épen jószívű
Vén verselő rebesget róla, hogy
Nem hajlamában, csak barátai
Tehetségében bízva kezde a
Színműíráshoz s készületlenül,»

a vita eldöntését a közönség ízlésére és ítéletére bízta.

Még érdekesebb a *Testvérek* előszavában az a nyilatkozata, melyben a gyanúba vett előkelők barátságával dicsekszik:

«Azt is ráfogták a rágalmazók,
 Hogy őt előkelők segítgetik,
 S hogy folyton egyfélélt ír, s vádjokat
 Nyomósnak vélik; ő a legnagyobb
 Dicséretül tekinti, hogy azok
 Kedvellik, a kiket szeret a nép,
 S ti mind, s a kiket mindig szivesen
 Követtek békén s harczban egyaránt.»

Azt is mondják [mint pl. Portius Licinius], hogy Terentius iránt a nemes rómaiak kegye nem volt igen tartós, hogy, miután elszegényedett, cserben hagyták; ekkor ő kénytelen volt Görögországba menekülni s ott a legnagyobb nyomorban halt meg. A kétes hitelű találgatásokat mellőzve, elégedjünk meg Sedigitus egyszerű értesítésével, mely szerint «Afer, miután hat darabot hozott színre a népnek, Ázsiába utazott hajón, és nem látták többé. Így lön vége.»

Terentius komédiái első termékei egy öntudatos színművészi költésnek Rómában. A görög eredetiek egyszerű tervét azáltal szélesítette ki és tette változatosabbá, hogy contaminált, azaz két darabból készített egyet, vagy más-más darabokból válogatott szerepeket és jeleneteket szőtt egy kerek egészzé. Előzőivel és kortársaival szemben éppen a szerkezet teljességével és tökéletességével mutat fel meglepő haladást.

Jellemeit híven és tisztán rajzolja, de nem eléggé éles színekkel festi; komikai szerepei nem eléggé merészek és eredetiek, s éppen ezért komikai helyzetei legfőlebb derült

hangulatot hoznak létre, nem kaczagtatót. Ebben Plautus fölötte áll.

Plautusnál a jellemek sokszor torzképekké fajulnak, a Terentiuséi erkölcsi típusokká mosódnak el. Mindazonáltal, a mint Plautus torzképei ismert alakoknak meseteri képei, Terentius is alkotott az ó-korban valóságos típusokká vált alakokat, ilyenek pl. az önként bűnhődő Menedemus és az élődi Phormio.

Mind a hat komédiában ugyanazon egy chablen uralkodó, különösen a jellemek megválasztásában és szembeállításában, mint: a jószívű apa, a ki azonban kissé fösvény; a jó jellemű, de szeretkezni és költekezni szerető fiú; a rabszolga (nevelő), ki mindig a fiú pártján van és soha az apáén. Anyajellemeket nem is igen alkalmaz. Női jellemei: egy-egy hetæra, kinek azonban lelke nem romlott, hanem mások iránt való jószívúségeért vagy utóbb kiderülő polgári származásáért a közbecsülést is megnyeri; de legkedveltebb nőalakjai egy-egy ártatlan gyermek leányka, kit sorsa hány-vet a nélkül, hogy vészbe sodorná, minden salak közt megmarad sértetlen tisztasága, s jó sorsa boldogsághoz juttatja. Mellékszerepek: az élődi, a rabszolga, a katona, a dajka. A bonyodalom csomója rendesen a szerelem, kivéve a *Testvérekben*. A cselekvény mindenikben az utcán játszik. A zenét összes darabjai számára Claudius rabszolgája, Flaccus, szolgáltatta. A zenekíséret kettős fuvola (tibia pares) volt. Ez inkább klarinéthez mint fuvolához hasonlítható hangszernek, melyen mind a két szárba egyszerre fújtak, négy fajtája volt; megválasztása a darab jellemétől és hangulatától függött.

Nyelvezete a valódi római urbanitasnak kifejezője. Bizonyára ez érdemének kell tulajdonítanunk azt az elismerést, melylyel Cicero őt római Menandernek, Cæsar

pedig megfelezett Menandernek nevezi. Csakhogy, míg Cicerónak tetszenek kevésbbé izgató érzései is, Cäsär sajnálkozik az erő hiányán.

De ha nincs is az ő «*lenia scripta*»-ival összekötve a «*vis*», ezt csak az ő sajátos egyéniségéből s azon öntudatos törekvéséből kell értelmeznünk, mely megóvta őt alkotásai-ban a salaktól, a brutalitástól, s melylyel a komédia fejlődésének egészen új irányt jelölt. Igaz, hogy sem a tömeg, sem kora költői nem követték őt ez új irányban, tet-szésre is csak azon körökben talált, melyek a magas görög műveltség és fejlett ízlés hatása alatt állottak; de az is igaz, hogy midőn Terentius halála után a jó palliata költők sora majdnem lezáródott s e költészeti műfajt tovább nem fejlesztették, hanem régibb költők komédiáit kezdték ismé-teini újakúl, Terentius műveit még sokáig olvasták s időről időre a megrongált vagy elrontott szöveg helyreállításán hűséges gondnal fáradoztak a «tudós grammatikusok».

A FORDÍTÓ.

ANDROSZI LÁNY.

(ANDRIA.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

SIMO, Pamphilus atyja.

PAMPHILUS, Simo fia.

DAVUS, Simo szolgája.

DROMO, Simo hajdúja.

SOSIA, Simo szabadosa.

CHARINUS, Philumena kedvese.

BYRRHIA, Charinus szolgája.

CRITO, idegen Androsból.

CHREMES, Philumena atyja.

GLYCERIUM, más néven Pasibula, Chremes leánya,
Pamphilus kedvese.

MYSIS, Glycerium szolgálója.

LESBIA, Glycerium bábája.

Hely: Athen.

Szintér: egyik felől Simo lakása, másik felől Glycerium lakása.

ELŐBESZÉD.

- Költőnk, hogy írni kezdett, azt hivé,
Mindig csak arra kell ügyelnie,
Jó műtől a közönség mit kíván.
Már látja, hogy másként van a dolog:
5 Előbeszédeket kell írnia,
S nem, hogy művének adja vázlatát,
Csupán azért, hogy védje meg magát
Egy vén irigy költő rágalmától.¹
Hallgassátok, mi a vád ellene.
- 10 Menander írt egy Andriát meg egy
Perinthisét. Mindkettőt ismeri,
Ki egyiket jól tudja. Egyező
A tartalom, de más a szerkezet.
Költőnk az Andriába átvevé
- 15 Perinthiséből, mit jónak talált.
Ezért gyalázzák, azt vitatva, hogy
Színmű-mesét így szőni nem szabad.
Magok sem vallják, a mit vallanak.
Mert őt vádolva, vádolják vele
- 20 Együtt Naevius, Plautus, Ennius,
Kiket költőnk, mint példákat, követ:

¹ Luscius Lanuvinus, ki szintén tett kísérletet menanderi darabok átdolgozásával (*Phasma*), de teljesen megbukott.

- Jobban szeretvén egyszerűségöket,
Semmint az ő mesterkedésöket.
Intjük tehát őket, nyugodjanak,
25 Ne rágalmazzanak, mert visszahull
Fejökre rágalmuk súlyos köve.
Művünkre, kérünk, jól figyeljetek,
Ismerjétek meg és ítéljetek :
Remélhető-e még elismerés,
30 Vagy el kell vetni minden műveit.

*

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Simo, Sosia

s néhány szolgál, kik életmi szereket hoznak.

SIMO (a szolgálakhoz).

Bevinni. Elmehettek. Sosia,

Maradj: egy-két szavam —

SOSIA.

Már is tudom:

Hogy jól készítsük el.

SIMO.

Az s még egyéb.

SOSIA.

Mi az, miben még én szolgálhatok?

SIMO.

35 Szükség most nem szakácsságodra lesz,
Hanem, mit eddig is tapasztalék
Benned, hűségre s hallgatásra.

SOSIA.

Szólj.

SIMO.

Mióta szolgálomnak fogadtalak,
Tudod, hogy mindig jól bántam veled,
40 Rabszolgából szabaddá tettelek;
Mivel szolgálatodban hű valál,
Legbőkezűebben díjaztalak.

SOSIA.

Nem is felejttem el.

SIMO.

S én tettemet
Nem sajnálom.

SOSIA.

Simo, öröm nekem,
45 Ha tetszésedre van szolgálatom,
S nagyon köszönöm, hogy szívesen veszed.
De most, hogy említed, zokon esik,
Mert mintha szemrehányás volna ez,
Hogy jóvótodról elfeledkezem.
50 Jelezd, csak egy két szóval, mit kívánsz.

SIMO.

Megmondom. Tudd meg hát először is,
Hogy e menyegző puszta színlelés.

SOSIA.

Mért színlelés?

SIMO.

Meghallod, csak figyelj,
Fiamnak életmódját, tervemet,

55 S azt is, miben lesz szükségem reád.
 Midőn legényi korba jutott fiam,
 Eresztém őt szabadján, mert előbb
 Nem ismerhettem meg természetét,
 Míg fékezé kor, mester, félelem.

SOSIA.

60 Igaz.

SIMO.

S ő más ifjak szokásait,
 Kiknek sokféle kedvtöltése van :
 Egyik lovat tart, más' vadász-kutyát,
 A harmadik böleselkedést tanul, —
 65 Mértékletesen bár mindegyiket,
 De egyiket sem kedvelte szerfölött.
 Örültem ennek.

SOSIA.

S méltán : azt hiszem,
 Ez a középút a legüdvösebb.

SIMO.

Igy élt; s mert elve volt : mindenkivel
 70 Békében élni, könnyen engedett,
 Mindig kedvébe járt mindenkinek,
 Nem volt czivódó, nem tolakadó.
 Irigyek nélkül jó barátokat
 S becsülést így legkönnyebb szerzeni.

SOSIA.

75 Böles életelve volt : mert biz' manap
 Az engedelkenység barátokat,
 Igaz-mondás gyűlölséget szerez.

SIMO.

E közbe, mintegy három éve, a
 Szomszédságunkba egy lány költözött
 80 Androsból, a szegénység üldözé,
 Elhagyták szívtelen rokonai, —
 Fiatal volt a leányka és csinos.

SOSIA.

Ah, félek e lány hozza a veszélyt!

SIMO.

Eleinte szegényen élt s erkölcsösen ;
 85 Font, szőtt, ezzel kereste kenyerét.
 Megváltoztatta a szeretkezés.
 Fűt-fát ígért egyik-másik neki,
 A mint szokták a fajta emberek,
 Kik élvet hajhásznak dolog helyett.
 90 Megegyezett; azontúl ebből élt.
 Kik hozzá jártak, hogy velők legyen,
 Rávettek s elvitték a fiamat.
 Én észrevettem, hogy, no, fogva van.
 Jövet-menet lestem szolgálkat,
 95 És reggelenkint meg-megkérdézem :
 «Fiú, Chrysisnél tegnap mely'k maradt?»
 Mert a lánynak Chrysis volt a neve.

SOSIA.

Értem.

SIMO.

Most Phaedrúst, máskor Cliniát
 Vagy Niceratust mondták : akkor e
 100 Három szerette egy időben. Ej,
 Hát Pamphilus? Mi? Csak fizet s mulat.

Örültem. Máskor újra kérdezém ;
 De nem hallhattam róla mást soha.
 Így gondolkoztam : mily derék gyerek,
 105 Megtestesült szilárdság és erény ;
 Mert, a ki e népség közé kerül,
 És szíve köztök szeplőtlen marad,
 Az élte sorsával tisztába van.
 Ez is tetszett, s mindenki jót beszélt
 110 Felőle ; sorsomat magasztalák,
 Fiam hogy ily kitünő jó gyerek.
 Mi szükség róla többet mondanom ?
 Jó hírnevére felbuzdult Chremes.
 Még ő jött hozzám s tett ajánlatot,
 115 Hogy egyetlen leányát, gazdagon
 Kiházásítva, venné el fiam.
 Tetszett ; én elfogadtam ; s e napot
 Tűztük ki a menyegző napjául.

SOSIA.

Mi gátol hát ; mért nem lehetne így ?

SIMO.

120 Mindjárt meghallod. Nem sokára, hogy
 Ez megtörtént, e szomszédnő, Chrysis,
 Meghalt.

SOSIA.

Hál' Isten' ! Megkönnyebbülék,
 Féltem Chrysisből.

SIMO.

A halott körül
 Ott volt fiam együtt a többivel,
 125 Rendezte a temetkezést velök ;

Bús volt s nem egyszer együtt sírt velök.
 Ez is tetszett. Gondoltam : jó szívű,
 Mint szánja, bár csak ismerőse volt ;
 Hogyan sajnálná még mint kedvesét ;
 130 S érettem, atyjáért, mily gyásza lesz ?
 Az érzékeny szív, részvevő kebel
 Jelének véltem akkor könnyeit.
 Szóval : követve példáját Chrysis
 Temetésére én is elmegyek,
 Mi rosszat sem gyanítva.

SOSIA.

Jaj, mi lesz

135 Ebből ?

SIMO.

Meghallod. Őt viszik. Megyünk.
 E közben a kísérő nők között
 Szemembe tűnik egy leány.

SOSIA.

Csinos

Talán ?

SIMO.

Termetre, arczra, Sosia,
 140 Igézőbb és szerényebb nem lehet.
 Látom, hogy jobban sír a többinél,
 S járása köztök díszes és nemes,
 Megyek s a rabnőktől megkérdezem :
 Ki ez ? Mondják, hogy a Chrysis huga.
 145 Hohó ! eszembe villan : itt az ok.
 Ezért e száanalom s könnyhullatás.

SOSIA.

Mi lesz ebből, jaj!

SIMO.

A menet halad.

Az égetőhöz érünk. Felteszik

Testét. A máglya ég. Sírás-rivás.

150 E közben a leány, kit említék,

Magán kívül veszélyesen közel

Megy a tűzhöz. Rémültében fiam

Szerelmét, melyet jól takargatott,

Tüstént elárulá. Hozzá szalad,

155 Derékon fogja s szól: Glycerium,

Szívem, mit téssz? vesztedbe mért rohansz?

S keblére sírva oly bizalmasan

Borúlt a lány, tisztán megérthetők

Belőle, hogy szerelmök már nem új.

SOSIA.

160 Ne mondd.

SIMO.

Komor kedvvel térek haza.

Pirongatásra sincs elég okom.

Azt mondhatná: Mit tettem én, atyám?

Mi a bűnöm? Vagy véték az, hogy őt

Meggátolám s megmentém életét?

165 Mentsége jó s helyes.

SOSIA.

Valóban az.

Ki életet ment meg, ha azt szidod,

Mit tennél azzal, a ki vészt okoz?

SIMO.

Dühöngve másnap hozzám jő Chremes;
 Szörnyűség, a mit hallott: Pamphilus
 170 E jött-ment lánynyal mint nejével él.
 Kezdem tagadni; ő vitatja. És —
 És visszavonja tett ajánlatát.

SOSIA.

De már akkor fiadnak . . . .

SIMO.

Ez se volt
 Pirongatásra még elég nagy ok.

SOSIA.

175 Kérlek, miért?

SIMO.

Mert így szól: Lásd atyám,
 Úgy éltem eddig, mint tanácsolád.
 Ma-holnap éltem-sorja változik,
 Engedd követnem en-tanácsomat.

SOSIA.

Pirongatásra így mi ok marad?

SIMO.

180 Ha e miatt a szerelem miatt
 El nem fogadná e színlelt frigyet.
 A megfeddésre mindjárt lesz okom.
 Azért terveztem e színlelt frigyet;
 S hogy e ravasz Davus most játszsza le
 185 Mesterkedéseit, mikor nem árt.
 Kézze-lábbal dolgozni fog, tudom,

Inkább az én bosszantásomra, mint
Fiam hasznára.

SOSIA.

Mért?

SIMO.

Kérdezheted?

Gonosz annak szíve-lelke : hisz vegyem
190 Csak észre, hogy . . . . De mért e sok beszéd?
Ha, mit szeretnék, hogy jól ütne ki,
A frigyet elfogadná Pamphilus,
Még csak Chremest kell megnyernem, s hiszem,
Hogy őt könnyen kiengesztelhetem.
195 Teendőd : e színlésben légy ügyes ;
Davust ijeszd ; tartsd szemmel Pamphilust,
Kilesve minden tervöket.

SOSIA.

Elég,

Lesz rá gondom. Megyek be már. (El.)

SIMO.

Eredj.

MASODIK JELENET.

Simo.

SIMO.

Nincs kedve megnősülni, bizonyos ;
200 Láttam, hogy Davus megszeppent, mikor
Hallotta, hogy menyegző lesz. De jó.

HARMADIK JELENET.

*Davus, Simo.*DAVUS (*magában*).

Nem értem ezt a változást; uram

Nyájaskodása jót alig jelent.

Hogy meg nem kapja a leányt fia,

205 Hallotta, föl se' vette, szót se' szólt.

SIMO (*magában*).

Majd szól mindjárt; s megérezed, tudom.

DAVUS.

E tettetett jó kedvvel rá akart

Bennünket szedni, s akkor lepni meg,

Mikor nem is tartunk már semmitől,

210 De gátat vetni sem leend időnk.

Ravaszul!

SIMO.

Nézd, a gazember mit beszél!

DAVUS (*megrezen*).

Gazdám. Nem vettem észre.

SIMO.

Davus.

DAVUS.

Ah,

Mi a'?

SIMO.

Jer, én hívlek.

DAVUS.

Mit akarhat ez?

SIMO.

Mit mondasz?

DAVUS.

Én, miről?

SIMO.

Te kérdezed?

Fiamnak, mondják, hogy szeretője van.

DAVUS.

215 De nagy gondjok van rá.

SIMO.

Figyelsz?

DAVUS.

Nagyon.

SIMO.

Illetlen volna most kutatnom ezt:

Mit eddig tett, hozzám nem tartozik.

Korával együtt jár a kedvtelés.

Ezentúl másképen kell élnie.

220 Intlek, sőt kérlek, térítsd észre őt.

DAVUS.

Hogy értsem ezt?

SIMO.

Kinek szeretője van,

A nősüléstől mind huzódozik.

DAVUS.

Mondják.

SIMO.

S ha gaz tanácsadója van,
Zavart fejét csak jobban megzavarja.

DAVUS.

Nem értelek.

SIMO.

Nem? Ej!

DAVUS.

Rejtélyeket,
Mint Oedipus, Davus nem fejteget.¹

SIMO.

Világosan mondjam ki hát?

DAVUS.

Igen.

SIMO.

230 Ha megtudom, hogy meggátolni e
Menyegzöt, bármiben mesterkedel,
Félholtra verlek s rajtad örletek ²
Holtod napjáig, Davus, esküszöm,
S helyetted én örlök, ha megszegem.
235 Megértettél vagy még most sem?

¹ Oedipus és a Sphynx rejtélye; Oedipus felelt meg először a Sphynx kérdésére.

² Gyalcgmalom, taposómalom, mint nálunk a szárazmalom; itt lovak húzzák, ott emberek hajtották; nálunk körforgás, náluk taposás.

DAVUS.

Nagyon,
Szavad világos, nincs rajt' hímezés.

SIMO.

Hogy ebben rászedj, azt el nem türöm.

DAVUS.

Kérlek, szólj gyengédebben.

SIMO.

Még gúnyolsz?
Meg nem csalsz, mondom, intlek, jól vigyázz.
240 Ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek. (El.)

NEGYEDIK JELENET.

Davus.

DAVUS.

No, Davus, itt habozni nem lehet.
Gazdám eléggé érthetőn beszélt.
S ha e bajon ravaszság nem segít,
Vagy én vagy ifjú gazdám elveszünk.
245 Mihez fogjak? Segítsem Pamphilust
Vagy az öregre hallgassak? Nehéz.
Ha nem segítem, annak vége van;
Ha meg segítem, végem van nekem.
Apját bolonddá tenni most bajos.
250 Először is: szerelmét tudja már,
Reám haragszik, szemmel tart, nehogy
Cselt s gátot vessek e kötés elé.

- Vétkes leszek vagy nem, talál okot,
 Jogos vagy nem jogos, malomra vet.
- 255 Vesztemre mindezek fölé, e lányt,
 Ez androszit, — neje vagy szeretője, nem
 Számít, — teherbe ejté Pamphilus,
 S a mit terveznek, még azt hallani:
 Szerelmök nem merész, de vakmerő.
- 260 Fiú lesz vagy lány, fölnevelik magok:
 Költöttek is már érte egy mesét,
 Hogy e nő atheni polgárleány:
 Volt itten egy öreg kereskedő,
 Androsznál szenvedett hajótörést;
- 265 Aztán meghalt; kis árváját, e lányt
 Chrysisnek atyja ott nevelte föl.
 Mesének jó, de nem valószínű,
 Nekem nem, bármint tetszik önekik.
 De jó Mysis. Megyek s a forumon
- 270 Szót váltok Pamphilussal e felől,
 Ne érje apja készületlenül.

ÖTÖDIK JELENET.

Mysis.

MYSIS.

- Hallom, hallom, kit híjak: Lesbiát.
 Polluxra, e nő részeges, szeles;
 Ilyenre bízni egy első-szülést!
- 275 Elhíhatom. Ni mily akaratos
 E vén boszorkány, ez az Archylis,
 Tudom, miért; együtt iszik vele.
 Hallgassatok meg, Istenek! Legyen

Szerencsés e szülés. Kövessen el
 280 E bába inkább másoknál hibát.
 De Pamphilus jön erre, s hogy siet!
 Jaj, nincs-e baj? bevárom, megtudom.

HATODIK JELENET.

Pamphilus, Mysis.

PAMPHILUS.

Hát nem példátlan szörnyűség-e ez?
 Így kell-e egy apának tennie?

MYSIS.

285 Mi ez?

PAMPHILUS.

Egek! Hát nem gyalázat ez?
 Határoz, hogy rögtön megházasít.
 Tudatta volna ezt előbb velem;
 Aztán együtt beszéltük volna meg.

MYSIS.

290 Mit hallok? én boldogtalan!

PAMPHILUS.

S Chremes?

Ki lányát tőlem megtagadta, most,
 Hogy én nem engedek, hát enged ő.
 Rám törni s ily megátalkodva, hogy
 Glyceriumtól elszakitsanak! . . . . .

295 Ha megtörténik, én megőrülök.

Van így szerencsétlen s boldogtalan

Szerelmes, mint én? — Istenek! S Chremes
 Rokonságát ki nem kerülhetem?
 Lenéztek, megvetettek, s hány felől!
 300 Hisz' akkor már készen volt minden. Eh,
 Kosár után? De mért erőltetik?
 Hacsakhogy nem rút? Senkinek se kell;
 Vegyem el én.

MYSIS.

Elrémit e beszéd.

PAMPHILUS.

Apámról erre most mit szóljak? ah,
 Ily könnyen venni ily nehéz ügyet!
 305 Imént a forumon mellém kerül:
 Ma megnősülsz, készülj, siess haza.
 Akárcsak azt mondotta volna: menj
 Hamar haza s otthon kösd fel magad'.
 Bámúlatomban szólni sem tudék.
 310 Akármit, egy ügyetlen vagy hazug
 Mentő okot. De nem. Megnémulék.
 Előre tudva is mit mondhatok?
 Akármit; akkor mégsem hallgatok.
 De így mit kezdjek? Annyi a bajom;
 315 Ezer felől szorítja lelkemet:
 Szerelmem, szánalmam s e frigykötés,
 Melytől irtózom. És a tisztelet
 Atyám iránt, ki eddig úgy nevelt,
 Hogy többet szívem nem kívánhatott;
 Hogy' ellenkezzem most ő véle? Jaj,
 320 Azt sem tudom, hol a fejem!

MYSIS.

Mi lesz

A vége ennek? Oh, mint rettegek.
 Glyceriummal ezt tudatni kell.
 Vagy ő vagy én. Mert e kétség között
 Szívünk csak erre-arra ingadoz'.

PAMPHILUS.

325 Ki szól itt? Mysis. Üdvözöllek.

MYSIS.

Oh,

Légy üdvözölve, Pamphilus.

PAMPHILUS.

No, hogy'

Van úrnőd?

MYSIS.

Hogy'? Vajúdik és — szegény —
 Aggódik, mert menyegződ napjaúl
 E nap volt tűzve, s fél, hogy elhagyod.

PAMPHILUS.

330 Ilyenre, oh, még csak gondolni is?
 Megcsalni őt igaz szerelmeért,
 Ki életét, jövőjét bízta rám,
 Ki szívemben már úgys hitvesem.
 E jól nevelt szűz-tiszta keblet én
 335 Bűnös nyomorba dobjam? Nem, soha.

MYSIS.

Nem félténém, ha rajtad állna csak:
 De birsz-e győzni majd a kényszeren?

PAMPHILUS.

S te engem oly gyávának tartasz-e?
 Oly szívtelen, hálátlan és czudar
 340 Embernek, hogy sem boldog napjaink
 Emléke, sem szerelme, sem saját
 Becsületérzetem nem ösztönöz
 Eléggé, hogy megtartsam eskümet?

MY SIS.

Egyet tudok: méltó reá, hogy őt
 345 Emlékezetben tartsd.

PAMPHILUS.

Emlékezet?

Oh Mysis, Mysis, lelkem örzi még
 Chrysis szavát Glycerium felől.
 Már szinte haldokolva, hívatott
 Magához; elmenék; kimentetek,
 350 Magunk maradtunk bent, s ezt mondta ő:
 «Oh, kedves Pamphilus, nézd, e leány
 Mily szép, mily ifjú. Azt is tudhatod,
 Szépség, ifjúság mennyit ér neki,
 Hogy megvédhesse életét s szívét.
 355 Azért jobboldra, jó szívedre, hív
 Esküdre s ennek árva léttire
 Kérlek s könyörögve kényszerítelek,
 Ne válj el tőle, oh, ne hagyd el őt.
 Hisz' én testvéremül szerettelek,
 360 Hisz csak hozzád vonzódott a szíve,
 Hisz teljesíté minden óhajod'.
 Légy férje, társa, atyja, gyámola.
 A mit hagyok, mindazt te rád bízom.»

Kezét kezembe tette. Haldokolt.
365 Megesküdtem. Megtartom eskümet.

MYSIS.

Hiszem.

PAMPHILUS.

Mellőle, szólj, mért távoznál?

MYSIS.

Bábát hívok.

PAMPHILUS.

Siess. De hallod-e?

Menyegzőről előtte szót se ám,

Nehogy baját növeljük.

MYSIS.

Értelek.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Charinus, Byrrhia.

CHARINUS.

370 Mit mondasz? hogy ma tartja Pamphilus
Menyegzőjét vele?

BYRRHIA.

Azt.

CHARINUS.

Honnan tudod?

BYRRHIA.

Davustól hallám most a forumon.

CHARINUS.

Oh! hogy mennél jobban vigyáz s remél,
Reményét veszelve annál csüggedőbb,
375 Bágyadtabb és erőtlenebb a szív.

BYRRHIA.

Ha mit kívántál, meg nem nyerhetéd,
Polluxra, jobb, kívánj megnyerhetőt.

CHARINUS.

Más énnekem nem kell, csak Philumen.

BYRRHIA.

Ej, ej, gondolnál inkább arra, hogy . . .

380 Hogy e szerelmet szívedből kiverd,
Mint ily beszéddel égő vágyadat
Lobogtatnod elérhetetlenért.

CHARINUS.

Tanácsot a betegnek könnyen oszt,
Ki ép. Helyemben mást tennél te is.

BYRRHIA.

385 Tégy tetszésed szerint.

MÁSODIK JELENET.

Charinus, Byrrhia, Pamphilus.

CHARINUS.

De Pamphilus

Jön. Úgy lesz: a teljes bukás előtt
Próbállok mindent.

BYRRHIA (*magában*).

Min gondolkodik?

CHARINUS.

Könyörgve, esdve kérem őt magát,
Előtte feltárom szerelmemet.

390 Remélem, rá birom: néhány napig

Menyegzőjét halaszsa. Hátha lesz
Belőle valami.

BYRRHIA.

Aligha lesz.

CHARINUS.

Szóljak vele? mit gondolsz, Byrrhia?

BYRRHIA.

Miért ne? mást ha nem nyersz is vele,
395 Megérti, hogy majd versenytársa léssz.

CHARINUS.

Menj a pokolba e gyanúval, eh!

PAMPHILUS.

Charinus. Üdvözöllek.

CHARINUS.

Pamphilus,
Isten hozott; épen hozzád jövök
Reményt, tanácsot kérni és segélyt.

PAMPHILUS.

400 Magamnak is szűken van mindenik.
De hát mi baj?

CHARINUS.

Ma nősülsz?

PAMPHILUS.

Meglehet.

CHARINUS.

Utószor látsz engem, ha megteszed.

PAMPHILUS.

Hogy-hogy'?

CHARINUS.

Jaj, nem merem kimondani.
Kérlek, mondd meg te neki, Byrrhia.

BYRRHIA.

405 Szerelmes a menyasszonyodba.

PAMPHILUS.

Úgy
Érzelmek épen nem egyezők.
S viszonytok, mondd csak, már bizalmasabb?

CHARINUS.

Nem, Pamphilus, nem.

PAMPHILUS.

Kár.

CHARINUS.

Elsőbben is
Szerelmemre s barátságunkra kérlek,
410 Ne vedd nőül.

PAMPHILUS.

No én azon leszek.

CHARINUS.

S ha nem tehetnéd, szíved érdeke —

PAMPHILUS.

Szívem?

CHARINUS.

Halaszd el csak néhány napig
Menyegződet, ne lássam, elmegyek.

PAMPHILUS.

Charinus, most hallgass meg engemet.
415 Szerintem nemtelen gondolkodás
Hálát kívánni, hol nincs érdemünk.
E frigykötést kerülni én talán
Inkább óhajtom, mint megnyerni te.

CHARINUS.

E szóval visszaadtad lelkemet.

PAMPHILUS.

420 Most már de mindent elkövessetek,
A mit lehet, magad s itt Byrrhia,
Koholjatok, terveljetek, hogy e
Lányt néked adják. Én azon leszek,
Hogy énnekem ne adják.

CHARINUS.

Értelek.

PAMPHILUS.

425 Davus jön, épen jókor, én az ő
Ügyességében legtöbbet bízom.

CHARINUS (*B.-hoz*).

Te meg nekem nem tudsz mást mondani,
Mint a minék rám semmi haszna sincs?
Pusztulsz el innen?

BYRRHIA.

Szíves örömet. (*El.*)

HARMADIK JELENET.

*Davus, Charinus, Pamphilus.*DAVUS (*magában*).

430 Jó Istenek, mi jót hozok! De hol
Találom Pamphilust, hogy rettegő
Szívét örömmel árasztom?

CHARINUS.

Nagyon

Vignak látszik.

PAMPHILUS.

Látom; nem tudja még

A bajt.

DAVUS.

Biztos, ha meghallotta, hogy
435 Menyegzőjét készítik, —

CHARINUS (*Pamphilushoz*).

Hallod-e?

DAVUS.

Lélekszakadva jár-kelek és keres,
De hol lehet? hol is keressem őt?

CHARINUS.

Még sem szólítod meg.

DAVUS.

Megyek tovább.

PAMPHILUS.

Hé, Davus, állj meg.

DAVUS.

440

Én-e? Pamphilus!

Téged hajszozzak. Itt Charinus is.

Jó, hogy találalak mindkettőtöket.

Veleték volna egynehány szavam.

PAMPHILUS.

Davus, veszendőben vagyok.

DAVUS.

Figyelj.

PAMPHILUS.

El is vesztem.

DAVUS.

Tudom, mi a bajod.

CHARINUS.

De én kétségbe eshetem.

DAVUS.

Tudom.

PAMPHILUS.

445 Nősülni énnekem —

DAVUS.

Azt is tudom.

PAMPHILUS.

És még ma.

DAVUS.

Jaj, fülem! mindent tudok.

Te félsz, hogy el kell vened a leányt.

Te meg, hogy elvehesd, azért epedsz.

CHARINUS.

Való.

PAMPHILUS.

Igaz.

DAVUS.

Jót állok érte, nincs

450 Baj, ép' ezért.

PAMPHILUS.

Engem, boldogtalant,

Mindenre kérlek, ments ki e kínos

Zavarból és minél előbb.

DAVUS.

No jó.

Lányát Chremes nem adja már neked.

PAMPHILUS.

Honnan tudod?

DAVUS.

Azonnal megtudod.

- 455 Imént atyád előfog engemet,
 Elmondja : ma téged megházasít,
 S még mást, mit felsorolni nines időnk.
- 460 Tüstént szaladtam a forumra, hogy
 Veled közöljem. S hogy nem leltelek,
 Megyek fölebb, villoglak mindenütt.
 Sehól. Szemembe tűnik Byrrhia.
 Kérdezlek. Nem látott. Bosszankodom,
 465 Töprengve, mit tegyek. Véletlenül,
 Megvillan bennem e gyanú : Nini,
 A vendégségre semmi készülés ;
 Gazdám komor, s menyegzőt rögtönöz ;
 Sehogysem illik össze.

PAMPHILUS.

Nos ?

DAVUS.

Futok

- 470 Rögtön Chremeshez. Kívül semmi zaj.
 Örültem.

CHARINUS.

Hogyne.

PAMPHILUS.

Csak tovább.

DAVUS.

Lesem ;

De senki sem jó-megy. Násznép sehól.

Bekandikálok ; a házon belül
Se' virág, se' nóta.

PAMPHILUS.

Jó jel. Értelek.

DAVUS.

475 Jelenthetnek menyegzőt e jelek?

PAMPHILUS.

Úgy gondolom, Davus, nem.

DAVUS.

Gondolom,

Azt mondd? Elhibáztad. Bizonyos.

Chremes szolgájával találkozám

Jöttömben ; egy kis zöldséget s halat,

480 Nehány obolnyi¹ árút vitt neki.

CHARINUS.

Davus, te megmentettél engemet.

DAVUS.

Én nem.

CHARINUS.

Hogyan? Hozzá nem adja már.

DAVUS.

Nevetséges. Következés-e, ha

Ő hozzá nem, hozzád kell adnia ;

¹ Obolus görög aprópénz ; a mi pénzünk szerint 4—5 krajczár értékű.

485 Ha jól utána nem látsz, s nem nyered
Meg a Chremes öreg barátait?

CHARINUS.

Jól mondod. Indulok, bár e remény
Már annyiszor megcsalt. Isten velünk! (El.)

NEGYEDIK JELENET.

Pamphilus, Davus.

PAMPHILUS.

Atyámnak így mi a szándéka? Mért
490 E tettetés?

DAVUS.

Megfejttem én neked.
Ha megharagszik, hogy lányát Chremes
Hozzád nem adja, önmagára lesz
Boszús, reád nem, mert nem tudta ki
E házasság iránt érzelmedet.
495 Csak egy szóval mondd, hogy nem kell a lány,
Okolni téged fog, s kész a zavar.

PAMPHILUS.

Akármit inkább.

DAVUS.

Ő atyád neked;
Bajos. S e nőcskének nincs senkije.
Kiűzni őt ürügyre lel hamar.

PAMPHILUS.

Kiűzni?

DAVUS.

Könnyű.

PAMPHILUS.

500 Kérlek, Davusom,

Hát mit tegyek?

DAVUS.

Mondjad, hogy elveszed.

PAMPHILUS.

Eh!

DAVUS.

Mért?

PAMPHILUS.

Én mondjam?

DAVUS.

Mért ne?

PAMPHILUS.

Nem, soha.

DAVUS.

Ne vonakodj'.

PAMPHILUS.

Ne zaklass.

DAVUS.

Halld, mi lesz.

PAMPHILUS.

Hogy tőle ehhez zárnak el.

DAVUS.

Nem úgy.

- 505 Én ezt teszem föl: majd így szól atyád:
 Ma megnősülsz; felelsz: megnősülök.
 Czivódni kérlek, mondd, min fog veled?
 Fogós tervében így meggátolod,
 S veszély nélkül. Mert az kétségtelen,
 510 Hogy őt hozzád nem adja már Chremes,
 Épen ezért emezzel ne szakíts,
 Nehogy ő megváltoztassa szándokát.
 Atyádnak mondj «igen»-t, hogy bár keres,
 Ne lelhessen haragra új okot.
 515 Mert a mentő okot, melyben bizol:
 Ily életmóddal hogy nem kapsz leányt,
 Könnyen megczáfolom. Készebb szegényt
 Keresni, mint el hagyjon romlani.
 De hallva, hogy közönbösen veszed,
 520 Késlelkedő lesz, nem hamarkodik.
 S míg mást szerez, jöhet jobb fordulat.

PAMPHILUS.

Így gondolod?

DAVUS.

Sőt így hiszem.

PAMPHILUS.

Vigyázz,

Hová juttatsz.

DAVUS.

Fogadj szót.

PAMPHILUS.

Megteszem.

De meg ne tudja, őrizkedni kell,

525 Hogy gyermekem van tőle ; mert szavam
Köt fölnevelnem.

DAVUS.

Vakmerő kötés.

PAMPHILUS.

Ez ígéretre kért zálog gyanánt

Abban, hogy őt el nem hagyom soha.

DAVUS.

Jó, lesz rá gondunk. Ámde jó atyád.

530 Vigyázz, ne sejtse, hogy rossz kedvű vagy.

ÖTÖDIK JELENET.

Simo, Davus, Pamphilus.

SIMO.

Utánok nézek, mit terveznek ők.

DAVUS.

Biztosra fogja, hogy ellenszegülsz.

A rejtekből készülten lép elé,

Mondókáját is megtanulta jól,

535 Melylyel téged zavarba hoz. Vigyázz.

PAMPHILUS.

A mint birok.

DAVUS.

Ismétlem, Pamphilus,
 És hidd el, hogy pirongató szavat
 Nem hallasz tőle: csak mondd, elveszed.

HATODIK JELENET.

Byrrhia, Simo, Davus, Pamphilus.

BYRRHIA.

Gazdám parancsa, mást ne is tegyek
 540 Ma, csak jól szemmel tartsam Pamphilust;
 Mi terve van e nősülés felől:
 Ezért járok nyomában ennek is.
 Davussal együtt itt van. Ugy teszek.

SIMO.

Itt mind a kettő.

DAVUS.

Rajta.

SIMO.

Pamphilus!

DAVUS.

545 Fordulj felé, mintegy véletlenül.

PAMPHILUS.

Atyám.

DAVUS.

Jól indul.

SIMO.

Megnősülsz, miként
Mondottam, még ma.

BYRRHIA.

Ettől függ ügyünk,
Mit válaszol.

PAMPHILUS.

Mint másban, ebben is
Parancsod' teljesíteni kész vagyok.

BYRRHIA.

550 Ah!

DAVUS.

Ámúl.

BYRRHIA.

Mit hallok!

SIMO.

Szép és helyes,
Hogy, mit kívánok, készséggel teszed.

DAVUS.

Nem mondtam-e?

BYRRHIA.

Úgy nézem, itt uram
Kibillent a házasságból.

SIMO (*P.-hoz*).

Te menj

555 Be és várj, míg szükségem lesz reád.

PAMPHILUS.

Megyek. (*El*)

BYRRHIA.

Hát egy léleknek sem lehet

Már hinni, semmiben? Jó példaszó,

Igaz: magához csak mindenki jobb,

Mint máshoz. Én is láttam e leányt,

Emlékszem rá, csinos: no ép ezért

560 Rossz néven sem veszem, hogy Pamphilus

Inkább magának szánta, mint neki.

Hírül viszem; rossz hírért rossz a bér. (*El*)

HETEDIK JELENET.

*Davus, Simo.*DAVUS (*magában*).

Ez azt gondolja, most cselt forralok

Ő ellene; azért maradtam itt.

SIMO.

565 Nos, Davus, mit beszél?

DAVUS.

Semmit sem az.

SIMO.

Semmit sem?

DAVUS.

Épen semmit.

SIMO.

Én pedig

Szerettem volna.

DAVUS.

Hogy váratlanul
Jött, gondolom, az bántja egy kicsit.

SIMO.

Felelni tudsz-e őszintén s valót?

DAVUS.

570 Én? semmit sem könnyebben.

SIMO.

Egy kicsit

Zokon esik e házasság neki,
Mert már emebhez úgy hozzá szokott?

DAVUS.

Dehogy ; vagy tán ha mégis, pár napig
Tart búja érte, s vége, tudhatod.
575 Ő e dologban jól gondolkodott.

SIMO.

Dicsérem érte.

DAVUS.

Míg tehetette, míg
Ifjú legényke volt, szeretkezett ;

De akkor is titkon, s őrizkedett,
 Nehogy szenny érje jó hírét s nevét.
 580 Most megnősül, szívét nem vonja más.

SIMO.

Úgy tetszett, kedvetlen volt egy kicsit.

DAVUS.

Nem e miatt; hanem boszús reád.

SIMO.

Reám?

DAVUS.

Gyerekség.

SIMO.

Hát mért?

DAVUS.

Semmiért.

SIMO.

Csak mondd ki bátran.

DAVUS.

Hogy szűkmarku vagy,

585 Azt mondja.

SIMO.

Én?

DAVUS.

Igen. Megnősited

S alig szánsz — mondja — tíz drachmát¹ reá.

Fiad menyegzőjét mutatja ez?

Kit híjak — úgymond — vendégségre meg

Barátaim közül főképen ily

590 Napon? Biz ezt, ha meg kell vallanom,

Én sem dicsérem, hogy fösvénykedel.

SIMO.

Hallgatsz!

DAVUS (*magában*).

Ezt megzavartam.

SIMO (*magában*).

Lesz nekem

Gondom rá, hogy jól menjen a dolog.

Mi lappang itt? Miben mesterkedik

595 Ez a gaz róka? Mert kétségtelen:

Ha cselvetés, annak szerzője ő.

¹ Drachma görög aprópénz, a mi pénzünk szerint 36—37 krajczár érték.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Mysis, Simo, Davus, Lesbia.

MYSIS.

Biz' úgy igaz, mint mondod, Lesbia,
Szívűség férfiakban ritkaság.

SIMO.

Az androszi lány szolgálója ez?

DAVUS.

Ugyan?

SIMO.

De az.

MYSIS.

600

Hanem hát Pamphilus.

SIMO.

Mit hallok?

MYSIS.

Az megtartja esküjét.

SIMO.

Hm!

DAVUS.

Volna ez siket vagy néma az!

MYSIS.

A gyermeket hogy felnevelteti.

SIMO.

Nagy ég! mit hallok? Jaj, ha ez való."

LESBIA.

605 Ez már derék s igaz szívű legény.

MYSIS.

A legjobb szív. Hanem menjünk be már,
Hogy el ne késünk.

LESBIA.

Menj elől. Megyek.

(Elmennék.)

MÁSODIK JELENET.

Davus, Simo, Glycerium.

DAVUS (magában).

E bajnak most ellenszert hol veszek?

SIMO (magában).

Hogyan? Ily dőre? E jött-ment személyt?
610 Ah értem. Oh én együgyű. Alig
Találom el.

DAVUS.

Mi? mit talál ez el?

SIMO.

Az első csel kezdődik ellenem.
 Ezzel vajúdasát színleltetik :
 Chremest ijeszteni.

GLYCERIUM (*bent*).

Oh, Juno, segíts!
 615 Juno Lucina,¹ ments meg engemet!

SIMO.

Hajh, s ily hamar? Nevetséges! Alig
 Hallhatta meg, hogy itt állok; siet.
 Rosszul rendezted, Davus, az időt.

DAVUS.

Én?

SIMO.

Vagy tanítványid feledékenyek.

DAVUS.

Nem értem, mit beszélsz.

SIMO.

620

Ha e komoly
 Tervemben készületlenül talál,
 Milyet kaczag rajtam? Most ő merül
 Az árba, én a partra evezek.

¹ Juno Lucina a vajúdó nők istennője.

HARMADIK JELENET.

Lesbia, Simo, Davus.

LESBIA.

Még, Archylis, minden jó rendbe' van,
 625 S miket látok, minden jel kedvező.
 Meg kell füröszteni most a kisedet,
 Aztán itatni rendelés szerint
 Abból, mit átadék. Tüstént jövök.
 Castorra mondom, gyönyörű fia
 630 Van Pamphilusnak. Megbecsülve ezt
 Magát becsülte meg. Jó Istenek,
 Áldjátok érte, mert ő jó szívű.

NEGYEDIK JELENET.

Simo, Davus.

SIMO.

Ki téged ismer, képes hinni, hogy
 A mester ebben nem te vagy?

DAVUS.

Miben?

SIMO.

635 Mit kell a kis gyerekkel tenni, nem
 Benn a szobában mondta meg, hanem
 Az utcáról kiáltja vissza be.
 Davus! hát így becsülsz te engemet?
 Oly ostobának tartasz engemet,
 640 Hogy ily nyíltan megcsalhatsz engemet?

A cselre aztán jól készüljetek,
Hogy én ijedjek meg, ha rá jövök.

DAVUS (*magában*).

Nem én; most ő ámitja önmagát.

SIMO.

Intettelek? Megtiltottam: ne tedd?
645 Te szót fogadtál? Mit nyertél vele?
Vagy azt hiszed, majd néked elhiszem,
Hogy e gyermeknek apja Pamphilus?

DAVUS (*magában*).

Tudom, mit gondol; én rendben vagyok.

SIMO.

Mért nem felelsz?

DAVUS.

Hogy' hinnéd? mintha nem
Tudatták volna már veled.

SIMO.

650

Velem?

DAVUS.

Ah, észrevetted a csalást magad?

SIMO.

Ámit.

DAVUS.

Besúgták: e nélkül ugyan
Miként támadhat benned e gyanú?

SIMO.

Miként? mert jól ismerlek.

DAVUS.

Igy tehát

655 E csel szerzőjének vélsz engemet.

SIMO.

Bizonyynyal.

DAVUS.

Még nem jól ismersz, Simo.

SIMO.

Téged nem? én?

DAVUS.

Akármit szóljak én,

Hogy ámitlak, mindjárt azt gondolod.

SIMO.

Méltatlanul.

DAVUS.

Biz Isten, nem merek

660 Előtted egy kukkot se' szólni már.

SIMO.

No azt tudom, hogy itt nem volt szülés.

DAVUS.

Ezt jól tudod; de majd ajtód elé

Mégis kitesznek egy kis gyermeket.

Hogy még jókor megtudd, im megsugom,
665 Ne vágd arczomba, cselt hogy én veték.
Szeretném, hogy rólam máskép ítélj.

SIMO.

Honnan tudod?

DAVUS.

Hallottam s elhiszem,
Hogy elhigylem, sok minden összevág.
Először is, hogy Pamphilustól ő
670 Terhes, rég mondja; ráfogás, kisült.
Most hallva nősülési szándokát,
Bábát hivat s egy gyermeket hozat,
Gondolva, hogy, ha nem látsz gyermeket,
Ez a menyegző mégis végbemegy.

SIMO.

675 Úgy! s meg nem mondtad Pamphilusnak ezt?

DAVUS.

Ki vonta hát el tőle, ha nem én?
Tudjuk mindannyian, bolondja volt
Az örülésig, s most nősülni vágy'.
Legjobb, ha rám bizod, te meg siess
680 Menyegzőjével; így czélt érhetünk.

SIMO.

Menj csak te, s várj s készítsd el, a mi kell. (*D. el.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Simo.

SIMO.

Nem font be, nem hiszem minden szavát.
 De, a mit mondott, hátha mind igaz.
 Mit bánom én. Az itt a fődolog,
 685 Mit a fiam maga ígért. Megyek
 Chremeshez és megkérem a leányt,
 Ha megkapom, menyegzőjét miért
 Halasztanám máról máskorra el?
 Fiam megegyezett, kétségtelen,
 690 Ha visszavonná, kényszeríthetem.
 De ime ép előmbe jó Chremes.

HATODIK JELENET.

Simo, Chremes.

SIMO.

Köszöntlek.

CHREMES.

Épen hozzád indulék.

SIMO.

Én meg hozzád.

CHREMES.

Jó, hogy találkozunk.

Nálam néhányan azt hiresztelék,
 695 Tőled hallották, hogy ma egybekel

Fiaddal a leányom. Megtudom
Már, ök-e vagy te esztelenkedel.

SIMO.

Figyelj egy kissé : azt is megtudod,
A mit te kívánsz, azt is, a mit én.

CHREMES.

Hallgatlak : szólj.

SIMO.

700 Az Istenekre és
Barátságunkra kérlek oh Chremes,
Mely kis korunktól együtt nőtt velünk,
S egyetlen lányod- és fiamra, kit
Megmentenünk egészen rajtad áll,
705 Segíts ez ügyben, és tartsuk meg a
Menyegzőt úgy, a mint megtervezők.

CHREMES.

Eh, hagyj fel a kéréssel, mintha ezt
Tőlem megnyerned kérve kellene.
Azt gondolod, megmásítnám szavam?
710 Ha mindkettőjük óhajta : vidd.
De hogyha mind a kettejökre több
Bajt hozna, mint gyönyört, kérlek, tekintsd
Úgy, hogy te volnál lányom atyja, és
Én volnék Pamphilusnak atyja.

SIMO.

Ezt

715 Ohajtom, ezt kívánom én, Chremes,
Nem sürgetném, de most legjobb.

CHREMES.

Nono?

SIMO.

E nő s fiam között nagy a harag.

CHREMES.

Először hallom.

SIMO.

És milyen harag;
Legkönnyebb lesz most elválasztanunk.

CHREMES.

720 Mesebeszéd.

SIMO.

Úgy van, úgy.

CHREMES.

Azt mondom én,
Heracles-uccsegén, szerelmesek
Haragja újabb lángra lobbanás.

SIMO.

Előzzük meg, kérlek, míg kedvező
Az alkalom, míg e zavar miatt
725 Elfojtva szenvedélye, míg ezek
Mesterkedése, színlelt könnyei
Csalárdsággal meglágyítnák szívét:
Nősítsük meg. Remélhető, Chremes,
Hogy tisztességes házaselet és
730 A megszokás könnyen kimenthetik
Bolond szerelmének veszélyiből.

CHREMES.

Te csak reméled ; ám én nem hiszem,
Sem azt, hogy állandó leszen frigyök,
Sem azt, hogy ily bajt én elszívelek.

SIMO.

735 Ha meg sem kísérléd, hogy tudhatod ?

CHREMES.

Kisérlenem leányommal bajos.

SIMO.

Mindössze annyi baj lehet — mitől
Őrizzen ég ! — hogy el kell válniok.
De nézd, ha jóra üt ki, mily haszon :
740 Megtérítéd barátodnak fiát,
Te jó vőt s lányod jó férjet nyerend.

CHREMES.

Nos ? már ha így meggyőződ lelkemet,
Én jó szerencsédet nem gátolom.

SIMO.

Mindig méltán becsültelek, Chremes.

CHREMES.

745 De mondd csak.

SIMO.

Mit !

CHREMES.

Honnan tudod te, hogy
Viszály van köztök?

SIMO.

Davus mondta, ki
Jól tudja minden titkukat, s maga
Vett rá, hogy csak sürgessem e frigyet.
Tenné-e, mit gondolsz, ha biztosan
750 Nem tudná, hogy fiam kívánja így?
De halld magától. Hívjátok Davust!
Im jő.

HETEDIK JELENET.

Davus, Simo, Chremes.

DAVUS.

Téged kereslek.

SIMO.

Nos minek?

DAVUS.

Mért nem jön a menyasszony? Este lesz.¹

SIMO (*Chremeshez*).

No hallod? (*D-hoz*) Davus, eddig töled én
755 Tartottam, hogy szolgák szokásaként
Megcsalsz; mivel fiam szeretkezett.

¹ A menyasszonyt a rómaiaknál este fáklyavilággal és zene-
szóval vitték át a vőlegény házába és itt lakták el a lakodalmat.

DAVUS.

En?

SIMO.

Hittem. Most megvallom titkomat.

DAVUS.

Mit?

SIMO.

Megtudod. Mert kezdek bízni már
Benned.

DAVUS.

Kezded belátni, ki vagyok.

SIMO.

760 Nem volt menyegző készülöben itt.

DAVUS.

Mi? nem való?

SIMO.

A végből színlelém,
Hogy benneteket így megkiséرتselek.

DAVUS.

Mit mondasz?

SIMO.

Igy van.

DAVUS.

Lám ezt a fogást
Nem birtam volna meg se' sejteni.
Minő ravasz terv!

SIMO.

765. Halld : midőn imént
Beküldtelek, ép' itt találkozáink.

DAVUS (*félre*).

Na, most ügyünk aligha vesztve nincs.

SIMO.

Mit tőled hallék, elmondtam neki.

DAVUS.

Mi fejlik ebből?

SIMO.

Kérem a leányt
770 Fiamnak tőle, . . . hát megegyezett.

DAVUS.

Megbuktam.

SIMO.

Mit beszélsz ? Mi ?

DAVUS.

Bölcsen van.

Hogy nagyon

SIMO.

És ő nem késlelteti.

CHREMES.

Megyek haza, hogy elkészüljenek ;
Aztán sietve hírt hozok neked. (*El.*)

NYOLCZADIK JELENET.

Simo, Davus.

SIMO.

775 Most kérlek, Davus, mert te vagy magad
E házasság szerzője,

DAVUS.

Én magam.

SIMO.

Vezesd tovább a jó úton fiam'.

DAVUS.

Becsületemre mondom, szívesen.

SIMO.

Míg tart haragjok, könnyen megtehet'd.

DAVUS.

Ne aggódjál.

SIMO.

780

Vajj' ő most hol lehet?

DAVUS.

Valószínű, hogy otthon.

SIMO.

Bémegegyek,
S mit megbeszéltünk, elmondom neki. (El.)

KILENCZEDIK JELENET.

Davus.

DAVUS.

Elvesztem, el. Mentő okom mi van,
Malomra hogy ne jussak s jog szerint?
785 Már mindent felzavartam : uramat
Megcsaltam, ifjú gazdámnak pedig
Menyegzőt készíték tudtán kívül,
S olyat, mit atyja sem remélle már.
Oh cselszövés! ha én nyugton vagyok,
790 Mi baj sem történik. De ime jó.
Jaj! állanék szirten, leugranám.

TIZEDIK JELENET.

Pamphilus, Davus.

PAMPHILUS.

Hol az a gaz, ki engem tönkre tett?

DAVUS.

Jajjaj!

PAMPHILUS.

Méltán sujt rám a bűnhődés,
Megvallom. Mért valék oly ostoba,
795 Hitvány szolgára bíznom sorsomat?
Könnyenhivőségem gyümölcse ez.
De nem menekszik boszulatlanul.

DAVUS.

Ha ebből megmenekszem, más veszély,
Tudom nem ér.

PAMPHILUS.

Most hát mit mondjak én
800 Atyámnak? hogy nőmül ezt nem veszem,
Holott imént ígértem meg neki?
Miféle arczátlanság volna ez?
Nem, nem tudom, mihez fogjak.

DAVUS (*magában*).

Nem ám,
Magam se'. Ép' azon gondolkozom.
805 Csak ezt mondom: majd módját ejtem én,
Hogy hátráltassuk kissé a veszélyt.

PAMPHILUS.

Ah!

DAVUS.

Észrevett.

PAMPHILUS.

No, jó madár, mi lesz?
Lásd: bölcs tanácsod mily hinárba vitt
Engem, boldogtalant?

DAVUS.

Kimenetelek.

PAMPHILUS.

Engem kimentesz?

DAVUS.

Biztos, Pamphilus.

PAMPHILUS.

810 Mint most.

DAVUS.

Remélem, sokkal jobban.

PAMPHILUS.

Oh !

Benned, gazember, hogy bizhassam én ?

Te hoznál helyre ily veszett ügyet !

Ebben biznom, ki most a legnagyobb

Biztosságból e házasságba vitt.

815 Hogy erre üt ki, nem megmondtam-e ?

DAVUS.

Mondottad.

PAMPHILUS.

És te most mit érdeemelsz ?

DAVUS.

Akasztófát. Hanem hagyj egy kicsit

Magamhoz térnem ; megvan már a mód.

PAMPHILUS.

Oh, hogy nincs módom úgy büntetni, mint

820 Kivántalak, de most előbbvaló

A bosszunál saját ügyem-bajom.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Charinus, Pamphilus, Davus.

CHARINUS.

- Ki merné hinni, vagy gondolni csak,
Hogy létezhetnek oly lelketlenek,
Kik más kárán örülnek s a magok
825 Jóléteért mást bajba döntenek?
Ez a becsület? A leggazabb faj ez,
Mely szemben elhazudja szándokát,
S ha teljesíteni kell ígéretét,
Adott szavát kénytetve megszegi,
830 Bár félve, önjaváért megteszi.
S kezdődik a fenhéjázó beszéd:
«Ki vagy te? Énnekem? Hogy én neked?
Már enmagamnak első én vagyok.»
Adott szó? Kérddheted, el sem pirul.
835 Mitől se' tart, hol félni kellene,
S ott fél, a hol nincsen rá semmi ok.
De mit tegyek? méltatlanságait
Szemére hányni hozzá menjek-e?
Leszidjam? azt mondják: mit nyersz vele;
840 Sokat; bizonynyal felboszantom őt,
S evvel kitöltöm rajta bosszumat,

PAMPHILUS.

Charinus, enmagammal téged is
 Veszélybe döntlek s tudtomon kívül,
 845 Ha meg nem szánnak még az Istenek.

CHARINUS.

Úgy? tudtodon kívül? mentsége van;
 Igéreted' beváltottad.

PAMPHILUS.

Mi ez?

CHARINUS.

S még most tovább akarsz ámitani.

PAMPHILUS.

Hát ez mi?

CHARINUS.

Megtudván szerelmemet,
 850 Örvendezél. S oh, én boldogtalan!
 Szívem szerint ítéltém szívedet.

PAMPHILUS.

Nem igaz.

CHARINUS.

S ez öröm nem volt elég neked,
 Hogy mézes szóval még biztatgatál?
 Vedd el.

PAMPHILUS.

Vegyem el! Hajh! nem tudod, minő
 855 Veszély környékez engem, mennyi bajt
 Szerzett tanácsával gaz Davusom.

CHARINUS.

Tőled tanulja; mért csodáljam én?

PAMPHILUS.

Ha ismernél engem s szerelmemet,
Nem szólnál így.

CHARINUS.

Atyáddal, azt tudom,
860 Hogy összetűztél, s rád neheztel is,
S hogy megnősülj ma, nem kénytethetett.

PAMPHILUS.

Nem ám; te nem látod, hol itt a baj.
Nem készült itt menyegző énnekem.
Nőt adni nékem senki sem kívánt.

CHARINUS.

Csupán magad.

PAMPHILUS.

865 Ne menj el. Nem tudod.

CHARINUS.

Annyit tudok, hogy őt nőül veszed.

PAMPHILUS.

Mért bántasz? lásd: szünetlen ösztökélt,
Atyámnak ígérjem, hogy elveszem,
Kért, biztatott, míg rá vett végre is.

CHARINUS.

Ki?

PAMPHILUS.

Davus.

CHARINUS.

Davus. És mért?

PAMPHILUS.

870

Nem tudom.

Csak azt tudom, hogy rajtam Istenek
Verése, hogy hallgattam öreá.

CHARINUS.

Igy történt ez, Davus?

DAVUS.

Igy.

CHARINUS.

Eh, czudar!

Verjen meg ég s föld érdemed szerint.

875 No, mondd: ha minden ellensége e

Kötéssel vágyik őt megfojtani,
Különb tanácsot egy is adhatott?

DAVUS.

Elbuktam bár, de nem fáradtam el.

CHARINUS.

Tudom.

DAVUS.

Ha egy út célra nem vezet,
880 Más útra lépünk át. Vagy azt hiszed,

Az első út, ha célra nem vezet,
Hibádat jóvá tenni nem lehet.

PAMPHILUS.

Nagyon ; ha jól utána jársz, az egy
Házasságból nekem kettőt csinálsz.

DAVUS.

885 Nekem, mint hű szolgáltnak, Pamphilus,
El kel követnem mindent, hogy neked
Használjak, bár fejembe kerül is ;
Neked pedig, ha egy s más nem sül el
Úgy, mint kívántad : megbocsátanod.
890 Nem üt ki jól : nem én rajtam mulik.
Találj te jobbat : üzz el engemet.

PAMPHILUS.

Örömmel : csak te tégy előbb azon
Helyzetbe vissza, melyből elvonál.

DAVUS.

Azt megteszem.

PAMPHILUS.

Hanem hát rögtön ám.

DAVUS.

895 Szt ! Állj ! Zörgés Glycerium ajtaján.

PAMPHILUS.

Mi gondod rá.

DAVUS.

Gondoltam valamit.

PAMPHILUS.

Valahára?

DAVUS.

Mindjárt megmondom neked.

MÁSODIK JELENET.

*Mysis, Pamphilus, Charinus, Davus.*MYSIS (*vissza*).

Lesz gondom rá e pillanatba' fel-
 Keresnem, bárhol is találom, és
 900 Hozzád vezetnem tüstént Pamphilust:
 Csak, csak ne gyötrődjél úgy, édesem.

PAMPHILUS.

Mysis.

MYSIS.

Mi a'? Jaj, édes Pamphilus,
 Beh jókor lepsz meg.

PAMPHILUS.

Mért?

MYSIS.

Úrnőm hivat,
 Kér, jőj hozzá, ha szereted, hamar,
 905 Azt mondja, látni óhajt.

PAMPHILUS.

Szörnyűség.
 Tetézve a baj. Bölcs terveddel ily

Veszélyt kellett idézned rám s reá?
Hivat, mert meghallotta e kötést.

CHARINUS.

Nyugton vannak, ha ez nyugton marad.

DAVUS.

910 Csak rajta, ő ha még önkénytesen
Eléggé föl nem böszült, bujtogasd.

MYSIS.

Ez az. Ezen gyötrődik a szegény.

PAMPHILUS.

Én, Mysis, Istenekre esküszöm,
Hogy őt elhagyni nem fogom, soha,
915 Nem, akkor sem, ha az egész világ
Ellenségemmé válnék e miatt.
Én őt kívántam; ő enyém; szivünk
Egygyé lett érzetünkben. Vesszeszenek,
Kik ránk törtek, hogy elválaszszanak.
920 Csak a halál választja tőlem el.

MYSIS.

Oh, újra éledek.

PAMPHILUS.

Isten szava

Sem szentebb ennél. Hogy nem én vagyok
E szószegés oka: atyámmal ezt
Ha elhitethetem, nyugodt leszek.
925 Ha nem lehet, teszem, mi könnyű lesz:

Hadd higye, hogy csak én rajtam mulott.
Nos hát minek tartasz most?

CHARINUS.

Ép' olyan
Boldogtalannak, mint magam vagyok.

DAVUS.

Tervet szövök.

CHARINUS.

Derék.

PAMPHILUS.

Tudom, mire.

DAVUS.

480 Ezt már bizonynyal célra juttatom.

PAMPHILUS.

Szükség is van rá.

DAVUS.

Rendben is vagyok.

CHARINUS.

Nos?

DAVUS.

Az ő részére, értsd meg, nem neked.

CHARINUS.

Nekem az is jó.

PAMPHILUS.

Mit fogsz tenni hát?

DAVUS.

Félek, megtenni is kevés e nap;
935 Beszélgetésre, láthat'd, nincs időnk,
Vonuljatok mindketten innét el,
Mert itt utamban vagytok.

PAMPHILUS.

Bémegyek

Hozzá. (El.)

DAVUS.

S te merre?

CHARINUS.

Vajj' megmondjam-e?

DAVUS.

Meg, meg. Kezdődik a beszélgetés.

CHARINUS.

940 Mi történik velem?

DAVUS.

Te, kishitű,
E néhány óra nem elég neked,
Míg én menyegzőjét elkészitem?

CHARINUS.

Davus, de mégis...

DAVUS.

Mit no?

CHARINUS.

Hogy enyém

Legyen.

DAVUS.

Nevetséges!

CHARINUS.

Ha valamit

945 Tehetsz, tedd meg s jőj hozzám.

DAVUS.

És minek?

Terajta én mitsem segíthetek.

CHARINUS.

Ha mégis —

DAVUS.

Jó, csak menj.

CHARINUS.

Otthon leszek. (El.)

HARMADIK JELENET.

Davus, Mysis.

DAVUS.

Mysis, várj itt reám kijöttömig. (Gl. házából.)

MYSIS.

Miért?

DAVUS.

Mert kell.

MYSIS.

Siess.

DAVUS.

Mindj' itt leszek. (*El.*)

NEGYEDIK JELENET.

Mysis.

MYSIS.

- 950 Biztos javunk hát nincs? Oh Istenek!
 Úrnőmnek — azt hívém — e Pamphilus
 Elveszthetlen barátja, kedvese,
 Oly férfi, kiben mindig bízhatik:
 Szegényt, mily fájdalom sujtotta most!
 955 Nagyobb e kín, mint, volt ama gyönyör.
 De jön Davus, Hékám!¹ kérlek, mi ez?
 Hová viszed e gyermeket?

ÖTÖDIK JELENET.

Davus, Mysis.

DAVUS.

Mysis,

Ügyességedre és eszedre van
 Szükségem e dologban.

¹ Hékám (mi homo) kedveskedő megszólítás.

MYSIS.

Mért, hogyan?

DAVUS.

Vedd át e gyermeket tőlem hamar
960 És tedd ajtónk elé.

MYSIS.

A földre?

DAVUS.

Hozz

Ez oltárról füvet¹ s terítsd alá.

MYSIS.

Mért nem teszed magad?

DAVUS.

Ha eskümet

Kivánja gazdám, hogy nem én tevém,
Nyugodt lélekkel mondjak esküvést.

MYSIS.

965 Értem. Hogy szállhatott egyszerre meg
Ily szent lelkismeret! no add ide.

DAVUS.

Siess vele, hogy rögtön jól megértsd
Szándékomat. Oh Juppiter!

¹ A római házak előtt szoktak lenni kis oltárok, melyeken házi áldozatot mutattak be. Ezekhez hasonlók nálunk a házak falába illesztett szent képek és szobrok.

MYSIS.

Mi az?

DAVUS.

Jön a menyasszony apja. Tervemet
970 Meg kell változtatnom.

MYSIS.

Nem értelek.

DAVUS.

Majd, mintha ép' most jöttem volna ki,
Azt színlelem. Szavamra jól figyelj
És úgy felelj, a mint a szóra kell.

MYSIS.

El nem birom találni tervedet;
975 De hogyha bármiben segíthetek,
Minthogy te nálam jobban tudhatod,
Maradok, a sikert én nem hátráltatom.

HATODIK JELENET.

Chremes, Mysis, Davus.

CHREMES.

Lányom menyegzőjét elrendelém,
Most már hozhatják. Uhm. Mi az? Gyerek:
980 Az a'. Te, lány! te tetted ezt ide?

MYSIS.

Hová tűnt ez? (D.)

CHREMES.

Nem is felelsz?

MYSIS.

Sehol.

Jaj, itt hagyott, elillant a gonosz.

DAVUS.

Egek! mely csődülés a forumon!

Milyen versengés! mily nagy drágaság!

985 (*Halk.*) Más nem jutott eszembe hirtelen.MYSIS (*halk*).

Magamra mért hagysz itt...?

DAVUS.

Mi a pokol?

Hoho, Mysis, honnét e gyermek itt?

Ki hozta ezt ide?

MYSIS.

Bolond vagy-e,

Hogy tőlem kérdezed?

DAVUS.

De hát kitől

990 Kérdjem, ha más közelbe' senki sincs?

CHREMES (*magában*). '1

Honnan került ez a gyerek ide?

DAVUS.

Megmondod, a mit kérdezek?

MYSIS.

Ah.

DAVUS.

Menj

Jobb oldalamra.

MYSIS.

Őrjöngsz? Nem magad...?

DAVUS.

Ha egy szót mersz mást szólni, mint miről
Kérdezlek, jaj neked.

MYSIS.

995

Ijesztesz is.

DAVUS.

Honnét e gyermek? (*halk.*) Fenn szóval felelj.

MYSIS.

Mitőlünk.

DAVUS.

Hahhahah. Mily vakmerő,
Ha szemtelen az ily rossz életű.

CHREMES.

A mint kiértém, e hölgytől való.

DAVUS.

1000 Azt vélitek felőlünk, minket ily
Könnyen rászédhettek?

CHREMES.

Jókor jövék.

DAVUS.

(*Halk.*) Elvidd ajtónkból azt a gyermeket.

Maradj: e helyből egy lépést se tégy.

MYSIS.

Az ég pusztítson el: hogy rémítesz!

DAVUS.

Hallod, mit mondok?

MYSIS.

Mit?

DAVUS.

1005

Még kérdezed?

Most azt mondd meg: kié ez a gyerek?

MYSIS.

Hát nem tudod?

DAVUS.

Hagyd azt, mit én tudok;
Felelj csak arra, a mit kérdezek.

MYSIS.

A ti —

DAVUS.

Kié? miénk?

MYSIS.

Pamphilusé.

DAVUS.

Ah, mit? Pamphilusé?

MYSIS.

1010

Nos hát nem az?

CHREMES.

Hejh, nem hiába elleneztem én
E házasságot mindig.

DAVUS.

Szörnyűség.

Gazság.

MYSIS.

Mit lármázol?

DAVUS.

Tegnap nem ezt

Láttam hozzátok vinni?

MYSIS.

Szemtelen!

DAVUS.

1015 Pólyába hajtva hozta Canthara.

MYSIS.

Oh, hála Istennek! szülésekor
Néhány szabad nő is hogy nála volt.¹

¹ Biróság előtt tanúságot csak szabad nő tehetett, rab-szolganő nem.

DAVUS.

No azt, kiért e cselszövénybe fog,
Úrnöd aligha ismeri. «Chremes
1020 Ajtónk előtt látván e gyermeket,
Nem adja lányát hozzá.» Uccsegen
Még szívesebben.

CHREMES.

Uccsegen, nem az.

DAVUS.

Jól érts meg hát: ha ezt a gyermeket
1025 El nem viszed, rögtön kirugdalom
Az útközépre, tégedet pedig
Meghempergetlek itt e sárba' jól.

MYSIS.

Ember, te részeg vagy bizonyosan.

DAVUS.

Csalás csalásra jő. Rebesgetik,
Hallom, már azt is, hogy polgárleány.

CHREMES.

Hm!

DAVUS.

1030 S Pamphilusnak a törvény szerint
Kell nőül vennie.

MYSIS.

Nos hát nem az?

CHREMES (*magában*).

Majdnem bolondságot követtem el,
Erről semmit se' tudva.

DAVUS.

Ah, ki szól?

Chremes! oh, mily jókor toppansz elő.
Halld.

CHREMES.

Mindent hallottam.

DAVUS.

1035

Mindezt?

CHREMES.

Igen.

Elejétől fogva mindent.

DAVUS.

Kérlek, úgy?

Oh e gonoszság! ezt halálra kell
Ítélni. (*M.-hez*). Im' Chremes; Davust, ne félj,
Rá nem szeded.

MYSIS.

Oh én, boldogtalan!

1040 Uram, biz' Isten, nem hazudtam én.

CHREMES.

Tudok már mindent. Simo itthon-e?

DAVUS.

Itthon. (*Chr. indul, D. meg akarja ölelni M.-t.*)

HETEDIK JELENET.

Davus, Mysis.

MYSIS.

Hozzám ne nyulj, istentelen.
Urnomnek én ha el nem mondom ezt...

DAVUS.

1045 Oktondi, ejh, nem érted, mért van ez?

MYSIS.

Hogy' érteném?

DAVUS.

Ez lenne az após.
Másképp tudtul nem adhattuk neki,
Mit okvetlen meg kelle tudnia.

MYSIS.

Előre mondtad volna meg.

DAVUS.

Te oly
1050 Csekély különbséget látsz a között,
A mit szívből s a mit színből teszünk?

NYOLCZADIK JELENET.

Crito, Mysis, Davus.

CRITO.

Mondják, ez utczában lakott Chrysis,
Ki inkább itt élt fényben s becsstelen,

Mint honn szegényen s tisztességesen
1055 Törvényes örököse én vagyok.
Megkérdézem ezektől. Jó napot.

MYSIS.

Egek! Kit látok? Crito, a Chrysis
Nagybátyja? Az.

CRITO.

Mysis, köszöntelek.

MYSIS.

Légy üdvözölve, Crito.

CRITO.

Hát igaz?

Szegény Chrysis...

MYSIS.

1060

Örökre elhagyott

Bennünket.

CRITO.

Hát ti hogy' vagytok?

MYSIS.

Mi úgy,

Szokás-mondás szerint, csak megvagyunk.

CRITO.

Hogy' van Glycerium? rá talált-e már
Szülőire?

MYSIS.

Bár!

CRITO.

Még se' ? Akkor én

- 1065 Rosszkor jövök. Mert én, ha ezt tudom,
Hozzátok el sem indulok ; hiszen
Mindenki testvérének tartja őt,
S örökségül övé lesz mindene.
Örökségért perelni, mily haszon
1070 S idegennek mily könnyű, ismerem
Mások példáiból. Elgondolom,
Barátja már s védője lesz neki ;
Hogy tőlünk eljött, serdült lányka volt.
Ujjal mutatnának rám, hogy csaló,
1075 Örökség-hajhászó koldús vagyok.
S őt nem kívánom én megfosztani.

MYSIS.

Nemes szív ! Még mindig a régi vagy.

CRITO.

Vezess hozzá, lássam, ha itt vagyok.

MYSIS.

Örömmel.

DAVUS.

Én szintén velök megyek.

- 1080 Baj lenne, ha itt érne az öreg.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Chremes, Simo.

CHREMES.

Barátságomról meggyőződhetél;
Elég veszélynek tettem ki magam';
Hagyd abba' már ezt a rimánkodást.
Míg kedvedért javadra fáradok,
1085 Majd elveszítem lányom életét.

SIMO.

Sőt most még inkább kérlek, oh Chremes,
Esengve kényszerítlek, tedd meg ezt
A szívességet, mint ígérted is.

CHREMES.

Konokságod, lásd, mily méltánytalan,
1090 Csakhogy megnyerhesd azt, a mit kívánsz,
Nem gondolsz rá, hogy a jóságnak is,
Van ám határa, s tőlem mit kívánsz,
Ha meggondolnád, megszűnnél bizony
Ily dőreséggel engem kínzani.

SIMO.

1095 Milyennel?

CHREMES.

Ah, te még ezt kérddheted?

Már szinte rá vettél, hogy lányomat
 Olyannak ígérjem, ki mást szeret
 S a nősüléstől irtózik, — tehát
 Per-patvarra s bizonytalanra, hogy
 1100 Lányom vesztén megmentsem a fiad’?
 Rávettél, engedék, a mit lehet;
 De most, bocsáss meg, többet nem lehet.
 Ez itt, azt mondják, hogy polgárleány;
 Van gyermek is, hát hagyj békét nekünk.

SIMO.

1105 Az Istenekre, hogy’ hihetsz nekik?
 Önérdékből mondják oly rossznak őt.
 E házasságért gondolták ki mind.
 Ha megtörténik, felhagynak vele.

CHREMES.

Csalódol: én magam láttam Davust
 1110 S a szolgálót czivódni.

SIMO.

Tréfa volt.

CHREMES.

Komoly czivódás volt az; egyikök
 Se’ vette észre azt, hogy ott vagyok.

SIMO.

Nono; megmondta ezt Davus nekem
 Előre már, hogy így cselekszenek.

1115 Nem is tudom, hogyan feledtem el,
Szándékom volt neked megmondani.

MÁSODIK JELENET.

Davus, Chremes, Simo, Dromo.

DAVUS (*vissza*).

Most már nyugodt legyen mindenki, én
Parancsolom.

CHREMES.

Ni, a te Davusod.

SIMO.

Honnan jön ez?

DAVUS.

Ketten védelmezünk :

1120 Én és egy vendég.

SIMO.

Mit jelenthet ez?

DAVUS.

Az ember, a megérkezés meg az
Idő alkalmasabb nem is lehet.

SIMO.

Gazember ! Vajjon kit dicsérhet ez ?

DAVUS.

Mindennel a legjobb uton vagyunk.

SIMO.

1125 Megszólítom.

DAVUS.

A gazdám. Mit tegyek?

SIMO.

Légy üdvözölve, jó-madár.

DAVUS.

Ah, oh,

Simo van itt meg a mi Chremesünk!

Már ott benn elkészítvék mindenek.

SIMO.

Hiven gondoskodik.

DAVUS.

Hivathatod —

1130 Ha tetszik — a menyasszonyt.

SIMO.

Jó, csak a

Van úgyis hátra, de felelj előbb:

Mi dolgod volt e házban?

DAVUS.

Énnekem?

SIMO.

Neked.

DAVUS.

Nekem?

SIMO.

Neked, neked, no.

DAVUS.

Csak

Egy percze, hogy bementem.

SIMO.

Mintha én,

1135 Hogy meddig voltál benn, azt kérdeném.

DAVUS.

Fiaddal együtt.

SIMO.

Benn van Pamphilus?

Megörülök. Hát nem te mondtad-e,

Lator, hogy a lánynyal haragba' van?

DAVUS.

Haragba' van.

SIMO.

Miért van ott tehát?

CHREMES.

1140 Miért, miért? No, hát perel vele.

DAVUS.

Más szörnyüséget is hallasz, Chremes.

Ki vagy mi, nem tudom, most jött egy agg

Hozzájok, ott van, szép derék, okos,

Alakja megnyerő, előkelő,

1145 Tekintetében férfias szigor,
Beszédében komoly őszinteség.

SIMO.

Mi ujságot hozasz?

DAVUS.

Csak azt, a mit

Hallottam tőle.

SIMO.

Mit mond végre, no?

DAVUS.

Ő tudja, hogy Glycerium atheni
1150 Polgár leánya.

SIMO.

Hé! Dromo, Dromo!

DAVUS.

Mi ez?

SIMO.

Dromo!

DAVUS.

Hallgass ki.

SIMO.

Szót se ... hé,

Dromo!

DAVUS.

Hallgass meg, kérlek.

DROMO.

Mit paran'?

SIMO.

Ragadd nyakon s rögtön czipeld be.

DROMO.

Kit?

SIMO.

Davust.

DAVUS.

Miért?

SIMO.

Mert úgy tetszik. Ragadd

1155 Nyakon, mondom.

DAVUS.

Mit tettem én?

SIMO.

Viszed.

DAVUS.

Ha legkisebb hazugságban találsz,

Nem bánom, ölj meg.

SIMO.

Rá se hallgatok.

Majd megbiztatlak én most.

DAVUS.

Akkor is,

Ha mit mondék, valóság?

SIMO.

Akkor is.

1160 Kötözd meg, őrizd, hallod, gúzsba kösd.
 Várj, hisz ma megtanítalak, mi az :
 Megcsalni gazdádát ; meg ezt is itt, (*Gl. háza felé*)
 Hogyan kell apját elbódítani.

CHREMES.

Ej, mit dühöngsz úgy ?

SIMO.

Oh Chremes ! Fiam

1165 Jósága ! nem szánsz ? egy ily magzatért
 Ennyit szenvedni. — Jőjj ki, Pamphilus !
 Jőj már ki ! vagy tán szégyelled magad ?

HARMADIK JELENET.

Pamphilus, Simo, Chremes.

PAMPHILUS.

Ki hívott engem ? Jaj ! Atyám.

SIMO.

Mi ez,

Te mindennél . . . ?

CHREMES.

Mondd a dolgot magát.

1170 S ne szidkozdódjál.

SIMO.

Mintha volna oly
Szidás, minőt ez meg nem érdemel.
Nohát? Glycerium polgári lány?

PAMPHILUS.

Úgy mondják.

SIMO.

Úgy mondják? Mily szemtelen!
Hát meggondolva s tettét bánva szól?
1175 Szégyenpír az orcáján hát van-e?
Ily féktelenség lelkében, hogy ezt
Polgárszokás, törvények, apai
Tilalmam ellen még gyalázatunkra
El akarja venni?

PAMPHILUS.

Én, boldogtalan!

SIMO.

1180 Hogy ezt most vetted észre, Pamphilus?
Előbb, akkor, hogy elhatározád
Akárhogy is betöltni vágyadat,
Legjobban akkor illet rád e név.
De mit? Minek gyötröm, kínzom magam?
1185 Miért búsítsam én agg napjaim?
Az ő eszetlenségeért? Vajon
Én bűnhődjem az ő hibájaért?
Nem én: vegye, vigye, éljen vele.

PAMPHILUS.

Atyám!

SIMO.

«Atyám?» Kell is neked atya.

1190 Találtál már te atya nélkül is

Házat, nőt, gyermeket, s tanúkat is,

Kik hirdessék, hogy ez polgári lány:

Te légy a győztes.¹

PAMPHILUS.

Egy-két szót, atyám?

SIMO.

Mit mondhatnál nekem?

CHREMES.

Mégis, Simo,

1195 Hallgasd meg őt.

SIMO.

Én, meghallgassam-e?

Mit halljak én, Chremes, ő tőle?

CHREMES.

No,

Csak hadd beszéljen.

SIMO.

Nem bánom: legyen.

¹ Törvény szerint a polpárleányt annak, a ki teherbe ejtette, nőül kellett vennie; a rabszolganőt nem is volt szabad szabadnak nőül venni.

PAMPHILUS.

Megvallom, én szeretem ezt a nőt;
 S ha véték ez, megvallom vétkem' is.
 1200 De én, atyám, alá vetem magam'
 Parancsodnak, teszem, bármit kívánsz.
 Nősüljek? tőle váljak? Megteszem.
 Csak arra kérlek, azt ne hidd, atyám,
 Hogy ezt az embert én hívám ide.
 1205 Engedd tehát, hogy mentségemre őt
 Eléd vezessem.

SIMO.

Énelém?

PAMPHILUS.

Atyám,

Engedd meg.

CHREMES.

Engedd. Illendőt kíván.

PAMPHILUS.

Kérlek.

SIMO.

Jó. Mindenben megnyugszom én;
 Csak azt ne lássam, hogy megcsal, Chremes.

CHREMES.

1210 Nagy vétékért csekélyke büntetés,
 Midőn atyától származik, elég.

NEGYEDIK JELENET.

Crito, Chremes, Simo, Pamphilus.

CRITO.

Hagyd abba': ebből egy ok is elég;
Te, a való, s Glycerium java.

CHREMES.

Kit látok? Ő? Crito, az androszi!

CRITO.

1215 Köszöntlek, jó Chremes.

CHREMES.

Athenbe hogy'

Kerülsz te most?

CRITO.

Csakúgy véletlenül.

De nem Simo ez itt?

CHREMES.

Az.

CRITO.

Nos, Simo,

Kerestél?

SIMO.

Hát te mondd azt, hogy e
Glycerium polgárnő?

CRITO.

Nem hiszed?

SIMO.

1220 Jól felkészülve jössz?

CRITO.

Mért?

SIMO.

Kérdezed?

S hiszed, hogy itt e művelt ifjakat
Csalásra büntetlen, csábitgatod,
Mézes-mázos szavakkal lelköket
Magadhoz édesgetve!

CRITO.

Nincs helyén

1225 Az eszed?

SIMO.

S ledér szeretkezésöket
A házassággal összeenyvezed?

PAMPHILUS.

Jaj! rettegek, hogy ez daczol vele.

CHREMES.

Simo, ha őt jól ismernéd, illet
Nem gondolnál felőle. Ő derék,
1230 Becsületes ember.

SIMO.

Becsületes ?

Oly alkalomszerűn történhetett,
 Hogy épen a menyegző-napra jött,
 S előbb soha ? Chremes, hígyünk neki.

PAMPHILUS.

Ha nem félnék atyámtól, most emezt
 1235 Figyelmeztethetném valamire.

SIMO.

Hazug, csaló.

CRITO.

Hm!

CHREMES.

Ilyen ez, Crito ;

De föl se vedd.

CRITO.

Hogy milyen, lássa ő.

Ha én velem ő kényeként beszél,
 Olyat hall tőlem is, mit nem kíván.
 1240 Én ösztönzőm s védem szerelmöket ?
 Bajodat békével nem tűrheted ?
 Valót beszéltem-e, megtudhatod.
 Androsznál egykor egy athénei
 Hajótörést szenvedve partra jut
 1245 E lánynyal. Akkor ez kicsinyke volt.
 Megfosztva mindentől. Véletlenül
 Chrysisnek atyjával találkozott.

SIMO.

Már kezdi a mesét.

CHREMES.

Ne bánts d.

CRITO.

Belé

Akar zavarni.

CHREMES.

Folytasd.

CRITO.

Énnekem

1250 Rokonom volt, ki befogadta őt.

Magától hallottam, hogy atheni;

Meg is halt ott.

CHREMES.

Nevét?

CRITO.

Igy hirtelen .

Mi is volt! Phania.

CHREMES.

Oh, jaj nekem!

CRITO.

Valóban úgy emlékszem: Phania.

1255 De azt tudom, hogy Rhamnusból való.

CHREMES.

Oh Juppiter!

CRITO.

Hallották ezt, Chremes,
Androszban mások is sokan.

CHREMES.

Oh bár

Ugy volna, mint remélem. Mondd, Crito,
Magáénak mondotta e leányt?

CRITO.

Nem.

CHREMES.

Hát kiének?

CRITO.

Bátyjáénak.

CHREMES.

1260

Az

Enyém. Úgy van.

CRITO.

Mit mondasz?

SIMO.

Mit beszélsz?

PAMPHILUS.

No, Pamphilus, most jól figyelj, fülelj.

SIMO.

Miből gyanítod?

CHREMES.

Phania az én
Testvéröcsém volt.

SIMO.

Ismertem, tudom.

CHREMES.

1265 Elútazott innét a harcz elől.
Követve Ázsiába engemet;
Lánykámat itt magára hagyni félt.
Azóta csak most hallok róla hírt.

PAMPHILUS.

Alig birok szívemmel, úgy remeg.
1270 Úgy megzavarta a remény, öröm,
A nem várt nagy szerencse, mely ma ért.

SIMO.

Mint örvendek, fiam, hogy felleléd
Őt, a ki más okon is már tiéd.

PAMPHILUS.

Oh jó atyám, hiszem.

CHREMES.

De énnekem
1275 Van ebben még kétségem, mely gyötör.

PAMPHILUS.

Kételkedésed bosszantó : esomót
Keresni kákán !

CRITO.

És mi az?

CHREMES.

Neve

Nem egyezik.

CRITO.

Valóban más neve

Volt kis korába'.

CHREMES.

Mi? emlékszel-e?

CRITO.

Azon gondolkozom.

PAMPHILUS.

1280

És tűrjem én,

Hogy ez gátolja boldogságomat,

Midőn magamon magam segíthetek?

Chremes, az a név, az — Pasibula.

CRITO.

Az.

CHREMES.

Úgy van.

PAMPHILUS.

Hallám tőle százszor is.

SIMO.

1285 Hogy ennek mindnyájan örvendezünk.

Hiszem, meg vagy győződve, oh, Chremes.

CHREMES.

Az Istenek tanúim, hogy hiszem.

PAMPHILUS.

Van még ellenvetésed, oh atyám?

SIMO.

Engem kiengesztelt e változás.

PAMPHILUS.

1290 Áldott atyám! S menyasszonyom felől
Szándékomon nem változtat Chremes.

CHREMES.

Jóvá hagyom, ha mást nem mond atyád.

PAMPHILUS.

Dehogy mond.

SIMO.

Én nem.

CHREMES.

Pamphilus, a nász-
Ajándok tiz talentum.¹

PAMPHILUS.

Elfogadom.²

¹ Talentum, nagyobb pénzösszeg, az attikai talentum 60 mina vagy 6000 drachma.

² Ez elfogadás az eljegyzés megkötése.

CHREMES.

1295 Futok lányomhoz. Jer, Crito, velem ;
Mert azt hiszem, nem ismer rám. (El.)

SIMO.

Miért

Nem hívatod hozzánk ?

PAMPHILUS.

Jól mondod. Én
Davusnak tüstént megparancsolom.

SIMO.

Az nem híhatja.

PAMPHILUS.

Miért nem ?

SIMO.

Mert neki

1300 Magához illőbb fontos dolga van.

PAMPHILUS.

Mi az ?

SIMO.

Meg van kötözve.

PAMPHILUS.

Oh atyám !

Nem érdemelte.

SIMO.

Én parancsolám.

PAMPHILUS.

Oldasd fel, kérlek.

SIMO.

Jó.

PAMPHILUS.

S minél előbb.

SIMO.

Megyek már. (*El.*)

PAMPHILUS.

Oh, kettős üdv napja ez!

ÖTÖDIK JELENET.

Charinus, Pamphilus.

CHARINUS.

1305 Megnézem már, mit mivel Pamphilus:
Im itt van.

PAMPHILUS.

Azt gondolhatnák talán,
El sem hiszem, hogy ez való; pedig
Valónak én oly szívesen tudom.
Az Istenek azért halhatlanok,
1310 Mert boldogságuk állandó, örök.
Én úgy vélem: most ez lesz sorsom is,
Ha öröminket nem háborítja bű.
Kit is látnék legszívesebben, ezt
Mind, mind hogy elbeszélhessem neki?

CHARINUS.

1315 Miféle nagy öröm érhetette ezt?

PAMPHILUS.

Davus jön im: legszívesebben őt
Várom, sorsomnak ő szívből örül.

HATODIK JELENET.

Davus, Pamphilus, Charinus.

DAVUS.

Hol, hol találom Pamphilust?

PAMPHILUS.

Davus!

DAVUS.

Ki szólít?

PAMPHILUS.

Én vagyok.

DAVUS.

1320

Oh, Pamphilus!

PAMPHILUS.

Nem is tudod, mi történt énvelem.

DAVUS.

Nem én, de azt igen, mi énvelem.

PAMPHILUS.

Azt én is.

DAVUS.

Dolgaink rendes sora,
Hogy, engem mily baj ér, előbb tudod,
1325 Mint én, hogy téged mily szerencse ért.

PAMPHILUS.

Glycerium szülőire talált.

DAVUS.

Dicső dolog!

CHARINUS.

Ah?

PAMPHILUS.

S atyja egyike
Legjobb barátainknak.

DAVUS.

S az?

PAMPHILUS.

Chremes.

DAVUS.

Jobbat nem is mondhatnál.

PAMPHILUS.

Semmi gát
1330 Többé, hogy őt tüstént nőmmé tegyem.

CHARINUS.

Mit ébren óhajt, tán álmodja ez?

PAMPHILUS.

És gyermekem, Davus ?

DAVUS.

Felőle ne
Aggódjál. Istennek kegyeltje ő.

CHARINUS.

S te is. Boldog vagyok, ha ez való.
Megszólitom.

PAMPHILUS.

1835

Ki az ? Jókor jövé.

CHARINUS.

Jól végződött.

PAMPHILUS.

Hallottad már ?

CHARINUS.

Igen.

Szerencsédben gondolj rám is. Chremes
Egészen a te embered, tudom,
Szavadra, bármit kívánsz, megteszi.

PAMPHILUS.

1340 Lesz gondom rád. De várnunk, míg kijő,
Sokáig tart. Menjünk be, jer velem
Glyceriumhoz. Davus menj haza ;
Siessetek, hogy innét átvigyük.
Mit állsz, mit vársz ? (El.)

DAVUS.

Megyek. Ne várjatok,

1345 Míg ők kijönnek : benn kötik meg a
Házasságot, szint' ott írják alá
A szerződést, s mi még következik,
Mind ott benn történik. Tapsoljatok.¹

¹ E felszólítással azt is jelenti a színész, hogy a darabnak vége van.

HERÉLT.

(EUNUCHUS.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

PHAEDRIA, Thais kedvese.
PARMENO, Phædria szolgája.
THAIS, Phædria kedvese.
GNATHO, Thraso élősdije.
CHAEREA, Pamphila kedvese.
THRASO, Phædria versenytársa.
PYTHIAS, Thais szobalánya.
CHREMES, Pamphila bátyja.
ANTIPHO, Chærea barátja.
DORIAS, Thais szolgája.
DORUS, herélt inas.
SANGA, hadnagy.
SOPHRONA, Pamphila dajkája.
LACHES, Phædria és Chærea atyja.
PAMPHILA. Chærea kedvese.
SIMALIO }
DONAX } Thraso emberei.
SYRISCUS }

Hely: Athen.

Szintér: egyik felől Laches lakása, másik felől Thais lakása.

ELŐBESZÉD.

- Ki minden jóknak óhajt tetszeni,
De senkit sem kíván megsérteni:
Ilyennek vallja költőnk önmagát.
Ki öt gorombaságról vádolá,
5 Jegyezze meg, hogy a gorombaság
— Csak öt illette; ő sértett előbb —
Felelet volt, és nem megtámadás.
Hisz' ő jó fordító, de rosszul ír:
A jó görögből rossz latint csinál.
10 Nem rég adatta a *Kisértet*-et,¹
Menanderét; s *kincses rész*-ében az,
Kinek kezénél a talált arany,
Hozzá jogát előbb vitatja meg,
Mint a vádló, hogy mért övé a kincs,
15 És atyja sírboltjába hogy' került.
No lám, kár önmagát ámitnia,
S így vélekedni: «Ezzel végezék;
Egy hang sincs, mit felhozhat ellenem.»
Vigyázzon, szünjék meg boszantani.
20 Van még elég, mit most elhallgatok,
De fölvetek, ha újra sérteget;
Ehhez pedig nagy kedve van. Midőn
E mű, melyet ma játszunk, a *Herélt*,

¹ Luscius Lanuvinus: *Phasma*; 1. jegyz. Andr. 3. 1.

Menander után, az ædilisek

25 Elé került, a próbán megjelent.

Megjött a tisztkar; kezdtük játszani.

Lármázni kezd, hogy «ez lopott mese»,

«Szerzője tolvaj», «meg nem csal vele»,

Mert, «Nævius és Plautus meséiből

30 Szedé az élösdit s a katonát.»

Ha vétke ez, nem tudva vétkezett,

Mert költőnk szándékosan nem lopott.

Hogy úgy van-e, megítélhetitek.

Colax Menanderé: van ebben egy

3 E lösködő meg egy hetvenkedő.

E kettőt a *Herélt*-be átvevé,

Csak hogy görögből; mert latin műben

Ilyest nem ismert: erre esküszik.

És hogyha nem szabad játszani azt,

40 Mi más művében már előkerült:

Hogyan lehet szolgálkról írni, vagy

Felhozni tisztos nőt, gonosz személyt,

Élösködőt, hetvenkedőt, gyerek

Kitételét, ámitást, cselvetést,

45 Szeretkezést, gyölölködést, gyanút?

Mindenben újat mink se' mondhatunk.

Lássátok ezt be és nézzétek el,

Ha, mint rég tettek, úgy tesznek ma is.

Figyeljete jó szívvel s csendesen,

50 S ítéljétek meg, a *Herélt* mit ér.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Phaedria, Parmeno.

PHAEDRIA.

Hát mit tegyek? Ne menjek el? midőn
Önként hivat? Vagy elszánjam magam
Nem túrni nők méltatlanságait?
Kizárt. Hí. Menjek?... Nem, bár esdve kér.

PARMENO.

- 55 Ha megbírod, biz' Isten jól teszed.
De hogyha kezded, meg félben hagyod,
Nem bírsz magaddal, és hivatlanúl
Kibékülés előtt még el, s magad
Elárulod gyötrő szerelmedet:
- 60 Véged van, rád kaczag, mert győzve lát.
Idejében gondold meg jól, uram!
A mely dologban nincsen bölcsesség,
Terveddel azt nem kormányozhatod.
A szerelemben megvannak e bajok:
- 65 Boszankodás, gyanú, czivakodás,
Fegyverszünet, harcz, újra béke. Ha
Rendet kívánsz e zűrzavarba, hát
Csak józan észszel esztelenkedel.

Haragodban most így gondolkozol:

- 70 Hozzá...? Ki azt az undokot...? Míg én
 Kizárva...? Nem, nem, inkább meghalok;
 Hadd tudja meg, minő szilárd vagyok.
 E lángot, uccse, néhány csepp hamis
 Könny, mit szemét dörzsölve csalt elő,
 75 Eloltja; bűnösnek vallod magad'
 S bocsánatot kérsz.

PHAEDRIA.

Ah, gyalázat! Ó,
 Érzem, gonosz, én meg botor vagyok.
 Szégyen, de égek érte; látom a
 Veszélyt s felé rohanok; mit tegyek?

PARMENO.

- 80 Mit tégy? e rabságból minél előbb,
 Olcsón vagy drágán mindegy, menekülj,
 Ne nyomorogj tovább.

PHAEDRIA.

Tanácsod ez?

PARMENO.

- Ha tetszik. Új bajt ahhoz, a mi van,
 Ne adj, s mi már van, emberül viseld.
 85 De im' vetésünk jégesője jó,
 Mit mink aratnánk, ő kicsépele.

MÁSODIK JELENET.

Thais, Phaedria, Parmeno.

THAIS.

Oh, én boldogtalan! mint reszketek,
 Hogy tettemért neheztel Phædria,
 Tegnap hogy nem fogadtam.

PHAEDRIA.

Parmeno,

Láttára fázom, reszketek.

PARMENO.

90

Ne félj;

Csak lépj e tűzhöz, rögtön fölhevülsz.

THAIS.

Ki beszél itt? Oh, te vagy, jó Phædriám?
 Mért állasz itt? Mért nem jövéel be már?

PHAEDRIA.

A tegnapi már szó sincs.

THAIS.

Nem felelsz?

PHAEDRIA.

95 Elöttem mindig tárvák ajtaid;
 Szívedben első én vagyok.

THAIS.

Felejtsd.

PHAEDRIA.

Mit? elfeledjem? Oh, Thais, Thais!
 Szerelmünk bár egyenlő volna és
 Úgy fájna néked az, mint fáj nekem;
 100 Vagy oly könnyen vehetném, mint tevéd.

THAIS.

Ne gyötörd magadat, galambom, Phædriám.
 Oka nem az, hogy jobban kedvelek
 Valakit nálad; kénytelen valék.

PARMENO.

Hiszem, szerelmedért, ez már szokás.

THAIS.

105 Úgy, Parmeno? Vigyázz. (*Ph.-hoz.*) De halld előbb,
 Mért hívtalak.

PHAEDRIA.

Halljuk.

THAIS.

De mondd előbb,
 Titoktartáshoz ért ez?

PARMENO.

Én? Nagyon.

Hanem, vigyázz, csak egy föltét alatt.
 Igazmondást őrök hűségese,
 110 De ál, hiú, koholt beszéd repül.
 Jó rosta Parmeno. Tehát ha azt
 Kivánod, hogy hallgassak, szólj valót.

THAIS.

Számoszi volt anyám : Rhoduszban élt.

PARMENO.

Titok maradhat.

THAIS.

Ott anyámnak egy
 115 Kereskedő egy kis leányt adott,
 Kit innen Attikából loptak el.

PHAEDRIA.

Polgárleányt?

THAIS.

Úgy gondolom ; de nem
 Tudom bizonyosan. Szülőinek
 Nevét tudá csak, sem honát, se' más
 120 Körülményt, oly gyermek leányka volt.
 Még ennyit mondott a kereskedő :
 Azt vallák a rablók, kiktől vevé,
 Hogy Suniumban lopták a leányt.
 Anyám nevelni kezdé, gondosan
 125 Taníttatá, úgy, mint ön-gyermekeit.
 Mindenki testvéremnek nézte őt,
 Ide költözém aztán azzal, ki akkor
 Egyetlenem volt s adta, mim nagyon.

PARMENO.

Hazugság e kettő : repül.

THAIS.

Miért?

PARMENO.

130 Mert egy neked nem volt elég, s nem is
Az adta mind, hanem nagy részit ez. (Ph.)

THAIS.

Igaz; de hagyd, mit kezdék, végzenem.
Ki kedvesem lőn akkor, a vitéz
Cariába utazott. Ez idő alatt
135 Ismertelek meg. Attól fogva, jól
Tudod, szívem s bizalmam a tied.

PHAEDRIA.

Titokban ezt se' tartja Parmeno.

PARMENO.

Kételkedel?

THAIS.

Hallgassatok meg. A
Minap meghalt anyám. Testvére egy
140 Pénzért sovárgó ember. Látva azt,
Hogy a leányka kedves, ifjú, szép,
Zenél, dalol: jó árt remélve át-
Vevé s eladta. Jó szerencse, hogy
Barátom ott ajándokul nekem,
145 Ezekről mitsem tudva, megvevé.
Megérkezett. Megtudta, hogy veled
Viszonyban állok, ezt okúl veté,
Hogy a lánykát nem adja énnekem.
Ha tudná, úgymond, hogy tenálad ő
150 Előbbvaló szívemnek, s félnie
Nem kell, hogy elhagyom, mihelyt a lány
Enyém, id'adná; ámde fél. Gyanúm,

Mely erre támadott, aligha csal :
A lányt megkedvelé.

PHAEDRIA.

S tán többre is . . . ?

THAIS.

- 155 Nem, ezt megkérdézém. Nos, Phædriám,
Kivánni, hogy megkapjam, im' az ok :
Első, hogy őt testvéremnek hívék,
A többi, hogy most visszaadjam őt
Övéinek. Magánosan vagyok,
160 Senkim sincs itt, barátom, rokonom ;
Ezért ohajtok, édes Phædriám,
Szerezni jó tetten barátokat.
Kérlek, segítsd céljához tervemet.
Engedd, hogy egynehány nap nálam az
165 Lehessen otthonos. Nem is felelsz ?

PHAEDRIA

Neked, ki úgy tett, mit feleljek én ?

PARMENO.

Helyes. Dicsérlek. Birja. Férfi vagy.

PHAEDRIA.

- No lám, mit kezdél, szépen végzed : «Egy
Leánykát innen elraboltak. Az
170 Anyám nevelte mint öngyermekeit.
Testvéremnek tartották. Átveszem,
Hogy visszaadjam őt övéinek.»
S mind e beszédnek ez a vége : én
Kizáratom, s az elfogadtatik ;

- 175 Mert nálam ő tenéked kedvesebb,
 S mert félsz, hogy azt az érdemes vitézt
 E lány előled elszeretheti.

THAIS.

Én attól félek?

PHAEDRIA.

- Hát mitől? No; mondd:
 Ajándékot csak ő ad? Én mikor
 180 Vontam meg tőled bőkezűségemet?
 Mihelyt szóltál, hogy néger rableányt
 Szeretnél, félrevetve dolgaim',
 Én nem kerestem-e? Aztán herélt
 Inast, mit csak nagyon előkelő
 185 Nők tartanak, kívántál, szerezők.
 Tegnap fizettem értök húsz minát.¹
 Tőled kizárva sem feledtem ezt,
 S jutalmam érte megvetés.

THAIS.

- Hogyan,
 Én Phædriám? óhajtom bár e lányt,
 190 S megnyernem úgy, hiszem, könnyebb lehet,
 De mintsem hogy téged megbántsalak,
 Mindent kívánságod szerint teszek.

PHAEDRIA.

- Oh vajha mindezt szívből mondanád!
 «De mintsem hogy téged megbántsalak,»
 195 Ha szívből mondod, bármit eltűrök.

¹ Mina, görög pénz, egy font ezüst, száz drachma.

PARMENO.

Enged, legyőzte egy szó, s mily hamar.

THAIS.

Nem szívből mondom? Bár tréfából is
Kértél-e, hogy ne tettem volna meg?
S én nem tudlak most arra birni, hogy
200 Engedj csak két napot.

PHAEDRIA.

Ha két napot, —
De a kettőből húsz ne legyen ám.

THAIS.

Csak két napot, vagy —

PHAEDRIA.

Vagy? Nem alkuszom.

THAIS.

Nem lesz. Csak kettőért esedezem.

PHAEDRIA.

Jó, engedek.

THAIS.

Szerelmem, köszönöm.

PHAEDRIA.

205 E két napot falun kínlódom át.
Meg kell tennem; Thaisnak engedek.
Te, Parmeno, a rableányt s herélt
Inast magad kísérd át.

PARMENO.

Rendesen. (*El.*)

PHAEDRIA.

Két napra hát, Thais, Isten veled.

THAIS.

210 S veled, jó Phædriám; kívánsz-e mást?

PHAEDRIA.

Én? Mit kívánjak én? Egyet: míg ő

Veled leszen, légy távol tőle te;

Engem szeress éjjel-nappal s óhajts;

Álomban, ébren mindig én legyek

215 Kebled reménye, gondja, gyönyöre;

Enyém legyen szived, mint én tied. (*El.*)

THAIS.

Oh, én boldogtalan! Kétkedik

Bennem, s más nők szerint mér engem is.

Pedig, lelkemre, s ez megnyugtatóm,

220 Hazudni nem hazudtam, s kedvesebb

Nincsen szívemnek, mint ő: Phædria.

Mit most teszek, mind e lányért teszem:

Mert, nem csalódom, megtaláltam a

Testvérbátyját; derék, nemes fiú.

225 Igérte, hogy ma még meglátogat.

Innen be is megyek s bevárom őt. (*El.*)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Phaedria, Parmeno.

PHAEDRIA.

Kisérd át őket, mint parancsolám.

PARMENO.

Igen.

PHAEDRIA.

Vigyázva.

PARMENO.

Értem.

PHAEDRIA.

Izibe'.

PARMENO.

Meglesz.

PHAEDRIA.

Nos, bízhatom, hogy megteszed?

PARMENO.

230 Ej, és kérdezheted? Nem nagy dolog.
Bár oly könnyen tudnál szerezni pénzt,
Mint biztos az, hogy e pénz elveszett.

PHAEDRIA.

Hát akkor én is elvesztem vele;
És ez nagyobb, azzal ne is törődj'.

PARMENO.

235 Jó, megteszem. Parancsod lesz-e más?

PHAEDRIA.

Ajándokomat, a mint birod, dicsérd,
S ellenfelemet gyűlöltesd meg vele.

PARMENO.

No, ezt parancs nélkül is megteszem.

PHAEDRIA.

Kimegyek a tanyára, s ott fogok
Maradni.

PARMENO.

Elhiszem.

PHAEDRIA.

De, te.

PARMENO.

240

Parancs'.

PHAEDRIA.

Mit gondolsz: lesz erőm megállani,
Hogy vissza ne térjek addig?

PARMENO.

Nem bizom :

Vagy rögtön visszatérsz vagy éjedet
Álmatlanúl töltöd, s ez visszaűz.

PHAEDRIA.

245 Fáradtig dolgozom s elaluszom.

PARMENO.

Nem úgy ; fáradtan fogsz virasztani.

PHAEDRIA.

Eh, ezzel mit sem mondál, Parmeno.

Le kell e gyöngeséget küzdenem.

Nem kedvezek magamnak. Elleszek,

250 Ha kell, akár három nap nélküle.

PARMENO.

Hajh, hajh ! három nap ? Hát magadra vess.

PHAEDRIA.

Meglesz. Ez eltökélt szándokom.

MÁSODIK JELENET.

Parmeno.

PARMENO.

Nagy ég ! mily kór ez ! Hogy kiforgatá

Szerelme ; rá sem ismerék. Minő

255 Higgadt, komoly, szilárd volt eddig ez !

De ki az, ki erre tart ? Gnatho ; az a' :

A tiszt bolondja; hozza a leányt.
 Tyű, mily szép! Hm, kudarczot vallok itt
 Heréltünkkel. Thaisnál szebb e lány.

HARMADIK JELENET.

Gnatho, Parmeno.

GNATHO.

- 260 Ember s ember között, nagy Istenek!
 Minő különbség! Böles s bolond között!
 Ez eszmém im' ebből keletkezett:
 Jövet találkozom egy ily magam-
 Fajtájúval, ki egykor jól is élt
- 265 S elette-itta ősi birtokát;
 Most rongyos, éhes, szennyes és aszott.
 Kérdek, hogy «mit jelent ez állapot?»
 «Mert veszve mindenem! Hová juték!
 Elhagytak mindnyájan, barátaim!»
- 270 Megszántam őt; szólék: Eh, gyáva lény,
 Magadon épen nem tudsz segíteni?
 Javaiddal elveszett eszed is? Reám
 Tekints, nézd ezt a fényt, e hájt,
 Nekem nincs semmim, és van mindenem.
- 275 S hogy nincsen, a hiányt nem érzem.
 «De én, boldogtalan, nevettető,
 Botot tűrő, hajh, lenni nem tudok!»
 Csalódol. Így megélni nem lehet.
 Hasznot még a mult században hozott;
- 280 Ma más a mód: Gnatho találta fel.
 Vannak kitűnni vágyó ostobák,
 Ezekhez járok el, nem mint bohóc;
 Bűvös mosolylyal megcsodálni mind,

Akármit mond, dícsérem mindenért;
 285 Igent: igen; nemet: nem. Elvem ez:
 Mindenben egyetérték. S ez fizet.

PARMENO.

Eszes bolond! úgy tenni a butát
 Eszetlenné!

GNATHO.

Míg így beszélgetünk,
 290 Az élelem-piaczra érkezünk.
 Elém rohanva mind a csemegés,
 Tyukos, halas, hentes, zsömlés, szakács,
 Kiknek vevőjök voltam és vagyok:
 Ujjongva üdvözöl s ebédre hí.
 295 Látván e rongy, mily becsben állok én,
 S mily könnyen élhetek, könnyörgve kér,
 Fogadjam el tanítványúl; legyen;
 Bölcsék nevérol vannak iskolák;
 Az ingyenélők: Gnatho-iskola.

PARMENO.

300 Lám, mit tesz a henyélés s a potya?

GNATHO.

Thaishoz ezt meg már bevezetem,
 S meghívom őt ebédre. Parmeno
 Áll búslakodva ajtaja előtt,
 A versenytárs szolgálja. Jó jel: itt
 305 Didereg. Megtréfálom a szegényt.

PARMENO.

Azt vélik, ezzel megnyerik Thaist.

GNATHO.

Gnatho köszönt, barátod, Parmeno.
Nos, hogy' vagyunk?

PARMENO.

Most állva.

GNATHO.

Látom. Ej,
Tán nem tetsző dolgot látsz?

PARMENO.

810

Tégedet.

GNATHO.

Hiszem; de tán mást is?

PARMENO.

Mért kérdezed?

GNATHO.

Hogy oly levert vagy.

PARMENO.

Nem biz' én.

GNATHO.

Ne is
Légy. Tetszik-e e rableány neked?

PARMENO.

Nem csúnya, Istenemre.

GNATHO.

Bántja már.

PARMENO.

Csalódik.

GNATHO.

315 Mit gondolsz : fog tetszeni
Ajándékunk Thaisnak ?

PARMENO.

Ezzel azt
Mondod, hogy bennünket kizárt. Jegyezd
Meg : minden változó.

GNATHO.

No, Parmeno,
Nyugtot szereztem jó időre most
320 Neked, nem jársz-kelsz s nem virasztasz itt.
Boldoggá tettelek ?

PARMENO.

Engem ? Oh nagyon !

GNATHO.

Barátaimmal így szoktam.

PARMENO.

Dicső.

GNATHO.

Tartóztatlak : tán készülsz másfelé.

PARMENO.

Sehová.

GNATHO.

Úgy hát bebocsáttatásomat
Hozzá segítsd elő.

PARMENO.

325

Menj, most neked
Van nyitva ajtaja, mert ezt hozod.

GNATHO.

Valakit ki akarsz innét küldetni?

PARMENO.

Várj,
Csak e két nap múltam el, esküszöm,
Ki ajtaját most újjal megnyitod,
330 Sarkaddal is hiába rugdalod.

GNATHO.

Te mégis itt állsz, Parmeno? Talán
Őrzöd, hogy ő hozzá titkon a tisztt
Követet ne küldhessen? (*El Th. házába.*)

PARMENO.

Mily szellemes.
A tiszt-úrnak pompás ízlése van.
335 De ifjú gazdám' látom jönni. Hogy'
Kerül a Pireusból erre? Ott
Most ő az ör... Siet... Körültekint...

NEGYEDIK JELENET.

Chaerea, Parmeno.

CHAEREA.

Oda vagyok!
A lány sehol. Megörülök. Hová
Tünt? hol van? merre ment? Kitől
340 Kérdezzem? Oh! De rejtve nem marad!
Oly szép! . . . El szívemből minden leány:
Utálom mind a sok mindennapi
Szépségeket.

PARMENO.

No itt a másik is.
Ez is szerelmes. Oh, boldogtalan
345 Apa! Pedig ha ez neki vadul,
A bátyjáé csak játék s tréfa volt
Az ő hevéhez mérve: úgy tüzel.

CHAEREA.

Mennykő ütötte volna azt a vént,
Ki feltartóztatott, és engem is,
350 Hogy véle szóba álltam. — Parmeno,
Köszöntlek.

PARMENO.

Nos, mi baj? Honnan? Hová?

CHAEREA.

Azt, Istenemre, magam se' tudom; olyan
Zavart vagyok.

PARMENO.

Hogy-hogy? kérlek.

CHAEREA.

Szerelmes

Vagyok.

PARMENO.

Hm.

CHAEREA.

Most mutasd meg, Parmeno,

³⁵⁵ Ki vagy. Sokszor mondottad: «Chærea,

No csak keress magadnak szeretőt,

Meglátod, mily hasznos szolgád leszek»,

Midőn egyet-mást elhordtam neked.

PARMENO.

Úgy van.

CHAEREA.

Biz úgy van: teljesítheted,

³⁶⁰ Mit megfogadtál; s tenned érdemes.

E lány nem olyan, mint a mieink, kiket

Fűznek, hogy karcsuak maradjanak,

Koplaltatnak, hogy meg ne hízzanak:

S szép termetökből olesó deszka lesz.

Szeretjük is.

PARMENO.

³⁶⁵

Hát a tied minő?

CHAEREA.

Olyat nem láttál.

PARMENO.

Ejha!

CHAEREA.

Szép, erős,

Piros pozsgás.

PARMENO.

Hány éves?

CHAEREA.

Úgy tizen-

Hat esztendő.

PARMENO.

Virágjában.

CHAEREA.

Te ezt,

Akármikép, megszerzed, Parmeno,

370 Szép szóval, csellel, mindegy, csak enyém

Lehessen.

PARMENO.

Hát ki az? kié?

CHAEREA.

Biz' én

Azt nem tudom.

PARMENO.

Honnan való?

CHAEREA.

Sem azt.

PARMENO.

Hát hol lakik?

CHAEREA.

Sem azt.

PARMENO.

Hol láttad őt?

CHAEREA.

Az utczán.

PARMENO.

És hogyan vesztetted el?

CHAEREA.

³⁷⁵ Azon dühösködöm. Nem is hiszem,
Hogy van kit sorsa így gunyol.

PARMENO.

Mi lel?

CHAEREA.

Oda vagyok.

PARMENO,

Mi történt?

CHAEREA.

Kérdezed

Atyám barátját, Archidemidest,
Isméred?

PARMENO.

Hogyne?

CHAEREA.

Feltartóztatott,
 880 Midőn nyomon követtem a leányt.

PARMENO.

Rosszkor.

CHAEREA.

Vesztemre ; így mondd, Parmeno.
 Van, engemuccse, félesztendeje,
 Hogy én nem láttam. S most elém kerül.
 Az ördög hozta, más nem is.

PARMENO.

Lehet.

CHAEREA.

385 E pittyedt ajkú, görnyedt, vén kehes
 Felém siet s már messziről kiált :
 «Hé, hé ! téged szólítlak, Chærea !»
 Megállok. «Azt akarom mondani,
 Tudod, hogy» — Mit? «Holnap törvény elé
 390 Megyek.» S aztán? «Figyelmeztess apád’,
 Hogy védöm, jókor reggel ott legyen.»
 Egy óra telt belé, míg elnyögé.
 Kértem, kíván-e mást. Nem. Indulok.
 A mint utána nézek, a leány
 395 Utcánkba ép’ akkor fordúla be.

PARMENO.

Alkalmasint arról beszél, a kit
 Thaisnak vittek most ajándokul.

CHAEREA.

Mire ide érek, nincs a leány.

PARMENO.

Volt nemde a leánynak kísérete?

CHAEREA.

400 Igen, egy naplopó s egy rableány.

PARMENO.

Az a'. Jól van: légy nyugodt; semmi baj.

CHAEREA.

Másról beszélsz.

PARMENO.

Ő róla.

CHAEREA.

Ismered?

Tudod, ki? Láttad?

PARMENO.

Láttam, ismerem;

Tudom, hová lett.

CHAEREA.

Édes Parmenom!

Te ismered?

PARMENO.

Igen.

CHAEREA.

S hol van: tudod?

PARMENO.

Thaisnak hozták öt ajándokul.

CHAEREA.

S ki adhat ennek ily ajándokot?

PARMENO

Thraso, a tiszt, bátyád ellenfele.

CHAEREA.

Bátyámnak sorsa hát nehéz.

PARMENO.

410

Ha még

Azt tudnád, ő mit ad ajándokul,

Nem t'om, mit szólanál.

CHAEREA.

Mit? Kérlek.

PARMENO.

Egy

Herélt inast.

CHAEREA.

Talán e vén, pimasz

Butát, a kit tegnap vett?

PARMENO.

Azt.

CHAEREA.

Vele

415 Együtt kikergetik. Hát én nem is
Tudtam, hogy hozzánk ily közel lakik
Thais.

PARMENO.

Nem rég jött ide.

CHAEREA.

Én, ostoba ;

Hogy még nem láttam őt. De szólj, olyan
Szép, mint mondják ?

PARMENO.

Nagyon szép.

CHAEREA.

Mégse szebb

Talán ennél?

PARMENO.

Az más.

CHAEREA.

Oh, Parmeno,

Segíts megnyernem.

PARMENO.

420

Mindent megteszek
Éretted, mit bírok. Még mit kívánsz ?

CHAEREA.

Hová még most?

PARMENO.

Haza. Mint meghagyá
Bátyád, Thaishoz átkisérem a
Heréltet és a néger rableányt.

CHAEREA.

425 Boldog herélt: ő most e házba jut!

PARMENO.

Boldog?

CHAEREA.

S nem az? A legszebb szép leányt
Láthatja; egy földél alatt lakik
Vele; beszél vele; együtt eszik
Vele; s alszik hozzá közel.

PARMENO.

430 Nini,
Ha e szerencse néked jutna? Mi?

CHAEREA.

Hogy', Parmeno?

PARMENO.

Ruháit öltsd te fel.

CHAEREA.

S aztán?

PARMENO.

Helyette téged viszlek át.

CHAEREA.

Hallom.

PARMENO.

S azt mondom: ő te vagy.

CHAEREA.

Helyes.

PARMENO.

435 S neked jut mind az, mit mondál előbb :
Együtt eszel, játszol s alszol vele.
Itt egy sem ismer, nem tudják, ki vagy ;
Arczod s korod meg nem kelthet gyanút.

CHAEREA.

Dicső egy gondolat, pompás tanács,
440 Menjünk öltözni, s át, minél előbb.

PARMENO.

Micsoda ? Csak tréfáltam.

CHAEREA.

Hasztalan

Szabadkozol.

PARMENO.

Mit tettem én, bolond !
Ne rángass. Elrántasz. Mondom, maradj.

CHAEREA.

Megyünk.

PARMENO.

Én nem.

CHAEREA.

De jősz.

PARMENO.

Baj lesz : vigyázz.

CHAEREA.

Dehogyan lesz.

PARMENO.

445

S én iszom meg a levét.

CHAEREA.

Eh!

PARMENO.

Vétek.

CHAEREA.

Vétek az, ha én egy ily
Személy házába vitetem magam',
S kik ifjúságunkkal kényők szerint
Bánnak, viszonzásul jól rá-szedem.
450 Kijátszva őket úgy, mint minket ők?
Vagy tán atyámat csalnom: nem hiba?
Ezért megróhatnának. Ám azért
Megdícsérnek.

PARMENO.

Ha így gondolkozol:
Tedd meg, de én felelős leszek.

CHAEREA.

Nem kell.

PARMENO.

Parancsolsz?

CHAEREA.

455

Kényszerítelek.

Én felelek. Kövess.

PARMENO.

Uram, segíts!

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Thraso, Gnatho, Parmeno.

THRASO.

Valóban úgy hálálkodott Thais?

GNATHO.

De hogy!

THRASO.

Nagyon örült?

GNATHO.

S nem annyira
Annak, mit küldél, mint annak, hogy azt
Te küldötted.

PARMENO.

460 Kinézek, hátha már
Vihetném őket. Ah, a tiszt.

THRASO.

Igaz,
Sorsom : bármit teszek, hálára gyujt.

GNATHO.

Ezt észrevettem, istenemre, rég.

THRASO.

Királyom is, mindig köszönte, mit
Tevék; de másoknak nem ám.

GNATHO.

465

Miben

Babért fáradsággal sem nyerne más,
Egy-két szavával célhoz ér, kinek
Oly szelleme van, mint neked.

THRASO.

Való.

GNATHO.

Szeme-fénye vagy a királynak.

THRASO.

Az vagyok.

GNATHO.

Becsül.

THRASO.

470

Egészen. És egész hadát
Rám bízta. Csak velem tanácskozott.

GNATHO.

Bámullak.

THRASO.

Elfáradtam, unva már
A sok panaszt, munkát, szóval — tudod —

GNATHO.

Tudom. Midőn torkig lakott velök —

THRASO.

475 Ebédre vendégül engem hívott.

GNATHO.

Jó választása volt.

THRASO.

Finnyás pedig.

Kevés ember tetszik neki.

GNATHO.

Mikor

Veled van, akkor egy sem, azt hiszem.

THRASO.

Írigyeltek, sőt rágalmaztak is,

480 Úgy ságva-búgva; föl se vettem én.

Mit árthatnak nekem? — Megjárta egy.

Az elefántok gondozója volt.

Boszantott. «Strato! — kérdezém — talán

Azért vagy ily vad, mert vadállatok

Főtisztje vagy?»

GNATHO.

485 Mily mondás! nagyszerű!

Hajh, hajh, hogy eltiportad. S erre ő?

THRASO.

Elhallgatott.

GNATHO.

Hát hogyne?

PARMENO.

Istenek!

Mily vad számár amaz, s emez milyen
Gazember.

THRASO.

Hát azt még nem mondtam el,

490 Egy rhódusit hogy' vagdalék meg egy
Mulatságon?

GNATHO.

Nem hallottam; beszéld

El, kérlek. Elbeszélte százszor is.

THRASO.

Ez a legényke együtt volt velem

Egy vendégségen, melyre kedvesem'

495 Magammal vittem. Udvarolni kezd

Az ifjú és nevetni engemet.

«Te szemtelen! — kiáltok rá — mi kell?

Szénát a borjúnak, nem húst!»

GNATHO.

Haha-

Ha.

THRASO.

Mit nevetsz?

GNATHO.

Ügyes, remek. Soha

500 Kitünőbbet. Saját eszméd? Nekem

Úgy tetszett, régi.

THRASO.

Hallottad?

GNATHO.

Nagyon

Kedvelt mondás.

THRASO.

Éntőlem származik.

GNATHO.

Én szánom ezt a balgatag fiút.

PARMENO.

Isten pusztítson el!

GNATHO.

S ő mit felelt?

THRASO.

505 Oda lett. Nevettek pukkadásig a
Vendégek, s tőlem félni kezdte mind.

GNATHO.

Volt rá okuk.

THRASO.

Nini, Thais előtt,
Mit gondolsz, mentegessem én magam'?
Gyanakodik, hogy e lányt szeretem.

GNATHO.

510 Épen ne, sőt gyanúját csak neveld.

THRASO.

Miért?

GNATHO.

Miért? Nézd: ő ha Phædriát
Említi vagy dicséri, hogy neked —

THRASO.

Értem.

GNATHO.

Hogy ezt meggátold, itt a mód:
Ő Phædriát, te rögtön Pamphilát;
515 Azt mondja ő: hívjuk meg Phædriát,
Te rá mondod: s dalolni Pamphilát;
Csinos gyerekek mondja Phædriát,
Igéző szépnek mondod Pamphilát.
Egy szóval tromfra tromf, s legyőzted őt.

THRASO.

520 Hasznos tanács, ha ő engem szeret.

GNATHO.

Ha küldeményedért már így eped,
Akkor régóta s csak téged szeret.
Bátran boszanthatod, fél, hogy, ha meg-
Haragszol, azt mind másnak juttatod.

THRASO.

525 Jól mondod. Erre rá sem gondolék.

GNATHO.

Igen, mert erről nem gondolkodál,
Különben eltaláltad voln' előbb.

MÁSODIK JELENET.

Thais, Thraso, Parmeno, Gnatho, Pythias.

THAIS.

Én mintha a tiszt hangját hallanám.
Itt van. Kedves Thrasóm, Isten hozott.

THRASO.

530 Édes Thais! Nos hát? A kis dalos
Lányért minket szeretsz-e?

PARMENO.

Oh, nagyon!

Jól kezdi.

THAIS.

Szívből, érdemed szerint.

GNATHO.

Tehát asztalhoz. Mit vársz?

PARMENO.

Imhol a

Másik karom.

THRASO.

Ha úgy tetszik, gyerünk.

PARMENO.

535 Elölépek színelve, mintha most
Jönnék ki. Még valahová, Thais?

THAIS.

Isten hozott: ma menni készülök.

PARMENO.

Hová?

THAIS.

Nem látod ezt?

PARMENO.

Az a bajom,
Hogy látom. Phædriád ajándokát,
Ha tetszik, hozhatom.

THRASO.

540

Mért nem megyünk?

Mit állunk itt?

PARMENO.

Engedd, uram, magas
Kegyed szerint ajándékunkat át-
Adnunk Thaisnak s szólanunk vele.

THRASO.

Hiszem, nem lesz külön, mint a mienk.

PARMENO.

545 Majd megválnak. Bocsássátok ki őket.
Te jőj elsőnek. Tiszta æthiop.

THRASO.

Három minát megér.

GNATHO.

Többet nem is.

PARMENO.

Előre, Dorus. Vedd. Im' a herélt.
Minő csinos legény, s mily ifju még!

THAIS.

Biz' isten, szép fiú.

PARMENO.

550 No, Gnatho, szólj,
Hibát talál-sz-e benne? No, Thraso?
Hallgatnak; ez elég dicséret. (*Thaishoz.*) A
Zenében, tánczban, olvasásban és
Mindenbe', mit előkelő fiúk
555 Tudnak, vizsgáld meg, ez mindenhez ért.¹

THRASO.

Ez a herélt beválna lánynak is.

PARMENO.

S küldőjök nem kívánja, hogy csupán
Ő néki élj, mást mindenkit kizárj.
Harczokról nem mesél, nem kérkedik
560 Sebeivel, s nem oly követelő,
Mint némely úr. Vár, míg terhedre nincs,
S midőn kívánod, akkor udvarol.

¹ A rabszolga értékét sokféle képzettsége határozta meg; mert neki kellett a családi nevelést, tanítást, levelezést, a házi ünnepek, játékok rendezését végezni. Nálunk régente az «íródiák», pl. Tinódi.

THRASO.

Gazdája, látszik, hogy szegény paraszt.

GNATHO.

Hahogy különbet birna tartani,
565 Nem is túrné szolgálatában ezt.

PARMENO.

Hallgass, te, rongyok rongya, te, szemét;
Hisz a ki ennek hízelegni bir,
Potyáért minden aljasságra kész.

THRASO.

Megyünk-e már?

THAIS.

Ezeket beviszem ;
570 Rendelkezem rólok, s rögtön jövök. (EL.)

THRASO.

Én indulok. Te várd meg.

PARMENO.

Egy vezér
Együtt barátnőjével nem mehet.

THRASO.

Mit vesztegessem rád a szót? Olyan
Vagy mint gazdád.

GNATHO.

Hahaha!

THRASO.

Mit nevetsz?

GNATHO.

ε 75 Mit most mondál. Eszembe juttatád
A rhódusit. De ime jó Thais.

THRASO.

Siess előre ; minden meglegyen.

GNATHO.

Meglesz.

THAIS.

Mint mondtam, úgy tégy, Pythias :
Ha jó Chremes, kérd, holnap jöjjen el ;
580 Ha nem akar, hát várjon itt reám ;
Ha nem teszi, vezesd utánam őt.

PYTHIAS.

Értem.

THAIS.

Mit is akartam mondani?
Igaz. Ti erre a lánykára jól
Vigyázzatok, s itthon maradjatok.

THRASO.

Menjünk tehát.

THAIS.

585

Ti meg kövessetek.¹ (El.)

¹ A hetérák rendszeren nagy szolgakisérettel jártak, hogy érté-
kük annál feltünőbb legyen.

HARMADIK JELENET.

Chremes, Pythias.

CHREMES.

- Mondom, mennél jobban hányom-vetem,
 Ez a Thais még bajt okoz nekem.
 Úgy vettem észre, hogy hálóba csal.
 Előbb is, hogy magához hívatott,
 590 (Ha kérdezik, mi dolgom van vele?
 Hisz eddig én nem is ösmertem őt.)
 Hogy ott maraszszon, már talált okot:
 Azt mondta, áldozott, s velem komoly
 Dolgot szeretne közleni. Hogy ez
 595 Gonosz cselből történik, sejdítém.
 Mellém ült, s oly bizalmasan beszélt.
 Utóbb rá kezdte: régen halt-e meg
 Apám s anyám. Már régen — mondok én.
 Van-e jószágom Sunium körül,
 600 S a tengertől mily távol? Gondolom,
 Tetszik neki, s szeretné elhalászní.
 És végre: nem veszett-e ott el egy
 Kis húgom? volt-e véle valaki?
 Milyen ruhát viselt akkor? s ki rá
 605 Ismerne, volna valaki? De mért
 Kutatja ezt? talán a szemtelen
 Eltűnt hugomnak mondaná magát.
 Ha él, lehet tizenhat éves az;
 Thais pedig korosabb nálam is.
 610 S küld értem újra, kér, hogy jöjjenek el.
 Vagy mondja meg, mi a szándéka, vagy
 Ne háborgasson; istenuccsegen,
 Felé se' nézek harmadszor. Mi a'

PYTHIAS.

Ki az künn?

CHREMES.

Én, Chremes.

PYTHIAS.

Oh, drága kincs.

CHREMES.

Mondom, hogy esel.

PYTHIAS.

615

Szépen kéret Thais,

Jőj holnap.

CHREMES.

Holnap falura megyek.

PYTHIAS.

Tedd meg, kérlek.

CHREMES.

Mondom, hogy nem lehet.

PYTHIAS.

Hát várd be nálunk, míg megjő.

CHREMES.

Nem én.

PYTHIAS.

Miért nem, édesem?

CHREMES.

Nem alkuszom.

PYTHIAS.

620 Ha ezt határozod, kér, keresd fel ott,
A hová ment.

CHREMES.

Elmegyek.

PYTHIAS.

Te, Dorias!

Siess: kísérd Thrasóhoz el Chremest. (El.)

NEGYESEDIK JELENET.

Antipho.

ANTIPHO.

Tegnap néhányan azt határozták,
Ma együtt mulatunk. A rendező
625 Chærea; megjelöltük a helyet,
Időt, gyűrüink nála,¹ az idő
Elmult, ott semmi készület, s magát
Sehol se' leljük. Meg nem foghatom,
Mi az oka. Keressem meg! De hol?
630 Benézek, nincs-e itthon. De, nini,
Thaistól? Ő vagy más? Ő az. De hogy?
Miféle öltözék? Mi lelte ezt?
Nem értem. Bámulok. Akármi, már
Kivárom, felre állok, meglessem.

¹ A symposion (= társasmulatság) megtartására a vállalkozók gyűrüik átadásával biztosították a mulatság rendezőit.

ÖTÖDIK JELENET.

Chaerea, Antipho.

CHAEREA.

- 635 Itt senki? Nincs. Nyomomban? Senki sincs.
 Örvendhetek már? Oh, nagy Juppiter!
 Akár tüstént meghaljak, legalább
 Nem rontja bánat boldogságomat.
 Vetődnek már előmbe valaki,
 640 Követne s kérdezősködésivel
 Gyötörne, ostromolna: mért vagyok
 Ilyen vidám, mi jószerencse ért,
 Mi ügyben járok, honnan e ruha,
 Eszemen vagyok-e vagy eszemen kívül?

ANTIPHO.

- 645 No, már e szívességet megteszem.
 Mi az, Chærea, mért vagy ily vidám?
 Mi jószerencse ért? Mi ügybe' jársz?
 Hol vetted e ruhát? Eszeden vagy-e?
 Mit bámulsz így reám? Mért nem felelsz?

CHAEREA.

- 650 Dicső gyerek! Pajtás, Isten hozott!
 Senkit sem vártam úgy, mint tégedet.

ANTIPHO.

Kérlek, beszélj.

CHAEREA.

Sőt én kérlek, figyelj.
 Isméred bátyám kedvesét.

ANTIPHO.

Thaist.

CHAEREA.

Öt, öt.

ANTIPHO.

Igen. Emlékezem reá.

CHAEREA.

655 Ma egy lánykát kapott. Te, Antipho,
Oly szép teremtest nem láttál soha.
Tudod, dicsérni én őt nem birom.

ANTIPHO.

Valóban?

CHAEREA.

A legszebbnek ítéled őt.
Mit mondjak? Szeretem. Véletlenül
660 Bátyám Thaisnak egy herélt inast
Vett, s még nem adta át. Én Parmeno
Tanácsát elfogadtam.

ANTIPHO.

És mi az?

CHAEREA.

Tüstént meghallod: Öltözzém fel én
Annak ruháiba s engem visz át.

ANTIPHO.

Herélt gyanánt?

CHAEREA.

Igen.

ANTIPHO.

665

S mi czélbul?

CHAEREA.

Ah?

Öt látnom, hallanom, vele együtt
 Lennem, kiért epedtem; Antipho.
 Csekély ok ez? Rossz terv ez? Átjutok.
 Thais örvendve őhozzá vezet,
 S rám bizza a leányt.

ANTIPHO.

Terád?

CHAEREA.

670

Reám.

ANTIPHO.

Ép' jóra.

CHAEREA.

Megtiltotta férfiút
 Hozzá bocsátanom. Magam legyenek
 Szobáiban mindig vele. Szemem'
 Lesütve én igen-t bólintgaték.

ANTIPHO.

Jámbor herélt.

CHAEREA.

675

«Én — úgymond — elmegyek
 Hazunnan.» És magával elvivé
 Szolgálóit. Nehány, ki honn maradt,
 Még csak kezdő. Fürdőt készítenek.
 Siettetem. Míg ők azt készítik,

- 680 Benn a leányka egy képen mereng,¹
 A mint Danaë keblébe Juppiter
 Aranyesőt hullat. Szemlélgetem
 A képet. Elgondolkozom. Örül
 A lelkem. Ily csinyt elkövethetett:
- 685 Isten létére ember képiben
 Titkos csalással ejt meg földi nőt,
 S oly Isten, a kinek villámitól
 Szörnyű robajjal megdördül a menny.
 Hasonlót mért nem tennék? Megteszem.
- 690 Hívják fürödni a leányt. Kimegy,
 Megfürdik, viszajő, lefektetik,
 Várom, parancsol-e. Jön egy leány
 «Míg fürdünk, — mondja — itt e legyező,
 Legyezgesd, Dorus, így. Aztán te is
 695 Fürödhetel, ha tetszik.» Elveszem
 Kelletlenül.

ANTIPHO.

E szemtelen pofát,
 S ily vén számárnál ezt a legyezőt!

CHAEREA.

- Szólt s elrohant; mind a fürdőbe ment.
 Lármáztak, mint a hol nincs honn az úr.
- 700 Elszenderült a lányka. Legyező
 Mögül nézem; körültekintetek.
 Biztosságban vagyunk. Bezárkozom.

ANTIPHO.

S aztán?

¹ A régi rómaiak házi képeiről ritkán olvashatunk; az e helyen említett kép mythologiai érdekű.

CHAEREA.

Aztán? S kérded, bohó?

ANTIPHO.

Nem én.

CHAEREA.

Ily szép, rövid, de várt, alig remélt
705 Alkalmat elszalasztanék? Hisz úgy
Az volnék, a minek ruhám mutat.

ANTIPHO.

Igazad van. Hát a mi lakománk?

CHAEREA.

Megrendelém.

ANTIPHO.

Pompás; hol? nálatok?

CHAEREA.

Nem; Discusséknál.

ANTIPHO.

Az jó messze van.

CHAEREA.

710 Siessünk.

ANTIPHO.

Végy magadra más ruhát.

CHAEREA.

De hol? Bemenni hozzánk nem merek.
Bátyám otthon lehet, s talán atyám
A jószágról már szintén visszajött.

ANTIPHO.

Gyerünk hozzám ; itt nincs közelbe' más.

CHAEREA.

715 Gyerünk. És majd tanácskozunk : hogyan
Tehessem őt enyémmé.

ANTIPHO.

Jó. Gyerünk.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Dorias.

DORIAS.

Hitemre! úgy nézem: ma összevesz
A tiszt úrnőmmel s rajta csúfot ejt.
Chremes, e lánynak bátyja, oda jött;
720 Thais kérte, hogy ereszsze be. A tiszt
Haraggal bár, de engedett. Thais
Meggérte újra, hogy maraszsa ott.
Azért, mivel nem volt alkalma még
Beszélni testvérhúgáról neki.
725 Bosszankodik, de ott marasztja. Ez
Marad. Thaisz beszélni kezd vele.
Thraso azt vélve, hogy vágytárs Chremes,
Thais boszantására: «Hallod-e,
Inas! — kiált — hivd hozzánk Pamphilát,
730 Mulattasson bennünket.» Semmikép! —
Felel Thais — mulatni, ő, ide?»
A tiszt czivódik. Úrnőm ékszerit
Titkon id'adja, hogy vigyem haza.
Jele, hogy mihelyt lehet, rögtön szökik. (*El.*)

MÁSODIK JELENET.

Phaedria.

PHAEDRIA.

735 Mentem, mentem, de zúgott a fejem,
 Természetes, hogy összegondolék
 Mindent, és minden oly bús volt, olyan
 Sötét; szóval, míg így gondolkozom,
 Tanyánkat észrevétlen elhagyom.

740 Jó messziről mogorván visszatérek,
 De a befordulón megállok és
 Tanakodom: Egek! itt két napig
 Maradnom nélküle! No, és mi az?
 Mi? Semmi? Nem lehetnem övele,
 645 Nem is láthatnom őt. Ha tiltva az,
 Ez csak szabad. A kedvest látni is
 Gyönyör. Szándékosan tovább jövök.
 Mi baj van itt? mi lelte Pythias?

HARMADIK JELENET.

Pythias, Phaedria, Dorias.

PYTHIAS.

Oh, jaj, jaj, hol találom e czudar
 750 Gazembert? hol keressem? Istenek!
 Ily szörnyű vakmerőség! Jaj nekem!

PHAEDRIA.

Már baj van.

PYTHIAS.

És mi több: az a gonosz
Nemcsak hogy meggyalázta a leányt,
De letépte a ruháját, a haját
Felborzoló.

PHAEDRIA.

Mi ez?

PYTHIAS.

755

Kerülj elélem:
Kivájom körmeimmal a szemed'!

PHAEDRIA.

Mi történt itt, míg én távol valék?
Meggzólítom. Mi baj, te, Pythias?
Hová sietsz? Vagy kit keressz?

PYTHIAS.

Hová?

760

Kit? Elmehetsz ajándékkal, el;
Gyönyörű ajándék.

PHAEDRIA.

Mért beszéled ezt?

PYTHIAS.

Mért? A herélt, kit küldél, mit művelt!
Megrontá a lányt, kit Thais kapott.

PHAEDRIA.

Mi?

PYTHIAS.

Jaj nekem!

PHAEDRIA.

Részeg vagy.

PYTHIAS.

Nem vagyok.

765 Bár lenne mind ily józan, a ki szid.

DORIAS.

Oh, édes Pythias! e szörnyeteg?

PHAEDRIA.

Bolond: hogyan tehetette egy herélt?

PYTHIAS.

Mi volt, én nem tudom; hogy megtevé,

Világos. A leány — ha kérdezem —

770 Sír, nem felel. E jómadár pedig

Eltűnt s tán egyet-mást el is lopott.

PHAEDRIA.

Eléggé megbámulni nem tudom:

Hová rejtőzhetett e nyomorult;

Hacsak házukba vissza nem szaladt.

PYTHIAS.

Nézd meg, kérlek.

PHAEDRIA.

775

Rögtön megtudhatod. (EL.)

DORIAS.

Ily szörnyet még nem hallék, Pythias.

PYTHIAS.

Hallottam én, hogy a nőt kedveli
 Egyik-másik, de másra képtelen.
 Szegény fejem! s eszembe nem jutott;
 780 Különben rá nem bízom a leányt.

NEGYEDIK JELENET.

Phaedria, Dorus, Pythias, Dorias.

PHAEDRIA.

Gyere ki, gazember! Húzódol, bitang?
 Előre szökevény.

DORUS.

Esedezem.

PHAEDRIA.

Hogy eltorzítja arczát a zshivány.
 785 Mért jöttél vissza? Honnan e ruha?
 Felelj. Ha kissé késem, Pythias,
 Csak hült helyét találom.

PYTHIAS.

Megvan? Oh!

PHAEDRIA.

Meg hát.

PYTHIAS.

Mily nagy szerencse!

DORIAS.

Oh, milyen

Szerencse!

PYTHIAS.

Hol van?

PHAEDRIA.

Hol? Nem látod-e?

PYTHIAS.

Hogy' látnám : kérlek, kit?

PHAEDRIA.

Hát ezt?

PYTHIAS.

790

Ki ez?

PHAEDRIA.

Kit én hozzátok küldék.

PYTHIAS.

Phædria,

Mi köztünk egy lélek sem látta ezt.

PHAEDRIA.

Nem látta?

PYTHIAS.

És valóban azt hiszed,

Hogy ez volt nálunk?

PHAEDRIA.

Más nem volt nekem.

PYTHIAS.

795 Pedig nem is hasonlít ahhoz ez.
Az úrias, csinos legényke volt.

PHAEDRIA.

Annak tetszett, mert szép ruhája volt;
Most rútnek látod, mert ruhája más.

PYTHIAS.

Kérlek, ne szólj; nem a ruhája más.
800 Amaz kedves, csinos, helyes legény,
Megkedvelnéd, ha látnád, Phædria.
Ez összefonnyadt, bárgyú, bamba, vén
Halálmadár.

PHAEDRIA.

Ej, mit mesélsz nekem?
Tudom talán, mit vettem. Hallod-e:
Én téged vettelek?

DORUS.

Igen.

PYTHIAS.

805 Nekem
Feleljen most, mondd.

PHAEDRIA.

Kérdezd.

PYTHIAS.

Te jövől
Ma hozzánk? «Nem»-re rázza a fejét.

Ki Parmenóval jött, körülbelül
Tizenhat éves.

PHAEDRIA.

Most nekem felelj:

810 Mi rajtad van, hol vetted e ruhát?

Felelsz mindjárt?

DORUS.

Hozzám jött Chærea.

PHAEDRIA.

Öcsém?

DORUS.

Igen.

PHAEDRIA.

Mikor?

DORUS.

Ma.

PHAEDRIA.

Régen-e?

DORUS.

Nem rég.

PHAEDRIA.

Kivel?

DORUS.

Hát Parmenóval.

PHAEDRIA.

És

Már ismeréd?

DORUS.

Nem én.

PHAEDRIA.

Honnan tudod,

Hogy ő öcsém?

DORUS.

815   Úgy mondtá Parmeno.

Az adta e ruhát.

PHAEDRIA.

Oda vagyok.

DORUS.

Magára vette öltözőkememet.

S kijöttek mind a ketten.

PYTHIAS.

Elhiszed

Már, hogy józan vagyok, s a hír való?

820   És hogy meg van gyalázva a leány?

PHAEDRIA.

Eszelős! a mit ez mond, elhiszed?

PYTHIAS.

Mi szükség rá? Világos a dolog.

PHAEDRIA.

Idább jer. Hallod? Még idább. Elég.

Felelj: ruhád' elvette Chærea?

DORUS.

El.

PHAEDRIA.

És felölté?

DORUS.

Fel.

PHAEDRIA.

825

S helyetted ő

Ment át?

DORUS.

Ő.

PHAEDRIA.

Juppiter! Ily vakmerőt!

PYTHIAS.

Jaj nékem! rajtunk ily gyaláztatot?

PHAEDRIA.

Te kapsz ennek szaván. Megáll az eszem. (*Halk.*)Tagadd. (*Fenn.*) Te! Tőled meg nem tudhatom

830

Hát a valót? Láttad te Chæreát,

Öcsémet?

DORUS.

Én nem.

PHAEDRIA.

Ezzel bot ne'kül,
Látom, nem boldogulhatok. Befelé!
Igen; nem. (*Halk.*) Kérj.

DORUS.

Könyörgök, Phædria.

PHAEDRIA.

Előre! (*Üti.*)

DORUS.

Jaj, jaj

PHAEDRIA (*félre*).

Másképp nem tudom
835 Becsülettel kivágni magamat. (*Fenn.*)
Velem ha tréfát üztél, veszve vagy! (*El.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Pythias, Dorias.

PYTHIAS.

Az életemre: Parmeno műve.

DORIAS.

Azé e'.

PYTHIAS.

Várj, ezért még meglakolsz.
De mit tegyek most én? szólj, Dorias.

DORIAS.

A lány ügyével?

PYTHIAS.

840

Elhallgassam-e?

Megmondjam-e?

DORIAS.

Elő se hozd, ha van
Eszed, se a legényt, se a lány baját.
Te megmenekszel s Thaissal jót teszesz.
Csak annyit mondj, hogy Dorus elszökött.

PYTHIAS.

Biz' azt teszem.

DORIAS.

845

Chremes jön erre, s így
Thais is mindjárt itt lesz.

PYTHIAS.

Honnan tudod?

DORIAS.

Hogy eljövék, már kezdődött a per.

PYTHIAS.

Te vidd be úrnőnk ékszerét; mi baj
Van, én Chremestől megtudom.

HATODIK JELENET.

Chremes, Pythias.

CHREMES.

850 Teringettét: megártott a bora.

Míg ültem, úgy tetszett, józan vagyok.

Hogy fölkelék, inog lábam, fejem.

PYTHIAS.

Chremes!

CHREMES.

Ki az? Te, Pythias! Te, hogy

Megszépültél!

PYTHIAS.

S te megvidámodál.

CHREMES.

855 Jó példaszó: tüzes bor, szép szemek . . .

Thais már honn?

PYTHIAS.

Eljött a tisztól?

CHREMES.

El.

Régen. Csunyául összevesztek.

PYTHIAS.

És

Nem mondta neked, hogy kísérd?

CHREMES.

Nem az,
Csupán, hogy távozott, intett felém.

PYTHIAS.

Hát ez nem volt elég?

CHREMES.

860

Mit tudtam én,
Hogy mit jelent. A tiszt fejtette meg,
Mit meg nem értettem: kilökdösött.
Im' jó Thais: Vaj' hol kerültem el?

HETEDIK JELENET.

Thais, Chremes, Pythias.

THAIS.

Az itt lesz mindjárt a lányért. Jöhet.
865 Ha hozzá ér, kivájom a szemét.
Bolond pöffeszkedésit eltűröm,
Míg csak beszél; de pórul jár, ha tesz.

CHREMES.

Rég itt vagyok, Thais.

THAIS.

Kedves Chremes,
Mint vártalak. Tudod, hogy e zavar
870 Miattad támadt s téged érdekel
Leginkább?

CHREMES.

Engemet? Kérlek, hogyan?

THAIS.

Nem első ez, mióta fáradok,
Hogy visszanyerhesd elveszett hugod'.

CHREMES.

Hol van?

THAIS.

Házamban.

CHREMES.

Ah!

THAIS.

Ne félj. Olyan
875 Nevelést nyert, hogy nevedre érdemes.

CHREMES.

Mit mondasz?

THAIS.

A valót. S most átadom
Neked, halát sem kérve tettemért.

CHREMES.

Jóságodért, Thais, hálás leszek.

PYTHIAS.

Mielőtt átadhatom, Chremes, vigyázz,
880 Elvesztheted: őerte jó a tiszt.

Szaladj be, hozd ki gyorsan, Pythias,
A ládácskát, melyben emléke van.

CHREMES.

Nézd, nézd Thais!

PYTHIAS.

Hol van?

THAIS.

Szekrényemen.

Siess, te rest.

CHREMES.

A tiszta, s egész csapat!

Mi lesz ebből?

THAIS.

885

S te megrémülsz, fiú?

CHREMES.

Eredj. Megrémülék? Engem ne félts.

THAIS.

Ne is.

CHREMES.

Gyávának tartasz engemet?

THAIS.

Dehogy. Sőt inkább így: ő idegen,
Barátja itt nincs annyi, mint neked.

CHREMES.

890 Tudom. De bajra menni balgaság,
 Ha óhatod magad' : kerülni jobb,
 Mint bosszút állni a sérelmekért.
 Te menj házadba, zárd be a kaput,
 Én addig a forumra átfutok,
 895 És hívok onnat egynehány tanút.

THAIS.

Ne menj.

CHREMES.

Jobb lesz.

THAIS.

Maradj.

CHREMES.

Bocsáss ; jövök

Tüstént.

THAIS.

Chremes, nem kell nekünk tanú.
 Csak azt mondod, testvéred e leány,
 Kicsiny korában elveszett, ma fel-
 900 Találtad, — és mutasd meg a jelet.

PYTHIAS.

Im' itt van.

THAIS.

Vedd ; s vidd a bíróhoz azt,
 Ha még tovább erőszakoskodik.
 Értetted ?

CHREMES.

Értem.

THAIS.

Csak bátran s nyugodt
Lélekkel szólj s tégy.

CHREMES.

Úgy szólok s teszek.

THAIS.

905 Szedd rendbe hát magad'. Rosszul vagyunk.
Ki védőm volna, azt kell védenem.

NYOLCZADIK JELENET.

Thraso, Gnatho, Sanga, Chremes, Thais.

THRASO.

Gnatho! Eltűrjem e gyalázatot?
Nem, inkább veszszen el. Simalio,
Donax, Syriscus, fel, kövessetek.
Megostromlom házáat.

GNATHO.

910

Úgy kell neki.

THRASO.

Elragadom a lányt.

GNATHO.

Helyes.

THRASO.

Magát

Pediglen jól eldöngetem.

GNATHO.

Dicső.

THRASO.

Emelővel a középre áll Donax ;

Balszárnyra áll Simalio ; a jobb

915 Szárnyon Syriscus áll. A többiek ?

Hol Sanga hadnagy és gyalogjai ?

SANGA.

Jelentem, itt vagyok. *(Szivacsot hoz.)*¹

THRASO.

Te, gyáva lény !

Azt gondolod, szivacsos harcizunk ?

SANGA.

Nem én. Hanem vezérem és hada

920 Vitézségét ismerve gondolom,

Vér nélkül nem végződik a csata ;

Törölni a vért hoztam szivacsot.

THRASO.

S a többiek ?

¹ Róma fórumán gyakran ontottak annyi vért, hogy szivacsos kellett feláztatni. (L. Cic. Clodius és Sestius összeütközése). Itt a helyzet komikumát fokozza.

SANGA.

Miféle többiek?

925 Csak Sannio maradt honn őrszemül.

THRASO.

Te vezető, én hátvéd s jelt adó.

GNATHO.

Okos; magáról, lám, gondoskodik.

THRASO.

Már Pyrrhus így szokott.

CHREMES.

Nézd, mit csinál
Mondtam, Thais, hogy zárkozzál be.

THAIS.

Eh!

930 Ne félj; e szájhős gyáva, mint a nyúl.

CHREMES.

De mit tegyünk?

THAIS.

Parittyád volna csak
S dobnál középök egynehány követ,
Hogy' megszabadna e vitéz sereg.

THRASO.

De íme kit látok, Thaist, magát.

GNATHO.

Dühös rohamra!

THRASO.

935

Várj. A bölcs előbb,
Mint fegyvert fogna, mindent megkísért.
Nem tudhatod, erőszak nélkül is
Nem teljesíti-e parancsomat.

GNATHO.

Nagy Istenek! mily kincs a bölcsesség;
940 Mindig tanúlok tőled valamit.

THRASO.

Thais, felelj: nem azt ígérted-e,
Ha e leánykát átadom neked,
Csupán velem töltesz néhány napot?

THAIS.

S aztán?

THRASO.

945

Hozzám rendelted kedvesed'.

THAIS.

Őt kedvesemnek nézni?

THRASO.

S megszökél.

THAIS.

Mert úgy tetszett.

THRASO.

Add vissza Pamphilát,
Különben elviszem erővel is.

CHREMES.

Mit? Pamphilát? Neked? Hozzá ne nyúlj!

GNATHO.

950 Hah, kérlek, mit téssz? Csendesedj', úram.

THRASO.

Mi? a sajátomat ne vigyem el?

CHREMES.

Sajátodat, bitang?

GNATHO.

Csitt, nem tudod,
Kit bántasz.

CHREMES.

Pusztulsz innét? Mert tudod,
Mi vár reád? Egy sértő szót ha szólsz,
955 Olyat kapsz ám, hogy e helyet s napot
És engem nem felejtess el soha.

GNATHO.

Kérlek, magadra bosszúját ne vond.

CHREMES.

Neked meg még bezúgom a fejed'.

GNATHO.

Ezt mondani, te, eb; s megtenni ezt?!

THRASO.

960 Ki vagy? Mi kell? E lányhoz mi közöd?

CHREMES.

Először is : hogy ő polgárleány.

THRASO.

Haj, haj!

CHREMES.

Atheni.

THRASO.

Hm.

CHREMES.

Az én hugom.

THRASO.

Nagy szó!

CHREMES.

Tiszt úr, parancsolom tehát,
Hogy a lányhoz ne nyúlj. Thais, megyek,
965 S elhívom a dajkáját, Sophronát,
Emlékeit hogy ő ítélje meg.

THRASO.

S te tiltanád meg azt nekem, hogy én
Sajátomhoz ne nyúljak?

CHREMES.

Én. Igen. (EL.)

GNATHO.

Hagyd el. Lopásba keveri magát.
Mi kell ennél több?

THRASO.

970

S ezt mondd te is,
Thais?

THAIS.

Kérdezz olyat, ki majd felel. *(El.)*

THRASO.

Most mit tevők legyünk?

GNATHO.

Menjünk haza.
Meglásd, önként fog hozzád jönni még.

THRASO.

Hiszed?

GNATHO.

Tudom. A nők természetét
975 Jól ismerem. Ha hívod, nem követ;
Ne járj utána, önként felkeres.

THRASO.

Jól mondd.

GNATHO.

Elbocsássam a hadat?

THRASO.

A mint tetszik.

GNATHO.

Oszolj! Menj, Sanga, és
Vitézekhez méltó ebéd legyen.

SANGA.

980 Én már előbb is arra gondolék.

GNATHO.

Pompás fiú.

THRASO.

Ti meg kövessetek. (*El.*)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Thais, Pythias.

THAIS.

E zagyvaságnak vége lesz-e már?

«Tudom, ... nem, ... hallottam, ... nem voltam ott».

Akármi; szólsz-e már világosan?

985 Ruhája összetépve, s nem felel.

Az elment. Mért? Mi történt? Nem beszélsz?

PYTHIAS.

Mit? Azt mondják, nem ez volt a herélt.

THAIS.

Úgy hát ki volt ez?

PYTHIAS.

Az a Chærea.

THAIS.

Melyik?

PYTHIAS.

Legényke ¹ öcsce Phædriának.

¹ Tizenhat éves; a törvény értelmében már tizennégy éves korban legény volt, nősülhetett.

THAIS.

Mit mondasz, átkozott?

PYTHIAS.

990

A mit tudok.

THAIS.

De mért jött volna hozzánk?

PYTHIAS.

Nem tudom.

Talán szerelmes Pamphilába.

THAIS.

Oh!

Jaj, én szerencsétlen! ha ez való.

Ezért sír hát ő?

PYTHIAS.

Gondolom.

THAIS.

Ne szólj,

995 Gyalázatos! Hát ezt rendeltem én?

PYTHIAS.

Én rá bíztam, miként parancsolád.

THAIS.

Bárányt farkasra; oh, istentelen.

Szégyeltemben meghalok. Ki jó

Amott?

PYTHIAS.

Szt. Ez megmentett, asszonyom,
1000 Kérlek, nincs már baj, megvan a legény.

THAIS.

Hol?

PYTHIAS.

Itt balról jó. Látod?

THAIS.

Látom.

PYTHIAS.

Ezt

Fogasd el rögtön.

THAIS.

Mit tennék vele,

Te, ostoba?

PYTHIAS.

Mit? Kérlek, kérddheted?

Arczán is láthatod, mily szemtelen.

THAIS.

Nem a'.

PYTHIAS.

1005

S még erre jó, a vakmerő!

MÁSODIK JELENET.

Chaerea, Thais, Pythias.

CHAEREA.

Otthon volt apja, anyja Antiphónak,
 S ép', mintha lesnének, hogy semmikép
 Be ne juthassak észrevétlenül,
 Míg ajtajokban állok, arra jő
 1010 Egy ismerősöm. Átfutottam egy
 Járatlanabb utczába, ebből a
 Másikba, harmadikba, mindenütt
 Rohanva, hogy ne ismerhessenek
 Rám a járó-kelők. — Thais? — Az a'.
 1015 Teringettét, no, most mi lesz? Mi lesz?
 Mi gondom rá? Mit árthat ő nekem?

THAIS.

Szólítsuk meg. Hé, Dorus, jó napot.
 Igaz, hogy elszöktél?

CHAEREA.

Igaz.

THAIS.

S neked

Tán tetszik is?

CHAEREA.

Nem épen.

THAIS.

Azt hiszed,

Hogy büntetésed elmarad?

CHAEREA.

1020

Csak ezt

Bocsásd meg, ezt az egy hibámat, és
Megölhetsz, nem bánom, ha mást teszek.

THAIS.

Féltél tán, hogy rosszul bánom veled?

CHAEREA.

Nem.

THAIS.

Hát mitől?

CHAEREA.

Attól, hogy nálad ez

Bevádol.

THAIS.

Mit tettél?

CHAEREA.

Csekély —

PYTHIAS.

1025

Csekély?

Orczátlan. És csekélység az neked:
Így meggyalázni egy polgárleányt?

CHAEREA.

Én rableány-társadnak hittem őt.

PYTHIAS.

Rablány-társadnak! Jaj, alig bírok
 Magammal, hogy ki ne tépjem a haját.
 1030 Te csoda, te szörny! S még gúnyolódni mer.

THAIS.

Hallgass, hóbortos.

PYTHIAS.

Én hallgassak-e?
 Ne fizetném ki e czudar zshiványt,
 Ki rabszolgádnak vallja itt magát.

THAIS.

Hagyd el. Rútul cselekvél, Chærea.
 1035 Ha én megérdemeltem volna is,
 Neked nem illett elkövetned ezt.
 A lánynyal mit tegyek most, nem tudom,
 Úgy felzavartad tervezésemet:
 Övéinek tisztán, sértetlenül
 1040 Adhatni vissza, hogy tökéletes
 Legyen jótéteményem, Chærea.

CHAEREA.

Sőt ebből azt remélem én, Thais,
 Hogy mink örök barátságban leszünk.
 Ilyes hibából vált már jóviszony,
 1045 És hátha valamelyik Isten akarta így?

THAIS.

Hisz' én pártodra állok szívesen.

CHAEREA.

De kérlek is. Hidd el, nem bosszúból
Tettem, hanem szerelemből.

THAIS.

Hiszem.

Neked meg is bocsátok szívesen,
1050 Mert nékem is van szívem, Chærea,
S én is tudom, mi az a szerelem.

CHAEREA.

Hitemre már szeretlek téged is.

PYTHIAS.

Akkor jó lesz vigyáznod, asszonyom.

CHAEREA.

Mit gondolsz?

PYTHIAS.

Egy igédnek sem hiszek.

THAIS.

Hallgass.

CHAEREA.

1055 Már most, kérlek, Thais, segíts;
Én rád bizom magam', fogd pártomat.
Ha ő enyém nem lesz, én meghalok.

THAIS.

Jó, jó; de majd atyád —

CHAEREA.

Megegyezik,
Ha ő polgárleány.

THAIS.

Várj egy kicsit.
1060 E lányka bátyja rögtön visszajő,
A dajkát hívja, a ki ápolá.
Felismerésén légy jelen te is.

CHAEREA.

Várok.

THAIS.

Ha úgy tetszik, jobb lenne tán
Bent várnod meg, mint itt a ház előtt.

CHAEREA.

Készségesen.

PYTHIAS.

1065 Mit gondolsz, asszonyom?

THAIS.

Nos mért?

PYTHIAS.

Házadba ezt ezek után?

THAIS.

S miért ne?

PYTHIAS.

Mért? Lelkemre, új veszélyt
Szeresz magadnak.

THAIS.

Ej, hallgass, ne szólj.

PYTHIAS.

E jó madárt te még nem ismered.

CHAEREA.

Nem lesz baj, Pythias.

PYTHIAS.

1070

Én, Chærea,

Míg tettel meg nem győzesz, nem hiszek.

CHAEREA.

Szegődjél hát örömnék, Pythias.

PYTHIAS.

Menj a pokolba. Mást se' szívesen
Bíznék reád, hogy biznám rád magam'.

THAIS.

1075 Legjobbkor, im' a lányka bátyja jó.

CHAEREA.

Mennyköbe, ez baj; menjünk be, Thais.
Ne lássa rajtam itt künn e ruhát.

THAIS.

Ugyan már mért? Mert szégyelled talán?

CHAEREA.

Szégyellem.

PYTHIAS.

Szégyellem. Szemérmetes,
Kis ártatlan.

THAIS.

1080

Menjünk tehát. Te itt
Maradsz, s Chremest vezesd be, Pythias.

HARMADIK JELENET.

Pythias, Chremes, Sophrona.

PYTHIAS.

Mit, mit találhatnék ki hirtelen,
Mivel fizessem vissza annak a
Czudarnak, hogy nyakunkra hozta ezt?

CHREMES.

Anyókám, lépdelj' jobban.

SOPHRONA.

1085

Lépdelek.

CHREMES.

Látom, de nem nagyon haladsz.

PYTHIAS.

No meg-

Mutattad már emlékeit neki?

CHREMES.

Mind egytől-egyig.

PYTHIAS.

S mit mond ? Ismeri ?

CHREMES.

De hogy' !

PYTHIAS.

Mint örvendek : kedves leány !

1090 Siessetek be ; rég vár asszonyom.

Ah, a legjobb gyerek jó, Parmeno.

Nézd, nézd, milyen nyugodt a jómadár ;

Megvan, mivel halálra kínozem.

Előbb benézek, rá ismertek-e ;

1095 Aztán jövök, s ezt jól megzaklatom. (El.)

NEGYEDIK JELENET.

Parmeno, (később) Pythias.

PARMENO.

Megnézem már, mire ment Chærea.

Ha dolga jól ütött ki, Istenek !

Minő dicséretet nyer Parmeno !

S méltán. Mert csak nekem köszönheti,

1100 Hogy, a mit másként nem nyert volna meg,

Hacsak Thaisnak dúsan nem fizet,

Ily könnyen és olcsón szerezte meg.

De mindez semmi ; legfőbb érdmem,

Hogy eltaláltam módját, mint lehet

1105 E nők természetét s szokásait

Meglátnia és meggyűlölnie.

Ha künn sétálnak, mind előkelő,

Fényes, csinos, derék és tetszetős ;

A vendégségben finnyás, válogat.
 1110 De otthon látni aljasságukat,
 Mind, mind minő szennyes, hitvány, falánk,
 Hogy rágja a száraz kenyérhaját.
 Boldog, ki még jókor megismeri.

PYTHIAS.

Megállj, gazember, ezért meglakolsz.
 1115 Büntetlenül nem szórsz te gúnyt miránk.

ÖTÖDIK JELENET.

Pythias, Parmeno.

PYTHIAS.

Egek! mily förtelem! Szegény fiú!
 Istentelen, ki áthozád!

PARMENO.

Mi ez?

PYTHIAS.

Jaj, mint szánom: kijöttem, hogy ne is
 Lássam, minő borzasztón büntetik.

PARMENO.

1120 Nagy Juppiter! Mi baj lehet? Talán
 Megjártam? Megtudom. Te, Pythias,
 Mi az? Kiről beszélsz? Mi' büntetés?

PYTHIAS.

Te kérdezed, te vakmerő, czudar,
 Ki tönkre tetted azt a jó fiút,
 1125 Kit áthozál, hogy rajtunk csúfot ejts.

PARMENO.

Hogy-hogy? Mi történt? Szólj.

PYTHIAS.

Elmondhatom.

Tudod, hogy a lány, kit Thais kapott,
Polgárleány, s a bátyja városunk
Polgára és előkelő nemes?

PARMENO.

Nem, nem tudom.

PYTHIAS.

1130

Az most került elő.
S ez ifjú meggyalázta a leányt.
Mihelyt megtudta bátyja, rá rohant —

PARMENO.

Mit tett?

PYTHIAS.

Először megkötözteté.

PARMENO.

Jaj, megkötözteté!

PYTHIAS.

Thais soká
1135 Könyörgött, hogy ne bántsa, hasztalan.

PARMENO.

Mit mondasz?

PYTHIAS.

Most azzal fenyegeti,
 Úgy bünteti mint házasságtörőt.¹
 Nem láttam még; ne is lássam soha.

PARMENO.

Ily vakmerőséget mer tenni?

PYTHIAS.

Nos

Mért vakmerőség?

PARMENO.

1140

Hát nem szörnyűség?
 Ki látta: bordélyházban fogni el
 Mint házasságtörőt?

PYTHIAS.

Azt nem tudom.

PARMENO.

Nos hát jegyezzétek meg, Pythias,
 Hogy e legény uramnak a fia.

PYTHIAS.

Valóban, Parmeno?

PARMENO.

1145

Vigyázzatok,

Hogy rajta baj ne történjék. De mért
 Be nem megyek magam?

¹ Pythias Parmenót a házasságtörők legszörnyűbb büntetésével akarja rémíteni.

PYTHIAS.

Magadra vess,
Ha nem segíthetsz, és vesztedre törsz.
Mert bajszerzőnek téged tartanak.

PARMENO.

1150 Mihez fogjak hát én, boldogtalan?
De ime jó urunk. Elmondjam-e,
Ne mondjam-e neki? Elmondom én.
Ha megszid is; kimentem a fiát.

PYTHIAS.

Jó lesz, csak mondd el, addig bémegyek. (*El.*)

HATODIK JELENET.

Laches, Parmeno.

LACHES.

1155 Nagy kényelem, hogy birtokom közel
Van; itt se', ott se' únom el magam'.
Majd itt majd ott, s oly jó e változás.
Nem a mi Parmenónk az ott? Az a'.
Hé Parmeno, kit vársz e ház előtt?

PARMENO.

1160 Ki szólít? Oh, be jó, hogy jössz.

LACHES.

Kire

Vársz?

PARMENO.

Félelmemben szólni sem tudok.

LACHES.

Mi ez? Remegsz? Jó, hogy jövök? Beszélj.

PARMENO.

Legelsőbb is, légy meggyőződve: én
Abban, mi történt, ártatlan vagyok.

LACHES.

Mi történt?

PARMENO.

1165

Ezt jól kérdezéd: előbb
El kellett volna mondanom, hogy egy
Heréltinast vett ennek Phædria.

LACHES.

Kinek?

PARMENO.

Thaisnak.

LACHES.

Egy heréltinast?
Borzasztó! És hogy' vette?

PARMENO.

Hús minán.

LACHES.

Koldússá tesz.

PARMENO.

1170

Meg azt, hogy Chærea
Szerelmes egy cziterás-leányba — itt.

LACHES.

Szerelmes? Tudja már, mi a leány?
Be is jött a városba? Bűnre bűn.

PARMENO.

Ne nézz ilyen gyanakvóan reám:
1175 Mert részes én egyikben sem vagyok.

LACHES.

Hallgass magadról. Téged én, zshivány,
Ha addig élek is . . . De ki vele,
Akármilyen történt!

PARMENO.

Hát herélt gyanánt
Thaishoz ez magát vezetteté.

LACHES.

Herélt gyanánt?

PARMENO.

1180

Úgy. Ott megtámadák,
S meg is kötözék mint házasságtörőt.

LACHES.

Megüt a guta.

PARMENO.

Lásd, e nép mily szemtelen.

LACHES.

Mi baj van még, a mit nem említél?

PARMENO.

Egyéb nincs.

LACHES.

Majd mindjárt meglátom én. (*El.*)

PARMENO.

1185 Valószínű, hogy most megjárhatom.

Csak kénytelenségem vigasztal és

Az, hogy miattam baj senkit sem ér.

Régóta les ürügyre az öreg,

Hogy jól lehordja őket; rá talált.

HETEDIK JELENET.

Pythias, Parmeno.

PYTHIAS.

1190 Ilyen jót sem kaczagtam, tán soha,

Mint most, hogy ránk csapott e jó öreg.

S csak én, mert én tudtam, mi a baja.

PARMENO.

Mi ez megint?

PYTHIAS.

Megnézem Parmenót.

De hol lehet?

PARMENO.

Ez engemet keres.

PYTHIAS.

Ah, itt. Megszólítom.

PARMENO.

1195 Te, féleszü,
Mi lelt? miért röhögsz? elég-e már?

PYTHIAS.

Elég, sok is, mert majd megfulladok,
Annyit kaczagtam rajtad.

PARMENO.

És miért?

PYTHIAS.

Miért? Soha, soha ily együgyüt.
1200 Minő mulatságot szerzél nekünk!
No én eszesebbnek tartottalak.
Mit én mondtam, hinned kelle mind'?
Vagy, a mit elkövettettél vele,
Nem volt elég neked, s elárulád
1205 Apjának is? Képzeld, mit érezett,
Mikor herélt-ruhában látta őt.
Hiszed már, hogy le vagy gázolva? Mi?

PARMENO.

Eh, mit? Lotyó, hazudsz. Mégis nevetsz?
Nevetni rajtunk úgy tetszik neked?

PYTHIAS.

Úgy ám.

PARMENO.

Megállj ; kikapsz ezért.

PYTHIAS.

1210

Ki-e?

PARMENO.

Ki uccsegén.

PYTHIAS.

Lehet. De mára tán

Elég lehetne a fenyegetés.

Ki e legénykét bajba keveréd

S aztán elárulád, te meglakolsz.

1215 Mert mindkettő példásan megfizet.

PARMENO.

Végem van.

PYTHIAS.

Ez jutalmad a jeles

Ajándékért. Megyek. (El.)

PARMENO.

Boldogtalan,

Magamat enmagam árultam el! (El.)

NYOLCZADIK JELENET.

Gnatho, Thraso.

GNATHO.

Mihez fogunk? Terved mi lesz, Thraso?

THRASO.

1220 Meghódolok Thaisnak és, a mit
Parancsol, teljesítem.

GNATHO.

Ah, hogyan?

THRASO.

Ha Omphalét¹ szolgálta Hercules,
Szolgálom én Thaist.

GNATHO.

A példa jó.

Minő igézőn kedves a papucs.

1225 Teringettét, csikorgott ajtaja.

(*Chaerea sietve jön Thaistól a heréltruhában.*)

THRASO.

Hát ez mi? Ezt nem láttam még soha;
Ilyen sietve mért s hová fut ez?

KILENCZEDIK JELENET.

Chaerea, Parmeno, Gnatho, Thraso.

CHAEREA.

Barátim! Van ma nálam boldogabb?

1230 Nincs, nincs; az Istenek minden kegyét

Megnyertem, oly nem várt szerencse ért.

¹ Hercules, a legerősebb férfiú, még gyöngye női munkát is, fonást, szövést is kész volt végezni Omphalé kedvéért.

PARMENO.

Mi érte ezt?

CHAEREA.

Oh, kedves Parmeno,
Boldogságom szerzője! Tudod-e,
Mért ujjongok: polgárnő Pamphila.

PARMENO.

Csak hallottam.

CHAEREA.

1235

És már jegyesem is.

PARMENO.

Ez jól ütött ki.

GNATHO.

Hallod, mit beszél?

CHAEREA.

Ezenfelül bátyám szerelme is
Biztos; mindannyian egyek leszünk.
Thaisnak pártfogója lett atyánk.

PARMENO.

1240 Tehát egészen bátyádé Thais.

CHAEREA.

Igen.

PARMENO.

Ez új öröm. S a tiszt mehet.

CHAEREA.

Tudassuk bátyámmal, keresd elő.

PARMENO.

Elsőbben otthon nézem meg; futok. (*El.*)

THRASO.

Gnatho, mit gondolsz, elbukám, ugy-e?

GNATHO.

Úgy nézem: el.

CHAEREA.

1245

Kinek köszönhetem

Legfőkép, a tanácsadónak-e,

Vagy jószerencsémnek, mely hordozott,

És ily nagy üdvöt árasztott reám,

Vagy jószívű atyámnak? Juppiter!

1250

Tartsd meg javunkra nagy jószágodat.

TIZEDIK JELENET.

Phaedria, Parmeno, Chaerea, Thraso, Gnatho.

PHAEDRIA.

Nagy Istenek! Való-e Parmeno

Beszéde? Hol testvérem?

CHAEREA.

Itt vagyok.

PHAEDRIA.

E boldogság...

CHAEREA.

Tudom, testvér. Thais

1255 A legméltóbb szívedre : oly hive
Családunknak.

PHAEDRIA.

Nekem dícséred őt?

THRASO.

Reményem fogy, szerelmem egyre nő.
Elvesztem. Csak benned reménykedem.

GNATHO.

Mit kívánsz?

THRASO.

Annyit eszközölj ki csak,
1260 Kérésre, díjra, hogy bármily csekély
Mértékben birhassam Thais kegyét.

GNATHO.

Bajos.

THRASO.

Akard ; meglesz. Ismerlek én.
Ha célra jutsz, bármit kérj, megkapod.

GNATHO.

Meg?

THRASO.

Biztosítalak.

GNATHO.

Ha czélra jut

1265 Szándékok, házad s asztalod nekem
Akármikor hivatlan' is szabad.

THRASO.

Itt a kezem.

GNATHO.

Helyes.

PHAEDRIA.

Kit hallok itt?

THRASO.

Én üdvözöllek.

PHAEDRIA.

Tán nem is tudod,

Mi történt?

THRASO.

Ah, tudom.

PHAEDRIA.

Úgy mért vagy itt?

THRASO.

Jóságtokban bizom.

PHAEDRIA.

1270

S még bizhatol?

Tiszt úr, világosan szólok, megérted:

Ha téged erre jární látlak, én,
Ezerszer mondd bár, hogy más ügybe' jársz,
Leütlek.

GNATHO.

Ah, biz' az nem illenék.

PHAEDRIA.

Illik, nem illik.

GNATHO.

1275

Ez kislelkűség.

PHAEDRIA.

Meglesz.

GNATHO.

Engedj néhány szót szólanom,
S ha tetszik, tégy javallatom szerint.

PHAEDRIA.

Halljuk.

GNATHO.

Thraso, kissé odébb vonulj.
Elsőbben is, kérlek, hígyétek el,
1280 Hogy én mindezt enhasznomért teszem.
S ha hasznatokra lenne nektek is,
Bolondság volna nem követnetek.

PHAEDRIA.

Mi az tehát?

GNATHO.

Maradna meg Thraso
Versenytársnak továbbra is.

PHAEDRIA.

Hm!

CHAEREA.

Úgy?

GNATHO.

- 1 285 Gondold meg, Herculesre, Phædria,
 Thaisszal boldogan élsz és vigan.
 Pénzed kevés rá, ő sokat kíván,
 Hogy csak tied legyen, s te mégse költs:
 A tisztnél jobb segítőt nem találsz!
 1290 Költ rá dúsan, mert pénze van elég.
 Bárgyú, bolond; áthortyog éjt-napot.
 Ne félj, utána nem bomlik Thais.
 S mihelyt úgy tetszik, elkergethed.

PHAEDRIA.

No, mit határozunk?

GNATHO.

Megemlitem,

- 1295 Mi fő dolog, hogy páratlan buta.

CHAEREA.

Fogadjuk vissza.

PHAEDRIA.

Én megegyezem.

GNATHO.

Helyes. Kérlek; De véle engem is.
 Én e tuskót régóta bárdolom.

CHAEREA.

Én elfogadlak.

PHAEDRIA.

Én is szívesen.

GNATHO.

1300 Urak! vegyétek át s kaczagjatok;
Koppaszszátok meg és lökjétek el.

CHAEREA.

Jó.

PHAEDRIA.

Méltó rá.

GNATHO.

Ha tetszik, jőj, Thraso.

THRASO.

Kérlek, hogy' állunk?

GNATHO.

Hogy? Téged, mivel

Nem ismertek, megismertettelek

1305 Velök, dicső erényeid szerint.

S megjegyezének.

THRASO.

Biztosítalak

Hálámról hozzám méltó tetteredért.

Nem is voltam sehol, hogy engemet

Meg nem becsültek volna mindenek.

GNATHO.

1310 Urak, nem megmondottam, mily művelt?

PHAEDRIA.

Mindent megmondottál, Indulhatunk.

Legyetek vidámak és tapsoljatok.

ÖNKÉNT BŰNHÖDŐ.

(HEAUTONTIMORUMENOS.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

CHREMES, Clitipho atyja.

CLITIPHO, Chremes fia.

SYRUS, Clitipho nevelője.

MENEDEMUS, Clinia atyja.

CLINIA, Menedemus fia.

DROMO, Menedemus szolgája.

SOSTRATÁ, Chremes felesége.

BACCHIS, leány.

ANTIPHILA, Clinia kedvese.

PHRYGIA, szolgáló.

DAJKA.

Hely: falu Athen mellett.

Szintér: egyik felől Chremes telke, másik felől Menedemus telke.

ELŐBESZÉD.

- E dolgot költőnk hogy mért bízta rám,
Öregre,¹ bár ifjabbhoz illenék,
Szemet ne szúrjon, im' okát adom.
Melyet ma játszunk, ezt a színművet,
5 Egészen egy görögből ² vette át :
S kettős eszméből itt egyet csinált.
A mű czime : az *Önként bűnhődő*.
Hallottátok, hogy új mű s czíme mi.
Görögben hogy ki írta, mondanom,
10 Úgyis tudhatjátok, felesleges.
Mind ezt mért mondom, im' rövid oka.
Azt óhajtá, hogy most ügyvéd legyek,
Ne csak előbeszéd-mondó, bírák
Ti legyetek, s én az előadó.
15 Mást, mint előadó, nem mondhatok,
Csak azt, mit ő beszédemül megírt,
Mint a maga ügyére tartozót.
Mert, mit kürtöltek a rágalmazók,
Hogy a görögből felhasznál sokat,
20 S ritkán alkot latin eredetit,
Ő nem tagadja, így tett ebben is,
S nem is szégyelli, nyíltan vallja meg,

¹ Nem a kort, csak a tapasztaltságot érti.

² Menander.

- Hogy megcselekszi azt ezentul is.
 Jeles példák nyomán halad s hiszi,
 25 Mit ők tehettek, néki sem tilos.
 Abban pedig, mit egy nem jó szívű
 Vén verselő ¹ rebesget róla, hogy
 Nem hajlamában, csak barátai
 Tehetségében bízva kezde a
 30 Színmű-íráshoz s készületlenül,
 Izléstek döntsön s véleményetek.
 Ezért óhajtom : keltsen e beszéd
 Több jó szándékot, mint ellenkezőt.
 Kérem tehát jószívűségeteket,
 35 Emeljétek szerencsáját s hírét
 Mindnyájoknak, kik új színműveket,
 Hanem hibátlanokat, készítenek.
 Ezek között magát ne értse az,²
 Ki a minap oly képet játszattott,
 40 Futó szolgának a nép hogy kitér.
 De mért oktassa most az oktalant?
 Egyéb hibáiról beszélni fog
 Bőven, mihelyt újabb művet adat,
 Ha föl nem hagy rágalmazásával.
 45 Figyeljétek s engedjétek nekünk
 Színjátékát csendben lejátsszanunk,
 Hogy futkosó szolgát, vén dömmögőt,
 Falánk élősdit, hízalgő butát,
 Pénzhajhászó kerítőt zajjal és
 50 Bajjal ne kelljen egyre intenünk.
 Munkámon egy kissé könnyítsetek.
 Mert nem kimélik új írók a vén

¹ Luscius Lanuvinus.

² Ugyanaz a L. L.

Színjátszót. A fárasztóbb rész enyém,
A könnyebb mindig másé: a karé.

- 55 Ebben végeztem. Majd ítéljete
Felőlem, mit bírok meg abban is.
Ha nem szabok művészetemnek árt,
S legfőbb haszon lelkemnek mindig az,
Hogy mennél jobban szórakozzatok:
- 60 Az ifjabbaknak példakép legyen;
Törekvésök főczélja ez legyen:
Nektek, nem önmagoknak tetszeni.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Chremes, Menedemus.

CHREMES.

Bár ismeretségünk csak pár napos,
Hogy földet szomszédságomban vevél,
65 Körülbelül nincs is rá más okunk;
Mégis vagy e szerénységed vagy a
Szomszédság, melyet félig-meddig én
Barátságnak tekintek, kényszerít,
Hogy bátran intselek s barátilag,
70 Mert, úgy nézem, túlság, a mit mivelsz,
Korodhoz illetlen s fölösleges.
Mert hát hová gondolsz? az Istenért!
Mi kell még? Úgy hatvan felé lehetsz
Vagy több. E tájékon jobb földje nincs,
75 De többet érő sincsen senkinek.
Szolgád elég van, mégis, mintha csak
Senkid se volna, úgy cselédkedel.
So'sem jövök ki oly korán s haza
Oly késő este nem megyek, hogy itt
80 Nem láthatnálak téged telkeden
Kapálni, ásni, tenni ezt vagy azt,
Szóval, nincs pillanatnyi szüneted.

Magadra nem tekintesz. Jól tudom,
 Hogy ezt te még se jó kedvből teszed.
 85 Te erre így felelnél: «Bánt nagyon,
 Ha látom, mily rosszul foly a dolog.»
 Ha, mit te most munkádra vesztegetsz;
 E fáradsággal őket nógatom:
 Több haszna volna.

MENEDEMUS.

Dolgodtól, Chremes,
 90 Rá érsz törődni a máséval is,
 A mely reád épen nem tartozik.

CHREMES.

Ember vagyok: mi emberi dolog,
 Úgy gondolom, reám is tartozik.
 Vedd úgy, hogy intlek s kérdezősködöm:
 95 Ha jó, kövessem, gátoljam, ha rossz.

MENEDEMUS.

Én ezt teszem, te tedd, mi jobb neked.

CHREMES.

Ki látta önmagát gyötörni?

MENEDEMUS.

Én.

CHREMES.

Ha tán bajod van, bánom; ámde mi
 Lehet, hogy így sanyargatod magad'?

MENEDEMUS.

Jaj, jaj!

CHREMES.

100 Ne sírj; akármí, hadd tudom,
Ne titkold el, ne félj, mondom, nekem
Megmondhatod, vigasztalással és
Tanácsesal s tetteleg is segítelek.

MENEDEMUS.

Kivánod tudni?

CHREMES.

Ép ezért, igen.

MENEDEMUS.

Elmondom.

CHREMES.

105 Tedd le addig e kapát.
Ne dolgozzál.

MENEDEMUS.

Dehogy teszem.

CHREMES.

Miért?

MENEDEMUS.

Engedd, ne töltsék munka nélkül egy
Perczet se'.

CHREMES.

Mondom, hogy nem engedem.

MENEDEMUS.

Ej, kár elvenned.

CHREMES.

Kár, kár! kérlek, ily
Sulyos kapát?

MENEDEMUS.

110

Az illet engemet.

CHREMES.

Beszélj.

MENEDEMUS.

Egyetlen egy legény-fiam
Van. Ah, mit mondok, van! Csak volt, Chremes.
Most van vagy nincs: azt nem tudom.

CHREMES.

Hogyan?

MENEDEMUS.

Meghallod. Itten él szegényesen
115 Egy vén asszony, Corinthusból való.
Lányába oly szerelmes lett fiam,
Hogy szinte nőül vette már. De ezt
Mind tudtomon kívül. Hogy megtudám,
Igaz, gorombán s kiméletlenül
120 Lehordtam, mint apától csak telik.
Mindennap korholom: «Reménykedel,
Míg én élek, hogy azt nőül veszed?
Csalatkozol, nem ismersz, Clinia.
Fiamnak én csak addig mondalak,
125 Míg, a mi hozzád méltó, azt teszed;
De hogyha nem, majd megtalálom én,
Hozzád méltóan mit tegyek veled.
Nem mástól, a henyéléstől van ez.

Ily korban a szeretkezés nekem
 130 Eszembe sem jutott, szegény valék,
 Elmentem Ázsiába, s fegyverem
 Tekintélyt szerzett nékem és vagyont.»
 A vége ez lett: gyakran hallva ily
 Komoly feddést, az ifjú engedett.
 135 Gondolta, hogy mint apja, mint öreg
 Tovább látok, mint ön-javára ő:
 A hadsereghez Ázsiába ment,
 Chremes.

CHREMES.

Mit mondasz?

MENEDEMUS.

Tudtomon kívül
 Ment el, s három hónapja oda van.

CHREMES.

140 Mindketten rosszul tettétek, habár,
 A mit ő tett, hű s bátor lélekre vall.

MENEDEMUS.

Mikor meghallottam barátaitól,
 Leverten s a kétségbeesés miatt
 Majdnem megőrülten tértem haza.
 145 Leültem. Futnak a cselédeim,
 A lábbelim' lehúzzák. Egy siet
 Ágyat, más étkeket készíteni:
 Mind oly serényen tette, mintha csak
 Enyhítenék ezzel nagy gyászomat,
 150 Nézem, gondolkozom, hejh, mennyien
 Szorgalmaskodnak egymagam körül?
 Érettem ennyi nőcseléd? Minek

- Költök magamra itthon ennyit én?
 Midőn egyetlen gyermekem', kihez
 155 Csak így, sőt illőbb volt a kényelem,
 Minthogy korának jobban megfelelt,
 Elűztem, a szegényt, méltatlanul.
 Minden nyomorra érdemes vagyok,
 Ha így teszek. Hát míg miattam ő
 160 Távol hazájától szükségben él,
 Érette addig itthon bűnhődöm.
 Nyomorgok, dolgozom, szerzek neki.
 Így is teszek: házamba' nem hagyok
 Bútort, ruhát, semmit. Mind, a mi volt,
 165 Előkerestem. Férfi-, nő-cselédet,
 Kivéve néhány olcsó földmivest
 Eladtam, elhocsátottam; legott
 Kihirdettem, hogy házam eladó.
 Így összegyűjtöttem vagy tizenöt
 170 Talentumot; e földet megvevém.
 Azóta itt sanyargatom magam'.
 Elgondoltam, Chremes, fiam iránt
 Méltányos így leszek: ha szenvedek;
 Élveznem itt addig mit sem szabad,
 175 Míg vissza nem tér részesemnek ő.

CHREMES.

- Gyöngéd vagy, látom, a fiad iránt,
 S ő engedelmes gyöngéd és helyes
 Bánásmóddal szemben. De sem te őt,
 Sem ő nem ismert téged, innen az,
 180 Ha egy kevésbé könnyelműen él.
 Te nem mutattad néki, mennyire
 Becsülöd; nem mert benned bízni ő,

Mint illett volna. Mert ha bízni mer,
E baj veled nem történik, soha.

MENEDEMUS.

185 Úgy van, megvallom, én vagyok hibás.

CHREMES.

Menedemus, jóra fordul e dolog,
Én bízom, nemsokára visszatér,
S épen.

MENEDEMUS.

Oh, engedjék az Istenek!

CHREMES.

Megengedik. Ha ellenedre nincs,
190 Borkóstoló¹ van úgy is, töltenéd
Ez estét nálam.

MENEDEMUS.

Nem lehet.

CHREMES.

Miért?

Kérlek, már egy kicsit kíméld magad'.
Fiadnak sem voln' ellenére ez.

MENEDEMUS.

Nem illik, hogy, ki bajba űztem őt,
Magam kerüljem.

¹ Borkóstoló (a görögöknél: Dionysia) egyszerűen csak olyasféle házimulatság, mint nálunk a szüret vagy akár az újbor kóstolása; felváltva — «kölesönbe» — járt, mint pl. nálunk a disznótor.

CHREMES.

195

Ezt határozod?

MENEDEMUS.

Ezt.

CHREMES.

Hát, Isten veled.

MENEDEMUS.

Isten veled. (El.)

MÁSODIK JELENET.

Chremes.

CHREMES.

Könyekre indított, szánom szegényt.
 De jó lesz megszólítnom Phania
 Szomszédot, hogy ne várasson magára.
 200 Előbb megnézem, vajj' már nincs-e itt.
 Nem kellett értök szolgát küldeni,
 Hallom, már régen itt vannak; magam
 Késleltetem vendégimet. Megyek
 Tehát be. Mért csikordult a kapum?
 205 Ki jő ki onnan? Megnézem, ki az.

HARMADIK JELENET.

Clitipho, Chremes.

CLITIPHO.

Még nincs mitől rettegned, Clinia;
 Épen nem késnek, biztosítalak,

Syrussal együtt még ma itt lesz ő.
 Te meg hát szüntesd aggodásodat,
 210 Melylyel most ok nélkül gyötröd magad'.

CHREMES.

Kivel beszél fiam?

CLITIPHO.

Im' itt atyám,
 Ép legjobbkor. Hozzá megyek. Atyám,
 Legjobbkor jösz.

CHREMES.

Hogy-hogy?

CLITIPHO.

Menedemust

A szomszédunkat ismered?

CHREMES.

Nagyon.

CLITIPHO.

Van ennek egy fia, tudod?

CHREMES.

Tudom,

215

Hogy Ázsiába' van.

CLITIPHO.

Nem ott, atyám,

Nálunk.

CHREMES.

Mit mondasz?

CLITIPHO.

Én, a mint kiszállt,
Vacsorára hozzánk hittam, mert nekem
Gyermekkoromból jó barátom ő.

CHREMES.

220 Nagyon megörvendeztet e hired!
Hejh, hogy szeretném, meghívásomat
Ha elfogadta volna, s töltené
Velünk ez estét atyja, s tudtul én
Adnám először e nem várt gyönyört.
De még elég idő van rá.

CLITIPHO.

225 Ne tedd.
Nem kell.

CHREMES.

Miért?

CLITIPHO.

Mert, ő hogy mit tegyen,
Még nem határozott; most érkezett;
Retteg, hogy atyja nem haragszik-e,
És hű maradt-e hozzá kedvese.
230 Nagyon szerelmes; e leány miatt
Történt a per-patvar s az elmenés.

CHREMES.

Tudom.

CLITIPHO.

Szolgáját hozzá küldte a
Városba most, s társául én Syrust.

CHREMES.

Hát mit beszél?

CLITIPHO.

Mit? hogy boldogtalan.

CHREMES.

- 235 Boldogtalan? Kiről hihetni ezt
 Kevésbbé? Még mi kell neki, ha van,
 Mi embert boldogíthat, mindene?
 Szülők, szabad hon, jó barátok és
 Nemesség, nagy rokonság, nagy vagyon.
 240 Való különben, attól függ becők,
 Minő a birtokos természete:
 Ha jól használja, üdv; másként csapás.

CLITIPHO.

Ej, mindig apja hóbortoskodott;
 Attól tartok, most is túlságosan
 Kiméletlen lesz.

CHREMES.

- 245 Az? De hallgatok:
 Míg a fiú fél, örvend az apa.

CLITIPHO.

Miről elmélkedel?

CHREMES.

Arról: bármiként
 Volt, néki kellet volna túrnie.
 Ha néha jóval kiméletlenebb

- 250 Volt, mint szerette, türte volna el:
 Kitől tür, hogyha apjától se' tür?
 Ez alkalmazkodjék ő hozzá, vagy ő
 Ahhoz, mit apja joggal megkiván?
 S hogy kíméletlennek festik: nem az;
 255 Szigorban a szülő egyforma mind.
 A kik nem épen engededények,
 Gátolják a lányos legénykedést,
 A költőpénzt szűken mérik; biz' ezt
 Mind a fiuk jóléteért teszik.
 260 Ha egyszer győz gonosz vágy a sziven,
 Ily módot kell követni, Clitipho.
 Okulni más kárán bölcsebb dolog.

CLITIPHO.

Hiszem.

CHREMES.

Megyek megnézni már, mi lesz.
 Te meg ne sétálj messze, este van. (El.)

NEGYEDIK JELENET.

Clitipho.

CLITIPHO.

- 265 Minő méltatlanul ítélnek az
 Apák az ifjúkorról! azt hiszik,
 Helyesb, ha mindjárt agg lesz a gyerek;
 Ne is tudjon korának élveiről.
 Önhajlamukhoz mérik a szabályt,
 270 Minő ma, nem, minő volt hajdanán.
 Az én fiamnak lesz jó apja majd,
 Hadd töltse kedvét, én elszívelem,

- Nem példázok másokkal, mint atyám.
Elveszttem! ah, mit is mondott imént!
- 275 Azt, azt: jobb, hogyha más kárán okulsz.
Vigyáz! nem sejti, hogy kinek beszél.
Most már még jobban kísért kedvesem
Beszéde: «add nekem,» «hozd ezt nekem.»
Mit szóljak? semmim! Én boldogtalan!
- 280 Mert Clinianak, bár sok a baja,
Szerény, s nem ily fajú a kedvese.
Ez nagyralátó, fényűző, pazar,
Követelő. De mit tegyek vele?
Megvan: megmondom őszintén, nekem
- 285 Hogy nincs mit adnom. Ej, hogy ezt előbb
Ki nem találtam biztos óvszerül.
Se-baj no, úgyse' tudja még atyám.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Clinia, Clitipho.

CLINIA.

Ha hű, már rég itt volnának, tudom,
De tartok tőle, míg távol valék,
290 Megromlott. Engem sok balsejtelem
Kinoz, s méltán. Idő, hely, alkalom,
S az a gonosz vén anyja. Ez előtt
Becsés nincs más, csak a pénz.

CLITIPHO.

Clinia!

CLINIA.

Oh, jaj nekem!

CLITIPHO.

Vigyázz, véletlenül
295 Atyádéktól itt meg ne lássanak.

CLINIA.

Vigyázok. Nem tudom valóba', mi
Bajt sejt a lelkem.

CLITIPHO.

Hagyd el; mért ítélsz
Előbb, mintsem tudnád, ügyed hogy' áll?

CLINIA.

Ha baj nem volna, már itt volna ő.

CLITIPHO.

Itt lesz mindjárt.

CLINIA.

300

Mindjárt? Mikor lesz az?

CLITIPHO.

Nem gondolsz arra, hogy kissé nagy út?
S a nők szokásait nem ismered?
Míg öltöznek, míg fészülködnek, egy
Év eltelik.

CLINIA.

Oh, félek, Clitipho.

CLITIPHO.

Vidulj. Im' itt jő. Syrussal Dromo.

MÁSODIK JELENET.

Syrus, Dromo, Clinia, Clitipho.

SYRUS.

Mi?

DROMO.

Úgy van.

SYRUS.

305   Míg beszélgeténk, ezek
Jól elmaradtak.

CLITIPHO.

Hallod, Clinia?
Jön kedvesed.

CLINIA.

Oh, végre csakugyan
Hallom, látom, s örvendek, Clitipho.

DROMO.

Nem is csodálom : annyi holmival,
310 S egész sereg szolgáló jó velök.¹

CLINIA.

Szörnyű! miféle szolgálók azok?

CLITIPHO.

Tőlem kérded?

SYRUS.

Nem kellett volna el-
Hagynunk. Sok mindenféle van velök.

CLINIA.

Oh!

SYRUS.

Ékszerek, ruhák, s estvéledik,
315 S nem ismerik az utat. Ostobát

¹ L. *Herélt. Jegyz.* 152. 4.

Cselekvénk. Menj eleibök, Dromo,
Siess. Mit állsz?

CLINIA.

Oh, én boldogtalan!
Hogy' megcsalódtam?

CLITIPHO.

Hogy-hogy'? Hát mi az,
Mi még aggaszt?

CLINIA.

Kérdezheted, mi az?
Látod? Szolgálók, ékszerek, ruhák...
320 Kit én egy szolgálócskával hagyék
Itt, — honnan ez most, mit gondolsz?

CLITIPHO.

Ahá;
Most értem már.

SYRUS.

Egek! milyen sereg!
Úgy nézem, mind házunkban el se fér.
És mennyit esznek? mennyit isznak? Oh,
325 Ki lesz szánandóbb, mint a jó öreg?
De im', kiket keresnék, itt lelem.

CLINIA.

Oh, Juppiter! Hol van tartós hűség?
Őrültként míg miattad hontalan
Bolyongok, fényben élsz honn, Antiphila,
330 S vesztemben rólam elfeledkezel;

Kiért feláldoztam jó hírnevem',
 És szembe szálltam jó atyámmal is.
 Előtte most szégyen s bánat fog el,
 Hogy, míg regélt e nők erkölcsiről.
 385 Hiába intett, tőle engemet
 Elvonni nem birt. Megköszönni most
 Fogom, mit elmulaszték jobb időn.
 Mint én, oh, nincs több ily boldogtalan.

SYRUS.

Valószínűleg félreérti ez,
 340 Mit itt beszéltünk. Tévesen ítélsz
 Szerelmedről, máskép van, Clinia.
 Mert életmódja s hozzád a szíve
 A régi; ezt mutatják a jelek.

CLINIA.

Hogyan, kérlek? Hisz' édesebb öröm
 345 Nem érhet most, mint hogyha csalt gyanúm.

SYRUS.

Először is, hogy mindent jól megérts,
 Kit anyjának tartottak itt előbb,
 Nem anyja volt. Meghalt a vén banya.
 Útközbe' hallottam véletlenül,
 350 Midőn a másiknak beszélgeté.

CLITIPHO.

Ki a másik?

SYRUS.

Várj, hadd beszéljem ezt
 Előbb, a mit megkezdék, Clitipho,
 Majd rá térek.

CLITIPHO.

Szaporán !

SYRUS.

Először is,

Mihelyt a házhoz érkezünk, Dromo
 355 A kis kapun zörget, jön egy anyó,
 Ez ajtót nyit, az rögtön benn terem ;
 Nyomában én ; bezárja a kaput
 Anyókánk s munkájához visszatér.
 Világos lett, hogy itt, s nem egyebütt,
 360 S hogy mily munkában tölté életét,
 Míg távol voltál. Mink váratlanul
 Leptük meg a leányt. Mert így lehet
 Itélni biztosat mindennapi
 Életmódjáról, ez legbiztosabb
 365 Jel arra, hogy minő a hajlama.
 Szorgos fonás közben találtuk őt,
 Öltözve gyász-ruhába egyszerűn —
 Gyászolja mostoháját, azt hiszem --
 Ékszer nélkül, csak úgy öltözve, mint
 370 Ki nem más tetszésének öltözik,
 Nem csillogott rajt' női czifraság,
 Fonatlanul omlottak fürtjei
 Vállára könnyedén . . . Nyugodt lehetsz !

CLINIA.

Kérlek, jó Syrusom ! ha nem való,
 Örömhírrrel ne ámíts.

SYRUS.

375

Az anyó
 Csévelt. Még egy kis szolgálánka volt

Velök, s ez is velök font — szőtt; avult
S kissé szennyos, rongyos ruhája volt.

CLITIPHO.

Ha, mint el is hiszem, mind ez való,
380 Ki boldogabb tenálad, Clinia?
Hallád, szolgálójáról mit beszelt:
Avult, szennyos, rongyos ruhája van?
Ártatlanságának biztos jele,
Ha így ruházza még a szolgálant.
385 Mert a másféléknek szokása más:
Felékesítik szolgálóikat,
Kik úrnőjük közben-járójai.

CLINIA.

Hagyd el, kérlek, ne űzz velem hiú
Játékot. Mit szólott, hogy engemet
Említél?

SYRUS.

390 A mint megmondtuk neki,
Hogy megjöttél, s kértük, hogy jöjjön el
Hozzánk, legott elhagyta a szövést,
Egész arczát ellepték könnyei, —
Hogy éretted történt, jól láthatod.

CLINIA.

395 Örömömben, Istenemre, nem tudom,
Hol is vagytok; úgy rettegék előbb.

CLITIPHO.

De tudtam én, hogy nincs baj, Clinia.
No, rajta hát, ki a másik, Syrus?

SYRUS.

Hát Bacchisod.

CLITIPHO.

Ugyan. Mi? Bacchisom?

Ej, ej, bolond! hova viszed?

SYRUS.

400

Hová?

Hozzánk.

CLITIPHO.

Atyámhoz?

SYRUS.

Öhöz.

CLITIPHO.

Ah, ily

Arczátlan vakmerőség?

SYRUS.

Nagy dolog

Nagy kockázat nélkül meg nem lehet.

CLITIPHO.

Vigyázz! Éltémmel játszva keresed

405 Magadnak a szerencsét, vén gonosz!

Ha legesekélyebbet hibázol is,

Én elvesztem. — S te véle mit teszesz?

SYRUS.

De hát —

CLITIPHO.

Mit, hát?

SYRUS.

Mondom, ha engeded,

CLINIA.

Hadd mondja.

CLITIPHO.

Jó.

SYRUS.

Ez úgy van, mint mikor —

CLITIPHO.

410 Hitvány! miféle mellékútagon
Akar nekem mesélni!

CLINIA.

Ez valót
Mondott, Syrus. Térj a dologra. No.

SYRUS.

De szó nélkül nem hagyhatom : nagyon
Sértő s kiállhatlan vagy, Clitipho.

CLINIA.

415 Meg kell hallgatni, Herculesuccse, meg.

SYRUS.

Szeretni vágyol, birni vágyol őt,
És megszerezni, mit adhass neki,

De mindezt baj nélkül ; jó gondolat.
 Ha ugyan olyast kívánnod bölcös dolog,
 420 Mi nem történhetik meg. Vagy viseld
 Azokkal együtt ezt is, vagy ha nem :
 Együtt kell mindannyit veszítened.
 Válaszsz közülök tetszésed szerint;
 Bár én tudom, tervem biztos, helyes,
 425 Mert kedvesed atyádnál félelem
 Nélkül élélhet véled. S a neki
 Igért pénzt így előteremthetem.
 Rimánkodtál pedig, hogy megtegyem.
 Vagy más terved van?

CLITIPHO.

Hogyha jó, legyen.

SYRUS.

430 Ha jó . . . , a próba megmutatja majd.

CLITIPHO.

No, rajta, halljuk hát, terved minő.

SYRUS.

Színlelnünk kell, hogy a te kedvesed
 Ezé.

CLITIPHO.

Pompás ; de mit fog tenni ő
 Tulajdon kedvesével ? vagy, hogy ez
 440 Szintén övé, azt fogjuk mondani?

SYRUS.

Dehogy ; emezt anyádnak adjuk át.

CLITIPHO.

Mi végre?

SYRUS.

Hosszas volna, Clitipho,
Elmondanom, miért teszem; van ok.

CLITIPHO.

Mese. Ebből nem láthatom, miért
445 Vállaljak én fel ennyi rettegést.

SYRUS.

Ha ettől félsz, várj, más is van, melyet
Veszélytelennek fogtok vallani.

CLITIPHO.

Hagyd el, találtam én ilyet.

SYRUS.

Helyes.
Megyek, megmondom térjenek haza.

CLITIPHO.

Hejh, mit mondtál?

SYRUS.

450 Minden félelmedet
Megszüntetem, mindkét füledre hogy
Nyugodtan alhassál.

CLITIPHO.

Most mit tegyek?

SYRUS.

Te? a mi jó . . .

CLITIPHO.

Szólj őszintén, Syrus.

SYRUS.

Fogadj szót most; holnap késő.

CLINIA.

Igaz;

555 Élj véle, míg lehet: nem tudhatod . . .

CLITIPHO.

Syrus!

SYRUS.

Ej, hagyj nekem békét, megyek . . .

CLINIA.

Ily alkalmad még lesz-e, vagy soha.

CLITIPHO.

Biz' Isten, úgy igaz. Syrus, Syrus;
Valamit mondok, hé, hé, Syrus!

SYRUS.

Hevül.

Mi tetszik?

CLITIPHO.

Jer csak vissza.

SYRUS.

460

Itt vagyok.

Mondjad, mi az? Ez sincs kedvedre már.

CLITIPHO.

Ellenkezőleg, Syrus, hírnevem',
Szerelmem' s önmagam' reád bizom.
Birám te vagy: hibát ne ejts, vigyázz.

SYRUS.

465

Te intesz engem erre, Clitipho ;
Nevetséges ; hisz jobban e dolog
Neked sincs érdekedben, mint nekem.
Ha ránk akármilyen rosszul ütne ki,
Te csak szidást, én korbácsot kapok,
470 Nekem vigyáznom kell hát szerfelett,
De kérd meg ezt: szinlelje, hogy övé.

CLINIA.

Kérés nélkül is megteszem, ilyen
Helyzetben csak meg nem tagadhatom.

CLITIPHO.

Méltán becsüllek, kedves Clinia.

CLINIA.

475

Csak aztán ő ne szólja el magát.

SYRUS.

Be van tanítva jól.

CLITIPHO.

Ezt bámulom,
 Hogy oly könnyen reá vehetted őt,
 Ki a te-fajtád embert gyölöli.

SYRUS.

Legjobbkor mentem hozzá, a mi fő
 480 Mindenben ; egy szánandó tiszt-urat,
 Ki éji szállást kért, leptem meg ott.
 Ő oly furfangosan bánt el vele,
 Hogy ezt még jobban feltüzelje, és
 Előtted annál kedvesebb legyen.
 485 Te meg vigyázz, ezt a cselt el ne rontsd
 Szeleskedéssel. Jól tudod, minő
 Szem-fül efféle dolgokban atyád.
 Rólad meg én tudom, mily gyenge vagy.
 Képes beszéd, fejbólintás, sohaj,
 490 Kacsintgatás, s efféle ne legyen.

CLITIPHO.

Meg fogsz dicsérni.

SYRUS.

Aztán úgy legyen.

CLITIPHO.

Bámulni fogsz rajtam.

SYRUS.

Ni, mily hamar
 Megjöttek a nők!

CLITIPHO.

Hol vannak? Miért

Gátolsz meg?

SYRUS.

Ő már most nem a tiéd.

CLITIPHO.

Tudom, minálunk; addig —

SYRUS.

495

Nem szabad.

CLITIPHO.

Engedd.

SYRUS.

Mondom, hogy nem lehet.

CLITIPHO.

Csak egy

Pár percze, kérlek.

SYRUS.

Nem.

CLITIPHO.

Köszönt'ni csak.

SYRUS.

Ha jót akarsz, távozzál.

CLITIPHO.

Távozzom.

S ez addig?

SYRUS.

Itt marad.

CLITIPHO.

Boldog! (El.)

SYRUS.

Siess.

HARMADIK JELENET.

Bacchis, Antiphila, Clinia, Syrus és a szolgálok.

BACCHIS.

- 500 Valóban én boldognak mondalak
 S dicsérlek érte, édes Antiphila,
 Hogy bájad', erkölcsöd' megőrized.
 Biz' Isten, épen nem csodálom azt,
 Hogy bárki is szerelmes lesz beléd.
- 505 Milyennek látlak én, megértheted.
 Ha éltedet most én elgondolom,
 És mindazét, ki erkölcsös maradt,
 Hogy ilyenek vagytok, s mi nem vagyunk,
 Ezt nem csodálom. Mert tinektek üdv,
- 510 Ha jók vagytok; nekünk nem engedik
 Ilyeknek lennünk ismerőseink,
 Kik csak szépségünkért kedvellenek.
 Ha ez megváltozott, elhagynak ők.
 S ha nem gondoskodtunk, vár a nyomor.
- 515 Ti férjhez menvén olyan férfihoz,
 Kinek szive a tiétekkel rokon;
 Ők járnak kedvetekbe. Kölesönös
 Hűség köt össze mindkettőtöket;
 Veszély szerelmetekre nem jöhet.

ANTIPHILA.

Mások dolgát nem ismerem; egyet
Tudok, mindig serényen tettem ezt :
Az ő kedvéhez mérni kedvemet.

CLINIA (*magában*).

Ah, édes Antiphilám, honomba te,
Te hoztál vissza ; mert minden nyomort
520 Könnyen viselt a távolban szívem
Egyen kívül, hogy nem voltál velem.

SYRUS.

Hiszem.

CLINIA.

Alig birom tovább, Syrus.
Oh, hogy nem élhetek vágyam szerint !

SYRUS.

Pedig, mint én atyádról gondolom,
Még nem kevés baj vár reád.

BACCHIS.

525

Ki e

Legényke, a ki itt bámul reánk ?

ANTIPHILA.

Hah, tarts fel, kérlek.

BACCHIS.

Édesem, mi lelt ?

ANTIPHILA.

Jaj !

BACCHIS.

Jaj, szegény: mit nézel oly merőn?

ANTIPHILA.

Ah, Clinia? vagy nem?

BACCHIS.

Ki az?

CLINIA.

Szivem,

Köszöntlek.

ANTIPHILA.

530

Oh, légy üdvöz', Cliniám!

CLINIA.

Hogy' vagy?

ANTIPHILA.

Boldog, hogy épen érkezél.

CLINIA.

Öllemek végre, édes Antiphilám,
Lelkem legóhajtottabb öröme?

SYRUS.

Gyorsan be: rég vár rátok az öreg.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Chremes, Menedemus.

CHREMES.

535 Virad. Szomszédomnál bezörgetek,
Fia megjöttét tőlem tudja meg;
Bár, hallom, a legény ellenzi ezt.
De látva, mint kinozza önmagát
Eltávoztán, titkolnom nem lehet
540 Ily nem remélt boldogságot, mikor
Ebből mi baj sem hárulhat reá.
Nem én: segítem, a miben birom.
A mint fiam — látom — segíti őt,
Részt vesz barátjának bajában is,
545 Illik, mi vének is hogy így tegyünk.

MENEDEMUS.

Valóba' vagy már a természet is
Nyomorra szült vagy e mondás hazug:
Bút-bánatot megenyhít az idő.
Mert nékem napról-napra kínosabb
550 Búm-bánatom fiam miatt, s minél
Tovább marad, annál inkább epeszt
A vágy utána.

CHREMES.

Ime jő. Megyek.

Megszólítom. Szomszéd, köszöntelek.
Jó hírt hozok, jobbat nem is kívánsz.

MENEDEMUS.

555 Fiamról — nos, mit hallottál, Chremes?

CHREMES.

Él és egészséges.

MENEDEMUS.

Kérlek, hol ő?

CHREMES.

Minálunk.

MENEDEMUS.

A fiam!

CHREMES.

Az.

MENEDEMUS.

Visszatért?

CHREMES.

Igen.

MENEDEMUS.

Megjött az én kedves fiam.

CHREMES.

Megmondtam.

MENEDEMUS.

Menjünk, óh, kérlek, vezess

Hozzá.

CHREMES.

560

Tudatni nem akarja ám,
Hogy visszatért; kerül, fél a miatt
A baj miatt, s hogy régi haragod
Most még nagyobb.

MENEDEMUS.

S te nem montad neki,
Milyen vagyok?

CHREMES.

Nem én.

MENEDEMUS.

Miért, Chremes?

CHREMES.

565 Mert azt tennéd legrosszabbúl, ha most
Ilyen gyöngének vallanád magad!

MENEDEMUS.

Nem: már elég, elég volt a szigor.

CHREMES.

Eh, mind a kettőben tulságba csapsz
Fösvénykedel vagy bőkezüsködöl,
570 Ebben is, abban is egy a hibád.
Előbb a helyt, hogy túrted volna egy
Szegény lánykához járni, a kinek
Minden csekélység kedves volt s elég,

Elűzted. Ez meg kénytelen volna :
 575 Keresni élelmét, a hogy lehet.
 Most meg, midőn nagy költségek nekül
 Nem lesz övé, adnál mindent neki.
 Mert, tudd meg, e lány oly készülve jött
 Kizsákmányolni : vagy tiz szolganő
 580 Hozá ruháit, drágaságait.
 Meg nem győzné költséggel egy király,
 Nem hogy te.

MENEDEMUS.

Benn van ő is?

CHREMES.

Kérdheted?

Én láttam. Minthogy megvendégelém
 Őt és kíséretét. Még egy ilyen
 585 Vendégség — szent, hogy engem tönkre tesz.
 Mert, hogy többről ne is szóljak, csak úgy
 Kóstolva nálam mennyi bor fogyott!
 Azt mondja : «hé, atyus, hisz' karczos ez,
 Hozass jobbat fel» ; én felhordatok
 590 Minden fajtájút, a legjobbat is.
 Sürgött minden cselédem. És ez egy,
 Csak egy éj. Mondd, mi történik veled,
 Ha napról-napra így emésztenek?
 Lelkemre, szomszéd, szánom sorsodat.

MENEDEMUS.

595 Nem bánom, a mi tetszik, azt tegye.
 Költsön, dőzsöljön, élje el ; tűröm,
 Csakhogy velem legyen.

CHREMES.

No jó, ha ezt
Határoztad; de jó lesz, azt hiszem,
Nem tudnia, hogy ezt megengeded.

MENEDEMUS.

De mit tegyek?

CHREMES.

600 Inkább akármilyen mást,
Csak ezt ne; menjen bárminő úton.
Engedd, hogy szolgálid rászédjenek,
Mint észrevettem, hisz' meg is teszik,
Titkon magok közt már tervezgetik.
605 Egyik szolgáloddal sűg-bűg Syrusom.
Tervekkel lépnek a fiú elé:
Ez úton vesztned egy talentumot
Magadra jobb lesz, mint úgy egy minát.¹
Nem a pénz itt a fő, hanem, hogyan
610 Adjuk kisebb veszélylyel át neki:
Mert észrevévén e szándékokat,
Hogy kész vagy inkább élted', birtokod'
Veszíteni, mint őt elbocsátani:
A tékozlásra mily tért nyitsz neki;
615 És mily gyönyörtelen lesz életed.
Mert önfejlőség mindnyájunknak árt.
Mit elgondol, kívánja is; helyes
Vagy nem helyes, nem nézi ám.
Pazarlását és őt nem tűröd el.
620 S ha nem hagyod, majd azzal áll elő,

¹ Egy talentum = hatvan mina.

Mivel, gondolja, biztosan legyőz,
Hogy rögtön elmegy : fenyegetni fog.

MENEDEMUS.

Az ám, ni úgy látszik, valót beszélsz.

CHREMES.

Biz' Isten, álmatlan töltém az éjt
625 Töprengve, hogy térítsem meg fiad'.

MENEDEMUS.

Nyujtsd jobbodat. Kérlek, továbbra is
Maradj, Chremes, barátom.

CHREMES.

Szivesen.

MENEDEMUS.

Tudod, mire akarlak kérni most?

CHREMES.

Mondjad.

MENEDEMUS.

Mivel kiséjtéd tervöket,
630 Siettesd, hogy megtörténjék ; nagyon
Szeretném látni már.

CHREMES.

Siettetem.

Csak egy késleltet : Simus és Crito
Szomszédaink perelnek földjeik
Mesgyéjeért. Birájok én leszek.
635 Megyek, megmondom, más úgy foglal el,

Vitájokban ma nem ítélnék.
Tüstént jövök. (El.)

MENEDEMUS.

Úgy, kérlek, úgy. — Egek!

Ilyen mindannyiunk természete:
Jobban ítélünk és gondoskodunk
640 Máséről, mint magunkról. Talán
Azért, mivel magunk ügyében az
Öröm vagy bánat túlcsordul?
Az én javamra most ő mennyivel
Bölcsőbb énnálam.

CHREMES.

Végeztem velök,
645 Hogy mennél gyorsabban segítsék.
Syrust kell hínom, és serkentenem,
Nem t'om, ki jó ki tőlem: menj haza;
Hogy szót váltottunk, észre ne vegyék.

MÁSODIK JELENET.

Syrus, Chremes.

SYRUS.

Akárhogy' is, meg kell szereznem ezt
650 A pénzt; be kell csapnunk az öreget.

CHREMES.

No nem mondtam, hogy ezt tervezgetik?
Mert Clinia szolgája ostoba:
Rá bízták a mienkre a fogást.

SYRUS.

Ki az? Végem van! Nem hallotta-e?

CHREMES.

Syrus!

SYRUS.

No!

CHREMES.

Mit keressz?

SYRUS.

655

Semmit biz' én;
De bámullak, Chremes, hogy ily korán,
Ki tegnap annyit ittál.

CHREMES.

Nem biz' én.

SYRUS.

Nem, azt mondod? Mint szokták mondani
Látszott belőled a próbált legény.

CHREMES.

Nonono!

SYRUS.

660

E hölgy kedélyes és helyes.

CHREMES.

Az ám, olyannak tűnt fel nékem is.

SYRUS.

S bizonynyal szép.

CHREMES.

Elég csinos.

SYRUS.

S neked

Nem mint hajdan, csak mint ma — tetszetős.

Nem is csodálom ám, hogy Clinia

665 Bolondul érte. Hejh, de apja, e

Szánandó vén fukar! hisz' ismered,

Szomszédunk? Birtokát nem élvezi,

S nyomorba úzi mégis a fiát.

A mit mondok, tudod, hogy mind való?

CHREMES.

670 Mit? Hogyne tudnám én? Alávaló,

SYRUS.

Ki?

CHREMES.

Clinia szolgájára gondolék —

SYRUS.

No, Syrus, készíthet'd a hátadat.

CHREMES.

Ki, hogy megtörténjék elszívelé.

SYRUS.

Hát mit tett volna mást?

CHREMES.

Még kérdezed?

675 Ügyes fogással módját ejteni,
 Legyen mit kedvesének adnia,
 S ez agg nyugalmát fel nem dúlni így.

SYRUS.

Tréfálsz.

CHREMES.

Ezt kelle, Syrus, tennie.

SYRUS.

Helyesled, ej, kérlek, megcsalni a
 Gazdáját?

CHREMES.

680 Ily körülmények között

Igen.

SYRUS.

Jó,

CHREMES.

Nagy bajoknak sokszor ez
 Csupán az orvossága : honn maradt
 Voln' ennek úgy egyetlenegy fia.

SYRUS.

Komoly vagy tréfa, mit mond, nem tudom ;
 685 Hacsakhogy tervemben nem bátorít.

CHREMES.

S mire vár most, Syrus? Hogy költségeit
 Fedezni nem birván elmegy megint?
 Még sem készül becsapni az öreget?

SYRUS.

Ilyenre ostoba.

CHREMES.

Segíts neki.

Ez ifjúért.

SYRUS.

690

Megtennem könnyü lesz.

Ha kívánod ; mert módját jól tudom.

CHREMES.

Annál jobb, uccsegen.

SYRUS.

Hazudni nem

Szoktam.

CHREMES.

No, rajta hát.

SYRUS.

De, jó uram,

Mivelhogy e dolgot felemlítéd :

695

Ha úgy véletlenül, mert emberi

Dolog, ilyest fiad követne el.

CHREMES.

Nem történik, reméllem.

SYRUS.

Én is azt

Reméllem, Herculesuccse ; s ezt nem is

Azért mondom, hogy róla felteszem :

700 Hanemha tán, nehogy . . . . Milyen korú,
Látod. S ha megtörténnék, ellened,
Chremes, kitűnő cselt készítenék.

CHREMES.

Erről, ha úgy történik, majd fogunk
Beszélni, mit tegyünk, most láss amahhoz. (*El.*)

SYRUS.

705 So'sem hallám őt szebben szólani,
S nem hittem volna, bűnt büntetlenül
Szabad elkövetnem. Vajj' tőlünk ki jó?

HARMADIK JELENET.

Chremes, Clitipho, Syrus.

CHREMES.

Kérlek mi ez? Clitipho! Milyen szokás?
Igy kell-e tenned?

CLITIPHO.

Hát mit tettem én?

CHREMES.

710 Tán nem láttam, midőn imént e hölgy
Keblébe nyúltál?

SYRUS.

Minden vesztve van.

CLITIPHO.

Én?

CHREMES.

A magam szemével. Ne tagadd.
 Méltatlan vagy, hogy nem tartózkodol.
 Szégyen : hozzád hívod barátodat,
 715 S te kedvesével fajtalankodol.
 Az este is mily helytelen valál.

SYRUS.

Igaz.

CHREMES.

Mily helytelen ! Már félttem, e
 Dolog hová visz ; mert jól ismerem
 Én a szerelmesek természetét.
 720 Nem is gyanítod, már zokon veszik.

CLITIPHO.

De bennem ő bízik, hogy nem teszek
 Olyast, atyám.

CHREMES.

Jó — jó. De legalább
 Menj olykor egy kissé mellőlök el,
 Sokat megáhit az ily érzelem.
 725 S jelenléted gátolja tenniök.
 Példát veszek magamról. Nincsen oly
 Barátom, most sincs, minden titkomat
 A kinek, Clitipho, megmondanám.
 Egynél méltóságom nem engedi,
 730 Másnál, a mit tettem, szégyelleném,
 Nehogy bárgyúnak, rossznak nézzenek.
 Hidd, ő is így van ezzel. Mink csak azt
 Lessük, kedvökre mit s mikor tegyünk.

SYRUS.

Hallod?

CLITIPHO.

Végem van!

SYRUS.

Újra intelek,

735 Clitipho, tedd azt, mi erkölcsös s komoly.

CLITIPHO.

Hagyd abba.

SYRUS.

Szívesen.

CHREMES.

Pirulok, Syrus.

SYRUS.

Hiszem. Van rá okod. Bánt engem is.

CLITIPHO.

Elmég?

SYRUS.

Én úgy beszélek uccsegén,

A mint érzek.

CLITIPHO.

Hozzájok hát ne is

Közelítsek?

CHREMES.

740

Ohó, kérlek, csupán ezen

Egy módja van a közelítésnek?

SYRUS.

Jaj; ez

Korábban rá vall önmagára, mint
Én megkaparíthatnám a pénzt. Chremes,
Nem hallgatnál-e rám, oktondira?

CHREMES.

Nos?

SYRUS.

745 Küldd el ezt innét valahová.

CLITIPHO.

Hová?

SYRUS.

A hová tetszik. Legyen helyök
S idejük. Sétálni menj.

CLITIPHO.

Sétálni! Hol?

SYRUS.

No, mintha épen itt nem volna hol.
Hát itt vagy ott vagy akárhol.

CHREMES.

Jól beszél.

Helyeslem.

CLITIPHO.

750 Verjenek meg az Istenek,
Syrus, hogy engem innét elzavarsz.

SYRUS.

Aztán kezeidre majd jobban vigyázz. (*Clitipho el.*)

NEGYEDIK JELENET.

Chremes, Syrus.

SYRUS.

Látod? Mivé lesz, mit gondolsz, Chremes,
Hacsak, mint tudnod adták Istenid,
755 Nem őrzöd, inted és pirongatod?

CHREMES.

Lesz rá gondom.

SYRUS.

Mert mostan kell, uram,
Megtörnőd öt.

CHREMES.

Meglesz.

SYRUS.

Ha gondolod.
Az én szavamra már ennyit se hajt.

CHREMES.

S te, Syrus, abban, a miről imént
760 Szóltunk, tettél vagy gondoltál ki már
Valamit vagy még sem.

SYRUS.

Azt a rászedést
Érted? Megvan. Már én készen vagyok.

CHREMES.

Derék gyerek vagy. Halljuk.

SYRUS.

Mondom ám —

De nem rendben, csak mint eszembe jut.

CHREMES.

Nos, Syrus?

SYRUS.

765

Ej, gonosz egy lány ez, nagyon.

CHREMES.

Ugy látszik.

SYRUS.

Hát, ha tudnád? . . . . Halld, mivel
Kezdette. Volt itt egy korinthusi
Vénasszony: ennek kölcsönzött ezer
Drachmát.¹

CHREMES.

S aztán?

SYRUS.

Ez meghalt; s egy leányt
770 Hagyott a pénzért nála zálogúl.

CHREMES.

Értem.

SYRUS.

Magával hozta őt ide;
Ki most nődnél van, az a leányka ez.

¹ Görög pénz; egy mina = száz drachma

CHREMES.

S aztán?

SYRUS.

Most Cliniától kéri a

Pénzt, őt csak akkor adja át neki.

775 S rádásúl még ezer nummust¹ kíván.

CHREMES.

Még kíván?

SYRUS.

Huj! Kétkeddel? De én

Azt gondoltam . . .

CHREMES.

Mit gondolsz, mit tegyünk?

SYRUS.

Én? Átmegyek Menedemushoz, s neki

Elmondom: e leány gazdag, nemes

780 Eredésű Cariából, s véle, ha

Kiváltja, nagy nyeresége lesz.

CHREMES.

Csalódol.

SYRUS.

Hogy-hogy?

CHREMES.

Menedemus helyett neked

Én válaszolok: «Nem váltom én ki.»

¹ Római aprópénz, minő nálunk a husz filléres.

SYRUS.

Mit

Mondasz! Szólj kedvezőbben.

CHREMES.

«De mikor

Nekem nem kell.»

SYRUS.

Nem?

CHREMES.

785

«Herculesuccse nem.»

SYRUS.

Mi ez? csak bámulok.

CHREMES.

Majd megtudod. (*El.*)

SYRUS.

Maradj, maradj. Mi ez? Vajjon miért
Csikorog minálunk egyre a kapu?

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Chremes, Syrus, Sostrata, Dajka.

SOSTRATA.

Ha nem csalódom, ez az a gyűrű,
790 Melylyel kitették kis leányomat.

CHREMES.

Syrus, vajj' mit jelent ez a beszéd?

SOSTRATA.

Nos? annak véled?

DAJKA.

Bizton mondtam: az,
Mihelyt mutattad.

SOSTRATA.

Jól szemügyre vedd,
Édes dajkám.

DAJKA.

Ez az.

SOSTRATA.

Most menj be hát,
 795 S ha megmosdott, szólj: Addig férjemet
 Itt várom.

SYRUS.

Téged vár: nézd meg, minek.
 Aggódni látszik; min? nem to'm.

CHREMES.

No, min?

Teli beszélte a fejét e lány.

SOSTRATA.

Ah, kedves férjem!

CHREMES.

Kedves feleség!

SOSTRATA.

Téged kereslek ép'.

CHREMES.

800 Szólj, mit kívánsz.

SOSTRATA.

Először hidd el: én parancsodat
 So'sem merém megszegni.

CHREMES.

Nem hiszem,
 De, mert neked úgy tetszik, hát hiszem.

SYRUS.

Mentsége, nem tudom, mi bünt takar.

SOSTRATA.

805 Terhes valék, emlékszel, s meghagyád,
Ha lányt szülök, nevelni nem fogod.¹

CHREMES.

Tudom, mit tettél. Fölneveltetted őt.

SYRUS.

Biz' úgy történt ez, asszonyom. S megint
Egy kárral-bajjal gazdagabb uram.

SOSTRATA.

810 Nem. Itt élt egy tisztos korinthusi nő;
Kitenni néki adtam át.

CHREMES.

Egek!

Ily esztelenség!

SOSTRATA.

Oh jaj! mit tevék?

CHREMES.

S még kérdezed?

¹ A görögöknél is, a rómaiaknál is a gyermek születése után öt napig jogában állt az apának elfogadni gyermekét vagy elpusztítani, eladni, kitenni vagy akár megölni.

SOSTRATA.

Ha bűn, édes Chremes,
Szándéktalalan követtem el.

CHREMES.

Tudom,

- 815 Tagadhatod, mindent szándéktalán
S eszetlenül beszélsz s cselekszel is :
Oly sok hibád vall erre. Mert, ha szót
Fogadsz, el kelle vesztened ; nem így
Áltatni, hogy meghalt, s megtartanod.
- 820 Mellőzöm. Szánalom : szülő szív.
Megengedem. De mily böles számítás !
Hogy' számítál ? No, nézd. Leányodat
Od'adtad e banyának, hogy vele
Tőled zsaroljon majd, vagy adja el.
- 825 «Mindegy, csak éljen», így gondolkozál.
De mit szólsz arról : a ki jót s jogost
Nem ismer ? jó vagy rossz, kár vagy haszon,
Nem nézi, csak mi ép' javára van.

SOSTRATA.

- Vétkeztem, jó Chremes, beismerem.
- 830 Bölsebb vagy, légy engesztelékeny is,
Kérlek, s bűnöm' méltánylattal fedezd.

CHREMES.

- Vagyis : ne is rójam bűnül ; az én
Engesztelékenységem, Sostrata,
Téged sok rosszra bátorít. De jó,
835 Akármi, folytasd, mért hozád elő.

SOSTRATA.

Mi, asszonyok, babonások vagyunk.
 Midőn kitenni átadtam neki,
 Lehúztam ujjamról egyik gyűrűmet,
 Hogy ezt lánykámmal együtt tegye ki.
 840 Nyerjen javunkból részt, ha meghal is.

CHREMES.

Helyes: megnyugtatód őt és magad'.

SOSTRATA.

Im' a gyűrű.

CHREMES.

Kezedbe hogy' kerül?

SOSTRATA.

Azon lánykától, kit Bacchis hozott.

SYRUS.

Hm!

CHREMES.

S mit beszél?

SOSTRATA.

Mig mosdik, átadá,
 845 Hogy rávigyázzak. Föl se tűnt előbb,
 De jobban megnéztem s ráismerék,
 S hozzád siettem.

CHREMES.

Mit gondolsz, miről
 Ismernél őrá?

SOSTRATA.

Nem tudom; hacsak
Te meg nem kérdezed, hol vette ezt, —
Ha tudja.

SYRUS.

850 Végem van! Valószínűbb,
Mint óhajtom: ha így van, a mienk.

CHREMES.

Kinek te átadád, él?

SOSTRATA.

Nem tudom.

CHREMES.

Mit mondott akkor?

SOSTRATA.

Hogy parancsomat
Megtette.

CHREMES.

Mondd csak, hogy hívják e nőt,
Hogy fölkeressük.

SOSTRATA.

Philtere.

SYRUS.

855

Az a'.

Szent: megtaláltuk őt, s elvesztem én.

CHREMES.

Asszony, jőj csak be.

SOSTRATA.

Ezt remélni is

Alig mertem. Remegtem, hogy szived

Ma is, mint akkor, oly konok, Chremes.

CHREMES.

860 Nem mindig úgy teszünk — ha nem lehet, —

A mint akartunk. Úgy fordult sorom:

Egykor nem kellett, s vágyom érte most.

MÁSODIK JELENET.

Syrus.

SYRUS.

Ha nem csalódom, én eből vagyok:

Úgy megrekedtem, hogy se' ki se' be,

865 Ha el nem rejtjük az öreg előtt,

Hogy a másik fiának kedvese.

Előteremtni a pénzt nincs remény.

Elég öröm, ha itt kibújhatok.

Boszant, elejtni ily jó falatot.

870 De mit tegyek? Mit gondoljak ki? Ezt

A cselvetést újból kell kezdenem.

Ej, nincs elérhetlen, csak merni kell.

Ha most így kezdeném? ... no ... Mitsem ér.

Hát így? ... Ép' annyit nyernék. Ah, de így.

875 Nem. Sőt ez a legjobb. Megvan. Dicső.

E pénzt el nem szalasztom, uccsegén.

HARMADIK JELENET.

Clinia, Syrus.

CLINIA.

Olyan baj én rám többé nem jöhet,
 Mi kedvem' szegné, oly nagy öröm ért.
 Atyámnak ígérem: mértékletesb
 Leszek, mint ő kívánja.

SYRUS.

880

Nem csalódtam.

Ráismertek, — ha jól értem szavát.
 Örvendek, óhajod hogy teljesül.

CLINIA.

Kedves Syrus, kérlek, hallottad-e?

SYRUS.

Hallottam-e? Hisz én is ott valék.

CLINIA.

Kit ért ily nagy szerencse?

SYRUS.

Senkit.

CLINIA.

885

Úgy

Áldjon meg az Isten engem, mint a hogy
 Nem a magam javán örvendezek,
 Hanem, mert ő tisztos polgári lány.¹

¹ Nőül vehető.

SYRUS.

Hiszem. De most terád kerül a sor :

890 Barátodat kell biztosítani,

Hogy kedveséről atyja . . .

CLINIA.

Oh, egek !

SYRUS.

Ne vágj szavamba.

CLINIA.

Nőm lesz Antiphila.

SYRUS.

Így hallgatsz rám ?

CLINIA.

Hát mit tegyek ? Syrus,

Úgy örvendek. Türed.

SYRUS.

Esküszöm : türom.

CLINIA.

Mennybéli üdv lesz az.

SYRUS.

895

Haszontalan

Beszélek, látom.

CLINIA.

Hallgatlak, beszélj.

SYRUS.

Dehogy hallgatsz.

CLINIA.

Hallgatlak.

SYRUS.

Clinia,

Barátodat kell biztosítanunk,
 Hogy baj ne érje, mondom; mert te most
 900 Ha tőlünk elmegy s Bacchist itt hagyod,
 Megsejti az öreg, hogy Clitipho
 Szeretője, de ha elviszed, titok
 Marad, mint volt.

CLINIA.

Menyegzőmmel, Syrus,
 Mi sem lehetne összeütközőbb.
 905 Mily arczczal állok én atyám elé?
 Képzeld, mit mondjak.

SYRUS.

Ej, mit mondj?

CLINIA.

Mit ám?

Mi ürügyet?

SYRUS.

Hazudnod nem szabad.
 Tisztán megmondod, mint áll e dolog.

CLINIA.

Mit mondasz?

SYRUS.

Így kívánom. Az tiéd,
 910 Nődül óhajtod, ez Clitiphoé.

CLINIA.

Igen helyes, mit kívánsz, könnyű is
Megtenni. És így azt is akarod,
Atyámat kérjem meg, titkolja el
Öregetek előtt.

SYRUS.

Sőt mondjon el
Mindent, annak rendjén.

CLINIA.

915

Bolond vagy-e
Vagy részeg? Ezzel ép' elárulod.
Mert mondd meg, hogy' lesz biztosítva így?

SYRUS.

E tervem győz: diadalt én nyerek;
Ravaszságom képes kivívni, hogy
920 Igaz szóval mindkettőt rászedem:
Öregünkkel ha közli öreged,
Hogy ez fiáé, néki sem hiszi.

CLINIA.

De majd cseled házasságomnak árt:
Mert azt híven, ez az én kedvesem,
925 Lányát hozzám nem adja. Tán neked
Míg övele törődöl, arra nincs
Gondod, mi történik velem.

SYRUS.

Szegény!
Azt véled: az idővel játszhatunk?

Csak egy napom van pénzt teremteni ;
Egyébre rá nem érek.

CLINIA.

930 Így vagyunk ?
Mi lesz, ha erről értesül atyám ?

SYRUS.

Mi ? Én azzal tartok, ki így beszél :
«Mi ? Rám szakad tán a mennyboltozat?»

CLINIA.

Félek.

SYRUS.

Félsz ? Hisz' tőled függ, ment lehetsz,
935 Mihelyt akarsz, csak színt kell vallanod.

CLINIA.

No, rajta hát, Bacchist vigyétek át.

SYRUS.

Kitűnően. Im' épen itt jön ő.

NEGYESEDIK JELENET.

Bacchis, Clinia, Syrus, Dromo, Phrygia.

BACCHIS.

Ez szemtelenség, Syrus tiz minát
Igérve engem ide csábitott.
940 Ha rászedett most, kérhet százszor is.
Értem hiába jő. Időt szabok.

Ő tudtul adja, Clitipho eped ;
Kijátszom, nem jövök, Syrus lakol.

CLINIA.

Szépen biztat.

SYRUS.

Hiszed ; tréfál ? Meg is
Teszi, ha nem vigyázok.

BACCHIS.

945

Alszanak ;
Majd fölserkentem őket. Phrygia,
Hallod, melyik Charinus háza itt,
Melyről imént egy úr szólott velünk ?

PHRYGIA.

Igen.

BACCHIS.

Szomszédos ezzel ?

PHRYGIA.

Úgy hiszem.

BACCHIS.

950 Siess ; az én vitézem ott mulat.

SYRUS.

Mire készül ez.

BACCHIS.

Eredj, mondd meg neki,
 Hogy itt épen nem szivesen vagyok,
 Menekszem tőlük s öhozá megyek.

SYRUS.

Elvesztem, uccsegén! Bacchis, maradj,
 955 Maradj. Hova küldöd, kérlek? Mondd: ne menj.

BACCHIS.

Menj.

SYRUS.

Hisz megvan már a pénz.

BACCHIS.

Igy igen.

SYRUS.

Mindjárt meg is kapod.

BACCHIS.

Megkaphatom.

Én sürgetem?

SYRUS.

De kérlek, megteszed?

BACCHIS.

Mit?

SYRUS.

Hogy mennél Menedemusékhoz át
 Kiséreteddel együtt.

BACCHIS.

960

Mért teszed,
Te, vén ravasz?

SYRUS.

Hogy megkapd pénzedet.

BACCHIS.

Azt véled, engem megcsalhatsz?

SYRUS.

Dehogy.

BACCHIS.

És itt is úgy leszünk?

SYRUS.

Nem : mindened
Meglesz.

BACCHIS.

Menjünk.

SYRUS.

Jőj. Hé Dromo!

DROMO.

Ki hí?

SYRUS.

Syrus.

DROMO.

Mi baj?

SYRUS.

965

Bacchis kíséretét

Vezesd sietve hozzátok.

DROMO.

Minek?

SYRUS.

Ne kérdezd. Hozzák holmijokat is át.

Azt fogja most remélni az öreg,

Hogy távozásukkal kiadása fogy.

970 Az ám : nem sejti, e kis nyereség

Hogy ép' önéki mily nagy veszteség.

Tenéked meg, Dromo, ha van eszed,

Azt sem tudod, a mit tudsz.

DROMO.

Nem tudom. (El.)

ÖTÖDIK JELENET.

Chremes, Syrus.

CHREMES.

Az Istenek tanúim, hogy szívem

995 Fájlalja sorsát; ily szörnyű csapás!

E nőt s cselédséget eltartani?

Tudom bár, egy két nap föl sem veszi,

Fiáért úgy eped. De látva majd,

A költség napról napra mire megy,

980 S hogy ez nem megy, magától a fiát

Szívesen elbocsátaná. — Syrus

Ügyes gyerek.

SYRUS.

No hát kikezdzem-e?

CHREMES.

Syrus!

SYRUS.

Tessék.

CHREMES.

Nos?

SYRUS.

Rég óhajtalak.

CHREMES.

Megtudhatnám, mint áll ez agg ügye.

SYRUS.

985 Mit végezénk? úgy áll mint végezők.

CHREMES.

Valóban?

SYRUS.

Úgy van.

CHREMES.

El nem hagyhatom :
Megsimogatlak . . . Lépj idébb, Syrus.
Meg is jutalmazlak, de szívesen.

SYRUS.

Hát még ha tudnád, mily bölcsen szövém.

CHREMES.

990 No lám, lám még dicsekszik is vele?

SYRUS.

Nem, Istenuccse, mit mondok, való.

CHREMES.

Beszélj.

SYRUS.

Bacchis Clitipho kedvese.

Apjának így beszélte Clinia,

S hogy meg ne tudd, azért vitette át.

CHREMES.

Jó!

SYRUS.

Mondd, hogy' tetszik.

CHREMES.

995

Mondhatom, nagyon.

SYRUS.

Természetes. Halld, most jön a java.

Neked pedig, mert látta lányodat,

Azt mondja majd, hogy megtetszett neki,

S nőül veszi.

CHREMES.

Ki most került meg?

SYRUS.

Azt.

1000 S apját beszéli rá, hogy kérje meg.

CHREMES.

De mért, Syrus? Már ezt nem értem ám.

SYRUS.

Rövidlátó vagy.

CHREMES.

Meglehet.

SYRUS.

Neki

Menyegzőjéhez pénz kell, min ruhát,
Ékszer . . . . Érted már?

CHREMES.

Hogy : vegyen?

SYRUS.

Az, az.

CHREMES.

1005 De tőlem nem kap sem pénzt, sem leányt.

SYRUS.

Nem? Miért?

CHREMES.

Mért? Kérdhet'd? Ennek . . .

SYRUS.

Rajtad áll.

Én nem mondtam, hogy végkép' add neki.
Csak, hogy jegyeznéd el.

CHREMES.

Szineskedő

Én nem vagyok. Csináld, a hogy' tudod,
 1010 De rám ne számíts. Hogy' jegyezzem el,
 Ha hozzá-adni meg nincs szándokom?

SYRUS.

Szerettem volna.

CHREMES.

Nem.

SYRUS.

Mily ügyesen
 Ment volna: s én azért kezdettem így,
 Hogy oly nagyon parancsolád előbb.

CHREMES.

Hiszem.

SYRUS.

Külömben is, a mit teszek,
 Chremes, javunkra czéloz mind.

CHREMES.

1015

Hisz' én
 Azon vagyok, végezd, csak más uton.

SYRUS.

Legyen. Mást gondolok ki. Azt a pénzt
 Azonba', melyről említést tévék,
 Bacchisnak meg kell adni lányodért,
 1020 S nem mondhatod: «Hozzám mit tartozik?
 Nekem fizették? én parancsolám?

Tudtom nélkül elzálogolhaták?»
Jól mondják azt, Chremes : a legnagyobb
Jog olykor legnagyobb rosszlelkűség.

CHREMES.

Mégsem teszem.

SYRUS.

1025   Ha más úgy tenne is,
Te nem lehetsz. Mindenki azt hiszi,
Hogy rendezetten s dús vagyonban élsz.

CHREMES.

Jól van, hát elviszem magam neki.

SYRUS.

Inkább fiadra bízod.

CHREMES.

Mért?

SYRUS.

  Mert gyanú
Hárulna rá, hogy ő szerette.

CHREMES.

1030

És?

SYRUS.

Gyanútlanabb, ha ezt ő adja át.
S a cselt én is könnyebben szöhetem.
Megérti ám. Menj, hozd a pénzt.

CHREMES.

Hozom.

HATODIK JELENET.

Clitipho, Syrus.

CLITIPHO.

Akármily könnyű, csak minden nehéz,
 1035 Ha kelletlen' teszszük. Hogy tönkre tett,
 Lám, engem e hitvány járás-kelés.
 Még ráadásul az kell, hogy megint,
 Ne is lássam Bacchist, elküldjenek.
 Csapjon beléd, egész tervedbe és
 1040 Cseledbe a tüzes mennykő, Syrus!
 Énrám mindig olyat eszelsz ki, hogy
 Agyon gyötörj.

SYRUS.

Menj a pokolba. Majd
 Kétségbe ejt e lármás dőreség.

CLITIPHO.

Megérdemelnéd, Herculesuccse.

SYRUS.

Meg?

1045 Valóban? Örvendek, hogy ezt előbb
 Nem hallottam tőled, csak most, mikor,
 Mit néked adjak, megszerzém a pénzt.

CLITIPHO.

Mit mondhatnék? Elmentél, elhivád
 Bacchist, és én hozzá se férhetek,

SYRUS.

1050 Nyugodt vagyok már. Hol van Bacchisod,
Tudod-e?

CLITIPHO.

Nálunk.

SYRUS.

Nem.

CLITIPHO.

Hol hát?

SYRUS.

Emitt.

CLITIPHO.

Elvesztem.

SYRUS.

Légy nyugodt. A megígért
Pénzt átviszed.

CLITIPHO.

Bolond beszéd. Hogyan?

SYRUS.

Atyádtól.

CLITIPHO.

Gúnyolsz?

SYRUS.

Meggyőz a való.

CLITIPHO.

1055 A jó szerencse van velem, Syrus!
Derék gyerek vagy.

SYRUS.

Jó atyád, vigyázz,
Ne bámulj, mért teszi; te is segíts.
A mint kívánja, úgy tégy s szót se szólj.

HETEDIK JELENET.

Chremes, Clitipho, Syrus.

CHREMES.

Hol most fiam?

SYRUS.

Mondd: itt vagyok.

CLITIPHO.

Im' itt,

Szolgálatodra.

CHREMES.

1060

Mint áll e dolog,
Közölted véle?

SYRUS.

Majdnem teljesen.

CHREMES.

E pénzt vedd és vidd át.

SYRUS.

Indulj. Mit állsz,
Tuskó! Mért nem nyúlsz érte?

CLITIPHO.

Szivesen.

SYRUS.

Jöjj vélem erre gyorsan. És te várj,
 1065 Míg visszatérünk, mert időzni benn
 Okunk nincs.

CHREMES.

Lányom tiz minámba' van
 Már; ezt most tartás-pénzül számitom.
 Ruhára másik tiz következik.
 A nászajándék két talentum. Oh,
 1070 Mily sok badarságot kíván a kor!
 Mellőzve minden mást, keresni kell
 Olyat, ki küzdve szerzett birtokom'
 Átvenné.

NYOLCZADIK JELENET.

Menedemus, Chremes.

MENEDEMUS.

Mindennél boldogítóbb e tudat,
 Hogy, látom, észre tértél már, fiam.

CHREMES.

De hogy' csalódik!

MENEDEMUS.

1075

Ép' kerestelek,
 Chremes. Mentsd meg — csak tőled függ — fiamat,
 Magamat, családomat.

CHREMES.

Kézségesen.

Szólj, mit tegyek?

MENEDEMUS.

Lányod ma megkerült.

CHREMES.

S aztán?

MENEDEMUS.

Nőül kívánja Clinia.

CHREMES.

Miféle ember vagy, kérlek?

MENEDEMUS.

1095

Miért?

CHREMES.

Már elfeledted, mit beszélgeténk
E cselről? így akarják most a pénzt
Kicsalni tőled.

MENEDEMUS.

Azt tudom.

CHREMES.

No, most

Hajtják javában.

MENEDEMUS.

Mit beszélsz, Chremes?

1085 Így én tévedtem, Ej, de hisz' a nő,
Ki nálunk van, Clitipho kedvese.

CHREMES.

Azt mondják. És te elhiszed?

MENEDEMUS.

El én.

CHREMES.

S hogy lányomat nől venné, s mihelyt
Én eljegyzem, te pénzt adj, min ruhát,
Ékszeret vegyen.¹

MENEDEMUS.

1090 Valóban így van; ezt
Od'adná annak.

CHREMES.

Hát természetes.

MENEDEMUS.

Oh, vén fejem! s már én örültem is.
Most tőled mily választ vigyek, Chremes?
Ne sejtse, hogy tudom; zokon veszi.

CHREMES.

1095 Zokon? Gyöngédséged túlságba visz.

¹ Dívott, hogy eljegyzéskor kölcsönösen ajándékot váltottak.

MENEDEMUS.

Hagyd el. Megkezdtük. Légy irántam ily
Szives, Chremes, örökké.

CHREMES.

Mondd neki,
Hogy házasságáról beszélgeténk.

MENEDEMUS.

Megmondom. És aztán ?

CHREMES.

A mit kíván,
1100 Én mindent megteszek. Vömmé lehet ;
S ha tetszik, mondd, el is jegyzem vele.

MENEDEMUS.

Hisz ezt óhajtám.

CHREMES.

S hogy minél előbb
Kivánja, és minél előbb megadd,
A mit kíván.

MENEDEMUS.

Igen.

CHREMES.

Vigyázz, korán
1105 Megbánod, úgy nézem. De benne vagy ;
Sokat s hamar nem adsz, ha van eszed.

MENEDEMUS.

Úgy is teszek.

CHREMES.

Te menj be; s mit kíván,
Kérdezd meg. Én otthon leszek. Ha tán
Tanácsomat várnád.

MENEDEMUS.

Sőt kérem is.

1110 Mert tudtod nélkül én mit sem teszek. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Menedemus, Chremes.

MENEDEMUS.

Bölcs számító s ravasz hogy nem vagyok,
Tudom; de engem bölcs tanácsadóm,
Chremes, a balgaságban meghalad.
Efféle czímek énrám illenek:

1115 Tuskó, fajankó, tökfejű, számár;
De rá egyik sem: mert ez mind kevés.

CHREMES.

Az Istenért, asszony, hagyd abba már,
Ujjongásoddal engem ne kinozz,
Hogy megkerült a lányod, azt hiszed,
1120 Mindenki úgy van, mint te, meg sem ért
Egy szót, ha százszor nem mondják neki.
De hol késhetnek Syrus és fiam?

MENEDEMUS.

Kik késnek, kérlek?

CHREMES.

Ah, Menedemus,
Épen jókor. Szólj, tudtul adtad-e,
A mit mondtam, fiadnak?

MENEDEMUS.

Tudtul.

CHREMES.

1125

És?

MENEDEMUS.

Örvend, úgy, mint a ki nősülni vágy'.

CHREMES.

Hahaha!

MENEDEMUS.

Mit nevettél?

CHREMES.

Syrusom

Furfangja vágódott eszembe.

MENEDEMUS.

Úgy?

CHREMES.

Csalással együtt jár a tettetés.

MENEDEMUS.

1130 Hogy vígságát csak színlelé fiam,
Azt érted.

CHREMES.

Azt.

MENEDEMUS.

Gondoltam erre én.

CHREMES.

A róka.

MENEDEMUS.

Ha jobban megismered,
Még jobban meggyőződöl, Syrus az.

CHREMES.

No, nemde?

MENEDEMUS.

Halld csak.

CHREMES.

Várj csak. Mondd előbb,

1135 Kérlek, mennyit dobtál ki. Mert, mihelyt
Az eljegyzésről értesült fiad,
Tüstént eléd állott vele Dromo,
Hogy a menyasszonynak szerezni kell
Ruhát, ékszert, szolgálókat; tehát
Pénzt adj.

MENEDEMUS.

Nem az.

CHREMES.

Nem-e?

MENEDEMUS.

No, nem.

CHREMES.

1140

Fiad

Sem?

MENEDEMUS.

Az sem : egy szócskával sem, Chremes.
Csak azt, hogy násza még ma meglegyen.

CHREMES.

Csodálatos. Hát Syrus? Ő se'?

MENEDEMUS.

Nem.

CHREMES.

Nem értem.

MENEDEMUS.

Én rajtad csodálkozom,

1145 Ki más dolgát oly pontosan tudod.

Syrus jól rendezé fiad ügyét:

Igaz, te meg se' sejtethetted, Syrus

Fiadról oly szépen hazudta el,

Hogy ez a hölgy Clinia kedvese.

CHREMES.

Hogyan?

MENEDEMUS.

1150 A csókot és ölelgetést

Föl sem vettem. Csekélység.

CHREMES.

Mással is

Ámitottak?

MENEDEMUS.

De hogy'!

CHREMES.

Mivel?

MENEDEMUS.

Figyelj:

Házamban ott hátul van egy szoba,
Ide vitték holmiját, rendezve már.

CHREMES.

Aztán mi történt?

MENEDEMUS.

1155

Az, hogy Clitipho

Bement.

CHREMES.

Magánosan?

MENEDEMUS.

Magánosan.

CHREMES.

Ne mondd.

MENEDEMUS.

Bacchis legott utána ment.

CHREMES.

Magánosan?

MENEDEMUS.

Magánosan.

CHREMES.

Ja-jaj!

MENEDEMUS.

Bement, aztán bent is maradtak.

CHREMES.

Oh,

S Clinia látta?

MENEDEMUS.

1160

Hogyne? ott, velem.

CHREMES.

Így e Bacchis fiamnak kedvese.

Menedemus. Én elvesztem!

MENEDEMUS.

Miért?

CHREMES.

Tíz nap se kell, hogy koldussá legyek.

MENEDEMUS.

Hogy-hogy? félsz, hogy barátján most fiam
Viszont segít?

CHREMES.

1165

Inkább, hogy kedvesén.

MENEDEMUS.

Aligha.

CHREMES.

Kit képzelsz oly bárgyunak,
Eltűrni, hogy láttára kedvesét...?

MENEDEMUS.

Miért ne? Annál könnyebb engem így
Becsapniok.

CHREMES.

Gúnyolsz? Haragszom is
 Magamra, s méltán. Hogy mit tesznek ők,
 1170 Ha tuskó nem vagyok, gyaníthatám.
 Miket láttam! Jaj, én boldogtalan!
 Meg is bűnhődnek érte még, ha élek.
 Mert most...

MENEDEMUS.

Te nem mérsékeled magad'?
 1175 Magaddal nem gondolsz? Előtted az
 Én példám semmi?

CHREMES.

A harag miatt,
 Menedemus, az eszem sincs helyén.

MENEDEMUS.

Így szólnod illik-e? Nem véték-e?
 Másnak tanácsot adsz, bölcselkedel;
 1180 S magad baján nem tudsz segíteni.

CHREMES.

Mihez fogjak?

MENEDEMUS.

Mit tenni énnekem
 Tanácsolál, nem rég: bánj úgy vele,
 Hogy atyját lássa benned; hogy legyen
 Bizalma hozzád, tőled kérni, sőt
 1185 Meg is kívánni mindenét, nehogy
 Másutt keresse, s téged hagyjon el.

CHREMES.

Inkább pusztuljon ő akárhová,
Semhogy könnyelműségével nyomorba
Sülyeszsze apját. Hisz', Menedemus,
1190 Ha én költségeit kifizetem,
Valósággal kapálni mehetek.

MENEDEMUS.

Ha óvatos nem léssz, ez a dolog
Mily sok bajt hoz reád! Nyakaskodol,
S majd megbocsátasz, és ez nagy hiba.

CHREMES.

Ah, nem tudod, mint fáj.

MENEDEMUS.

1195 A mint veszed.
Hát az, mit én óhajtok, hogy fiam
Venné nőül leányodat? Hacsak
Más terved nincs.

CHREMES.

Dehogyan van; tetszenek
Vő és rokonság.

MENEDEMUS.

A hozomány felől
Fiamnak mit mondjak? Mért nem felelsz?

CHREMES.

1200 A hozomány felől?

MENEDEMUS.

Úgy.

CHREMES.

Ah!

MENEDEMUS.

Chremes,

Ne félj, ha nem sok is, tennünket az
Nem rettent vissza.

CHREMES.

Két talentumot

Elégnek tartok helyzetem szerint.

1205 De azt kell mondanod, ha meg akarsz
Fiammal s jószággal menteni,
Hozományul hogy minden vagyonom
Neki ígértem.

MENEDEMUS.

Mit gondolsz?

CHREMES.

Tetesd

Magadat, hogy bámulod; s hogy mért teszem,
Kérdezd csak meg fiamtól.

MENEDEMUS.

Én ugyan

1210

Nem is tudom, miért teszed.

CHREMES.

Miért?

Hogy lelkét, mely most dözsölésbe és
 Pajzánkodásba van merülve, meg-
 Ragadjam s megtérítsem, hogy sehol
 Se leljen mentséget.

MENEDEMUS.

Mit téssz?

CHREMES.

1215

Ne bánts.

Hagyj tennem a magam feje szerint.

MENEDEMUS.

Tégy. Így kívánod?

CHREMES.

Így.

MENEDEMUS.

Legyen.

CHREMES.

Fiad

Készüljön hívni a mennyasszonyát.
 Amazt meg én majd megleckéztetem.
 Syrust azonba' ...

MENEDEMUS.

1220

Mit akarsz vele?

CHREMES.

Ha élek, én úgy elpáholtatom,
 Tudom, mig él, mindig megemleget;
 Engem játék s nevetség tárgyaul
 Tekint. Mit én velem tett, nem meri
 1225 Özvegy nővel se tenni, esküszöm.

MÁSODIK JELENET.

Clitipho, Menedemus, Chremes, Syrus.

CLITIPHO.

Menedemus, tehát való : atyám
 Ily hirtelen s ily szörnyen megvetett?
 De mért? Miféle bünt követtem el?
 Így él más is.

MENEDEMUS.

Hogy téged ez busít,
 1230 Tudom, s jobban lever, mint bárki mást;
 De nékem is zokon esik, habár
 Ügyedhez nincs közöm, csak annyi, hogy
 Irántad én jó érzéssel vagyok.

CLITIPHO.

Atyám — azt mondtad — itt van.

MENEDEMUS.

Épen itt.

CHREMES.

1235 Miért becsmérepsz engem, Clitipho?
 Intézkedésem csak gondoskodás

- Rólad s hóbertosságodról. Mihelyt
 Láttam, minő könnyelmű vagy s neked
 Első dolog élvezni a jelent
 1240 És a jövővel nem törődni, én
 Gondoskodtam, hogy inséget ne láss,
 S hogy, a mi megvan, el ne tékozz.
 Reád, kit első sorban illetett,
 Nem bízhattam romlottságod miatt.
 1245 Azokra bízom hát, kik véreid.
 Elzüllyve, nálok ótalmat találsz ;
 Ruhát, élelmet s hol megvond magad'.

CLITIPHO.

Oh, jaj nekem !

CHREMES.

Jobb így, minthogy Bacchist
 Örökségedből tartsd.

SYRUS.

- Elvesztem ! Oh,
 1250 Gazság ! nem sejtve mily szörnyű veszélyt
 Hoztam reá.

CLITIPHO.

Szivesen meghalok.

CHREMES.

Előbb tanuld meg, mit tesz élni. Majd,
 Ha meg tudod, s nem tetszik, megtehet'd.

SYRUS.

Uram, szólhatnék ?

CHREMES.

Szólhatsz.

SYRUS.

Bízva.

CHREMES.

Szólj.

SYRUS.

1255 Ez aljasság, ez örülség, mit én
Követtem el; önéki ártson-e?

CHREMES.

Csitt. Ebbe ne vegyülj. Téged, Syrus,
Nem vádoltunk. Oltárt s védelmezőt
Nem is szerzél magadnak.¹

SYRUS.

Mért e hang?

CHREMES.

1260 Rád sem haragszom, rád sem; tettemért
Reám sem illik haragudnotok. (El.)

HARMADIK JELENET.

Syrus, Clitipho.

SYRUS.

Elment? Megkértem volna.

¹ A görögöknél a fenyegetett rabszolga vagy oltárhoz menekült vagy — minthogy a törvény előtt szava nem volt — szabad polgárt kért föl védelmezőjeül. (A rómaiaknál a rabszolga teljesen alá volt vetve ura kényének.)

CLITIPHO.

Mért?

SYRUS.

Miből

Élek meg én? Bennünket így kidob.

1265 Te testvérednél biztosítva vagy.

CLITIPHO.

Arról, Syrus, hogy éhen veszhettek.

SYRUS.

Mégis, megélhetsz és remélsz.

CLITIPHO.

De mit?

SYRUS.

Hogy éhezünk mi.

CLITIPHO.

Tréfálsz ily komoly

Dologban? Es tanácsod nincs nekem?

SYRUS.

1270 Elmémbe most is egyre forgatom,
 Előbb is már, midőn atyád beszélt;
 S a mint beláthatom —

CLITIPHO.

Nos?

SYRUS.

Rá-jövök

Tüstént.

CLITIPHO.

No, hát mi?

SYRUS.

Úgy van. Azt hiszem,
Te nem az ő fiok vagy.

CLITIPHO.

Mit? Syrus,
Eszednél vagy?

SYRUS.

1275 Mi az eszembe' van,
Azt mondom. Bíráld meg. Míg csak magad
Voltál, míg másban nem leltek gyönyört,
Mely édesebb, kedves voltál; de most
Előkerült lányuk, került ürügy
Elűzni téged.

CLITIPHO.

Ez valószínű.

SYRUS.

1280 Azt gondolod, tán e hibád miatt
Haragszik?

CLITIPHO.

Nem.

SYRUS.

Halld, ím' a másik érv:
Apák méltatlanságát az anyák
Mérsékelik, s ez nem történik itt.

CLITIPHO.

Valót beszélsz. Most mit tegyek, Syrus?

SYRUS.

1385 Kérdezd meg tőlük nyiltan, mit gyanítsz.
Ha nem való, könyörrre indítod
Mindkettőt; vagy kié vagy, megtudod.

CLITIPHO.

Helyes tanács, meg is teszem. (*El.*)

SYRUS.

Dicső

Egy gondolat: mennél kisebb reményt
1290 Táplál az ifjú, apja rendszerint
Annál könnyebben békül meg vele.
De: nem tudom, nem nősíti-e meg;
S akkor Syrus jutalma veszve van. (*Zörgés.*)
Mi ez megint? Jön az öreg; szököm.
1295 Azért, mit eddig tettem, bámulok,
Hogy el nem záratott. Beillanok
Menedemushoz. És felkérem őt
Védőműl. Rám ijeszte az öreg.

NEGYEDIK JELENET.

Sostrata, Chremes.

SOSTRATA.

Ember! ha nem vigyázol, gyermekünket
1300 Veszélybe döntöd: meg nem foghatom,

Ily döreség, férjem, hogy juthatott
Eszedbe.

CHREMES.

Eh, asszony vagy ; mit kotyogsz ?
Akartam életemben én olyat,
Minek nem mondtál ellent, Sostrata ?
1305 Ha kérdezlek, miért, miben hibázom ;
Vagy mért teszem, te nem tudod. Minek
Állsz most utamba, mondd meg, együgyű ?

SOSTRATA.

Én nem tudom.

CHREMES.

Inkább tudd meg tehát,
Semhogy mit már megkezdtél, újra kezd.

SOSTRATA.

1310 Kegyetlen vagy, hogy hallgatást kívánsz
Ily nagy dologban.

CHREMES.

Nem kívánok én ;
Beszélj csak, tervem' meg nem másítom.

SOSTRATA.

Megtennéd ?

CHREMES.

Meg biz' én.

SOSTRATA.

Nem látod át,
Minő baj támad ebből? Hogy talált
Gyerek, majd azt gyanítja.

CHREMES.

1315

Hogy «talált,»

Azt mondod?

SOSTRATA.

Úgy lesz, biztos.

CHREMES.

Mondd, hogy az.

SOSTRATA.

Kérlek, hogy ellenségünké tegyem?
Fiamról én mondjam, hogy nem enyém?

CHREMES.

Nos? félsz? ne félj, ha tetszik, bármikor
Igazolhatod, hogy a tied.

SOSTRATA.

1320

Mivel

Lányunkat feltaláltuk?

CHREMES.

Nem; hanem,
Hogy még könnyebben elhited vele,
Hasonlatosságból meggyőzheted,
Hogy a tied: szakasztott másod ő.
1325 Mi benned nincs meg, oly hibája nincs.
Csupán te szülhettél ilyen fiat.
De im' jó, mily komor! No majd ítélj.

ÖTÖDIK JELENET.

Clitipho, Sostrata, Chremes.

CLITIPHO.

Ha volt idő, anyám, mikor nekem
 Örültél és szívből mondád: «fiam»,
 1330 Emlékezzél, kérlek, s vesztembe' szánj;
 Tedd meg, nevezd meg a szülőimet.

SOSTRATA.

Édes fiam! ne vedd eszedbe, hogy
 Másé vagy.

CLITIPHO.

Az vagyok.

SOSTRATA.

Szegény szivem!

Igy kérdezed-e, kérlek? Esküszöm:
 1335 Az én fiam vagy s ennek a fia.
 S hahogy szeretsz, légy óvatos, s ne tedd,
 Hogy ily beszédet halljak tőled én.

CHREMES.

S hahogy tisztelsz, légy óvatos, s ne tedd,
 Hogy ily hibát lelhessek benned én.

CLITIPHO.

Milyet?

CHREMES.

1340 Ha kell, megmondom én: ne légy
 Haszontalan, tétlen, korhely, ravasz,
 Tékozló. S hogy fiunk vagy, elhihet'd.

CLITIPHO.

Ezek nem édes-apai szavak.

CHREMES.

Ha a fejemből ugrottál volna ki,
 1345 Miként Minerva — szoktuk mondani —
 Jupiteréből, mégsem engedem,
 Hogy gázságoddal bémocskold nevem'.

SOSTRATA.

Ettől az Istenek őrízzenek!

CHREMES.

Ők, nem tudom, megőriznének-e;
 1350 Én megteszek mindent, a mit bírok.
 Keresed, mid megvan: szülőidet;
 Nem azt, mi nincs meg, hogy mint kell nekik
 Szolgálnod s mit gyűjtöttek, őrzened.
 Szemem láttára nem csellel hozád
 1355 Azt a . . . ? Szégyellem itt anyád előtt
 Nevén nevezni. Ám te nem pirulsz.

CLITIPHO.

Oh, jaj! most én mint utálom magam'.
 Mint éget a szégyen! Szót nem lelek
 Megkezdeni a kiengesztelést.

HATODIK JELENET.

Menedemus, Chremes, Clitipho, Sostrata.

MENEDEMUS.

1360 Chremes mégis keményen bánik el
 Ez ifjuval, s nem emberségesen.
 Jövök megbékéltetni. Jókor, ép'
 Itt állanak.

CHREMES.

No hát Menedemus,
 1365 Miért nem kéritek már a leányt,
 S nem biztosítjátok a hozományt?

SOSTRATA.

Édes férjem, kérlek, ne tedd.

CLITIPHO.

Atyám,
 Bocsáss meg, kérlek.

MENEDEMUS.

Légy kegyes, Chremes.
 Én is kérlek.

CHREMES.

Bacchist dijazsam én
 1370 Magam javával, tudva? Nem teszem.

MENEDEMUS.

Nem is engednök.

CLITIPHO.

Oh, ha vesztemet
Nem óhajtod, bocsáss meg.

SOSTRATA.

Tedd, uram.

MENEDEMUS.

Tedd meg, Chremes, ne légy olyan nyakas.

CHREMES.

Mért hajtod így? Czélom, mint tervezém,
Nem érhetem.

MENEDEMUS.

Mi hozzád illik, azt

1875

Teszed.

CHREMES.

Föltét alatt: ha megteszi,
Mit őhozá illőnek tartok én.

CLITIPHO.

Atyám parancsolj, mindent megteszek.

CHREMES.

Hogy megnősülj.

CLITIPHO.

Atyám!

CHREMES.

Nem engedek.

MENEDEMUS.

1380 Magamra vállalom, hogy megteszi.

CHREMES.

Ő még nem mondta.

CLITIPHO.

Elvesztem!

SOSTRATA.

Fiam,

Habozol?

CHREMES.

Melyik tetszik?

MENEDEMUS.

Mindenre kész.

SOSTRATA.

Eleinte, míg szokatlan, tán teher,
De megkedvelve könnyű.

CLITIPHO.

1385

Megteszem,

Atyám.

SOSTRATA.

Édes fiam, ajánlok én
Olyat, kit megkedvelsz, Phanocrates
Szomszéd lányát.

CLITIPHO.

Azt a vöröshajú
Szeplős pizsét? apám, el nem veszem.

CHREMES.

1390 Hogy válogat! Lásd, erre van esze.

SOSTRATA.

Hát mást szerzek.

CLITIPHO.

Ha ép' nősülni kell,
Van már nekem, kit birni vágy szivem.

SOSTRATA.

Dicsérlek, magzatom.

CLITIPHO.

Archonides

Szomszéd leánya.

SOSTRATA.

Jó, nagyon.

CLITIPHO.

Atyám,

Még egy van hátra.

CHREMES.

Mi?

CLITIPHO.

1395

Kérlek, bocsásd
Meg Syrusnak, mit érettem művelt.

CHREMES.

Legyen. Viduljatok s tapsoljatok!

TESTVÉREK.

(ADELPHI.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

MICIO, Demea testvére.

DEMEA, Micio testvére.

SANNIO, kerítő.

AESCHINUS, Ctesipho bátyja.

SYRUS, Aeschinus szolgája.

CTESIPHO, Aeschinus öccse.

SOSTRATA, Pamphila anyja.

CANTHARA, Pamphila dajkája.

GETA, Sostrata szolgája.

HEGIO, Pamphila rokona.

DROMO, Micio szolgája.

PARMENO, Aeschinus szolgája.

(PAMPHILA, Sostrata leánya,

STORAX, Micio szolgája.

PSALTRIA, cziterás leány.)

Hely: Athén.

Szintér: két felől uteza, hátrább Micio és Sostrata szomszédos házai.

ELŐBESZÉD.

- Mivel költőnk gyanítá, hogy művét,
Melyet most készülünk eljátszani,
Megrágalmazták ellenségei :
Maga mutatja be. ItéljeteK,
5 Dicsérést érdemel vagy megrovást.
Együtthalók Diphilus színműve.
Ennek tárgyát Plautus feldolgozá.
Első részéből azt a kis mesét,
A mely szerint egy ifjú elragad,
10 Kerítőjétől egy lányt, elhagyá.
Ő a göröghöz híven átvevé
Ezt a *Testvérek* című színműbe,
Melyet mint újat adni készülünk.
FigyeljeteK s bíráljateK, e hely
15 Lopás-e vagy pótló átdolgozás.
Mert így nyelvünkön még meg nem jelent.
Azt is ráfogták e rágalmazók,
Hogy őt előkelők segítgetik,
S hogy folyton egyfélét ír, s vádjokat
20 Nyomósnak vélik ; ő a legnagyobb
Dicséretül tekinti, ha azok
Kedvellik, a kiket szeret a nép,
S ti mind, s a kiket mindig szívesen
Követtek békén s harczban egyaránt.

- 25 A mű meséjét most nem mondjuk el.
Egy részt mindjárt feltár a két öreg,
A többit sejtitek csak. Kedvező
Jóságtok ösztönözze az író.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Micio.

MICIO.

- Storax! . . . Aeschinus még se' jött haza
30 Az éji mulatságból és csak egy
Szolgája sem, kik érte mentenek.
Valóban jól tartják: ha elmaradsz
S nagyon, inkább az történjék veled,
Mit nőd mond és haragjában gyanít,
35 Mint az, min a szülők töprengenek.
Ha elmaradsz, vagy azt gondolja nőd,
Hogy mást szeretsz vagy téged más szeret;
Vagy: iszol, mulatsz kényed-kedved szerint,
Jó dolgod csak neked van, néki nincs.
40 Mit gondolok én, hogy nem jött haza!
Miken töprengnek! Nem fázott-e meg,
Nem esett-e el valahol, nem törte-e
Kezét-lábát. Oh így gondolkodik
Mindenki, avagy így gondoskodik,
45 Arról, mi néki mindennél becsesb?
Pedig ez nekem nem is édes fiam;
Testvéremé. Ez meg de mennyire
Más természet, mint én, már kis korunktól.

- Én a szelídebb városi életet
50 Kerestem s a nyugalmat; s minthogy ezt
Itt jobbnak tartjuk, meg se' nősülék.
Ellenben ő; künnit éli a tanyán
Gazdálkodó, mogorva életét.
Megnősült: két fia van; az idősbiket
55 Fiamúl örökbe tőlök átvevém,
Kicsiny korától én neveltem, úgy
Néztem, szerettem mint a magam fiát.
Ez az én örömem: ebben gyönyörködöm.
Írántam hogy szintúgy érezzen ő,
60 Mindenre kész vagyok, mindent adok
S el is nézek neki; a jog szerint
Nem kell vennünk mindent. Azonfelül,
Mit más fiúk atyjok tudtán kívül
Tesznek, mit megkiván az ifjukur,
65 Rászoktattam, semmit sem titkol el.
Mert a ki apját csalni rászokott
S merészli, mint fog csalni másokat.
Nyájas, tisztos bánásmód, úgy hiszem,
Mindig korlátozóbb az ifjura,
70 Mint a rettegtes. Ebben velem
Nem ért egyet testvérem, sőt neki,
Nem is tetszik. Gyakran meglátogat,
Sóhajtozik: «Mit mívelsz, Micio?
Fiunkat mért rontod meg? Szeretöt
75 Mért tart? Miért iszik? Mért látod el
Költséggel ilyesekre? Kényesen
Ruházod. Könnyelmű vagy szerfölkött.»
A méltányosságon túl szigorú,
S téved nagyon; én így gondolkozom:
80 Szilárd uralmat úgy nem biztosít
Soha erőszak, mint a bizalom.

- Ez elvem és meggyőződéssem is :
 Ki, mit tesz, hitvány kényszerből teszi,
 Csak addig rendes, míg nyakán hiszi.
 85 Ha sejti, hogy titokban mást tehet,
 Követni fogja önnön hajlamát.
 Kit jószívűség köt, szívből teszi ;
 Őrzöd — nem őrzöd : meg nem változik,
 Apához illő ez : szoktassa rá
 90 Fiát, hogy a helyest önként tegye,
 Ne rettegésből. Gazda s apa közt
 Ime a különbség. Hogy nevelni nem
 Tud, vallja be, ki erre képtelen.
 Vajj' nincs-e itt, kiről beszéltem ? És
 95 Valóban itt van. Nem tudom, miért
 Olyan levert. Tudom, szokás szerint
 Korholni fog. Örvendünk, Demea,
 Hogy jó egészségben — megérkezel.

MÁSODIK JELENET.

Demea, Micio.

DEMEA.

Ej, ép' jókor : téged kereslek ép'.

MICIO.

Miért vagy oly levert ?

DEMEA.

Te kérdezed ?

- 100 Hol Aeschinus ? Tudod már, mért vagyok
 Levert ? Hogy így járunk : nem mondtam-e ?

MICIO.

Mit tett?

DEMEA.

Mit tett? Ki mitsem szégyenel,
Ki senkitől sem fél, ki azt hiszi,
Hogy őt törvény nem korlátozza. Mert —
105 Mit előbb tett, elhagyom — mit tett imént?

MICIO.

Ugyan mi az?

DEMEA.

Betörte a kaput,
Berontott más lakába, az urat
És háznépét halálra verte mind,
És elrabolta onnan kedvesét.
110 Mindenki ez ocsmányságról beszél.
Hányan mondták jöttemben, Micio,
Nekem! Egész világ erről beszél,
Ha végre is példát kell mondanom:
Nem látja testvérét, ki dolgozik,
115 Künn a tanyán, józan, gazdálkodó?
Neki mondom ezt, de neked szól, Micio.
Miattad romlik meg.

MICIO.

Méltatlanabb
Nincs a tapasztalatlannál, kinek
Csak az helyes, mit ő is végbe vitt.

DEMEA.

120 Mért mondod ezt?

MICIO.

Mert éppen, Demea,
 Balúl ítélsz. Szeretni, inni vagy
 Ajtót betörni nem bűn ifjuban.
 Én sem tettem, te sem, mert a nyomor
 Tennünk nem engedé. S azért magad'
 125 Dícsérnéd most, mit kénytelen tevél,
 Nem igazság: megteszszük azt mi is
 Ha van miből. Sőt a tiednek is,
 Ha bölcsebb volnál, míg kora engedi,
 Engednél inkább, minthogy lesse, várja,
 130 Míg sirba dug, s jó későn kezdje rá.

DEMEA.

Egek! te ember, örültté teszesz,
 Nem bűn — így tenni — ifjuban?

MICIO.

De most
 Már szünj meg ezzel folyton gyötreni,
 Örökbe nékem adtad a fiad'.
 135 Ha ő hibát tesz, énnekem teszi,
 Enyém a gond. Iszik? uraskodik?
 Az enyémből. Kedvese van? A míg telik
 Tőlem, kap pénzt, ha nem lesz, vége van.
 Ajtókat tör be, megcsináltatom.
 140 Eltépi a ruhát, mást varratok.
 Hál' Isten, van miből, még nincs hiány.
 Hallgass hát ebbe', vagy állítsunk bírót,
 Meggyőzlek; több hibád van, mint nekem.

DEMEA.

Jaj-jaj! tanulj attól, a ki apa.

MICIO.

145 Te a természettől vagy apja, én
Tanácsommal.

DEMEA.

Te adsz tanácsokat?

MICIO.

Ha folytatod, megyek.

DEMEA.

Dehogy?

MICIO.

Vagy én

Folyvást ezt hallgassam?

DEMEA.

Gond ez nekem.

MICIO.

Hisz nékem is. Ej osszszuk, Demea,
150 Ketté a gondot: gondozd egyiket,
A másikat meg én. Mert így tevén
Még visszakívánod, kit átadál.

DEMEA.

Ah! Micio!

MICIO.

Úgy látom!

DEMEA.

Eh, minek?

Ha ez jobban tetszik neked, legyen,

155 Költsön, pusztítson és pusztuljon el!
Mit bánom én. Ha egy szót szólok is —

MICIO.

Megint haragszol, testvér.

DEMEA.

Nem hiszed?

Én visszakérem, kit már átadék?

Fáj: vérem ő. Ha én ellenkezem...

160 Hejh! hejh! Legyen. Gondozzam egyiket?

Meglesz. Hál' Isten, még nincsen hiba.

Majd később a tied megérzi... Nem,

Keményebben még most nem vádolom. (El.)

HARMADIK JELENET.

Micio.

MICIO.

Sokat mond, még se' mindent, nékem is

165 Teher ez, hanem mutatni nem merem,

Hogy engem is bánt. Mert tudom, milyen:

Hogy csendesítsem, szántsándékosan

Ellenkezem vele s rémítgetem:

Mégis morogva csendesül; ha még

170 Én is toldom, s dühét élesztgetem:

Biz' mind a ketten megbolondulunk.

Nem is szép ám, a mit tesz Aeschinus.

Hány lánynyal nem szeretkezett? S hanyat

Nem láta el ajándékkal? Minap —

175 Mert mindenikre ráunt, gondolom —

Azt mondta végre, hogy megnősül. Én
Örültem, azt hívé, az ifju láng
Ellobbant. S im' most újra . . . Bármiként
Van e dolog, meg kell tudnom, talán
180 A forumon találkozom vele.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Sannio, Aeschinus, (Parmeno, Psaltria).

SANNIO.

Esengek, polgárok! könyört, segélyt
Az elhagyott, ártatlan, károsultnak.

AESCHINUS (*Psaltriához*).

Most már nyugodtan állhatsz itt. Miért
Villogsz? Ne félj: nem bánt, míg itt leszek.

SANNIO.

185 Én mindenek daczára . . .

Vakmerő.

AESCHINUS.

De új pofonra nem jelentkezik.

SANNIO.

Hallgass meg, Aeschinus; állásomat,
Ne mondd, hogy nem tudtad, hogy én kerí —

AESCHINUS.

Tudom.

SANNIO.

De jóhírű mindenfelé.

- 190 Mentséged' majd, hogy nem volt szándékod,
 Így bánni vélem, el nem fogadom,
 Ezt, tudd meg, én törvény elé viszem.
 Szóval ki nem fizetsz bántalmakért.
 Tudom, hogy' szoktátok: «Beismerem,
 195 De nem szándékosan», s megesküszöl,
 Hogy érte bántalmat nem érdemelsz,
 Holott vérig-sértőn bántál velem.

AESCHINUS (*Parmenóhoz*).

Sietve nyiss ajtót.

SANNIO.

Hiába nyit.

AESCHINUS (*Psaltriához*).

Te menj be most.

SANNIO.

De én nem engedem,

- 200 Állj mellé, Parmeno. Egész közel.
 Úgy értem, úgy. Szememre jól figyelj.
 Ha intek, öklöd orcáján legyen.

SANNIO.

Hisz' én is erre készülök. (*Parmeno pofon üti.*)

AESCHINUS.

Nesze.

Ez a tied. Bocsásd el ezt a lányt.

SANNIO.

205 Oh, aljasság!

AESCHINUS.

Kettőzi, jól vigyázz (*Parmeno pofon üti.*)

SANNIO.

Oh, én boldogtalan.

AESCHINUS.

Nem mondtam ép'

Így, ám e részre jó hibázva is. (*Psaltriához*)Te menj be már. (*Ps. el.*)

SANNIO.

Miféle vakmerés?

Aeschinus, itt te már uralkodol?

AESCHINUS.

210 Ha én uralkodnám, lógnál te már.

SANNIO.

Mi a bajod velem?

AESCHINUS.

Nincs semmi.

SANNIO.

Mit?

Tudod, hogy én —

AESCHINUS.

Elég, a mit tudok.

SANNIO.

Midet bántottam én?

AESCHINUS.

Ha bántanád,
Meg is járnád!

SANNIO.

Miért szabad neked
215 Elvenned azt, kit én vettem? Felelj.

AESCHINUS.

Ajánlom, itt lármát házunk előtt
Ne üss. Mert én, ha még tovább csaholsz,
Bevitetlek s korbáccsal veretlek el.

SANNIO.

Engem, szabad polgárt, korbáccsal?

AESCHINUS.

Úgy.

SANNIO.

220 Lelketlen! és ezek mondják, hogy a
Szabadság mindnyájunké egyaránt.

AESCHINUS.

Dühöngésed ha véget ért, figyelj
Most rám, kerítő.

SANNIO.

Én dühöngtem-e?
Hát nem te rajtam?

AESCHINUS.

A dologra térj.

SANNIO.

Melyik dologra?

AESCHINUS.

225 Elmondjam megint,
Mi ebben a te hasznod s érdeked?

SANNIO.

Szeretném, jogszerűt ha mondanál.

AESCHINUS.

Hm, egy kerítő jogszerűt kíván.

SANNIO.

230 Én az vagyok, megvallom hitlenül
Pusztító vész az ifjuság között,
De bárminő legyek különben, én
Miben se' vétettem te ellened.

AESCHINUS.

Csak az hiányzott, Istenemre, még.

SANNIO.

Kérlek tehát, kezd d újra, Aeschinus,
A mit kezdtél.

AESCHINUS.

235

E lányt te húsz minán
Vetted, — száradjon a bűn lelkeden!
Kapsz érte ennyit.

SANNIO.

Mennyit? És ha én
Neked nem adnám, kényszeríteni fogsz?

AESCHINUS.

Nem én.

SANNIO.

Mert szinte kezdtem félni már.

AESCHINUS.

240 En úgy hiszem, te el sem adhatod,
Mert én szabadnak nyilvánítom őt.¹
Gondold meg: pénz kell vagy perelni fogsz?
Mire visszatérek, készen légy kerítő.

MÁSODIK JELENÉT.

Sannio.

SANNIO.

Nagy Juppiter! már nem csodálkozom,
245 Hogy a jogsértés örülésbe ejt.
Kihurczolt házamból, megütlegelt,
Elrablá a leányt, sajátomat,
Viselnem kell, több mint ötven pofont,

¹ Szabadnak nyilvánítja, mintha már megvette (kiváltotta) volna.

- S rá'dásul annyiért, mint én vevém,
 250 Od'adjam e lányt. Kiérdemelte jól.
 Megegyezem: törvényes úton áll.
 Csak a pénzt adja át minél előbb.
 Rosszat sejtek: ha megmondom neki,
 Hogy így megkapja, állít rá tanút,
 255 Hogy én eladtam, s pénzem elveszett.
 «Jőjj holnap, meglesz.» Tüárném ezt is én,
 Csak megfizetné, bár ez sem jogos.
 De meggondolva mégis a valót,
 Ha már ily mesterséget folytatok,
 260 El kell tüárnöm méltatlanságukat.
 Többet tán más sem adna: hadd legyen.

HARMADIK JELENET.

Syrus, Sannio.

SYRUS.

- Légy nyugodt; majd beszélek én vele :
 Kap rajta szivesen, s köszöni is.
 No, Sannio, úgy hallom, nem tudom,
 265 Urammal min czivódtál oly nagyon ?

SANNIO.

Soh'sem láttam gazabbúl rendezett
 Czivódást, mint közöttünk itt ma volt ;
 Kifáradtunk : ő a verésben, én
 A tüárnésben.

SYRUS.

Magad hibája.

SANNIO.

Mit

Tehettem?

SYRUS.

270

Engedtél voln' egy kicsit.

SANNIO.

Hisz', hogy pofozzon, azt is engedém.

SYRUS.

Figyelj, tudod mit mondok én neked?

A pénzzel nem tulságosan sokat

Törödni, olykor legnagyobb haszon.

SANNIO.

No lám!

SYRUS.

275

Te attól féltél, ostoba,

Ha abból engedsz most ez ifjunak,

Kamatját a pénzed nem hozza meg,

SARNIO.

Reménységet pénzen én nem veszek.

SYRUS.

Nem is gazdagszol meg, menj, nem tudod,

280

Miként kell lépre csalni a madarat.

SANNIO.

Tudom, hogy jobb; de én oly ostoba

Vagyok, hogy jobb nekem ma egy veréb...

SYRUS.

Jó, jó, értem nagylelkűségedet :
 A hús minát megkaptad biztosan ;
 285 Csakhogy kedvébe járj. Hanem nini,
 Úgy hallatszik, Cyprusba utazol.

SANNIO.

No nézd!

SYRUS.

Sok szépséget szállítasz el ;
 Hajód hogy útra készen áll, tudom,
 Habozol. De a mint — reméllem — visszatérsz,
 A pénz tied.

SANNIO.

290 De én el sem megyek.
 Herakles-uccse, baj van! (*Félre.*) Im' ezért
 Kezdték.

SYRUS.

Fél. Megzavartam a fejét.

SANNIO.

Gazság! nézd, a végperczben ront reám.
 Lánynép s miket Cyprusba még viszek,
 295 Megvásárolva mind. Szörnyű bukás,
 Ha a vásárra meg nem érkezem.
 Ha nem veszem fel, — újra kezdhetem ;
 Míg visszatérek, vége, nem fizet.
 «No, végre jössz? mért hagytad? hol valál?»
 300 Inkább veszszén, mint vesztegeljek itt
 Vagy majd aztán hajtsam be.

SYRUS.

Rendezéd?

Kiszámítottad már, mit nyersz vele?

SANNIO.

Hát illik őhöz az? Aeschinus
 Vállalkozik ilyenre? Tőlem ezt,
 305 Sajátomat, erővel elvegye?

SYRUS.

Inog már. Még egyet mondok, figyelj,
 Ha tetszik, Sannio, kerüld a bajt,
 — Megkaphatod s el is veszítheted,
 Jobb lenne megfelezned. Tíz minát
 Előteremt könnyebben.

SANNIO.

310 Jaj nekem!
 Most pénzemet veszítsem én, szegény.
 Nincs szégyene! Inog minden fogam,
 A sok pofontól arczom feldagadt.
 Most még becsapjon. Én nem mozdulok.

SYRUS.

315 A mint tetszik. Hát én indulhatok?

SANNIO.

Igen, de kérlek, Syrus, bármiként
 Történt, mintsem hogy pert indítsak én,
 Fizessen annyit, mennyin én vevém.
 Szívességet még nem tettem neked,
 320 De nem felejttem el, s hálás leszek.

SYRUS.

Én szivesen. De im' jó Ctesipho,
Örvend a lánykának.

SANNIO.

Nos? a mire

Kérlek.

SYRUS.

Maradj; állj félre egy kicsit.

NEGYEDIK JELENET.

Ctesipho, Syrus.

CTESIPHO.

Akárkitől jön a jótétemény,
 325 Ha szükségünk van rá, örvendetes,
 De legbecsesb attól, kit illetett.
 Oh, testvér, testvér! Hogy' dicsérjelek?
 Érzem, nincs oly magasztaló szavam,
 Melynél jó szíved nem magasztosabb.
 330 Legdrágább kincsem hát ez a tudat,
 Hogy senkinek sincs oly testvére, ki
 Szívjóságban fölötte állana.

SYRUS.

Oh, Ctesipho!

CTESIPHO.

Syrus! Hol Aeschinus?

SYRUS.

Épen téged vár otthon.

CTESIPHO.

Ej!

SYRUS.

Mi?

CTESIPHO.

Mi?

135 Ő visszaszerzé éltemet, Syrus,
 Nemes lélek! Ki mindent félretett,
 Hogy nékem megszerezze e gyönyört.
 Magára vett szidást, rágalmazást,
 Szerelmem gondját, bűnömet. Mi kell
 340 Még több. Ki jó? Itt nyílik a kapu?

SYRUS.

Maradj, maradj; im' épen ő jön itt.

ÖTÖDIK JELENET.

Aeschinus, Sannio, Ctesipho, Syrus.

AESCHINUS.

Hol a bitang?

SANNIO.

Engem keres. Hoz-e
 Elég pénzt? Elvesztem. Semmit se' hoz.

AESCHINUS.

345 Ah, jókor jössz, már régen vártalak.
 No hogy' vagy, Ctesipho?

CTESIPHO.

Az Istenek

Tanúim : őt felejtem, mert te vagy
 Testvérem. Édes testvér, Aeschinus,
 De szembe nem dicsérlek már tovább,
 350 Hizelgésnek vennéd hálám szavát.

AESCHINUS.

Ej balgaság ! Hisz' testvérek vagyunk
 Mi, Ctesipho. De az még egyre bánt,
 Hogy majd későn tudtuk meg, s majd oda
 Jutottunk, hogy, bármint kívánjuk is,
 355 Te rajtad többé nem segíthetünk.

CTESIPHO.

Szégyeltem.

AESCHINUS.

Ez nem szégyen ; balgaság,
 Oly semmiség miatt csaknem hazádból —
 Kimondani is félnék. Az Istenek
 Őrizzenek.

CTESIPHO.

Hibáztam.

AESCHINUS:

Sannio

Végtére mit mond'.

SYRUS.

Már szelíd.

AESCHINUS.

360

Megyek

Most a forumra, kifizetni ezt.

Te menj be kedvesedhez, Ctesipho.

SANNIO.

Syrus, siettesd.

SYRUS.

Menjünk, mert siet

Cyprusba.

SANNIO.

Még nem oly nagyon. A míg

Kivánod, várok.

SYRUS.

365

Megkapod; ne félj.

SANNIO.

De, hogy mind' —

SYRUS.

Mind'; csak hallgass és kövess.

SANNIO.

Megyek.

CTESIPHO.

Hé, hé, Syrus!

SYRUS.

Nono, mi baj?

CTESIPHO.

Az Istenekre kérlek, e czudart
Fizessétek ki, de minél előbb,
370 Nehogy, ha még jobban felingerül,
Atyám fülébe jusson e dolog,
Mert akkor én örökre elveszek.

SYRUS.

Nem lesz baj, légy nyugodt; addig te ott
Benn kedveseddel szépen éldelegj.
375 Mondd: ágyat, asztalt, mit készítsenek; ¹
Mihelyt ez ügyben végzünk, megjövök
Rendezni az ebédet.

CTESIPHO.

Kérlek így;
Töltsünk e jó sikerre víg napot. —

¹ Rendesen balkarjokra támaszkodva (egy-egy kereveten hárman) fekvő helyzetben étkeztek.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Sostrata, Canthara.

SOSTRATA.

Édes dajkám, kérlek most hogy' leszünk?

CANTHARA.

380 Kérded? Polluxra, jól, én azt hiszem.

SOSTRATA.

Kezdődnek a fájdalmak, édesem.

CANTHARA.

Már is félsz, mintha nem volnál anya.

SOSTRATA.

Oh, én szegény! senkim sincs, csak magunk
Vagyunk. Még Geta sincs itt, nincs a kit
385 Aeschinusért s bábéért küldenék.

CANTHARA.

Ne aggódj', itt lesz rögtön a legény,
Hisz' egy napot sem múltaszt, egyre jó.

SOSTRATA.

Balsorsomban csak ő a vígaszom.

CANTHARA.

Úrnőm, jobban nem is történhetett,
 395 Mint így, mert a mi benne vétek, az
 Őt terheli, s lásd, ő előkelő
 Lélekre, származásra egyaránt.

SOSTRATA.

Biz' úgy van, úgy, mint mondod, Canthara,
 Tartsátok meg javunkra, Istenek!

MÁSODIK JELENET.

Geta, Sostrata, Canthara.

GETA.

393 Már ott vagyunk, hogy terv, tanács, segély.
 A bajt, veszélyt elúzni képtelen,
 A melyben én, úrnőm s leánya van :
 Szegény fejem ! Egyszerre ennyi baj ;
 Nincs, nincs ebből menekvésünk ; nyomor,
 400 Erőszak, méltatlanság, elnyomás,
 Rossz hírnév ! — Oh romlott kor, gazvilág,
 Szentségtörők, lelketlen emberek.

SOSTRATA.

Mi ez ? jaj ! Geta így mért háborog ?

GETA.

Kit nem köt szó, nem eskü, száncalom
 405 Nem indít meg, még az se, hogy közel
 Van a szüléshez, a kit bűnre vitt.

SOSTRATA.

Nem értem tisztán, a miket beszél.

CANTHARA.

Lépünk előbbre, Sostrata.

GETA.

Piha!

Megfulladok, úgy égek a dühtől,
 410 Csak most adnák kezem közé egész
 Családját, hogy bosszúmat tölteném
 Rajtok, míg e dühöt lehúteném.
 Megbékülnék, ha bosszút állanék,
 Először apját ölném meg, ki e
 415 Fattyút nemzé. Aztán főmesterét,
 Syrust, oh, melyik mód lehetne szebb?
 Derékon kapnám és fejjel hanyatt
 Földhöz csapnám, hogy agya-veleje
 Az útra locscesanjon. Az úrfinak
 Előbb kivájnám mind a két szemét,
 420 Aztán ölném meg. A többit pedig
 Űzném, verném lehellet-fogytukig.
 De mért késem tudatni ezt a bajt
 Úrnőmmel?

SOSTRATA.

Hívjuk vissza. Géta!

GETA.

Na,

Akárki vagy, hagyj engem —

SOSTRATA.

Sostrata

Vagyok.

GETA.

425

Hol vagy? Téged kereslek, ép'
Téged várlak. Jókor találkozunk.

SOSTRATA.

Mi baj? Miért lihegsz?

GETA.

Oh, jaj nekem!

SOSTRATA.

Mit kapkodsز, Geta? Végy lélekzetet.

GETA.

Egészen....

SOSTRATA.

Oh, egészen, hát mi az?

GETA.

Elvesztünk. Vége van.

SOSTRATA.

430

Kérlek, beszélj.

GETA.

Már...

SOSTRATA.

Mit már, Geta?

GETA.

Aeschinus . . —

SOSTRATA.

Tehát?

GETA.

Bennünket elhagyott.

SOSTRATA.

Nagy ég! s miért?

GETA.

Mert mást szeret.

SOSTRATA.

Oh, én boldogtalan!

GETA.

Nem is titkolja, mert ma ő maga
Kerítőtől ragadta el.

SOSTRATA.

Való?

435

GETA.

Való! Szememmel láttam, Sostrata.

SOSTRATA.

Oh, gyászos élet! mit higyek? kinek
Higyek? na Aeschinus ilyet tehet?

Ő, életünk, reményünk, mindenünk,
 440 Ki esküvé, hogy egy napot sem él
 Lányom nélkül, s azt mondta, gyermekét
 Ősz apjának keblére téve esd,
 Hogy elvehesse nőül lányomat.

GETA.

Úrnőm, ne sirj, inkább gondold meg ázt,
 445 Elhallgassuk vagy elbeszéljük?

CANTHARA.

Oh,
 Oh, ember, ember, eszeden vagy-e?
 Világgá kürtöljük? hová beszélsz?

GETA.

Magamnak sem tetszik. Kezdetben is
 Vigyáztunk erre már, olyan dolog.
 450 Ha most kürtöljük, ő tagad, tudom.
 Magad s lányod nevét beszennyezi.
 Ha elfogadja is, de más szeret,
 Bizony kár lenne hozzá adni ezt.

SOSTRATA.

Nem.

GETA.

Nem?

SOSTRATA.

Nyilvánosság elé viszem.

CANTHARA.

455 Gondold meg, édes úrnőm, mit teszesz.

SOSTRATA.

Roszzabbra nem fordulhat e dolog,
 Mint most van. Első : hozománya nincs ;
 Mi a magáé volt, az elveszett ;
 Férjhez szeplőtlenül nem adhatom.
 460 Van biztosíték, hogyha ő tagad,
 Gyűrűje, mit nekünk adott, tanú,
 És végre is, én nyíltan szólhatok.
 Bűnvád nem érhet, pénz vagy más ilyes
 Köztünk szóban se volt, — pert indítok.¹

GETA.

465 Mit, pert? Helyes. Te bölcsebben beszélsz.

SOSTRATA.

Szaladj, rokonunkhoz, Hegióhoz, és
 Beszéld el végig e dolgot neki,
 Férjemnek ő legjobb barátja volt,
 S bennünket is kedvelt.

GETA.

Bizony, bizony,
 Nem is törődik más velünk.

SOSTRATA.

470 S te menj,
 Siess bábaért, édes Canthara,
 Ha kell, ne kelljen várakozni rá. (El.)

¹ Apasági per? Ha ígéretet tett, hogy elveszi, akkor is csak remélhették az ígéret beváltását; de sem az ígéret, sem az eljegyzés nem volt törvényesen kötelező a házasság megkötésére. Ily esetekben azonban nem is igen kellett kereseti pert indítani, mert a társadalmi szokás rendszeren kedvezően intézte el.

HARMADIK JELENET.

Demea, Syrus.

DEMEA.

Elbuktam! Hallom, Ctesipho fiam
Szintén részt vett a rablásban vele.

- 475 Még ez kellett rám, azt is rontsa meg,
Kinek hasznát vehettem, rávigye
A korhelységre. Hol keressem őt?
Rosszhírű házba esalta, bizonyos,
Az a gonosz csábítja, jól tudom.
480 De im' Syrus jön! ettől megtudom,
Hol van. De, Herculesuccse, egyet-ért
Velök. Ha sejti aggodásomat,
Ez a gazember meg nem mondja. Nem
Gyanittatom vele, mit akarok. —

SYRUS.

- 485 Megvallottunk mindent szép rendiben
Öregünknek; soha oly örömet. —

DEMEA.

Ily esztelenség, oh nagy Juppiter!

SYRUS.

Fiát meg is dicsérte, és nekem
Köszönetet mondott tanácsomért.

DEMEA.

Megpukkadok.

SYRUS.

490

A pénzt leolvasá
Rögtön, s még ráadásul fél minát
Ebédre, — mint mondá, úgy rendezem.

DEMEA.

Hejh! erre bizd csak, ez gondoskodik.

SYRUS.

Ah! Demea, most veszlek észre. Nos?

DEMEA.

495 Nos? Bámulom nagy bölcseségeket.

SYRUS.

Teher, Heraclesuccse, hogy valót
Mondjak. Dromo, csak tisztítsd a halat,
Azt a nagy angolnát friss vízbe tedd,
Hadd játszszerék még, akkor készítjük el,
Ha visszatérek, értsd meg.

DEMEA.

500

Ennyi rossz!

SYRUS.

Nekem se' tetszik. Én folyton szidom.
Puhuljon a sóshal, Stephanio.

DEMEA.

Jó Istenek! Szántszándékkal teszi,
Érdemnek tartja rontani a fiát?
505 Oh, jaj! Előre látom, mint szökik
Koldulva katonának állani.

SYRUS.

Oh, Demea! ez a nagy bölcsesség:
Nemcsak, mi itt van az orrunk előtt,
De így előre látni a jövőt.

DEMEA.

510 Mondd csak, már itt van a cziterás leány
Tinálatok?

SYRUS.

Biz' az bent van.

DEMEA.

Ne mondd!
Hát itthon fogja tartani?

SYRUS.

Biz' az

Bolondság.

DEMEA.

Ilyen is történhetik?

SYRUS.

515 Apai gyengeség, könnyelműség.

DEMEA.

Hogy testvérem, szégyellem, restelem.

SYRUS.

Nagy, oh nagy a különbség köztetek —
Szentől-szemedbe is megmondhatom.
Te mindenben bölcs, ő üres fejű.
520 Te engednéd, hogy az a te fiad
Ilyest tegyen?

DEMEA.

Én engedném neki?

Meg nem szagolnám fél évvel előbb,
Semmint akármibe is kezdene?

SYRUS.

Vigyázatodat nekem beszéled-e?

DEMEA.

525 Maradjon olyan, mint most a milyen.

SYRUS.

Kit a hogyan nevelnek, mind olyan.

DEMEA.

Nini, láttad ma őt.

SYRUS.

A fiadat? (*Fenn.*)

Hisz én legeltetem. (*Fenn.*) Rég a mezőn
Van, úgy tudom.

DEMEA.

Hogy ott van, biztosan?

SYRUS.

No, hogyne! Hisz én kísértem ki.

DEMEA.

530

Jó,
Nagyon jól van. Féltem, hogy itt ragad.

SYRUS.

Nagyon mérges volt.

DEMEA.

Mért?

SYRUS.

A forumon

Bátyját korholta e leány miatt.

DEMEA.

Valóban?

SYRUS.

Ah, megmondta ám neki.

535 Mert ép' a mint a pénzt olvasta, ez
Váratlan ott terem, lármázni kezd:
«Ily aljasságot mívelsz, Aeschinus!
Családunk jó nevét beszennyezed?»

DEMEA.

Oh! sirok az örömtől.

SYRUS.

«Nem a pénzt

Veszted, hanem a becsületedet.»

DEMEA.

540 Ő tiszta, látom, mint elődei.

SYRUS.

Huj!

DEMEA.

Gazdag ő ily elvekben, S. rus,

SYRUS.

Hűj! Van kitől otthon tanulnia.

DEMEA.

Fáradtsággal megy, ámde szüntelen
 Tanítom, szoktatom, parancsolom,
 545 Tükörként nézze mások életét,
 Példát magának másokról vegyen:
 «Ezt tedd.»

SYRUS.

Okosan.

DEMEA.

«Ezt ne tedd.»

SYRUS.

Helyes.

DEMEA.

«Ez úgy dicséretedre válik.»

SYRUS.

Igaz.

DEMEA.

«Ez meg károdra lesz.»

SYRUS.

Természetes.

DEMEA.

S azonfölül . . . .

SYRUS.

550 Most, Herculesuccse, nincs
 Időm téged hallgatni; mert halat
 Olyat kaptam, minőt kívántam, el
 Találna romlani, vigyázni kell;
 Ezt meg nem tenni, bennünk oly hiba,
 555 Mint másban az, miről szóltál imént.
 Én szolgatársaimnak épen így
 Elrendelek mindent, a mit bírok:
 «Ez sós, ez elsült, ez nem ízletes,
 Ez jól van, hát csak jól vigyázzatok.»
 560 Fáradtsággal, de egyre nógatom,
 A mint tőlem telik, s parancsolom,
 Tükörként nézze mind a serpenyőt,
 Folyton tanítom, mit kell tenniök.
 Nem kedvellik, tudom, mit mink teszünk;
 565 De mit tegyünk? ez emberi dolog.
 Kívánsz még mást? —

DEMEA.

Hogy észretérjetelek.

SYRUS.

Most a mezőre még?

DEMEA.

Igen.

SYRUS.

Mit is

Csinálnál itt? mondhatnál bármi jót,
 Tenéked itt egy sem fogadna szót. (El.)

DEMEA.

- 570 Innét tehát én is megyek, mivel,
 Kiért jöttem, már a mezőre ment,
 Őt gondozom csak, ő az én fiam;
 Testvérem így kívánja, lássa ő,
 A másiktól mi lesz. Ki jó amott?
 575 Nem Hegio, a mi tribusbelink?¹
 Ha jól látok, Heraclesuccse, ő.
 Velünk gyermekkorunktól jóbarát.
 Jó Istenek! hejh napról napra fogy
 Az ily derék polgárok száma is
 580 Erényben, hitben ősi példakép,
 Miatta a közjót nem érte baj:
 Mint örvendek! ha látok egyet is.
 Közülök. Élnem is jobban esik.
 Megvárom, üdvözlöm, megszólítom.

NEGYEDIK JELENET.

Hegio, Geta, Demea, Pamphila.

HEGIO.

- 585 A halhatatlan Istenekre! ez
 Aljasság, Geta! Mit beszélsz!

GETA.

Ez így

Történt.

¹ Mint nálunk kerületekbe, náluk tribusokba osztották be a város polgárságát; ugyanazon tribusbeliek között azonban az együttszavazás miatt szorosabb volt az összetartozás.

HEGIO.

De oly nemes-családbeli
Ily nemtelenséget? Hajh, Aeschinus,
Atyádat szégyeníted.

DEMEA.

590

Biztosan

Hallott e lányról: őt is bántja, bár
Nem is rokon. Az apja meg — dehogy! —
Rá sem gondol. Hejh, csak most volna itt,
Hogy hallaná mindezt.

HEGIO.

Ha nem teszik

595 Meg, a mi illő, nem meneksenek.

GETA.

Minden reményünk benned van, Hegio,
Senkink sincs más, te vagy védőnk, atyánk.
Halálos ágyán minket jó urunk
Terád bízott. Ha elhagysz, elveszünk.

HEGIO.

600 Hallgass; dehogy teszem, én oly szívtelen
Csak nem vagyok.

DEMEA.

Megyek: megszólítom,
Szívből köszöntlek, édes Hegio!

HEGIO.

Ah, ép' téged kereslek, Demea,
Légy üdvözölve.

DEMEA.

Engemet? Miért?

HEGIO.

605 Idősb fiad, kit átvett Micio
Örökbe tőled, az az Aeschinus,
Rút, sőt gyalázatos dolgot mivelt.

DEMEA.

Mit, mit?

HEGIO.

Barátunk volt és egykorú
Velünk, ismerted, Simulust.

DEMEA.

Nagyon.

HEGIO.

610 Lányát elcsábította Aeschinus.

DEMEA.

Oh!

HEGIO.

Várj, még nem hallottad, Demea,
Mi a legsúlyosabb.

DEMEA.

Ennél nagyobb?

HEGIO.

Nagyobb ám: az még megbocsátható;
Ej, alkalom, kor, ifjú szenvedély —
615 Rávette, menthető. Belátva, mit

Tett, eljött a lány anyjához maga,
 Önként, sírt, kért, könyörgött, esküdött,
 Hogy nőül fogja venni. Hittek és
 Meg is bocsátottak, hallgattak is.
 620 De megfogamzott s a gyümölcs megért.
 S ez a derék legény, az Istenek
 Kegyeltje, most egy hárfáslánynyal él,
 Emezt elhagyta.

DEMEA.

Mindezt biztosan
 Mondod?

HEGIO.

Törvény előtt tanúskodik
 625 Az asszony, a lány, és im' Geta, ki
 Nem olyan, mint más szolgák, egymaga
 Szolgálja e családot, vedd elő,
 Kötztesd meg, vallasd ki őt.

GETA.

Uram,
 Halálra kinozhatsz, ha nem való.
 630 Ő sem tagadja el ezt: állítsd elének.

DEMEA.

Pirúlok. Nem tudom, mit is tegyek,
 Mit is feleljek.

PAMPHILA.

Oh! E fájdalom!
 Juno Lucina! ¹ óvj meg, oh, segélj!

¹ Juno Lucina a vajúdók istennője.

HEGIO.

Ej, kérlek, csak nem még, . . . ?

GETA.

De, Hegio.

HEGIO.

635 Oh ! Ez hűségtekért esd, Demea.
 A szívtől kéri törvényes jogát.
 Ohajtom, engedjék az Istenek,
 Hozzátok illőn végződjen ez ügy.
 Ha más nézetben vagytok, Demea,
 640 E lányt s a boldogultat én erőm
 Szakadtáig védem. Rokonom vala,
 Együtt nőttünk fel, béke- s harczidőn
 Együtt voltunk ; együtt viseltük a
 Terhes szegénységet ; meg is teszem
 645 Érette, hogy törvény elé viszem ;
 Ha áldozat kell, inkább én legyek,
 De őket nem hagyom. Nos, mit felelsz ?

DEMEA.

Szót váltok testvéremmel, Hegio,
 S mit ő tanácsol, én akként teszek.

HEGIO.

650 De vésd szívedbe ezt jól, Demea !
 Mennél szerencsésebb, hatalmasabb
 S előkelőbb az ember, a jogost
 Annál szentebbül kell tisztelnie,
 Hogy megtarthassa jó hírét-nevét.

DEMEA.

655 Kérlek ; minden meglesz, mi jogszerű.

HEGIO.

Ez illik hozzád. Geta most vezess
Be Sostratához. (*El.*)

DEMEA.

Nem történik ez,
Ha én tudom: csak több ne jöjjön még.
De e nagy engedelkenység nagyobb
660 Bajokba is belé sodorja még.
Megyek, talán a forumon lelem,
Hogy ezzel rá pirítsak rendesen.

ÖTÖDIK JELENET.

Hegio.

HEGIO.

Légy nyugodt, Sostrata, s a mint tudod,
Vigasztald őt; majd Micióval én
665 A forumon találkozom, s miként
Van e dolog, megmondom én neki.
Ha mit kell tennie, megtenni kész,
Jól van; ha épen más a nézete,
Nyilatkozzék, hogy tudjam, mit tegyek.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Ctesipho, Syrus.

CTESIPHO.

670 Azt mondd, a mezőre ment atyám?

SYRUS.

Nem rég.

CTESIPHO.

De.

SYRUS.

A tanyáig már kiért.

Ezóta ott javában dolgozik.

CTESIPHO.

Oh bár — váljék egészségére, de —
Fáradna el, hogy vagy harmadnapig
Ne is kelhetne fel.

SYRUS.

675

Jobb volna, ha

Tovább pihenne.

CTESIPHO.

Jobb; ezt a napot
Hogy, mint kezdtem, gyönyörben tölténém.
Kezdem gyűlölni birtokunkat is,
Hogy ily közel van. Volna távolabb,
680 Az éj ott lepné, s nem jöhetne be.
Tudom, ha nem talál ott, visszatér,
Megkérdez, hol voltam: mert még ma nem
Látott. S én mit feleljek?

SYRUS.

Mit se' tudsz

Felelni?

CTESIPHO.

Én nem.

SYRUS.

Ez baj. Ismerős,
685 Védencz, vagy jóbarát, mi, senki sincs?

CTESIPHO.

De van. Hát aztán?

SYRUS.

Hát nálok valál.

CTESIPHO.

De nem valék. Ilyet nem mondhatok.

SYRUS.

Mondhatsz.

CTESIPHO.

Nappalra; ám az éjt, Syrus,
Ha itt töltöm, mit mondjak erre?

SYRUS.

Kár,

690 Hogy éji munkát nem ró rád ügyed.
Bátortalan vagy; jobban ismerem
Atyádat én; mikor legmérgeesebb,
Mint egy bárányt, oly békéssé teszem.

CTESIPHO.

Hogyan?

SYRUS.

Dicsérlek téged, s mint üdül:
695 Égig magasztallak, dicsőítem
Erényidet.

CTESIPHO.

Enyéimet?

SYRUS.

Igen.

S örömében ő sír, mint egy kis gyerek.
De —

CTESIPHO.

Mi?

SYRUS.

Ha farkast emlegetsz ....

CTESIPHO.

Atyám?

SYRUS.

Ő

CTESIPHO.

Mit tegyünk, Syrus?

SYRUS.

Csak menj be te,
Majd én gondoskodom.

CTESIPHO.

700

Hallod? ha kérd'
Felőlem, szót se ...

SYRUS.

Végeznéd-e már?

MÁSODIK JELENET.

Demea, Ctesipho, Syrus.

DEMEA.

No nincs szerencsém. A testvéremet
Meg nem lelem, sehol; s míg hajszolom,
Egyik tanyásommal találkozom,
705 S azt mondja, hogy fiam nincs a mezőn.
Azt sem tudom, mihez fogjak.

CTESIPHO.

Syrus.

SYRUS.

No?

CTESIPHO.

Engemet keres ?

SYRUS.

Természetes.

CTESIPHO.

Végem van !

SYRUS.

Sőt inkább most légy nyugodt.

DEMEA.

Ily baj ! de mily csapás ? belátni sem
710 Birom : tán engem a sors arra szült,
Hogy e sok bajt, csapást viseljem. Én
Sejtek meg minden bajt először ; én
Tudok meg minden bajt először ; én
Adom hírül a bajt először ; és
715 Akármilyen történjék, — én szenvedek.

SYRUS.

Ez mulatságos ; még azt mondja : ő
Tud meg mindent először ; és csak ő,
Ki semmit sem tud.

DEMEA.

Újra itt vagyok,
Megnézem, testvérem már nincs-e honn.

CTESIPHO.

720 Syrus, kérlek, be ne rontson ide, vigyázz.

Nem hallgatsz? Örködöm.

CTESIPHO.

Szentuccsegen,

Ez örködést ma nem bizom terád,

Legbiztosabb, ha én bezárkozom

Egy jó kis búvóhelyre övele.

SYRUS.

725 Bújj el; de rajta mégis túladosok.

DEMEA.

Im itt a főbűnös, Syrus.

SYRUS.

Nem; ezt

Heraclesuccse túrni nem lehet.

Tudjam meg végre, hány uram vagyon.

Milyen nyomor!

DEMEA.

Mit péntyeg ez? Mire

730 Készül? Kedves jó ember, mit beszélsz?

Testvérem, mondd csak, itthon van-e már?

SYRUS.

*Mi, szörnyűség! kedves jó ember én?

Szépen vagyunk.

DEMEA.

Mi a bajod?

SYRUS.

Mi? Halld:

Engem s e lányt csaknem félholtra vert
Ctesipho.

DEMEA.

Ejnye, mit beszélsz?

SYRUS.

735

No, nézd,

Hogy földagadt a képem!

DEMEA.

És mitől?

SYRUS.

Rám fogta, hogy tanácsadó valék
E lányrablásban.

DEMEA.

Nem te mondtad-e,

Hogy a tanyáig elkisérted őt?

SYRUS.

740 Úgy ám; hanem bőszerűen visszajött.
Semmit se' nézett: nem szégyelte ily
Vén embert megpofozni, a ki őt
Picziny korában ölben hordozám.

DEMEA.

Dicsérlek, apád fia vagy, Ctesipho fiam,
Derék ember vagy már is.

SYRUS.

745

Oly derék?

Még bátrabb is lehet, ha oly derék.

DEMEA.

De jól teszi.

SYRUS.

Hogy egy gyámoltalan
Lányt s engem, egy vén szolgát ütni mer,
Ki vissza nem vághattam, — jól teszi.

DEMEA.

750

Ez volt a legjobb; látta mint magam,
Hogy a mester te vagy. De bent van-e
Testvérem?

SYRUS.

Nincs.

DEMEA.

Hát hol lehet?

SYRUS.

Tudom,

Hol van, de nem fogom megmondani.

DEMEA.

Mi? Nem? Tüstént bezúszom a fejed'.

SYRUS.

755

A kinél van a nevét sem ismerem,
Csak a helyet.

DEMEA.

Nevezd meg a helyet.

SYRUS.

A húspiacz mellett itt erre le

A csarnokot tudod?

DEMEA.

Hát hogyne?

SYRUS.

Menj

Folyvást ezen az úton fölfelé,

760 Aztán onnét a dombról lefelé,

Innen felül egy szenthely¹ s túl ezen

Egy kisebb útcza, ott, hol az a nagy

Fügefafa van.

DEMEA.

Emlékszem.

SYRUS.

Ebbe térj.

DEMEA.

De az meg a térjmeg-útcza.

SYRUS.

A' biz a!

765 Tévedtem; látod mily zavart vagyok?

Hát a csarnok felé, az út kisebb, —

¹ Szenthely, emlékezetes hely, kápolnaszerű kisebb épület (sacellum), nem főisteneknek épített kisebb templom, — mint a mi házi kápolnáink.

El sem tévedhetsz. A dús Cratinus
Házát tudod.

DEMEA.

Tudom.

SYRUS.

Ha elhagyod,
Térj balra, s menj az úton egyenest,
770 Mígnem Diána templomához érsz,
Itt jobbra térj, a főkapun belül
Van egy halastó, szemben ezzel egy
Bognárműhely. Hát ott van.

DEMEA.

Ott? s minek?

SYRUS.

Tölgylábú asztalkákat rendel, a
Miknél szabadban étkezzünk.

DEMEA.

775

Igyatok?

No és

SYRUS.

Igen is.

DEMEA.

De hozzá indulok.

SYRUS.

Mehetsz: én addig érdemed szerint
Halottitort csapok fölötted. Ej
Beh késik Aeschinus, a jó ebéd

780 Elromlik, Ctesipho belémerült
 A boldogságba; enmagamrul én
 Gondoskodom. Megyek, s mi izletesb,
 Elköltöm s rá jó bort szürcsölgetek.

HARMADIK JELENET.

Micio, Hegio.

MICIO.

Nem látok ebbe' én olyast, miért
 785 Magasztalást érdemlek, Hegio,
 Teszem, mi illő, és jóvá teszem,
 Mit elkövettünk. Vagy te azt hiszed,
 Hogy engem is bánt, mint bánt másokat,
 Ha őket oly hibáért sujtja vád,
 790 Melyet szántsándékból követtek el?

HEGIO.

Ah nem! nyílt jellemül ismerlek én.
 De kérlek, jőj be vélem, Micio,
 A lány anyjához, s mondd el ennek is,
 A mit nekem beszéltél: e gyanú
 795 Testvérjeért hárul rá, s hogy ezé
 Ama leány is.

MICIO.

Szívesen, ha te
 Helyesnek és illőnek gondolod.

HEGIO.

Jó lesz: ennek, kit bánat, szenvedés
 Emészt, bús lelkét megvigasztalod,

800 S mit végezned kell, megteszed magad.
 Azonban ez ha tán terhedre van,
 Elmondom én.

MICIO.

Nem, én magam megyek.

HEGIO.

Jó lesz, kit sorsa bánt, akármiben,
 Gyanakszik, képzelődik mindenén,
 805 Hogy gyöngeségeért őt megvetik.
 Te őket legjobban megnyugtatód.

MICIO.

Valóban, jól beszélsz,

HEGIO.

Jer.

MICIO.

Szivesen.

NEGYEDIK JELENET.

Aeschinus.

AESCHINUS.

Megörülök. Nem sejtve semmi bajt
 S ilyet! Magam dolgában mit tegyek?
 810 Meg a másokban? Mozdulni sem bírok.
 Megdermedtem. Félelmem elbutít,
 Agyamban nincs egy terv, egy eszme sincs.
 Oh! e zavarból nincs mentő irány.
 Ily szörnyű vád; s nem is ok nélkül ért.

- 815 Magamnak vettem e lányt, Sostrata
 El is hivé; elmondta Canthara,
 Küldik bábaért, én találkozom
 Vele, kérdem, hogy' van Pamphila? tán közel
 Van a szüléshez? bábaért megy-e?
- 820 Ő rám kiállt: «Menj csak menj, Aeschinus,
 Elég soká csalt esküdött szavad.»
 De, kérlek, szólok, mit beszélsz? «Eredj;
 Éljen avval, a ki jobban boldogít.»
 Átláttam, mért gyanakszanak; de csak
- 825 Testvéremet nem árulhattam el,
 Hogy elcsacsogja ez a vén banya.
 Min kezdjem? Megvalljam, hogy az övé?
 Mit épen nem szabad kimondanom,
 Ej, hátha ezt is elkerülhetem,
- 830 Csak attól tartok, mert valószínű,
 Minden jel azt mutatja, elhiszik;
 Mert én ragadtam el, s árát magam
 Fizettem, és mihozzánk vittük. Én
 Hibáztam, érzem. Mért nem mondtam el
- 835 Apámnak őszintén, hogy mint vagyunk?
 Kértem voln' egyezését, s ő ma nőm.
 Ej, eddig gyáva voltál, Aeschinus;
 Most rajta! Első: hozzájok megyek.
 Lemosni a gyanút. Kopogtatok.
- 840 Jaj, reszketek, mikor bezörgetek
 Ezen az ajtón. Hé, hé, én vagyok,
 Aeschinus; nyiss ajtót, akárki vagy,
 E hang nem ismerős: gyerünk odébb. *(El-oldalt.)*

ÖTÖDIK JELENET.

Micio, Aeschinus.

MICIO.

Úgy tégy, úgy, mint mondottad, Sostrata,
 845 Aeschinussal szót váltok én magam,
 Hadd tudja, mit végeztünk. Ah, de ki
 Zörgött az ajtón? —

AESCHINUS.

Herculesuccse, jaj!

Az apám.

MICIO.

Aeschinus.

AESCHINUS

Mi dolga itt?

MICIO.

Te zörgettél itt? Hallgat. Egy kicsit
 850 Ne tréfálnám meg? jó lesz, megteszem;
 Miért nem volt hozzám bizalmasabb.
 Nem is felelsz?

AESCHINUS.

Tudtommal nem, nem én.

MICIO.

No: mert csodálnám: mit keressz te itt.
 Pirul: jó jel.

AESCHINUS.

De, kérlek, mondd, atyám,
Mi dolgod van tenéked itt?

MICIO.

855

Nekem
Nincs semmi. Egy barátom hitt ide
Magával a forumról.

AESCHINUS.

Mért?

MICIO.

Veled
Közölhetem. Szegény nők laknak itt.
Nem ismered, hogy ismernéd, dehogy.
Nem is rég laknak itt.

AESCHINUS.

860

No, és tovább?

MICIO.

Egy asszony s lánya.

AESCHINUS.

Folytasd.

MICIO.

Apja nincs
A lánynak. Férjhez megy törvény szerint¹
Egyik rokonához, a ki barátom.

¹ Az volt Athénben a szokás, hogy az árva leányt legközelebbi rokona vette nőül, ha pedig nem akarta nőül venni, el kellett őt látnia nászhozományyal.

AESCHINUS.

Oh !

MICIO.

Mi ?

AESCHINUS.

Semmi . . . jó, — jó . . . folytatd.

MICIO.

Érte jött,

865 Hogy elvigye ; mert ő miletusi.

AESCHINUS.

A lányt magával elvigye ?

MICIO.

Igen.

AESCHINUS.

Kérlek, Milétbe ?

MICIO.

Oda.

AESCHINUS.

Rosszul vagyok.

És ők mit szólnak ?

MICIO.

Mit gondolsz ? Ezek ?

Hát semmit. Anyja azt koholja, hogy

870 Én nem tudom, kitől, de gyermeke

Van a lánynak, — de nem nevezte meg.

Inkább ezé lehetne, mint azé.

AESCHINUS.

Szerinted is nem ez-e a helyes?

MICIO.

Nem.

AESCHINUS.

Kérlek! Nem? S őt elvinné, atyám?

MICIO.

Miért ne vinné?

AESCHINUS.

875

Oh atyám, rideg,
Könyörtelen eljárás ez; ha kell,
Nevén birnám nevezni: nemtelen.

MICIO.

Hogy-hogy?

AESCHINUS.

Tőlem kérded? Ki már előbb
Megszokta nőjeül tekinteni,
880 Mit gondoltok, mint fogja sujtani?
Szerelmében pedig tán hú ma is;
És elragadják tőle? Oh, atyám,
Ez méltatlanság.

MICIO.

Mért beszélsz te így?
Elígérték? eljegyzették? kinek?
885 Ki vette el? kik voltak a tanúk?
Mért vette el, ha nem szánták neki?

AESCHINUS.

Hát honn kell a lánynak vénhednie,
S bevárni, míg nem jő egy jó rokon?
Atyám, ezt kellett volna mondanod,
S ezt védened. —

MICIO.

830

Nevetséges. Kinek

Ügyét kell védenem, azt támadjam-e?
De mi közünk mindehhez, Aeschinus?
Minek töprengünk mink ezen? Gyerünk.
Mi az? Mért sirsz?

AESCHINUS.

Hallgass ki, jó atyám!

MICIO.

895 Fiam, hallottam, már mindent tudok:
Mennél jobban szeretlek, annyival
Hűbben kísérem minden léptedet.

AESCHINUS.

Oh, vajha mindig érdemem szerint
Szerethetnél, atyám, míg élsz, s miként
900 Bánom s szégyellem e hibámat én
Előtted.

MICIO.

Herculesuccse, elhiszem.
Nemes jellemnek ismerlek; de egy
Kissé féltlek, nehogy könnyelmű légy.
Meggondolád, minő államban élsz?
905 Egészen elszeretni oly leányt,

Kit jog szerint illetned sem szabad.

Első s már nagy bűn; hagyjuk: emberi,

Megtették ezt, nem ritkán, mások is,

Jók is. De már ha megtörtént, ne szólj.

910 Magadra s a jövőre gondolál?

Mi lesz? Mint lesz? Velem ha közleni

Szégyelted, honnan tudtam volna meg?

S hogy tétovázál tiz hónapja már.

Magadra, e boldogtalanra és

915 Fiadra így hoztál veszélyt magad.

Látod? vagy azt hívéd, az Istenek

Helyetted, míg heversz, végeznek? És

Fáradtságod nélkül hozzád viszik.

Nem venném szívesen, ha másban is

920 Ily gondatlan lennél. De légy nyugodt,

Nőül veszed.

AESCHINUS.

Oh!

MICIO.

Mondom, légy nyugodt.

AESCHINUS.

Atyám! kérlek, nem játszol-e velem?

MICIO.

Én? Mért?

AESCHINUS.

Mennél inkább ohajtom őt,

Nem t'om, mért, annál inkább rettegek.

MICIO.

925 Eredj áldozni, hogy nőül vehesd.¹

Eredj, fiam, haza.

AESCHINUS.

És már ma?

MICIO.

Ma.

AESCHINUS.

Ma?

MICIO.

Ma, ha meglehet.

AESCHINUS.

Oh, jó atyám.

Sujtson reám az ég haragja, ha
Elöttem nálad akárki kedvesebb.

MICIO.

Hogyan? Még ő sem?

AESCHINUS.

Úgy van. Ő se'.

MICIO.

930

Szép,

Nagyon szép.

AESCHINUS.

Nos? hol a miletusi?

¹ Az eljegyzést és a lakodalmat áldozat előzte meg.

MICIO.

Elment, eltünt, hajóra szállt; de mért
Késel?

AESCHINUS.

Te menj s kérd inkább, jó atyám,
Az Istenek kegyét; jobb vagy te, mint
935 Én, mit te kérsz az égtől, üdvösebb.

MICIO.

Megyek hát elrendezni, a mi kell,
S te, a mit mondtam, ahhoz tartsd magad.

AESCHINUS.

Milyen szív ez? Apám? s én a fia?
Testvérem, pajtásom nem tenne így.
940 S ne szeressem? ne hordjam szívemen?
Kegyes figyelme mégis gondba ejt,
Szavát ne szegjem, őrizkedni kell.
De késlelkedni nem fogok; megyek. (El.)

HATODIK JELENET.

Demea.

DEMEA.

Kifárasztott ez a járás-keelés;
945 Nagy Juppiter veszítsen el, Syrus,
Ez útjelzéssel. Megyek le-föl,
Bejárom a várost a kapuig,
A tóig; meddig? nincs műhely sehol,
S testvéremet nem látta senki ott.
950 De addig innét most el nem megyek,
Míg vissza nem tér.

HETEDIK JELENET.

Micio, Demea.

MICIO.

Megmondom nekik,
Hogy mink nem késünk.

DEMEA.

Itt van. Micio,
Régen kereslek.

MICIO.

Újságot hozasz?

DEMEA.

Ez ifjunak legújabb bűneit.

MICIO.

Megint....

DEMEA.

Uj és szörnyű.

MICIO.

Oh! már....

DEMEA.

955

Te nem

Tudod, milyen legény ez.

MICIO.

Én tudom.

DEMEA.

Oh, balga ! e hárfáslányt gondolod :
Kit bűnre csábított, polgári lány.

MICIO.

Tudom.

DEMEA.

Tudod, hajh ! s eltűröd ?

MICIO.

Miért

Ne türném ?

DEMEA.

960

Nem dühöngsz ? nem vesztet el
Nyugalmadat.

MICIO.

Nem ; én inkább türok.

DEMEA.

A gyermek.

MICIO.

Éltessék az Istenek !

DEMEA.

E nő szegény.

MICIO.

Hallottam.

DEMEA.

Hozomány

Nélkül venné el.

MICIO.

Úgy.

DEMEA.

Aztán mi lesz?

MICIO.

965 Mi a dolog rendjén következik :
Anyjától átviszik hozzánk a lányt.

DEMEA.

Oh, Juppiter! ily egyezés.

MICIO.

Mi mást

Tehetnék?

DEMEA.

Mit? ha már valóba' nem
Bánt, illenék szinlelned.

MICIO.

Már el is

970 Jegyeztem a lányt, minden rendbe' van.
A házasság meglesz, megszüntetem
Félelmöket: tán jobban illik ez.

DEMEA.

Mindez kedved szerint megy, Micio?

MICIO.

Nem, csak máskép rendezni nem birom ;
975 S mert nincs más mód, megnyugszom ebben is.

Sokszor kockázunk életünkben így,
S ha más vetődik, mint mi kellene,
Takarékoskodjunk azzal, a mi jut.

DEMEA.

Takarékos vagy! e miatt vetél
980 Ki e cziteráslányért húsz minát.
Kit — már a mint lehet — valahová
El kell helyezni, ha pénzed veszted is.

MICIO.

Nem kell, — eladni sem szándékozom.

DEMEA.

Hát mit csinálsz vele?

MICIO.

Nálunk marad.

DEMEA.

985 Halljátok ezt, halljátok, Istenek!
Szerető s feleség itt egy földél alatt?

MICIO.

Miért ne?

DEMEA.

És bölcsnek tartod magad'?

MICIO.

Annak biz' én.

DEMEA.

No én meg, Istenek
Tanúim, hogy bolondnak tartalak.

990 Más számítást képzelni sem tudok,
Mint hogy dalolgotó-társad legyen.

MICIO.

Miért ne?

DEMEA.

És majd eltanulja az
Új asszony is.

MICIO.

Természetes.

DEMEA.

S te majd

Velök táncolni fogsz.

MICIO.

Nagyon.

DEMEA.

Nagyon!

MICIO.

995 Velünk együtt, ha épen kell, te is.

DEMEA.

Oh! jaj! s te mind ezen el sem pirulsz?

MICIO.

Dühöd már most szünjék meg, Demea,
S a mint illik, légy jókedvű, örülj
Fiunk házasságán. Én átmegegyek
Ide s aztán haza.

DEMEA.

1000

Oh, Juppiter!

Ily élet! erköles, ily bolond világ!
 Nősül, s a lánynak hozománya nincs.
 Házában itt tart egy cziterás leányt.
 Pazar háztartás; fényűző fiú,
 1005 Egy vén bolond; az ég akarja bár,
 Nem birja e népet megmenteni.

NYOLCZADIK JELENET.

Syrus, Demea.

SYRUS.

Polluxra, Syruskám, urasan és
 Pompásan végezed be tisztedet. (*Hasára mutat.*)
 Mehetsz. De minthogy torkig megtelém,
 Jó lesz sétálni.

DEMEA.

1010

Nézd a házirend

Példáját.

SYRUS.

Ah, ni, itt az öregünk.
 Mi ez? mért oly bús?

DEMEA.

Oh te, gaz!

SYRUS.

Reám,

Árasztod újra bölcs szabályidat.

DEMEA.

Ha én volnék a gazdád . . .

SYRUS.

Demea,
Dús volnál s még dúsabb lennél.

DEMEA.

1015

De én

Példává tennélek mindenkinek.

SYRUS.

Miért? Mit tettem?

DEMEA.

Kérded? e zavar
S e szörnyű bűn között, mely még alig
Kezd csillapodni, gaz ficzkó, berugsz!
1020 Mint a ki jól végezte dolgait.

SYRUS.

Nincs kedvem sétálgatni józanon.

KILENCZEDIK JELENET.

Dromo, Syrus, Demea.

DROMO.

Syrus! téged hivat bé Ctesipho.

SYRUS.

Pusztulj!

DEMEA.

Mit mondott Ctesiphórus ez?

SYRUS.

Semmit.

DEMEA.

Zsivány! Itt benn van Ctesipho?

SYRUS.

Nines.

DEMEA.

Mért említi ez?

SYRUS.

1025

Az másik, egy
Ingyenélő-jelölt. Nem ismered?

DEMEA.

Mindjárt megismerem.

SYRUS.

Mit téssz? hová
Még?

DEMEA.

Erre.

SYRUS.

Mondom, hogy ne menj.

DEMEA.

Nem állsz

Odébb, bitang? Beverjem a fejed? (El.)

SYRUS.

1080 Elment. Heraclesuccse, nem nagyon
 Kedves vendég, kivált Ctesiphonak.
 Mihez fogjak most? tán míg e zavar
 Lecsendesül, egy zugban elbuvok
 S kialszom e mámort; meg is teszem. (El)

TIZEDIK JELENET.

Micio, Demea.

MICIO.

1035 Készen vagyunk mindennel, Sostrata.
 A mint mondottad, tetszésed szerint.
 Vajjon nálunk belül ki zörget így?

DEMEA.

Jaj! mit tegyek? min kezdjem? átkot-e
 Vagy jajsztót szórjak? Ég, föld, tengerek!

MICIO.

1040 No, Ctesipho! ez mindent megtudott,
 Azért lármáz, biztos; kész a viszály.
 Segíteni kell.

DEMEA.

Im itt jó gyermekünk
 Közös veszélye.

MICIO.

Szüntesd mérgedet
 S szólj már magadról.

DEMEA.

Meggzűnt. Itt vagyok

1045 Megint; minden gagságról hallgatok,
A tett beszéljen. Akként egyezénk,
Te indítottad: a tiedre nincs
Gondom nekem s az enyimre teneked?
Nem így volt?

MICIO.

Így, mi tűrés-tagadás.

DEMEA.

1050 Mégis nálad korkelykedik? miért?
Magadhoz hívod: mért? szerzesz neki
Lányt: Micio, miért? Hogy' nincs nekem
Tieddel így bánnom szint' ily jogom?
Ha a tieddel én nem gondolok,
Te se gondold az enyémmel.

MICIO.

1055

Nem helyes

Beszéd.

DEMEA.

Nem?

MICIO.

Régi példaszó szerint
A jó barátoknál minden közös.

DEMEA.

Nemesen! Ez a legújabb érvelés.

MICIO.

Ha nem terhel, hallgass meg, Demea.
 1060 Röviden: fiaid nagy költekezése bánt,
 Egyéztessd csak meg, hogy mit költenek.
 Neveltetd őket elveid szerint,
 Kettőnek úgy számítottál: elég
 A mid van, s hozzávetted még, hogy én
 1065 Nem nősülök. Mit akkor tervezél,
 Tartsd fenn, tartsd meg, mit szerzél, sőt szerezz
 Többet, hogy többet örököljenek.
 Ne engedj e dicsőségből. Mit én
 Jósorsomtól váratlanul nyerék,
 1070 Éljek el. Az örökség megmarad.
 S mi tőlem jut, tekintsd te hasznodúl.
 De mindezt átgondolva, Demea,
 Magadnak és nekem, meg ő nekik,
 Nem szerzenél ily perpatvart.

DEMEA.

Nem a
 Vagyon, de erkölcsök.

MICIO.

1075 No, várj, tudom,
 Rá térek. Emberekben, Demea,
 Lelsz oly jegyet, melyből könnyen ítélsz.
 Mert, egy dolgot ha kettő elkövet,
 Ez büntelen, — szólhatsz — a más bűnös.
 1080 Mert ők különböznek, nem a dolog.
 Bennünk szint' ily jegyekre leltem én.
 S látom, mikké akarjuk, ők azok
 Lesznek. Figyelmesek, gondolkodók,

Ha kell, szemérmesek, s egymás iránt
 1085 Őszinték. Látható nemes szívök
 S jó szellemök: hát megtéríthetők.
 Gazdálkodásban, hogy könnyelműek,
 Te tán ettől félsz, édes Demeám:
 A korral együtt jár a bölcsesség.
 1090 Közös hibánk éltes korunkban egy:
 Mindent jobban őrünk, mint kellene;
 Magoktól is megérnek erre ők.

DEMEA.

Ily engedelkeny elvek, Micio,
 S szelíd, elnéző lelked tönkre vág
 Mindnyájunkat.

MICIO.

1095 Dehogy vág, csitt, ne szólj
 Erről, fogadj ma szót nekem s vidulj.

DEMEA.

Úgysem tehetnék mást, hát megteszem.
 De pitymallatkor innét én megyek
 Fiammal a tanyára.

MICIO.

Sőt előbb.
 Még éjjel.

DEMEA.

1100 És e cziterás leányt
 Viszem innét magammal.

MICIO.

Jól teszed,
Így biztosan künn tartod a fiad'.
De hogy künn tartsd a lányt is, jól ügyelj.

DEMEA.

Lesz rá gondom, majd jól elfoglalom :
1105 Tüzel, főz, gyúr, süt, öröl ; délidőn
Csutkát szed, a nap hadd égesse föl.

MICIO.

Helyes. Látom, bölcsen gondolkozol,
Fiadnak én még azt tanácslanám
S rá kényszerítném, hogy szeresse el.

DEMEA.

1110 Csufolsz? boldog, ki ily jókedvű vagy.
De én, de én.

MICIO.

Megént?

DEMEA.

Már hallgatok.

MICIO.

Menjünk be és lássunk a készüléshez.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Demea.

DEMEA.

Számot magával senki sem vetett
Úgy, hogy más helyzet, kor, tapasztalás,
1115 Újabbra, jobbra ne tanítaná.
Mit elvedül vállal, nem ismeréd,
Mit legjobbnak tartottál, megveted :
Ez történt most velem. Mert eddigi
Éltem módját most éltem alkonyán
1120 Változtatom meg. Hogy mért? Tiszta sor :
Előzékeny, nyájas mód biztosít.
A példa rá testvérem s én vagyunk.
Kényelmesen vendégeskedve élt,
Előzékeny, kedves volt, sérteni
1125 Senkit se' sértett meg ; mindenkire
Mosolygott, élni élt magának, és
Magára költött : áldják, kedvelik.
Mint gazda én, paraszt, komor, fukar,
Rideg, fösvény vagyok ; megnősülék :
1130 Minő csapás volt ez ! lett két fiam ;
Új gond ; pedig míg értök fáradok,
Magam silányul veszttem éltemet,

- S agg napjaimban fáradságomért
 Jutalmam megvetés. Ő élvezi
- 1135 Helyettem, fáradság nélkül, mi az
 Apát illetné; lám, őt kedvelik,
 S kerülnek engem. Tőle a tanács
 Parancs nekik, az ő kedvébe járnak,
 Mindkettő ott van nála, engem el-
- 1140 Hagytak. Hogy éljen ő, ez óhajuk,
 S alig várják már, hogy meghaljak én.
 Kiket fáradvá fölneveltem én,
 Költség nélkül magához vonta ő.
 Enyém a küzdés, a gyönyör övé.
- 1145 No rajta, most tegyünk kísérletet,
 Nyájas szóval, kegyes bánással én
 Mit érek el versengve övele.
 Kitűzött czélom, hogy szeressenek
 S tiszteljenek enyéim engem is.
- 1150 Ha adni kell, engedni kell, legyen
 Kivánságon felül. Fogy a vagyon:
 Mit bánom, úgy sem élek már soká.

MÁSODIK JELENET.

Syrus, Demea.

SYRUS.

Kéret testvéred: messzi, Demea,
 Ne menj.

DEMEA.

Ki ez? Te, kedves Syrusunk?

1155 Köszöntelek. Hogy állunk? Mint leszünk?

SYRUS.

Jól.

DEMEA.

Ez dicső. E hármias ráadás:
 Pompás. Kedves, hogy állunk? Mint leszünk?
 Természetemmel bár ellenkezik,
 Nemes szolgának tudlak téged én,
 1160 A magam ügyét örömet bízom reád.

SYRUS.

Hálás vagyok.

DEMEA.

De, Syrus, ez való.
 Minél előbb tettem győz róla meg.

HARMADIK JELENET.

Geta, Demea.

GETA.

Ezekhez szólok át, úrasszonyom,
 Hogy már vitetnék. Im' itt Demea.
 Légy üdvöz'!

DEMEA.

Ah! Hogy hívnak?

GETA.

Geta.

DEMEA.

1165

Ma

Én meggyőződtem, Geta, hogy nagyon
 Derék ember vagy, mert előttem a
 Kitűnő szolga az, ki asszonyát

Akként becsüli, mint tudtomra te.
 1170 Ezért veled, ha alkalom kerül,
 Jóságom' szívesen éreztetem.
 Eléggé nyájas voltam, gondolom,
 De sikerült.

GETA.

Kegyes-szívün ítélsz.

DEMEA.

Ezeknél kezdem el a hódítást.

NEGYEDIK JELENET.

Aeschinus, Demea, Syrus, Geta.

AESCHINUS.

1175 Agyon kínoznak; ennyi készüllet
 Házasságomhoz; ebben töltik el
 Az időt.

DEMEA.

Hogy állunk? Aeschinus!

AESCHINUS.

Atyám,

Te itt valál, no lám!

DEMEA.

Igen, bíz' én
 Atyád, testben és lélekben atyád,
 1180 Ki úgy szeret, mint a magam szemét.
 De mért nem hívod már menyasszonyod'?

AESCHINUS.

Szeretném, ámde késik a zene
Meg ének! ¹

DEMEA.

Ej, hallgatsz-e, aggra, rám?

AESCHINUS.

Mit?

DEMEA.

Hagyd ezt. A menyegzős Istenek,
1185 Népség, világítás, dal és zene
Maradhatnak; csak őt hozd, s mielőbb
Bontasd le a kerítést, egy legyen
A két ház, anyját és cselédeit
Vidd át hozzánk.

AESCHINUS.

Legkedvesebb atyám

Dicső.

DEMEA.

1190 Dicső. Immár kedves vagyok.
Testvérem háza tágas, a család
Megfér, költségbe' nincs hiány, s ha van:
Hát én? készen van a kedveskedés;
Mondd a Pénzesnek, ² azt a husz minát
1195 Fizesse. Még most sem mozdulsz, Syrus?

SYRUS.

Hová?

¹ Lakodalmi szokás. L. Andr. 1. Jegy. 55. l.

² Babylo.

DEMEA.

Bontatni ezt; te meg siess
Vezesd át őket.

GETA.

Ég áldása rád,
Uram, ki minket ily szívvel kegyelsz.

DEMEA.

Méltók vagytok rá. Mit szólsz ehhez?

AESCHINUS.

Én

Helyeslem.

DEMEA.

1200

Sokkal jobb itt vinni, mint
Az utcán — gyermekágyban szenvedőt.

AESCHINUS.

Ki nem eszeltem volna így, atyám.

DEMEA.

De én igen; im' itt jön Micio.

ÖTÖDIK JELENET.

Micio, Demea, Aeschinus.

MICIO.

Testvérem kívánsága? hol van ő?
Te rendeléd ezt, Demea?

DEMEA.

1205

Igen,

Hogy ekként s minden máskép vélők egy
Családban egyesüljön tisztelet,
Segély, rokonság.

AESCHINUS.

Jól beszélsz, atyám.

MICIO.

Ellenvetésem nincs.

DEMEA.

Én esküvel

Mondom, hogy így kell tennünk; anyja van
1210 E nőnek.

MICIO.

Anyja. S aztán?

DEMEA.

Jámbor és

Szerény,

MICIO.

Azt mondják.

DEMEA.

S éltesebb.

MICIO.

Tudom.

DEMEA.

Túl van már rajta, nem lesz gyermeke.
Magánosan él, nincsen senkije.

MICIO.

Mit tervel ez?

DEMEA.

1215

Te néked illenék

Nőül vened, neked meg (*Aeschinushoz.*) hajtánod,
Hogy végbe menjen.

MICIO.

Én nőül vegyem?

DEMEA.

Te.

MICIO.

Én?

DEMEA.

Mondom : te.

MICIO.

Ostobáskodol.

DEMEA.

Ha helyt állasz te, ő meg is teszi.

AESCHINUS.

Oh jó atyám!

MICIO.

1220

Mi? még hallgatsz reá,

Szamár.

DEMEA.

Hiába, másként nem lehet.

MICIO.

Bolondulsz?

AESCHINUS.

Én is kérlek, oh atyám!

MICIO.

Örjöngsz? Hagyj békét.

DEMEA.

Ej, hajolj fiad

Szavára.

MICIO.

Ép eléggé az eszed?

1225 Én új házas legyek most, hatvanöt

Éves koromban, és nőül vegyek

Egy vén asszonyt? Ez a tanácsotok?

AESCHINUS.

Tedd meg; már én megígérttem nekik.

MICIO.

Megígérted? Magadra vesztegess,

Gyerek!

DEMEA.

1230 No, csak no, mit szólnál, ha még

Nagyobbra kérne?

MICIO.

Ennél nincs nagyobb.

DEMEA.

Hajolj szavára.

AESCHINUS.

Ne kérsd magad.

DEMEA.

Igérd meg már.

MICIO.

Mégsem hagyjátok el?

AESCHINUS.

Nem, míg én rá nem veszlek.

MICIO.

Erőszak.

DEMEA.

A

Kedvünkért, Micio.

MICIO.

1235

Illetlen is,
Kelletlen is, meg tőlem dőreség,
Életmódommal ép' ellenkező;
De hadd legyen hát, teljék kedvetek.

AESCHINUS.

Oh, mint szeretlek érte: jól teszed.

DEMEA.

1240 Mit szóljak én, midőn az végbemegy,
Mit én akartam?

MICIO.

Még mi kell? mi van
Még hátra?

DEMEA.

Hegio, ezekkel is
Rokon, velünk is, és szegény, tegyünk
Jót véle szinte.

MICIO.

Mit?

DEMEA.

Kis földed' itt
1245 A város szélén úgy sem műveled,
Adjuk neki, élvezze.

MICIO.

Az kicsiny?

DEMEA.

Tegyük meg, még ha néki tán nagy is;
Menyünk gyámatyja, jó ember, rokon —
Jó kézbe jut. Most én mondom neked,
Mit jól s bölcsen mondál imént nekem:
1250 «Közös hibánk éltes korunkban egy:
Mindent jobban őrzünk, mint kellene.»
Mi ezt a megszólást kerüljük el;
Mondjuk ki, mert így illik tenni is.

MICIO.

Minek több szó? Od'adjuk, mert ez is (*Aesch*)
1255 Óhajtja.

AESCHINUS.

Jó atyám!

DEMEA.

Valóba most
Testben-lélekben testvérek vagyunk.

MICIO.

Örvendek.

DEMEA.

Meggyőzé önfegyvere.

HATODIK JELENET.

Syrus, Demea, Micio, Aeschinus.

SYRUS.

1260 Mit kívántál, megtettük, Demea.

DEMEA.

Derék ember vagy. Herculesucscse, én
Meggyőződésből mondom, hogy Syrust
Szabaddá tennünk érdemes.

MICIO.

Mi, ezt

Szabaddá? Mért?

DEMEA.

Sok mindenért.

SYRUS.

Uram !

1265 Polluxra, jó szíved van. Őket én
 Neveltem kis koruktól nektek ! én
 Oktattam, intettem, mindenre, mi
 Jó, mint tőlem kitelt.

DEMEA.

Kétségtelen.

Ezenfölül: vásároltál hiven,
 1270 Leányt szereztél, vendégeskedél
 Fényes nappal. Mindez nem köznapi
 Lelkek tulajdonsága.

SYRUS.

Fényes ész !

DEMEA.

A lányvásárban ő segédkezett,
 Ő hozta rendbe, hasznot érdemel ;
 1275 A többi így javúl. Legyen szabad

MICIO.

Kívánod ?

DEMEA.

Kivánom.

MICIO.

Ha akarod.

Jer Syrus, — légy szabad.

SYRUS.

Kegyes beszéd.

Mindnyájatoknak szívből köszönöm.

De legkivált tenéked, Demea.

DEMEA.

Örvendek.

AESCHINUS.

Én is.

SYRUS.

1280

Oh, ez az öröm

Örökké tartana : ha Phrigiát,

Nőmet szabadnak láthatnám velem.

DEMEA.

E kedves jó nőt.

SYRUS.

A ki unokád

Ajkának első tápot nyujta ma.

DEMEA.

1285

Első tápot. Heraclesucsegen,

Ő is méltó rá, hogy szabad legyen.

MICIO.

Ezért?

DEMEA.

Ezért, s váltságdíjúl, a mint

Te fölbecsülöd, annyit fizetek.

SYRUS.

Légy Istenek kegyeltje, Demea.

MICIO.

1290 Ma jól felvitték dolgodat, Syrus.

DEMEA.

Ha még te, Micio, azt megteszed
 Mi téged illet: ennek, a miből
 Megéljen, adsz egyet-mást, nem marad
 Hálátlan érte.

MICIO.

Könnyedén.

AESCHINUS.

Nemes

Szív.

SYRUS.

1295 Herculesucscse, visszatéritem.

AESCHINUS.

Atyám, no.

MICIO.

Majd meggondolom.

DEMEA.

Meg is

Cselekszi.

SYRUS.

Oh kegyes lélek.

AESCHINUS.

Dieső

Atyám!

MICIO.

Mi ez? Mi változtatta meg
 Gondolkozásodat, s ily hirtelen?
 1300 Miféle kedvtelés? honnét e nagy
 Adakozó kedv?

DEMEA.

Elmondom neked:

Hogy rá mutassak, téged jónak és
 Kedvesnek mért ítélnék. Micio!
 Nem gyöngédséged ennek az oka,
 1305 Nem is kegyes, igazságos szived,
 Hanem az elnézés, nyájaskodás,
 Meg a pazar költés. Nos, Aeschinus,
 Ha gyűlöltétek életmódomat
 Eddig: most már mindent jóvá hagyok,
 1310 Akármit tesztek; tékozoljatok.
 De majd, ha egykor, annak idején
 Mást dorgálnátok, hogy kimentsetek
 Olyan hibából, melyben most ti is
 Úsztok, s a mely tinektek tetszik is,
 1315 Mert így áhítja ezt az ifjúkor:
 Ne feledjétek el, mit tettem én.

AESCHINUS.

Előtted mink meghajlunk, jó atyám!
 Mit s mint kell tenni, te jobban tudod,
 De kérlek — szólj; testvéremmel mi lesz?

DEMEA.

1320 Én megbocsátok. Légyen az övé,
Csak aztán ezzel vége is legyen.

MICIO.

Így már helyen vagyunk. Tapsoljatok.

AZ ÉLŐSDI.

(PHORMIO.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

PHORMIO, élősdí.
DEMIPHO, Chremes öcsese.
CHREMES, Demipho bátyja.
ANTIPHO, Demipho fia.
PHAEDRIA, Chremes fia.
GETA, Demipho szolgája.
DAVUS, szolga (idegen).
DORIO, kerítő.
SOPHRONA, Phanium dajkája.
NAUSISTRATA, Chremes felesége.
CRATINUS }
HEGIO } ügyvédek.
CRITO }
(PHANIUM, Chremes leánya.
DORCIUM, szolgáló. Geta felesége.
STILPHO, Chremes neve Lemnosban.)

Hely: Athén.

ELŐSZÓ.

- Ifjú költönket elriasztani
Munkájától hogy nem bír a vén,¹
Most már rágalmakkal rémitgeti.
Eddig szerkesztett színdarabjait
5 Silánynak és hitványnak kürtöli.
Mert nincs bennök szerelmes döre ifjú,
Ki látja, a kutyák mint üldözik
A szarvasgímet, s hallja, mint zokog
Futtában s esd menekvésért a gím.
10 Ha ő meggondolná, hogy művei
Hatása a színjátszók érdeme
Volt egykoron, de nem szerzőjüké,
Ily vakmerőn, mint sért, nem sértene.
Akadhat most, ki így gondolkozik :
15 «A vén költő ha nem támadja meg,
Előszót sem tud írni most az új,
Ha csak nem lel, kit megtámadhat ő.»
Az ilyeneknek im' a felelet :
«Mindenkinek, ki vígjátékot ír,
20 A győzelem-babér nyílt pályadij.»
Amaz nyomorba készült úzni ezt,
Ez visszavágni csak, nem sérteni.
Jó szóra most csak jó szót hallana.

¹ Luscius Lanuvinus.

- A rágalomnyíl mind, mit rá kilőtt,
25 Magára pattan vissza, — lássa ő.
Beszélni róla addig nem szünöm,
Mig rágalmazni meg nem szünik ő.
Mihez készültünk most halljátok im':
Epidikazomenos nevű görög
30 Vígjátékból van írva, *Phormio*.
Nevét azon élösdtől nyeré,
Ki a dologban főszerepvivő.
Ha jóságtok költőnk felé hajolt,
Csendben nyugodtan hallgassátok őt.
35 Ne érjen oly balsors, mint egyszer ért,
Mikor helyünket a zshivaj miatt
El kelle hagynunk,¹ bár azóta már
Helyünket biztosítá újra hű
Kitartásunk s jószívűségetek.

¹ Az *Anyós* első és második előadásakor.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Davus.

DAVUS.

- 40 Belső barátom, régi czimborám,
Hozzám jött tegnap Geta : némi kis
Költsége volt még nálam ; szedjem én
Ezt össze ; összeszedtem : im hozom.
Úgy hallom a gazdájának fia
45 Megnősült : azt hiszem, hogy ennek az
Ajándékára gyűjtik ezt. Minő
Méltatlan rendelés, hogy a szegény
Ajándékozza meg a gazdagot !
Mit e koldus — szájától vonva el
50 Falatját — apródonkint összegyűjt
Egyszerre elragadja most e nő.
S csak rá se gondol, mily keservesen
Szerezte az ; sőt nemsokára új
Ajándokon nyög Geta, mihelyest
15 Úrnője szül, még újabbon, mihelyt
Nevet kap a picziny, s megint, mikor
Elválasztják, — s ez mind az asszonyé,
A gyermek e tékozlásban ürügy.¹
Nem Geta jó ?

¹ Mikor uraiknak vagy úrnőknek családi ünnepök volt, a rabszolgák köteles szokásból ajándékot adtak nekik.

MÁSODIK JELENET.

Geta, Davus.

GETA (*visszabeszél*).

Ha egy vöröshajú —

DAVUS.

Már itt van, hagyd —

GETA.

60 Oh Davus, ép eléd
Akartam menni.

DAVUS.

Fogd: im', megvan ám;
Ép annyi, mennyivel még tartozám.

GETA.

Derék, s hogy ily rendes vagy, köszönöm.

DAVUS.

Kivált manapság úgy vagyunk vele
65 Ha megfizetnek egy kis tartozást
Bizony nagyon meg kell köszönni azt.
De mért vagy oly levert?

GETA.

Én? Nem tudod,
Minő szorultság és mily nagy veszély
Környez minket?

DAVUS.

Hogy hogy?

GETA.

Majd megtudod,

Csak oszt' hallgatni tudj.

DAVUS.

70

Oktondi vagy,

Kire rá merted bízni pénzedet,

Szót bízni arra félsz? Én mit nyerek

Azzal, ha megcsallak?

GETA.

Hallgass tehát.

DAVUS.

Mondom, hogy hallgatok.

GETA.

Te ismered,

75 Davus, gazdámnak a bátyját, Chremest

DAVUS.

Hát hogyan?

GETA.

Úgy? Fiát is Phaedriát?

DAVUS.

Mint téged.

GETA.

A két öreg véletlenül

Egyszerre utazott hazunnan el,

Amaz Lemnosba, a mienk meg egy
 80 Barátjához Ciliciába, ki
 Fűt-fát ígérve hía-csalja rég.

DAVUS.

Ennek, ki tejbe-vajba úszhatik?

GETA.

Ne bántsod, ez ennek már természete.

DAVUS.

Királyilag élnék helyében én.

GETA.

85 Elmennek és a két fiúnak itt
 Engem rendelnek s hagynak mesterül.

DAVUS.

Ej, Geta, ez nagy munka lesz neked.

GETA.

Nyakamba omlott, már tudom, minő.
 Érzem, hogy Istenem haragja sújt.
 90 Ellenszegültem: mit használt a szó?
 Míg hű valék apjokhoz, a fiúk
 Ütöttek-verték, mint egy rossz lovat.
 De észretértem: balgaság a bajt
 Daczczal nevelnem: mindent megteszek,
 95 Rájok hagyok kívánságuk szerint.

DAVUS.

Alkalmazkodtál.

GETA.

Semmi baj se' volt

Kezdetben a mienkkel ; míg amaz
Egy hárfás lányra nem vetett szemet.

Bolondul megszerette. A leány

100 Egy szennyos vén kerítő rabja volt.

Hogy rávaló költség ne legyen, az

Öregek gondoskodtak. Nem jutott

Egyébre, csak szemét legelteté

S kísérgeté az iskoláig ¹ és

105 Hazáig. Mink segítők Phaedriát

Érdek nélkül. Hol a leány tanult,

Átellenben van egy borbély-műhely.

Majd mindig itt szoktuk kilesni, míg

Haza indult a lány. Egyszer itt ülünk,

110 Jön egy legényke sírva, bámulunk.

Mi baj? kérdezzük. — «Én — úgy mond — soha

Sem képzelém ilyennek a nyomort,

Oly borzasztó, el nem viselhető.

Itt látok a szomszédban egy leányt,

115 Holt anyja hült keblén zokogva sír.

Magára hagyva, egy anyón kívül

Nincs senkije, se' jó barátja, se'

Jó ismerős, rokon, ki a halott

Kiszállításában segítené :

120 Megszántam. A leányka gyönyörű.»

Minek mondjak többet? Megindított

Mindnyájunkat. Rögtön szól Antipho :

«Mit gondoltok : menjünk, nézzük meg?» A

¹ A rabszolgalányokat szívesen képeztették nagyobb érték reményében.

Másik: «Helyes, menjünk. Vezess oda.»

- 125 Megyünk, megérkezünk, látjuk: remek
 Leány! s báját — bizvást elmondhatom —
 Nem kölesön vette: felkóczolt haja,
 Meztlen lábak, póri durvaság!
 Pityergő arcz, hitvány ruhája, ha
 130 Nem volna bája oly rendkívüli,
 Egészen elrútíthatnák. Amaz,
 Ki a hárfás-leányt szerette meg,
 Csak ezt mondotta rá: «Elég csinos.»
 De a mienk.

DAVUS.

Értem, belé bolondult.

GETA.

- 135 De még hogy'! halld, hová fejlődik ez.
 A vén asszonyhoz másnap elrohan:
 Engedje át a leányt, — rimánkodik. —
 Az megtagadja, sőt kívánatát
 Illetlennek jelenti, mert a lány
 140 Polgárlány Attikából, tiszta ő
 Maga is, családja is; törvény szerint
 Ha nőül kéri, megkaphatja, de
 Másképp hiába. Mit tegyen? haboz;
 Nőül is venné, fél apjátul is.

DAVUS.

- 145 S az apja ezt meg nem bocsátaná,
 Ha visszatér?

GETA.

Az, hogy szegény leányt
 Vegyen nőül, s nem is előkelőt,
 Meg nem tenné.

DAVUS.

Végtére is mi lesz?

GETA.

Mi lesz? Hát egy élősd, Phormio,
 150 Bitang ember, ki, ... hogy szegjék nyakát
 Az Istenek!

DAVUS.

Mit tett?

GETA.

Tanácsul azt
 Javallta, mit mondok: «Törvény szava:
 Az árva lány válaszsza férjeül,
 Ki hozzá legközvetlenebb rokon;
 155 S ez tartozik nevére tenni őt.¹
 Kiadlak ily rokonnak téged én
 És perbe foglak. Fellépek a lány
 Atyjának jó barátjaként; megyünk
 A bírákhoz. Ki volt az apja, ki
 160 Az anyja, hogy s minő rokon veled,
 Kitervezem mind, a szerint, a mint
 Legkedvezőbben célunkhoz vezet.
 Czáfolni ebből egy betűt se fogsz.
 Megnyertem a pert én. Megjő atyád

¹ L. Testvérek. Jegyz. 35S. l.

165 S ha engem perbe fog, mit nyer vele?
A lány már a mienk.

DAVUS.

Elmés bitang.

GETA.

Rávette: úgy történt; elmentek; az
Megnyerte a pert; ez nőül vevé.

DAVUS.

Mit mondasz?

GETA.

A mit hallasz.

DAVUS.

Geta, oh,

Mi lesz veled?

GETA.

170 Azt nem t'om uccsegen:
Csak, hogy, mit a sors rám vet, eltűröm.

DAVUS.

Helyes. Lát'd, ez már férfias beszéd.

GETA.

Reménységem csak enmagamba' van.

DAVUS.

Dicsérlek érte.

GETA.

Igy gondolkozom :

175 Kérjek fel szószólót; ¹ mind így beszél :

«Bocsáss meg, kérlek, csak még most neki :

Aztán, ha vét, én nem védelmezem.»

Csakhogy még ezt hozzá nem mondja : «ha

Én elmenék, tekerd ki a nyakát».

DAVUS.

180 Hát a nevelő, a ki a hárfásleányt . . . ?

Hogy áll ?

GETA.

Csak úgy gyengén,

DAVUS.

Valószínű

Költsége nincs.

GETA.

Nincs más csak a remény.

DAVUS.

Megjött az apja, nem ?

GETA.

Még nem.

DAVUS.

No még

Meddig várjátok ?

¹ Védő. L. Önként bānhödő. Jegyz. 313. l.

GETA.

Én nem tudhatom.

185 De hallottam, hogy tőle jött levél,
Meg is jött már: megyek, hogy átvegyem.

DAVUS.

Más mondandód nincs, Geta?

GETA.

Légym vidám.

Hé! Senki! add ezt Dorciumnak át. *(A pénzt.)*

HARMADIK JELENET.

Antipho, Phaedria.

ANTIPHO.

Hová jutottam? im', ki legkegyesebb
190 Tanácsadóm, atyámtól rettegek,
Mihelyt eszembe jut megérkezése.
Ha oly könnyelmű nem vagyok, miként
Illő, úgy várhatnám.

PHAEDRIA.

Miért e gond?

ANTIPHO.

Kérded? S te mintha balga tettemet
195 Nem ismernéd? Csak Phormio eszét
Az a tanács ne lepte volna meg.
S ne vitt voln' engem, a vágytól vakot,
Vesztembe. Hogyha nőül nem veszem,

E néhány nap tán nyugtalan vagyok ;
 200 De nem kinez gyötrelmem szüntelen.

PHAEDRIA.

Értem.

ANTIPHO.

Csak jönne már s felbontaná
 Ezt a viszonyt.

PHAEDRIA.

Más embert az kinez,
 Hogy, a miért eped, meg nem nyeri.
 Téged, hogy bőviben vagy az gyötör
 205 Szerelmeddel boldog vagy Antipho.
 Mert, uccsegen, ez a te életed
 Irigylendő ám. Engem áldjanak
 Meg így az Istenek ! vágyam szerint
 Hogy ennyit élvezhessek : kész vagyok
 210 Szerződni érte a halállal is.
 Ebből következtess : mi jut nekem
 Inségesnek, s dúsnak mi jut neked.
 Nem is vetem rá, hogy költség ne'kül
 Szabad leányt kaptál s előkelőt.
 215 A mint kívántad, teljesült : te nőt
 Nyerél, kiért nem érhet semmi szó.
 Szóval te boldog vagy, ha csak hibád
 Nem az, hogy megbecsülni nem tudod.
 Majd megtudnád, ha helyzetemben e
 220 Kerítővel szemben te állnál.
 Legtöbben így vagyunk ezzel : magunk
 Sorsával elégületlenek vagyunk.

ANTIPHO.

Te még szerencsés vagy, jó Phaedria,
 Időd újból meghányi-vetni van :
 225 Megtartsd, szeresd vagy elhagyd ; ámde én,
 Szerencsétlen már végkép úgy vagyok,
 Hogy elbocsátnom sem lehet, de meg
 Se' tarthatom. Mi ez ? Nem Geta jó
 Sietve erre ? Ő az. Rettegek.
 230 Vajjon mi hirt hozhat most ez nekem ?

NEGYEDIK JELENET.

Geta, Antipho, Phaedria.

GETA.

Elvesztél, Geta, hogyha hirtelen
 Mentő utat nem lelsz. Váratlan ily
 Szörnyű bajok zúdulnak ellenem,
 S egyszerre, hogy módját sem ejthetem
 235 Menekvésnek. Mert nem lehet tovább
 Titkolnunk vakmerésünket. Ha el
 Nem hárítjuk fortélyosan, vagy én
 Vagy ifjú gazdám végkép veszve van.

ANTIPHO.

Ugyan min töprenghet magában ez ?

GETA.

240 Tanakodni egy perczünk ha van : mivel
 Gazdám betoppanhat.

ANTIPHO.

Mi érte ezt ?

GETA.

Ha értesül, dühét mivel birom
 Lecsillapítani? Szóval? tüzelem.
 Hallgatva? bosszantom. Vagy tán magam
 245 Tisztázzam? nem lehet. Jaj, jaj nekem.
 Magam miatt aggódom, Antipho
 Sorsáért rettegek. Őt szánom én,
 Őt félttem most; miatta nem bírok
 Mozdulni. Mert kibújnék én magam,
 250 Könnyen kifognék a gazdám dühén:
 Magamhoz vennék egyet-mást s hamar
 Elillannék.

ANTIPHO.

Mért emlegethet ez
 Lopást, szökést.

GETA.

De hol van Antipho?
 Hol is keressem?

PHAEDRIA.

Téged említett.

ANTIPHO.

255 Nem értem, bár sejtem, mi szörnyű vész
 Hirével jő.

PHAEDRIA.

Bolond vagy?

GETA.

Bémegyek:
 Itthon szokott legtöbbet ülni most.

PHAEDRIA.

Szólítsuk vissza.

ANTIPHO.

Hé, megállj!

GETA.

Csihaj!

Elég parancsoló hang, bárki vagy.

ANTIPHO.

Én, Geta.

GETA.

260

Ő, kiért ép' indulok.

ANTIPHO.

Elő, mi újság? Kérlek, mint lehet
Kevés szóval.

GETA.

Tehát.

ANTIPHO.

Beszélj.

GETA.

Imént

A révparton.

ANTIPHO.

Atyámat.

GETA.

Eltaláltad.

ANTIPHO.

Végem van.

PHAEDRIA.

Ejnye.

ANTIPHO.

Mit tegyek?

PHAEDRIA.

Mi hír?

GETA.

265 Atyját, nagybátyádat, láttam magam.

ANTIPHO.

Hisz' e veszélyt most hirtelen mivel
Hárítsam el? Hajh! én boldogtalan!
Ha sorsom oly kegyetlen, Phanium,
Hogy tőled elszakaszt, többé nekem
Az élet sem kell.

PHAEDRIA.

270

Már ha így esett,
Még jobban helyt kell állnod, Antipho.
Mert: az nyer, a ki mer.

ANTIPHO.

Eszméltni sem

Birok.

GETA.

Pedig most kéne, Antipho,
 Legjobban, mert atyád, ha látja, hogy
 275 Szepegsz, bűnösnek ítél biztosan.

PHAEDRIA.

Igaz.

ANTIPHO.

De másra képtelen vagyok.

GETA.

Hát mit tennél, ha még nagyobb dolog...?

ANTIPHO.

Ezt sem birom, dehogy bírnám meg azt.

GETA.

Ez tuskó, hagyjuk itt, jer Phædria,
 280 Mit vesztegessük rá a szót? Gyerünk.

PHAEDRIA.

Megyünk.

ANTIPHO.

Kérlek, hát egy kis szembeszállás
 Nem lenne jó?

GETA.

Csak szád jár.

ANTIPHO.

Nézzetek

Arczomra, no! Jó lesz így?

GETA.

Nem.

ANTIPHO.

S emígy?

GETA.

Jó. Csak kitartsd ; szólj s vágj, de egyaránt,
 285 Nehogy meghátrálj, majd ha ő dühöng.

ANTIPHO.

Értem.

GETA.

S te hogy, kelletlen, kénytelen,
 Törvény, ítélet . . . Érted már? Ki jó
 Ott a túlsó soron?

ANTIPHO.

Ő az. Be nem

Várom.

GETA.

Mit, nem ? hová mészsz, Antipho ?
 Maradj, mondom, maradj.

ANTIPHO.

290

Én ismerem

Magam s bűnöm. Mindent rátok bizok ;
 Nőm sorsát, éltemet. (El.)

PHAEDRIA.

No, Geta, most,

Mi lesz ?

GETA.

Téged szid ; engem felpofoz,
 Ha jól sejtek. De a miről imént

295 Beszéltünk Antiphóval, azt nekünk
Kell most megtennünk, Phædria.

PHAEDRIA.

Ne mondd,
Hogy «kell», parancsolj, mit tegyek.

GETA.

Emlékszel, akkor mint egyeztetek,
Hogy majd mindent tisztára mossatok,
300 Mert törvényes, helyes, megnyerhető?

PHAEDRIA.

Emlékszem.

GETA.

Rajta, most elő vele,
Vagy még jobbal, fogósabbal, ha van.

PHAEDRIA.

Tüstent kerül.

GETA.

Te indulsz ; itt leszek,
Ha csüggedsz, tartalékul : én.

PHAEDRIA.

Előre.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Demipho, Geta, Phaedria.

DEMIPHO.

305 Úgy, engedelmem nélkül Antipho
Mégis csak megnősült? Parancsomat —
Nem hogy parancsomat nem tisztelé,
De még neheztelésemtől se' félt.
Nincs szégyene? Oh aljasság! Geta, óh
Mester!

GETA.

Még tán nem.

DEMIPHO.

310 Mit szólnak nekem?
Minő ürügyet lelnek? Nem tudom.

GETA.

Én már tudom. Máson törd a fejed'.

DEMIPHO.

Vagy azt mondják : törvény rendelte így.
Ő kényszerítve volt. Értem.

GETA.

Helyes.

DEMIPHO.

315 De a biztos pert így átjátszani
A másik félnek, szint' ily kényszer?

PHAEDRIA.

Itt

A bökkenő.

GETA.

Elsímítom, ne bántsod.

DEMIPHO.

Mihez is fogjak? Eszem ágában se' volt,
Hogy ez történik. És oly ingerült
320 Vagyok, hogy gondolkozni sem bírok.
Miért e sors: ha dolgunk jól megyen,
Töprengnünk kell, miként viseljük el
A bajt, a kárt, s ezer veszélyeket?
Ki messze útról bízva tér haza,
325 Fia bűne, felesége halála, vagy
Leánya bajára gondoljon? Közös
Sors; meglehet, nem másért, mint, hogy egy
Eset se' lepjen meg sejtetlenül.
S akármi történik, javunkra válik.

GETA.

330 Alig hihetnéd el, jó Phaedria,
Uramnál mennyivel bölcsebb vagyok.
Elmélkedem már, visszatértekör
Mint örletnek rajtam, mint vernek és
Mint hordok lánczot s húzom az igát:
335 S egy sem lep engem meg sejtetlenül.

Akármi történik, javamra válik.
De mért késel hozzá sietni és
Eleinte hízelegve szólni?

DEMIPHO.

Kis öcsémet látom jönni, Phædriát.

PHAEDRIA.

Isten hozott, nagybátyám.

DEMIPHO.

340

Üdvözöllek.

De hol van Antipho?

PHAEDRIA.

Örvendezek,
Hogy egészségben érkezted meg.

DEMIPHO.

Hiszem,

De ő, nos?

PHAEDRIA.

Jól van ; itt van. Ez elég?

DEMIPHO.

Bárcsak!

PHAEDRIA.

Hát még mi?

DEMIPHO.

Kérded, Phædria?

345

Távollétemben mit kötöttetek,
Szép kis házasság.

PHAEDRIA.

Ej, s te most ezért
Haragszol rá?

GETA.

Oh másik mester!

DEMIPHO.

Én

Ne haragudjam rá? kerüljön a
Szemem elé, hibája a szelíd
350 Atyát keménynyé tette, — lássa ő.

PHAEDRIA.

Okot ő, nagybátyám, erre nem adott.

DEMIPHO.

Mind egy húron pendül, egyforma mind,
Ismerj meg egyet, már mind ismered.

PHAEDRIA.

Nem úgy.

DEMIPHO.

Az bűnös, ez védelmezi ;
355 Ha ez bűnös, az a védelmező :
Kölcsön-kenyér.

GETA.

Ezt eltalálta az
Öreg.

DEMIPHO.

Ha máskép volna, nem állanál
Pártjára, Phædria!

PHAEDRIA.

Ha Antipho

Csakugyan bűnös, mert jó nevére vagy
 860 Pénzére nem vigyázott, nincs szavam,
 Csak az, hogy tūrje, mit megérdemelt.
 De ha van, ki gonoszságába bízva győz,
 Ha kelepczéjébe csalt korunkbelit :
 Mi hibánk-e vagy a biráké ez, kiket
 865 Irigység ösztökél a gazdagot
 Megkárosítani, s könyörület
 Segíteni a szegényt? — nem ritkaság.

GETA.

Ha nem ismerném az egész ügyet, biz' én
 Minden szavát szentül hinném.

DEMIPHO.

Melyik

870 Biró ítélne kedvetek szerint,
 Ha, hogy mit tett, arról kukkot se szólsz.

PHAEDRIA.

Nemes ifjuhoz illően tévé meg ő
 Kötelességét : ott a birák előtt,
 Mire készült, nem birá elmondani,
 875 Mert úgy elnémitá szemérme ott.

GETA.

Jól rakja. Már magam is ne kezdjem-e?
 Uram, köszöntlek. Örvendek, hogy ily
 Friss, ép egészségben megérkezel.

DEMIPHO.

Hó, jó mester, családom oszlopa,
 380 Kire távoztamkor bíztam gyermekem'!
 Köszöntlek én is.

GETA.

Már rég hallgatom,
 Mint vádolsz mindünket méltatlanúl,
 De kivált engem. Mert mit kívánhatál
 Ez ügyben tőlem? Törvényszék előtt
 385 Nem szólhat szolga s nem lehet tanú.

DEMIPHO.

Ezt mind megengedem. A balgata
 Legény megijedt: hagyján. Te szolga vagy:
 De ha legközelebbi rokon lett volna is,
 Nem volt muszáj elvennie.¹ Adtatok
 390 Voln' annak nászhozományt, törvényszerűt,
 Hogy mást szerezzen férjeül. Miért
 Vevé nőül készséggel a szegényt?

GETA.

Ész volt, de pénz —

DEMIPHO.

Bárhonnan kérhetett.

GETA.

Bárhonnan? ezt legkönnyebb mondani.

¹ Törvényes szokás. L. *Testvérek*, Jegyz. 386. 1.

DEMIPHO.

395 Ha másképp nem, kamatra kaphatott.

GETA.

Oh szép beszéd! ha kölcsönözne, míg
Te életben vagy, bárki.

DEMIPHO.

Nem lehet!

Nem engedem. Megtűrjem én e nőt
Feleségeül egy napig? Nincs annyi kincs.
400 Azon embert ismerni akarom
Vagy tudni, hol lakik.

GETA.

Ugy-e Phormiót?

DEMIPHO.

E lány védőjét.

GETA.

Tüstént elhivom.

DEMIPHO.

Hol Antipho most?

GETA.

Kint.

DEMIPHO.

Menj, Phædria:

Keresd meg, hídd ide.

PHAEDRIA.

Oda megyek

Egyenest. (*El.*)GETA (*magában*).

Oda : Pamphilához.

DEMIPHO.

405

Én pedig

Előbb köszöntve házi Istenim',
 Megyek a forumra s pár barátomat
 Tanúnak hívom ; készületlenül
 Ne leljen, hogy ha jó az a Phormio. (*El.*)

MÁSODIK JELENET.

Phormio, Geta.

PHORMIO.

410 Valót beszélsz : apjától félt, azért
 Ment el hazulról ?

GETA.

Úgy van.

PHORMIO.

Egyedül

Hagyván nejét ?

GETA.

Úgy.

PHORMIO.

S mérgelődni az

Öreget?

GETA

De hogy'!

PHORMIO.

No Phormio, te rád

Hárul minden felelősség: főzted, edd.¹

Készülj.

GETA.

Kérlek.

PHORMIO (*magában*).

Ha kérd?

GETA.

Benned bizunk.

PHORMIO.

Igen. — De ha...?

GETA.

Te tervelted.

PHORMIO.

Jobb.

GETA.

Segíts!

PHORMIO.

Elő, atyus; agyamban kész a terv.

¹ Tute hoc intristi közmondás szerint a parasztoknál szokás volt, hogy, ha valamely étel rosszul volt elkészítve, azt annak kellett megennie, a ki készítette.

GETA.

Mi lesz?

PHORMIO.

Mi kell más, minthogy Phanium
Maradjon, Antiphót kimentsem és
425 A magam nyakába szakadjon az öreg
Haragja?

GETA.

Oh derék s igaz barát!
De folyton egytől tartok Phormio:
Téged hűvösre juttat e heved!

PHORMIO.

Nem első baj; próbált uton megyek.
430 Mit gondolsz, hányat vertem tönkre én,
Polgárt, idegent, — legjobban ismeröst.
Nohát: előre! Hallottad, hogy a
Törvény idézett engem egyszer is?

GETA.

Hogyan?

PHORMIO.

Veszélyesebb vadakra nem
435 Vadászunk; ártalmatlanokra jobb:
Ezekből jó haszon. Másfajta nép
Kalász helyett tuskés szénát kaszál.
130 Nekem semmim sincs: tudják. Mondd tovább:
Elítélnek hát, el kell tartani;¹

¹ Az adóst, ha nem tudott fizetni, hitelezője ítélet szerint, szolgaságra vethette, de ha annak nem volt miből élnie, akkor tartania, táplálnia is kellett.

440 S van eszök — biz' ezt már én így gondolom —
Kőért kalácscsal senki sem fizet.

GETA.

Nagy érdemed meg nem hálálható.

PHORMIO.

Nagy lelkek érdemének díja nincs.
Kimosdva, kenve-fenve mégis ebédre,
445 Mire sincs gondod, míg őt emészti már.
Te élvezel s ő a mérget nyeli.
Asztalfőn ülsz, mindent fölhordanak.

GETA.

Hogy értsem ezt?

PHORMIO.

Habozol, melyikbe fogj.
Fontolgatod, mily drága, mily finom;
450 Neked is hasad az Istened, úgy-é?

GETA.

Az öreg? Az első támadás dühös.
Ha ezt kiállod, tégy kényed szerint,
Ezentúl már bizton kijátszhatod.

HARMADIK JELENET.

Demipho, Geta, Phormio.

DEMIPHO (*a tanúkhöz*).

Ily jogtalanságot hallottatok
455 Valaha, minő velem történt, velem?!
Oh gyámolítsatok kérlek.

GETA (*halkan*).

Dühös.

PHORMIO (*halkan*).

Vigyázz, 'szt! majd zavarba ejtem én. (*Fenn.*)

A halhatatlan Istenekre! ő

Tagadja meg önvérét: Demipho,

460 Hogy véle nem rokon vér Phanium?

GETA.

Tagadja.

DEMIPHO (*a tanúkhöz*).

Itt van, úgy sejtem, gyerünk.

PHORMIO.

Hogy a lány apját ő nem ismeri.

GETA.

Tagadja.

PHORMIO.

Azt is, hogy Stilpho ki volt?

GETA.

Tagadja.

PHORMIO.

Inségben hagyá a lányt,

465 Anyját nem ismerik, hát véle sem

Törődnek; ím' a fukarság mit mivel!

GETA.

Ily vádra magad kerülhetsz vád alá

Urammal szemben.

DEMIPHO.

Szörnyű vakmerés!

Még ő emelne vádat ellenem?

PHORMIO.

- 470 Haragudni már fiára nincs okom,
Ha e nő apját jól nem ismeré:
Ki már idős, szegény s földművelő,
Majdnem folyvást künn a tanyán lakott,
S atyámtól bérlett földjét művelé;
475 Akkor sűrűn panaszkolta nekem, szegény,
Hogy róla öcsese megfélekedezett,
Milyen derék ember volt! én soha
Különben nem láttam.

GETA.

Tükörbe' sem?

Vigyázz.

PHORMIO.

- Menj a pokolba. Hogy ha én
480 Nem ilyennek ismerem, nem vállalok
Ily háborúságot magunkra, most
E lány miatt, kit amaz gazul kiűz?

GETA.

Nem szűnsz gyalázni gazdámat, ki nincs
Jelen, mocskos nyelvű?

PHORMIO.

Méltó reá

GETA.

Te mondogtál ezt? te, tolvaj!

PHORMIO.

Geta.

GETA.

485

Te, rabló, törvénypecsér, te.

DEMIPHO.

Geta.

PHORMIO (*halkan*).Szólj. (*Demiphónak.*)

GETA.

Ki az ott? Nini.

DEMIPHO.

'Szt!

GETA.

Míg távol valál

Ez itt téged folyton mocskolt, szidott.

DEMIPHO.

Megállj, hagyd el. (*Ph.-hoz.*) Fiú, először is

490 Engedd meg tőled egyet kérdenem,

S ha ugyan kedvedre lesz, felelj reá.

Ki volt az a barátod, s fejtse ki, mily

Ágon vallá rokonnak én velem

Magát?

PHORMIO.

No lám, kutatod, mint a ki
Nem tudná.

DEMIPHO.

Én tudnám?

PHORMIO.

495

Igen bizony!

DEMIPHO.

Tagadom tisztára. Hanem ha állítod,
Idézd emlékezetembe.

PHORMIO.

Ej, nem ismered
Testvérbátyád'?

DEMIPHO.

Gyötörsz. Mondd a nevét.

PHORMIO.

A nevét?

DEMIPHO.

Azt, azt. Mért hallgatsz.

PHORMIO (*magában*).

Uccsegén

500 Elvesztem; elfeledtem a nevét.

DEMIPHO.

Nos mit felelsz?

PHORMIO (*súgva Getához*).

Mit imént mondtam neked,
Azt a nevet, ha emlékszel. (*Fenn Demiphóhoz.*) Nem is
Felelek ; nem azért kérded, mint hogyha te
Nem tudnád ; kísértesz.

DEMIPHO.

Kisértelek ?

GETA (*súgva Phormióhoz*).

Stilpho.

PHORMIO.

505

Mit bánom, Stilpho a neve.

DEMIPHO.

Mi?

PHORMIO.

Stilpho, mondom ; vagy nem ismeréd ?

DEMIPHO.

Nem én, s rokonom sem volt ilyen nevű.

PHORMIO.

Igen ? S el sem pirulsz ? Ám hogyha tíz
Talentum örökségéről volna szó, —

DEMIPHO.

Üssön beléd az ég haragja.

PHORMIO.

510

Te

Egy szuszra elfújnád emlékezetből
Rokonságtok minden táblázatát.

DEMIPHO.

Ha akkor én itthon vagyok, el is
 Mondom, miről lehet rokon e lány;
 515 Tégy most te így, mondd: mint rokon velünk.

GETA.

Pompás, uram! helyesen. No, te, hé, ügyelj.

PHORMIO.

Világosan feltártam a birák
 Előtt, a hol kellett; ha ez hamis
 Volt, mért nem czáfolt akkor meg fiad?

DEMIPHO.

520 Hivatkozol fiamra, a kinek
 Szamárságát ki sem fejezhetem.

PHORMIO.

Te magad menj a törvényszék elé,
 — Te, bölcS — hogy tartsanak új ítéletet,
 Egyedül te vagy király, egyedül te kapsz
 525 Egy ügyben kétszer is ítéletet.

DEMIPHO.

TörvénytelenSég történt bár velem,
 De semhogy pörre menjek, vagy hogy e
 Leány rokonom, téged hallgassalak,
 Kiegyezek törvény szerint veled.
 530 Vedd nőül, adok hozományaul öt minát.

PHORMIO.

Hahaha, kegyes úr!

DEMIPHO.

Nos tán csekély az ár?
 Vagy csak nekem tilos, mi jogszerű?

PHORMIO.

Igen? nonono, kérlek; hát jogszerű?
 Díját megadnod s mint a kéjleányt
 535 Elküldened? vagy hogy polgárleány,
 Ha szegény, ne vigye piacra bájait,
 Vegye nőül legközelebbi rokona,
 Hogy egygyel éljen? s ezt te tiltod el.

DEMIPHO.

Olyan rokon; de honnan mink? s miért?

PHORMIO.

540 Haha, ne szólj, késő bánat gyáva gond.

DEMIPHO.

Ne szóljak? ép azért is hajszolom,
 Míg végre nem hajtom.

PHORMIO.

Tréfálkozol.

DEMIPHO.

Nem én.

PHORMIO.

De végre is, mi közünk veled:
 Fiadra szólt az ítélet; te már
 545 Kicsit túljársz a nősülés korán.

DEMIPHO.

Az én számmal, tudd meg, most Antipho
Szól; vagy nejével együtt kikergetem.

GETA (*súgva Phormióhoz*).

Dühös.

PHORMIO (*Demiphóhoz*).

Jobb lenne, mennél el magad.

DEMIPHO.

Velem birokra kelsz, boldogtalan.

PHORMIO (*halkan Getához*).

Színlel, mert fél.

GETA (*Phormióhoz*).

550

Jól kezdted, jól megyen.

PHORMIO (*Demiphóhoz*).

Miért ne? a mit el kell túrni, túrd,
S tedd a mit a barátság megkíván.

DEMIPHO.

Barátságod? Logy téged lássalak?
Halgassalak?

PHORMIO.

Tekintsd hajlott korod':

555 Ha öt megtűröd, vénségedre lesz,
Ki fölvidít.

DEMIPHO.

Vidítson tégedet!

Legyen a tied.

PHORMIO.

Ne tüzeskedjél.

DEMIPHO.

Ne szólj:

Ha nem sietsz e nőt elvinni, én

Kikergetem. Be van fejezve.

PHORMIO.

Ha

560 Megsértenéd őt, a polgár-leányt,

Veszélyes pert vetnék nyakadba én.

Be van fejezve. (*Getához.*) Ha valamiben

Szükség lesz rám, szólíts ki.

GETA.

Értelek.

(*Phormio el.*)

NEGYEDIK JELENET.

Demipho, Geta, Hegio, Cratinus, Crito.

DEMIPHO.

Mily fejtörésbe, gondba vont fiam

565 E házassággal engem és magát!

Nem is mer most elém kerülni, hogy

Megtudnám: mit szól, hogy' gondolkodik. (*Getához.*)

Menj, nézd meg, nincs-e már itthon?

GETA.

Megyek.

DEMIPHO.

Látjátok, hogy' vagyunk, no, szóljatok.
Mihez fogjak? szólj Hegio.

HEGIO.

570

Hogy' ? én ?

Szóljon Cratinus, ha szívesen veszed.

DEMIPHO (*Cratinushoz*).

Szólj.

CRATINUS.

Én ?

DEMIPHO.

Igen.

CRATINUS.

Szeretném : tedd, a mi
Javadra válik ; véleményem ez.
Távollétedben a mit végbevitt
575 Fiad, törölnöd kell, s törlöd, hiszem.
Ez véleményem.

DEMIPHO.

Szólj most, Hegio.

HEGIO.

Mit ő mondott, talán sok is ; de hát
A hány ember, szint' annyi vélemény, —
Ki hogy' megszokta. Úgy tetszik nekem :
580 Mit törvény épít, azt lerontani
Nem is lehet, nem is szép bontani.

DEMIPHO.

Te szólj, Crito.

CRITO.

Én-véleményem ez:

Fontolgatnunk kell, mert ez nagy dolog.

HEGIO.

Még mit kívánsz?

DEMIPHO.

Mindent jól tettetek,

585 Zavartabbá tettétek a fejem',

Mint volt.

GETA.

Azt mondják, még nem jött elő.

DEMIPHO.

Meg kell várnom bátyámat; a mit ő

Tanácsoland, követni azt fogom.

Megyek a kikötőbe, hogy, mikor érkezik,

Megtudjam.

GETA.

590 Én meg Antipho után,

Itt hogy mi történt, tőlem tudja meg.

De jöni látom, jókor érkezik.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Antipho, Geta.

ANTIPHO (*magában*).

Valóban, Antipho, szörnyű derék
Legény voltál : elmenni innet így ?
595 És másra bízni életüdvödet ?
Vagy azt hívéd, hogy tenmagad ügyét
Más jobban szemmel tartja, mint magad ?
Ha egyébről már nem is, de róla, ki
Lelked fele, gondoskodnod kell vala,
600 Nehogy, míg ő csupán benned bízott,
Áltatva rászedjék, — szegényt, kinek
Minden reménye, üdve egy : te vagy.

GETA.

No úrfi, téged már mi rég szidunk :
Hogy elmenél.

ANTIPHO.

Téged kereslek ép'.

GETA.

605 De azért mi egy cseppet se csüggedénk.

ANTIPHO.

Kérlek, beszélj: hogy' áll ügyem-bajom?
Valamit nem vett-e észre már atyám?

GETA.

Még semmit.

ANTIPHO.

Van reményünk?

GETA.

Nem tudom.

ANTIPHO.

Jaj!

GETA.

Hacsak már közbe nem járt Phaedria.

ANTIPHO.

Mi újat sem tett.

GETA.

610

Ámde Phormio

Mint másban, ebben is minő derék
Legénynek vált be.

ANTIPHO.

Mit tett?

GETA.

Megvadult

Urunkat füttyszóval megállítá.

ANTIPHO.

Hejh! Phormio.

GETA.

És én a mint birám.

ANTIPHO.

615 Kedves Getám! Ti mind oly kedvesek —

GETA.

A mint mondtam, úgy indul a dolog;
Ügyed még veszve nincs. Nagybácsikád
Megérkezését várja bé atyád.

ANTIPHO.

Miért?

GETA.

Így mondta, e dologban ő
620 Úgy végez, mint amaz tanácsoland.

ANTIPHO.

Áldott nagybátyám érkeztét milyen
Rettegve várom, Geta, mert, a mint
Szavadból értem, üdvöm-életem
Az ő szavától függ.

GETA.

Jó Phaedriád.

ANTIPHO.

Hol?

GETA.

625 Erről: a csók-intézet felől.

MÁSODIK JELENET.

Phaedria, Dorio, Antipho, Geta.

PHAEDRIA.

Kérlek, hallgass meg, Dorio.

DORIO.

Nem én.

PHAEDRIA.

Csak egy-két szót.

DORIO.

Hogy elbocsáss vele.

PHAEDRIA.

A mit mondok, hallgasd meg.

DORIO.

Már unom

Százszor folyvást egy nótát hallani.

PHAEDRIA.

630 Mit most mondok vidulva hallgatod.

DORIO.

Szólj, hallgatlak.

PHAEDRIA.

Rá nem bírhatlak-é,

Hogy várj harmadnapig? Hová akarsz?

DORIO.

Elámulnék, ha újat mondanál.

ANTIPHO.

Ej ; nem t'om, nem magának ver-e most
Kötelet a kerítő ?

GETA.

635

Nem tudom, nem-e.

PHAEDRIA.

S te nem hiszesz nekem ?

DORIO.

Mind lári-fári.

PHAEDRIA.

Becsületszavamra.

DORIO.

Csacska szóbeszéd.

PHAEDRIA.

Jó tettered dús jutalmat hajt.

DORIO.

Mese.

PHAEDRIA.

Örvendsz, ha megtevéd ; mert uccsegén
Való.

DORIO.

Álom.

PHAEDRIA.

640

Próbáld, nem tart soká!

DORIO.

Folyvást ez egy kopott nótát nyuzod.

PHAEDRIA.

Te nekem rokonom, atyám, barátom, és —

DORIO.

Fecsegés.

PHAEDRIA.

Hát oly keményszivű vagy-e
S kérlelhetlen, hogy szükség, kérelem
Meg nem lágyíthat?

DORIO.

645

Hát te annyira
Meggondolatlan s oktalan vagy-e,
Hogy azt hidd, engem orromnál vezetsz
Ékes szavakkal, s a lányt elviszed
Ingyen.

ANTIPHO.

Már engem meghatott.

PHAEDRIA.

Hejh, az

Igazsággal ver vissza.

GETA.

650

Egy huron
Pendülnek.

PHAEDRIA.

Még sem ért voln' így e baj,
Csak Antiphót ne nyomná gondja most!

ANTIPHO.

Mi bánt, jó Phaedriám?

PHAEDRIA.

Legboldogabb

Barátom!

ANTIPHO.

Én-e?

PHAEDRIA.

Te, a kinek szive

655 Szerelme biztosítva honn vagyon,
S kinek nem kell szót váltani ily czudarral. (*Dorio.*)

ANTIPHO.

Az enyém otthon? sőt úgy vagyok vele,
Szokás-mondás szerint: farkast ülök;
Elereszteni sem, megtartani sem birom.

DORIO.

Ép így vagyok én ezzel (*Phaedriával.*)

ANTIPHO.

660 Aligha te. (*Phaedriához.*)

Mit mívelt ez? (*Dorio.*)

PHAEDRIA.

Mit egy embertelen
Ember tehet; eladta Pamphilámat.

GETA.

Mit? Pamphilát?

ANTIPHO.

Eladta, mondod?

PHAEDRIA.

El.

GORIO.

Lám, mily gazság: eladni, mit vevék!

PHAEDRIA.

665 Nem hajt szavamra, hogy harmadnapig
Várjon s a szerződést függeszsze fel,
Mig a pénzt barátaimtól én beszerezem.
Ha meg nem lesz, egy hangidőt se várj.

DORIO.

Füleim!

ANTIPHO.

Dorio, mit kér, csekély idő:
670 Add meg. Kérdemelt jutalmad' ő
Kettőzve adja meg.

DORIO.

Üres szavak.

ANTIPHO.

Kiereszted e városból Pamphilát?
Szerelmük megszakadtát eltűröd?

DORIO.

Sem enyém, se' tiéd.

GETA.

Isten pusztítson el.

DORIO.

675 Nem szokva bár, türtem több hónapig,
 Hogy ígégetsz, de egy batkát sem adsz,
 Csak sírsz; mind ennek ellenére most
 Leltem, ki megfizet s nem sírdogál;
 Engedj az erősebbnek.

ANTIPHO.

Biz' Isten, én
 680 Ha jól emlékszem, úgy tudom, neked,
 Az átadásra volt határidőd.

PHAEDRIA.

Úgy van.

DORIO.

Tagadtam én?

ANTIPHO.

Letelt-e?

DORIO.

Nem.

Holnap telik le.

ANTIPHO.

S nem pirulsz, csaló?

DORIO.

Nem én enhasznomért.

GETA.

Gaz nemzedék.

PHAEDRIA.

685 Így kell-e bánnod velem, Dorio?

DORIO.

Ha tetszem — így —, használd segélyemet.

ANTIPHO.

Így szednéd rá?

DORIO.

Sőt még ő szedne rá

Így engem, Antipho. Azt gondolá,
 Hogy, mint a többi, szint' olyan vagyok;
 690 Én őt egészen másnak gondolám,
 Ő engem megcsalt, én olyan vagyok
 Iránta, mint valék. De bármiként
 Vagyunk, én ezt az egyet megteszem:
 Katonám reggelre ígérte, hogy fizet,
 695 Ha te megfizetsz előtte, Phaedria,
 Jogom van hozzá: annak adni el,
 Ki előbb fizet érte meg. Köszöntelek. (El.)

HARMADIK JELENET.

Phaedria, Antipho, Geta.

PHAEDRIA.

Mihez fogjak? hol leljek hirtelen
 Pénzt ennek én, szerencsétlen, ki úgy

700 Vagyok most, mint a templom egere?
 Hogy megszerezhetem, reménykedém,
 Ha kinyerhetem a három napot.

ANTIPHO.

Mi azt "

Eltűrjük, Geta, hogy boldogtalan
 Legyen, ki imént, mint mondád, engemet
 705 Oly emberségesen segíté? Már
 Ha rászorult, iparkodjunk az ő
 Jóságát meghálálni.

GETA.

Úgy vagyon.

Tudom méltányos

ANTIPHO.

Rajta hát, te vagy,
 Ki őt megmentheted.

GETA.

Nos mit tegyek?

ANTIPHO.

Teremtsd elő a pénzt.

GETA.

Én szívesen,
 710 Csak arra taníts meg, hogy mi módon?

ANTIPHO.

Itt

Van atyám.

GETA.

Tudom, hát aztán.

ANTIPHO.

Ej, okos

Embernek elég egy szó.

GETA.

Igen?

ANTIPHO

Igen.

GETA.

Heraclesuccse, gyöngytanácsot adsz, (*Phaedriához.*)715 Indulsz te is? (*Antiphóhoz.*) No én szépen vagyok:

Ha nősülésed még nem hozta rám,

Most ennek érdekében vesztesz el.

ANTIPHO.

Igaza van.

PHAEDRIA.

Mit? Geta, nektek én

Idegen vagyok?

GETA.

Hiszen én nem mondtam azt:

720 De lásd, öregünk előtt mindannyiunk

Leveles; most meg felingereljük őt,

Hogy a mi könyörgésünknek útja sem

Leszen?

PHAEDRIA.

S el fogja vinni innen őt

Nem ismerős vidékre más? No mi

Lehet, még itt vagyok, beszéljete

725 Velem, s jól nézzetek meg, Antipho.

ANTIPHO.

Miért? vagy mit szándékszol tenni? szólj.

PHAEDRIA.

A föld kerekségén akárhová
Vigyék, kísérem avagy meghalok.

GETA.

730 Isten hordozzon : csak vigyázva lépj.

ANTIPHO.

Gondolkodjál : ha rajta valamit
Segíthetnél?

GETA.

Segíthetnék ? de mit ?

ANTIPHO.

Ejtsd módját, hogy bolondjából olyast
Ne tegyen, miért pirulnunk kellene.

GETA.

735 Módját ejtem, meg is van, úgy hiszem,
Csakhogy magamat félttem ám.

ANTIPHO.

Ne félj,
Jóban-rosszban mi osztozunk veled.

GETA.

Szólj : mennyi pénz kell ?

PHAEDRIA.

Csak harmincz mina.

GETA.

Harmincz ! biz' az jó drága, Phædria.

PHAEDRIA.

Inkább olcsó.

GETA.

740

Meglesz no, légy nyugodt.

PHAEDRIA.

Nagy lélek !

GETA.

Most távozz'.

PHAEDRIA.

Már kellene.

GETA.

Meg lesz hamarjában ; csak Phormiót
Kell még segédül vennem.

ANTIPHO.

Bízhatunk,

Akármit bátran bízhatunk reá,
745 Ő megfelel. Egyetlen jó barát !

GETA.

Először is gyerünk hozzá.

ANTIPHO.

Miben

Segitnem kell, van-e?

GETA.

Nincs, siess haza;

S ki érted már holtta eped, szegényt,

Vigasztald meg. Még sem szaladsz?

ANTIPHO.

Futok;

Legédesebb parancs.

PHAEDRIA.

750

S te mit csinálsz?

GETA.

Utközben elmondom. Fordulj, megyünk.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Demipho, Chremes.

DEMIPHO.

Nos ? hát mért jártál Lemnosban, Chremes ?
Magaddal lányodat nem hoztad el ?

CHREMES.

Nem.

DEMIPHO.

Mért nem ?

CHREMES.

Mert, hogy anyja látta, mily

755 Soká időztem itthon s a leány
Kora sem tűrhette késedelmemet.
Azt mondták, hogy hozzám átutazott
Családostul.

DEMIPHO.

Ha így tudtad, miért
Időztél, kérlek, mégis ennyit ott ?

CHREMES.

760 Polluxra, mondom, hogy beteg valék.

DEMIPHO.

Mitől? miféle baj ért?

CHREMES.

Kérdezheted?

Vénség már kész betegség. A hajós
Beszélte, a ki őket szállítá,
Hogy baj nélkül érkeztek meg.

DEMIPHO.

Chremes,

765 Hallottad-e, mi történt a fiammal,
Mig én távol valék?

CHREMES.

Mi engem is

Nagy gondba ejt. Ha e jó helyzetet
Valami idegennek most átengedem,
A lány eredetét el kell mondanom.

770 Azt tudtam, hogy hozám te hű leszesz,
Ép mint magam magamhoz. Ám ha más
Választ ipául, az hallgatni fog,
Mig a barátság tart. Ha megszakad:
Fog tudni róla kelletén fölül.

775 Valamit feleségem megsejt e felől:
Remegek. Ha megtörténik, nem marad
Más, mint tüstént elhagynom házamat;
Mert köztök, mint az ujjam, úgy vagyok.¹

¹ Mert az egész vagyom a feleségeé.

DEMIPHO.

Tudom, hogy így van, gond ez nékem is ;
 780 Nyugvás nélkül addig próbálgatok,
 Mig, mit neked ígértem, beválthatom.

MÁSODIK JELENET.

Geta.

GETA.

Eszesebb ficzkót egyet sem ismerek,
 Mint Phormio. Megyek megmondani
 Neki, hogy pénz kellene ; megszerezni hogy
 785 Lehetne ? Felét se' mondtam ; érte már,
 Örült, dicsért, öregünkről kérdezett,
 Az Isteneknek meg hálát adott ;
 Mert, hogy barátja Phædriának is,
 Mint Antiphónak, megmutatni most
 790 Alkalma jött. Mondtam, várjon reám
 A forumon : öregünket én viszem.
 Nini jó, hanem ott mögötte ki jó ? ju-juj !
 Chremes ! De miért ijedtem meg ? Buta !
 Mert egy helyett kettő akadt elém,
 795 Kit lépre csaljak ? Kettős a remény :
 Hát hogyha egy csapásra két legyet ...
 Előbb a magunkéval próbálkozom,
 Ha ő nem ad, jó lesz emettül is.

HARMADIK JELENET.

Antipho, Geta, Chremes, Demipho.

ANTIPHÓ.

Getát lesem, mikor jő vissza már.

-300 De im' atyám s nagybátyám; jaj nekem.

Mint rettegek: megérkeztével ez

Mely útra hajtja most atyám eszt?

GETA.

Megyek emezekhez. Oh, kedves Chremes!

CHREMES.

Légy üdvöz, Geta.

GETA.

Örvendek, hogy ily

Egészségben jöttél meg.

CHREMES.

-305

Elhiszem.

GETA.

Hogy-mint vagyunk?

CHREMES.

Sok új baj közt biz' ott,

A mint hallom.

GETA.

Valóság: Antiphót

Mi érte, hallád?

CHREMES.

Mind.

GETA.

810

Mondtad neki?

Chremes! gyalázat: így befonni?

DEMIPHO.

Most

Beszéltem róla.

GETA.

Herculesuccseg, ép'
Ezt forgatám agyamban, hogy jövék,
S a mentő útra, biztos, rájövék.

CHREMES.

Nos, Geta?

DEMIPHO.

Mely mentő út?

GETA.

Indulok

Innét, s vélem jön szembe Phormio.

CHREMES.

Ki az a Phormio?

GETA.

Ki e leányt...

CHREMES.

Tudom.

GETA.

Mondok: legelső szóra ezt vonom,
 Magánosan volt, félre vontam, és:
 «Látod,» mondok «jó Phormio, miért
 Huzakodtok, mért nem egyeztek, hiszen
 820 Uram nemesen gondolkozik s kerül
 Minden perpatvart. Herculesucsegén,
 Imént is azt tanácsolák neki
 Baráti, hogy e nőt menten szórja ki.»

ANTIPHO.

Mibe kezd! hová lyukad ki e beszéd!

GETA.

825 «S ha kiszórja, hiszed, törvényeink szerint
 Elítéltetheted? Már rendbe' van.
 Megizzadsz abba', hé, ha ő vele
 Tengelyt akasztasz; s még hogy szónokol.
 De felteszem, hogy vesztés ő leszen,
 830 Nem életébe, csak erszényébe vág.»
 E szóra, látva, hogy megcsillapult,
 Mondok: «Magunk vagyunk, szólj, mit kívánsz,
 Hogy urunk e perpatvartól ment legyen?
 A lány hadd menjen el, te pedig ne zörögj.»

ANTIPHO.

835 Véggépen elment ennek az esze?

GETA.

«Mert jól tudom, csak egy-két tiszta szót
 Ejts, a milyen jó ember, nincs eset,
 Hogy egy perelő szót is váltson veled.»

DEMIPHO.

Ki bizta rád mindezt?

CHREMES.

Csak ez helyes.

810 Czélunk felé jobb út nem is lehet.

ANTIPHO.

Megölt.

CHREMES.

Folytasd.

GETA.

Előbb számárkodott.

CHREMES.

Nos mit kíván?

GETA.

Mit? borzasztó sokat.

CHREMES.

Halljuk?

GETA.

«Ha hogy valaki adna egy
Talentumot, de nagyot.¹

DEMIPHO.

Kötelet, igen,

A szemtelennek!

¹ Egy nagy talentum másfél talentum.

GETA.

- 845   Ép' ezt mondtam én.
 «Kérlek hát ahhoz mit szólnál, ha ő
 Egyetlen lányát házasítaná
 Ki? Az se baj, hogy nem volt lánya. Rá-
 Akadtak már, ki hozományára vár».
 850 Hogy végezzek hamarabb, el is hagyom
 Bolond beszédét. Ez végső szava:
 «Barátom lányát már eleinte is
 Szándékoztam én nőül venni, mint
 Illett is, mert átláttam helyzetét:
 855 Gazdag férjnél szegény nő csak cseléd.
 Előtted fel kell tárnom a valót:
 Valamicskét a feleség, ha hozna, min
 Adósságom kitisztáznám. Ha még
 E lánynyal annyit adna Demipho,
 860 A menyit egy más asszonytól kapok,
 Kit eljegyeztem; első érdekem
 Őt venni nőül.

ANTIPHO.

Az eszem megáll:
 Butaságból vagy kutyaságból tett ez így.
 Hogy eszin van-e, vagy megőrült, nem tudom.

DEMIPHO.

Hm! hátha fülig úszik?

GETA.

- 865   Zálogba van,
 Mint mondja, földesckéje tiz mináig.

DEMIPHO.

Csak rajta, rajta, vigye ; megkapja, meg.

GETA.

Házacskáján szintén van tíz mina.

DEMIPHO.

Hajh, hajh ! sok, sok.

CHREMES.

Ne jajgass, én adom.

GETA.

870 Nejének szolganőt kell vennie,
Meg bútorcska is többecske kell,
Költségbe kerül a lakodalmuk is :
Mind erre-arra — mondja — még tizet.

DEMIPHO.

Idézzen inkább száz törvény elé.
875 Semmit sem adok, hogy engem e czudar
Rádásul még kikaczagjon ?

CHREMES.

Légy nyugodt,
Adom én, kérlek : csak hajtsd, hogy e legény
Rögtön vigye, kit neki szántunk.

ANTIPHO.

Jaj nekem !
Cseleddel, Geta, engem most megölsz.

CHREMES.

880 Tervem czéljához ér; a lány mehet.

GETA.

Azt mondta még, adjuk tudtúl neki,
Mihelyt lehet, ha ezt megkapja, hogy
Azon túladjon s itt biztos legyen,
Mert a hozományt már meghatározzák.

CHREMES.

885 Megkapja, add tudtúl, azokon pedig
Adjon túl, mert ő nőül ezt veszi.

DEMIPHO.

Hogy önzsírkokba fúljanak belé!

CHREMES.

Hoztam magammal épen annyi pénzt,
Feleségem lemnoszi birtokárul a
890 Jövedelmet, ez kifutja, s őneki
Azt mondom, hogy neked kellett a pénz.
(A két öreg el.)

NEGYESEDIK JELENET.

*Antipho, Geta.*ANTIPHO (*haragosan*).

Te, Geta!

GETA.

Ejha!

ANTIPHO.

Mit tettél?

GETA.

A két
Oreg erszényét jól megcsapoltam.

ANTIPHO.

Ez

Elég?

GETA.

Nem t'om biz' én, a mennyire
Jónak láttam.

ANTIPHO.

895

Pimasz; másról felelsz,
Mint kérdelek.

GETA.

Nos, hát te mit beszélsz?

ANTIPHO.

Én mit beszélek? réveden oda
Jutottam, hogy felköthetem magam'.
Hogy minden Isten, Istenasszony és
900 Ég, föld, pokol támadjon ellened!
Ha ügyed-bajod van, hát csak erre bíz; ;
Jobb sorsból ez bizonyos veszélybe dönt.
Mi érdek volt feltépni e sebet
S belékeverni ez ügybe hölgyemet?
905 Csak élesztéd atyámban a reményt,
Hogy őt elűzheti. Nos, ha Phormio

Hozományát elfogadja, — nőm övé,
Mi lesz akkor?

GETA.

Nőd nem lesz az övé.

ANTIPHO.

Tudom. Ha visszakövetelik a pénzt,
910 Majd persze oly bolond lesz Phormio,
Hogy érettünk hűvösre költözik.

GETA.

Nincs, a mit nem lehetne, Antipho,
Hibás szólással elferdíteni.
Te csak azt beszéled, ebben a mi rossz,
915 S a mi jó mellőzöd; halld meg most emezt:
Ha elfogadja — mint mondád — a pénzt,
— Megengedem — nőül kell vennie,
De mig a lakodalmi készülés folyik,
A vendég hívás, áldozás, — időt
920 Valamicskét nyersz. Ezalatt barátaid
A mit megigérték, átadják a pénzt,
Amazt meg vissz'adhatja Phormio.

ANTIPHO.

Mi okkal-móddal?

GETA.

Kérdezed? Tehát:

«Mert egyességünk óta annyi sok
925 Csodálatos dolog történt velem!
Fekete kutya járt a hajlékom körül,
Ajtóm elé vetődött egy kigyó.

Hallottam jérceze-kukorikolást;
 Jós és javas mind óvakodásra int,
 930 Napnőtte előtt új munkát kezdtem el, —
 Ez leghatásosabb.»¹ Nos így leszen.

ANTIPHO.

Csak aztán úgy legyen.

GETA.

Bízd én reám,
 Úgy lesz. Atyád jó. Innen menj s tudasd
 Pajtásoddal, hogy megvan már a pénz.

ÖTÖDIK JELENET.

Demipho, Geta, Chremes.

DEMIPHO.

935 Légy nyugodt, mondom, én résen leszek,
 Hogy rá ne szedjen. Vaktában e pénzt
 S tanúk nélkül ki nem bocsátom a
 Markomból. Megnézem, kinek s miért
 Adom.

GETA.

Mily óvatos: fölösleges
 Pedig.

¹ Geta Phormiót utánozza. — E babonák közt érdekes a tyúk kukorikolása; erről azt tartották, hogy abban a házban az aszszony túl fogja élni férjét. — Azzal, hogy napnőtte előtt új munkát kezdett el, Geta gúnyolódik; a régieknek ugyanis szokásuk volt télen napfogyta idejen (ante brumam = a legrövidebb nap, a téli napfordulat, december 21-e előtt) kezdeni új munkát.

CHREMES.

940 Pedig biz' át kell adni azt
Hamarjában, míg a szeszélye tart,
Mert a másik, ha jobban sürgeti,
Könnyen lehet, hogy cserbe hagyja ezt.

GETA.

Ezt jól gondoltad el.

DEMIPHO.

Vezess tehát

Hozzá.

GETA.

Készségesen.

CHREMES.

945 Ha végezel,
Menj nőmért, e lányhoz hogy menjen át,
S mielőtt elvinnék, mondja meg neki:
Ne vegye rossz néven, hogy mi Phormiót
Választók férjeül, mert jobb neki,
950 Ha legközelebb rokonának lesz neje;
Mi mindent legjobb szándékból tevénk.
Jegyajándékáról úgy gondoskodánk,
Mint Phormio kívánta.

DEMIPHO.

Mi a tatár!

Mi gondod erre?

CHREMES.

Oh, van, Demipho.

DEMIPHO.

955 Nem elég, kötelességed hogy megtevéd,
Ha a hír szája nem helyesli is?

CHREMES.

Szeretném: ő hogy szinte így szeretné;
Ne mondja, hogy kidobtuk.

DEMIPHO.

Végzem én.

CHREMES.

Asszony-nép asszony-nyelven többet ért.

DEMIPHO.

Megkérem. (*El Getával.*)

CHREMES.

960 Én azon gondolkodom,
A lemnosziakat megtalálom-é.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Sophrona, Chremes.

CHREMES (*gondolkozik*).

SOPHONA (*magában*).

Mihez fogjak? barátúl kit lelek?

Oh én szerencsétlen! kivel birom

Közölni eljárásunkat? kitől

965 Kérek tanácsot? Attól retegek,

Hogy úrnőm szenved meg méltatlanúl

Tanácsomért. Úgy hallom, a legény

Atyját borzasztón bántja e dolog.

CHREMES.

Hát e riadt anyóka ki lehet,

Ki öcsém házából jött?

SOPHRONA.

970

Megtenni a

Nyomorúság kényszeríté, jöllehet

Tudtam, hogy ily kötés felbontható.¹

¹ Felbontható; mert az apa beleegyezésére föltétlenül szükség volt a házasságkötésnél.

Csak azért javasoltam ezt, hogy addig is
Biztosságban legyen.

CHREMES.

Polluxra : én

975 Ha nem csalódom, vagy bármily kicsit
Látok, lányom dajkáját látom.

SOPHRONA.

Azt

Nem is lehet kikutatni, . . .

CHREMES.

Mit tegyek?

SOPHRONA.

Ki az apja.

CHREMES.

Hozzá menjek vagy maradjak,
Míg megsejtem magában mit motyog?

SOPHRONA.

980 Ha ráakadnék, gond nem bántana.

CHREMES.

De bizony csak az. Megszólítom.

SOPHRONA.

Ki szólt

Itt?

CHREMES.

Sophrona!

SOPHRONA.

S nevemen szólít.

CHREMES.

Tekints

Rám.

SOPHRONA.

Istenek! kérlek, valóban ez
Stilpho?

CHREMES.

Nem.

SOPHRONA.

Eltagadnád?

CHREMES.

Sophrona,

985 Légy szíves innen ez ajtó felől
Félig fordulj amarra. S engem e
Néven többé ne nevez.

SOPHRONA.

Mért? nem vagy az,
Kinek magadat mondtad?

CHREMES.

Psz!

SOPHRONA.

Miért

Félsz ettől az ajtótól?

CHREMES.

Itt rejtezik

990 Dühös feleségem. Azért hazudtam át
Nevemet, nehogy ti itt véletlenül,
Bár jó hiszemmel, hírbe hozzatok,
S feleségem így megsejtse a valót.

SOPHRONA.

Mi szegények, téged itt e név szerint
Bizony meg nem lelhattünk volna.

CHREMES.

995

Mondd:

A honnan jössz, mi dolgod e családdal?
Hol vannak ők?

SOPHRONA.

Oh, én, boldogtalan!

CHREMES.

Mi az? nos: élnek-e?

SOPHRONA.

Él a leány.

Anyját, szegényt, sok szenvedés után
Elérte a halál.

CHREMES.

1000

Szánom nagyon.

SOPHRONA.

Én aggon, elhagyatva és nyomorban
Mint ismeretlen férjhez adtam egy
Ifjúnak, a kié ez a telek.

CHREMES.

Tán Antiphonak?

SOPHRONA.

Annak, annak ám.

CHREMES.

1005 Annak? Hát annak két felesége van?

SOPHRONA.

Dehogy, kérlek, csak ez egy.

CHREMES.

Hát a kiről

Beszélük, hogy rokona?

SOPHRONA.

Mondom, csak ez.

CHREMES.

Mit mondasz?

SOPHRONA.

Terv szerint történt ez így,
Hogy nászhozomány nélkül vehesse el,
A kit szeret.

CHREMES.

1010 Kegyelmes Istenek!

Mily gyakran jut célhoz véletlenül,
Mit ohajtani is alig merénk. Im' én
Annál találom meg leányomat,
Kinek nőül szántam, s már mint nejét,
1015 Mire mink ketten törekedtünk. Egy maga
Ez elvégezte tudtunkon kívül
Saját gondoskodásával.

SOPHRONA.

De most
Te gondoskodjál, mit kell tenni. Jó
Az ifjú apja. Azt mondják, hogy ezt
1020 A házasságot aligha tűri meg.

CHREMES.

Mitől se tarts. Csak, kérlek, jól vigyázz,
Nehogy megsejtsék, hogy ki lánya ez.

SOPHRONA.

Az én szavamból meg nem sejthetik.

CHREMES.

Jer, a többi majd ott benn megtudod.

MÁSODIK JELENET.

Demipho, Geta.

DEMIPHO.

1025 Magadra vess, ha, míg főczéled az,
Hogy nyájasnak, kegyesnek tartsanak,
Másnak sikerül gazterve ellened.
Légy elnéző, de nézz magadra is.
Gazságát elnéznünk nem volt elég?
1030 Nem, önként pénzt is adtunk még neki,
Legyen miből megélnie, míg újabb
Gazságot főz ki.

GETA.

Úgy vagyon biz' a'.

DEMIPHO.

Az boldogul manapság, a ki csal.

GETA.

Biz' a'.

DEMIPHO.

Még botorul magunk segítjük őt
Előre.

GETA.

1035 Csakhogy arra rávigyük,
Hogy elvegye a lányt.

DEMIPHO.

Kétes még ez is?

GETA.

Heraklesuccse, nem tudom biz' én,
Megtartja-e vagy másítja a szavát?

DEMIPHO.

Másítja a szavát?

GETA.

Nem t'om, de, ha
Esetleg, mondom.

DEMIPHO.

1040

Úgy teszek, a mint
Bátyám javallta. Áthivom nejét;
Beszéljen ezzel; Geta, menj be, mondd,
Hogy jönni fog. (El.)

GETA.

Pénz már van Phædriának;
 1045 A perről hallgatunk. S gondoskodunk,
 Hogy innét el ne menjen ez. S tovább?
 Mi lesz? Cseberből a vederbe lépsz:
 Adósságot kölcsönpénzzel fizetsz.
 Ez a mai baj nem mult végképen el.
 1050 Hálóba kerülsz, ha nem leszesz szemes.
 Megyek haza most s a lányt elkészitem,
 Nehogy zavarba ejtse Phormio. (EL.)

HARMADIK JELENET.

Demipho, Nausistrata, Chremes.

DEMIPHO.

No, sógorasszony, mint természeted,
 Bánj el vele óhajtásunk szerint,
 Hogy önszántából menjen.

NAUSISTRATA.

1055

Megteszem.

DEMIPHO.

Segíts rajtam tanácsoddal, miként
 Előbb pénzeddel.

NAUSISTRATA.

Hogy segítheték,
 Örülök; — férjem hibáján nem bírok
 Segíteni, mint szeretnék.

DEMIPHO.

Mért ugyan?

NAUSISTRATA.

1060 Polluxra! lásd, atyám szép szerzeményén
Hanyagúl gazdálkodik; e birtok neki
Évenként két talentumot hozott,
Milyen különbség férfi s férfi közt!

DEMIPHO.

Kérlek: kettőt?

NAUSISTRATA.

Pedig nem volt ily ár,
Mégis kettőt.

DEMIPHO.

Ajh!

NAUSISTRATA.

1065

Min csodálkozol?

DEMIPHO.

De elhiszem.

NAUSISTRATA.

Volnék csak férfi én
Majd megmutatnám! . . . .

DEMIPHO.

Biztosan tudom.

NAUSISTRATA.

Hogyan s mikép?

DEMIPHO.

Kérlek, kiméld magad,
Hogy győzz amazzal, meg ne győzzön a
Menyecske.

NAUSISTRATA.

1070

Mint kívánod, úgy teszek.
De íme férjem jő ki tőletek.

CHREMES.

Nos, Demipho, átadtad már neki?

DEMIPHO.

Rögtön.

CHREMES.

Bár át ne adtad volna. Nőm . . . !
Majd elszóltam magam.

DEMIPHO.

Miért, Chremes?

CHREMES.

Már jól van.

DEMIPHO.

1075

És te szólottál vele,
Hogy mért adjuk férjhez?

CHREMES.

Mondtam neki.

DEMIPHO.

S ő mit határozott?

CHREMES.

El nem lehet

Választani.

DEMIPHO.

Mért nem?

CHREMES.

Minthogy szíveik
Egymásért égnek.

DEMIPHO.

Ahhoz mi közünk?

CHREMES.

1080 Nagyon van. És megtudtam, hogy velünk
Rokon.

DEMIPHO.

Mi? Bolondozol?

CHREMES.

Biz' úgy van az,
Nem ok nélkül mondom: gondolj reá,
A mit mondtam.

DEMIPHO.

Megörültél?

NAUSISTRATA.

Vigyázz,
Kérlek, nehogy megsérts rokont.

DEMIPHO.

Nem az.

CHREMES.

1085 Ne ellenkezzél. Atyjának nevét
Hibásan mondták: erről tévedél.

DEMIPHO.

Atyját nem ismeré?

CHREMES.

De ismeré.

DEMIPHO.

Hát mért mondotta máskép a nevét?

CHREMES.

Ma velem te nem tudsz egyetérteni
S nem akarsz megérteni?

DEMIPHO.

1090

Ha nem beszélsz

Világosan.

CHREMES.

Megnyugszol?

NAUSISTRATA.

Nem tudom:

Mi ez.

DEMIPHO.

Szentucscse! én nem értelek.

CHREMES.

Kivánod tudni? A nagy Juppiter
Úgy áldjon engem, mint nincs földi lény
1095 Közelebb rokon hozzá, mint mink vagyunk.

DEMIPHO.

Az Istenekre mondom, hogy gyerünk
Hozzá, győződjünk meg mindannyian :
Az-e vagy nem ? Ezt kívánom.

CHREMES.

Ah !

DEMIPHO.

Mi ez ?

CHREMES.

Előtted ily hitelű az én szavam.

DEMIPHO.

1100 Kivánod-e, hogy hígyem ? Kivánod-e,
Hogy ebben megnyugodjam ? Jó, legyen.
Nos, jó barátunk lányával mi lesz ?

CHREMES.

Meglesz.

DEMIPHO.

Emez megy ?

CHREMES.

Hogyne ?

DEMIPHO.

Az marad ?

CHREMES.

Igen.

DEMIPHO.

Te indulhatsz Nausistrata :

NAUSISTRATA.

1105 Polluxra, mindnyájunkra kedvezőbb —
 Úgy vélem — ez, mint a mit tervezél:
 Maradjon itt. Mindjárt tetszett nekem,
 Mihelyt megláttam. (*El.*)

DEMIPHO.

Hogy' s mint áll ez ügy?

CHREMES.

Becsukta már az ajtót?

DEMIPHO.

Már becsukta.

CHREMES.

1110 Oh Juppiter! Az ég minket kegyel:
 Leányom a te fiadnak neje.

DEMIPHO.

Hogyan történhetett?

CHREMES.

Elmondani

E hely nem alkalmas.

DEMIPHO.

Hát jőj be.

CHREMES.

Hejh!

Szeretném, hogy ne tudják meg soha
 E dolgot gyermekeink (*El Demipho házába.*)

NEGYEDIK JELENET.

Antipho.

ANTIPHO.

1115 Örvendezek,
Akármint áll ügyem, hogy Phædria
Eléri célját. Mily nagy bölcsesség :
A lélekben oly vágyat őrzeni,
Mely, bármi balsors éri, lel vigaszt.
1120 Pénzhez jutott ő s gondján túladdott ;
Nekem e bajból nincs mentő eszközöm.
Ha titkolom, féltem ; bevallani
Atyám előtt szégyenlem. Most haza
Nem is mennék, ha nem reményleném,
1125 Hogy még megtarthatom. De hol lelem
Getát? Megkérdeném : alkalmasan
Beszélnem atyámmal hogy mikor lehet.

ÖTÖDIK JELENET.

Phormio. Antipho.

PHORMIO.

Megkaptam a pénzt, át is adtam a
Kerítőnek. Kihoztam a leányt.
1130 Rendben van. Phædriác; kötve nincs.
Csak egyre van még gondom: áldomást
Iszunk az atyák zsebére pár napig.

ANTIPHO.

De Phormio : mit szólsz ?

PHORMIO.

Mit?

ANTIPHO.

Phædria

Mire készül? és szerelmével hova
Jut most?

PHORMIO.

1135 Hová te készülsz, Antipho,
Hogy az apját ő szintén kikerteli,
És kér téged, vedd át és védj ügyét.
Mert nálam fog mulatni; én adom
A szót, hogy Sumiumba szolgálatot
1140 Keresni megyek — mint Geta emlité;
Nehogy azt gondolják, hogyha engem itt
Nem látnak, hogy pénzét elzsebelém.
Da ajtó nyílt nálatok.

ANTIPHO.

Ki jő

Ki onnat, nézd meg.

PHORMIO.

A' biz' Geta.

HATODIK JELENET.

Geta, Antipho, Phormio.

GETA.

Oh,

1145 Sors, oh szerencse, gazdámra, Antiphóra
Segélyetek mily hirtelen s mi nagy
Gyönyörrel árasztá el e napot.

ANTIPHO.

Mire készül ez?

GETA.

Minket barátait

A rettegéstől megmentettetek.

1150 Nem is késem, felvágom e köpenyt¹

És lódulok keresni Antiphót

S az eredményről értesíteni.

ANTIPHO.

Érted, te, mit beszél ez?

PHORMIO.

Hát te?

ANTIPHO.

Egy

Szavát sem.

PHORMIO.

Én sem.

GETA.

Innen most megyek

A lányszerzőhöz. Ott vannak.

ANTIPHO.

1155

Hahó!

Hé Geta!

¹ Uton a szolgák is viseltek köpenyt, s ezt, hogy menésöket ne akadályozza, fel szokták húzni vállaikra.

GETA.

Hé, hahó neked! Vajon
Csoda vagy divat, hogy visszahíjanak,
Ha már útban vagy?

ANTIPHO.

Geta!

GETA.

Ucsesegén,
Folytatja; engemet utálatos
Alkalmatlanságod nem győz le.

ANTIPHO.

1160

Nem

Vársz meg?

GETA.

Menj a pokolba.

ANTIPHO.

Mégy magad,
Ha meg nem vársz, pimasz.

GETA.

Jó ismerős
Lesz, mert szépen szólít. Nem az-e, a kit
Keresek? de biz' az.

PHORMIO.

Siess ide.

ANTIPHO.

Mi az?

GETA.

1165 Legboldogabb ember vagy a világon,
Az Istenek kegyeltje, Antipho!

ANTIPHO.

Bárcsak! de mondanád, hogy higgyem ezt?

GETA.

Elég, ha e jó hír megrészegít?

ANTIPHO.

Elepedtetsz.

PHORMIO.

Hagyd az ígéretést, beszélj
Mi újságot hoztál?

GETA.

1170

Oh, Phormio,
Te is itt voltál?

PHORMIO.

Itt, de az időt
Lopod.

GETA.

Halld, hejh. A mint a fórumon
Neked a pénzt átadtuk, mentünk haza
Egyenest. Engem hölgyedhez küld uram.

ANTIPHO.

Miért?

GETA.

1175

El is hagyom az első okot;
Mert e dologra nem szól, Antipho.
A mint a szobája felé megyek, Mida,

A szolgagyerek utánam fut, belé
 Kapaszkodik köpenyembe, visszahúz ;
 1180 Én hátra nézek, kérdem, mért teszi.
 Hát — mondja — mert belépni tiltva van
 Urnőjéhez. S folytatja : «Sophrona
 Ép most vezette bé hozzá Chremest,
 Nagybátyádat, s ő benn is van velök.
 1185 Ezt hallva macskamódra lépdelek
 Az ajtóig, megállok csendesen,
 Lélekzetet se' véve fülelek,
 S hogy mit beszélnek, kezdem hallani
 Így.

ANTIPHO.

Ejnye, Geta.

GETA.

Szebbet én soha
 1190 Se' hallottam : Heraclesucssegén,
 Örömben majd rárikkanték.

ANTIPHO.

No mit?

GETA.

Mit gondolsz?

ANTIPHO.

Nem tudom.

GETA.

Csodák csodája :

Felismerték feleséged, Phanium
 Apját nagybátyádban.

ANTIPHO.

Ej, mit beszélsz?

GETA.

1195 Lemnosban előbb vadházasságban élt
E nő anyjával.

PHORMIO.

Álom! hogy lehet,
Hogy apját még sem ismeré?

GETA.

De hidd

El, Phormio, oka van. S megértheték
Az ajtón át én mindent, a mit ők
Oda benn letárgyaltak.

ANTIPHO.

1200 De, ucssegén,
Magam is hallottam már ezt a mesét.

GETA.

Hogy jobban elhidd, én is elmesélem.
Nagybátyád aztán innet átjöve
S atyáddal nemsokára visszament.
1205 S mindketten azt mondták: tied lehet.
Engem pedig, hogy felkeresselek
S vezesselek hozzájuk, küldenek.

ANTIPHO.

Vezess hát; mit késünk tovább?

GETA.

Gyerünk.

ANTIPHO.

Oh, kedves Phormio, Isten veled.

PHORMIO.

1210 Isten veled, Antipho : az Istenek
Tanúim, mint örvendek mindezen.

HETEDIK JELENET.

Phormio.

PHORMIO.

Mily nagy szerencse érte ezeket
Váratlanul ! ez kitünő jó alkalom
Nekem, mindkét öreget kijátszani
1215 S kirántani pénzzavarából Phædriát,
Ne kelljen társainál kunyorálnia.
E pénzt, mit kaptam, átadom neki
A vének tudtán kívül : meglelém,
Hová fordítsam. És most új modort,
1220 Uj arczot váltok. Innen elmegyek
E szűk utczába. Ha jó a két öreg,
Eléjök innen kerülök : a mit imént
Színlelve terveztem, mind elmarad.

NYOLCZADIK JELENET.

Demipho, Phormio, Chremes.

DEMIPHO.

Az Isteneknek nagy hálát adok,
1225 Testvér, hogy ily jól sült el e dolog,

Most Phormiót leljük meg mielőbb,
Harmincz minánkat, míg el nem veri,
Hogy elvehessük tőle.

PHORMIO.

Demiphót,
Ha otthon van, megnézem, hogy miről ....

DEMIPHO.

1230 Épen hozzád indultunk, Phormio.

PHORMIO.

Tán egy szándékkal?

DEMIPHO.

Herculesre : úgy.

PHORMIO.

Tudtam. De mért mennétek. Furcsa ! Tán
Féltek, hogy adott szavamat én megszegem ?
Hejh, akármilyen szegény, kényes vagyok
1235 Adott szavamra ; meg nem másitom.

CHREMES (*jő Phan.-tól*).

Úgy-e kedves, a mint mondtam ?

DEMIPHO.

Nagyon.

PHORMIO.

Jövök

Tudatni véletek most, Demipho,
Hogy én készen vagyok, s mihelyt ti őt
Adjátok, én viszem, mert tudva, hogy

1240 Nagyon szeretnétek, mint illik is,
Én félre tettem minden más ügyem’.

DEMIPHO.

De ez engem arra vett, hogy a leányt
Ne adjam hozzád. «Mert, — úgymond — ha ezt
Teszed, mily hírbe jutsz a nép előtt?
1245 Mikor tisztességgel tehetted, át
Nem adtad; most mint félig özvegyet
Kivetned rút dolog.» No szint’ olyan
Vádat szór ellenem, minőt előbb
Te szórtál.

PHORMIO.

Polluxucscse, énvelem.
Elég kevélyen bántok el.

DEMIPHO.

1250 Hogyan?

PHORMIO.

Kérded? Mert így már a másiktul is
El kell maradnom. Visszamenni mily
Orczával menjek hozzá vissza, kit
Elhagytam?

CHREMES (*súgva*).

Azonfölül még: Antipho —
1255 Ugy vettem észre — válni nem akar,
Mondjad no.

DEMIPHO.

Azonfölül még: Antipho —
Úgy vettem észre — válni nem akar.

De menj csak a forumra, Phormio,
S irasd azt a pénzt vissza énnekem.

PHORMIO.

1260 Micsoda? hisz már a kiknek tartozám,
Azoknak irattam.

DEMIPHO.

Hát hogy' leszünk?

PHORMIO.

Ha adod, kit eljegyeztél, elveszem;
Ha pedig nem adod, legyen úgy, Demipho:
A lány ott, a jegypénz meg itt marad.
1265 Mert az nem járja, hogy rászedjeteK,
Ki értetek szívességet tevék,
Midőn amattól megváltam, kinek
Bizony szintennyi hozománya volt.

DEMIPHO.

Menj nagylekűségeddel a pokolba,
1270 Tolvaj! vagy azt hiszed, nem ismerünk?
Avagy nem ismerjük nagy tettedet?

PHORMIO.

Boszús vagyok.

DEMIPHO.

Elvetted volna te
Nőül, ha adjuk?

PHORMIO.

Próbáld.

DEMIPHO.

Tervetek

Az volt, hogy együtt lakjék nálad vele
Fiam.

PHORMIO.

Kérlek, mit mondasz?

DEMIPHO.

1275

Jobb : a pénzt

Ha vissz'adod.

PHORMIO.

Jobb lesz : te add a lányt.

DEMIPHO.

Törvényre megyünk.

PHORMIO.

Törvényre? Ha tovább
Hajtjátok a versengést ....

DEMIPHO.

Mit teszesz?

PHORMIO.

Én ? azt gondoljátok, hogy én csak a
1280 Vagyontalant szoktam megvédeni ;
A vagyonost is megvédelmezem.

CHREMES.

Mi közünk hozzá !

PHORMIO.

Nincs semmi. Ismerek
 Én itt asszonyt, kinek a férje ....

CHREMES.

Jaj!

PHORMIO.

Lemnosban is tartott feleséget.

CHREMES.

Ah,

Megbuktam.

PHORMIO.

1285 A kitől leánya lett,
 S titkon nevelte.

CHREMES.

Elmerültem.

PHORMIO.

Én

Mindezt tisztára elmondom neki.

CHREMES.

Kérlek, ne tedd!

PHORMIO.

Te voltál az?

DEMIPHO.

Velünk

Hogy' játszik!

CHREMES.

Menj el, nincs bajunk veled.

PHORMIO.

Hiábavalóság!

CHREMES.

1290 Hát mi kell? A pénzt
Mi nálad van, meg is hagyjuk neked.

PHORMIO.

Hallom. Teringettét! ügyetlenek,
Ily ingatag fogással engemet
Rászedtek? «Kell, nem kell, adom is, nem is».
1295 A mit mondtak, nem mondták, és a mit
Kiterveztek dugába dőlt.

CHREMES.

Hogyan,
S kitől tudhatja?

DEMIPHO.

Nem tudom; de azt
Hogy senkinek sem mondtam, tudom.

CHREMES.

Az Istenek tanúim: kész csoda.

PHORMIO.

1300 Már megzavartam édes tervöket.

DEMIPHO.

Hm! elzsebelni tőlünk annyi pénzt,
 S nyiltan ki is gúnyolni? Uccsegén,
 Inkább volnék a föld alatt. Viseld
 Magad, kérlek, szilárdan s légy nyugodt.
 1305 Láthadd, hibád' fölkapta már a hír,
 S így nőd előtt titkolnod nem lehet.
 Mit másoktól úgysis meghallana,
 Sokkal békítőbb lesz, Chremes, ha mi
 Magunk adjuk tudtára. Phormión
 1310 Aztán boszút állunk kedvünk szerint.

PHORMIO.

Ha nem vigyázok, vesztes én leszek:
 Ez a két vén útonálló lefőz.

CHREMES.

Félek, nem bírjuk megbékíteni.

DEMIPHO.

Ne félj. Én összebékítlek, Chremes,
 1315 Bizván abban, hogy lányod anyja már
 Meghalt.

PHORMIO.

Igy bántok énvelem? Elég
 Ravaszul támadtok. Herculesre! nem
 Ennek javára izgatsz, Demipho. (Chremeshez.)
 Mondd csak, mikor Lemnosba utazál,
 1320 Hogy szenvedélyes vágyadat betöltsd,
 E tisztas asszonyért nem retteget,
 Sőt új gyalázatot borítsz reá,
 Eladod magad' nekem, hogy bűnödöt

Az én közbejárásommal lemosd?

1325 No hát úgy fel fogom tüzelni őt
E szókkal, hogy folyhatnak könnyeid,
Dühét nem oltod el.

DEMIPHO.

Az Istenek

És Istennők hogy sujtsák ezt agyon!

Ily vakmerő gazember több van-e?

1330 Nem közköltségen kell-e e bitang

Fajt számkivetésbe küldeni?

CHREMES.

Olyan helyzetbe vont, hogy én tovább

Nem tudhatom, mit is tegyek vele.

DEMIPHO.

Tudom én: menjünk a bíróság elé.

PHORMIO.

1335 A bíróság elé! ha tetszik erre — (*Chremes házába*).

DEMIPHO.

Szaladj utána, fogd el, a mig én

Szolgákat hívok.

CHREMES.

Nem birok magam

Vele; jöjj. (*Demipho is megrágadja.*)

PHORMIO (*Dem.-hoz*).

Egyik pöröm veled leszen.

DEMIPHO.

Végezd törvénynyel.

PHORMIO (*Chrem.-hez*).

A másik veled.

DEMIPHO (*szolgának*).Ragadd meg. (*Szolga vinni akarja.*)

PHORMIO.

1340

Igy tesztek? biz' itt a hang
Segít. Nausistrata! jöjj ki!

CHREMES.

Fogd be a
Száját.

DEMIPHO.

Nézd, a czudar minő erős.

PHORMIO.

Nausistrata! mondom.

CHREMES.

Nem hallgatsz?

PHORMIO.

Nem én.

DEMIPHO.

Ha nem követ, döfd hasba!

PHORMIO.

Ha szemem'

1345 Vájud ki, mégis módját ejtem én,
Hogy bosszút álljak rajtatok.

KILENCZEDIK JELENET.

Nausistrata, Chremes, Phormio, Demipho.

NAUSISTRATA.

Ki hí?

CHREMES.

Jaj-jaj!

NAUSISTRATA.

Kérlek, miféle lárma ez,
Férjem?

PHORMIO.

No hát mért dermedtél meg így?

NAUSISTRATA.

Ki ez ember itt? Nekem nem is felelsz?

PHORMIO.

1350 Már mint hogy ez itt? s te neked feleljen ő,
Ki azt se tudja, hol áll?

CHREMES.

Ne hígy neki,

Vigyázz.

PHORMIO.

Menj, érintsd, s fojts meg engemet,
Ha nincs megfagyva.

CHREMES.

Szó sincs róla.

NAUSISTRATA.

Hát

Mi ez? Miről beszél ez?

PHORMIO.

Megtudod:

Figyelj.

CHREMES.

Hiszed?

NAUSISTRATA.

1355

Kérlek, mit higgyek én
Ennek, ki még semmit sem szólhatott?

PHORMIO.

Őrjöng, szegény, a félelem miatt.

NAUSISTRATA.

Polluxra, félelemre van okod.

CHREMES.

Nekem?

PHORMIO.

Természetes, ha semmitől
1360 Sem félsz? és semmi, a mit én mondanék:
Te magad beszéld el.

DEMIPHO.

Gaz kölyök! hogy ő

Javadra szóljon?

PHORMIO.

Ejnye, mintha te
Nem szóltál volna érte eleget.

NAUSISTRATA.

Kedves férjem! nem mondod el nekem?

CHREMES.

De!

NAUSISTRATA.

Mit: de?

CHREMES.

1360

Nem szükséges mondani.

PHORMIO.

Neked nem, ámde neki! hadd tudja meg:
Lemnosban —

CHREMES.

Mit csinálsz?

DEMIPHO.

Be nem fogod

A szádat?

PHORMIO.

A te tudtodon kívül —

NAUSISTRATA.

Oh jaj nekem!

PHORMIO.

Megnősült.

NAUSISTRATA.

Emberem!

Az ég mentsen!

PHORMIO.

Megtörtént.

NAUSISTRATA.

1370

Én, szegény,

Elvesztem.

PHORMIO.

S míg te nyugton alszol itt,
Amattól lánya van már.

CHREMES (*Dem.-hez*).

Mit tegyünk?

NAUSISTRATA.

A halhatatlan Istenekre! ez
Aljas gyalázat.

PHORMIO.

Hát az.

NAUSISTRATA.

Aljasabb

1375 Tett elkövethető-e? Lám ilyen

A férfinép, mikor itt felesége van,

Másutt keres. Demipho, hivatkozom

Terád; mert ezzel szót is váltani

Utálok. Ezért kellett utazni oly

1380 Gyakran Lemnosba s ott oly hosszasan

Időzni? Ezért csappant meg oly nagyon
Jövedelmünk?

DEMIPHO.

Én, Nausistrata, nem merem
Tagadni, e bűn büntetésre hogy
Méltó, de azért meg is bocsájtható.

PHORMIO.

Halottnak énekel.

DEMIPHO.

1385 Nem azért tevé,
Hogy téged elhanyagolt vagy meggyülölt.
Lehet ugy tizenöt éve, ittasan
Került egy nővel össze, a kitől
E leánya lett, de nem is érinkezett
1390 Többé vele: a nő már meghalt, tehát
Gyanakvó kétkedésre nincsen ok.
Azért, kérlek, mint szoktál másban is,
Légy ebben is kegyes szivű.

NAUSISTRATA.

Mit! én,
Kegyesszivű? Szeretném szerteszt
1395 Szaggatni. És mi okból hígyek én?
Vénségire, hogy kevesebbet vétkezik,
Azt gondoljam? hisz vén volt akkor is,
Ha a vénség szemérmessé tehet.
Alakom, korom miatt nem lesz-e majd
1400 Ezután sokkal kicsapongóbb, Demipho?
Mit szólsz ehhez? Mitől várjam, reméljem,
Hogy ilyesmi nem történik még?

PHORMIO.

Chremes

Koporsóját szegezzük. Nesztek; így
 Jártok. No rajta, ingereljeteK,
 1405 Ha tetszik: ily pórul jár mindenik,
 Mint épen ez. Ha kibékül is vele
 E bűnhődése nékem már elég,
 Lesz néki holtig mit hallgatnia.

NAUSISTRATA.

Megérdemlem, hiszem. Mért mondjam el
 1410 Sorjában, iránta én milyen valék?

DEMIPHO.

Nagyon tudom.

NAUSISTRATA.

Megerdemeltem-e,
 Hogy ez történjék én velem?

DEMIPHO.

Dehogy,
 Épen nem; ámde hogyha már a tényt
 Perrel megváltoztatni nem lehet,
 1415 Bocsásd meg; kér, vall, menti önmagát.
 Mit kívánsz többet?

PHORMIO.

Míg ez megbocsát,
 Gondoskodom magamról s Phædriáról.
 Nausistrata! míg vaktában nem felelsz
 Ennek, hallgass ki.

NAUSISTRATA.

Mi ez?

PHORMIO.

Harmincz minát

1420 Ravaszul kicsaltam tőle, s átadám
Fiadnak, ő pedig szeretőjeért
Od'adta a lányszerzőnek.

CHREMES.

Na! mit

Beszélsz?

NAUSISTRATA.

Oly illetlennnek tartod-e,
Ha ifju embernek szeretője van,
1425 S te, a kinek felesége van kettő? Na! nem
Pirulsz; mily arczczal fedded meg? felelj!

DEMIPHO.

Kivánságod szerint tesz.

NAUSISTRATA.

Halld tehát

Határozatom'; sem megbocsátani,
Sem ígérni semmit sem fogok, nem is
1430 Felelek, míg itt nem lesz fiam; az ő
Itéletére bízom ez ügyet:
Mit ő parancsol, azt teszem.

PHORMIO.

Derék

Nő vagy, Nausistrata. (*Chremeshez.*) S ez tetszik neked?

CHREMES.

Nagyon tetszik. Kitérek. Ennyire
Nem terjedett reményem.

NAUSISTRATA.

1435

Hát neked

Mi a neved?

PHORMIO.

Énnekem-e? Phormio,
Családotoknak, Herculesre, hív
Barátja s Pæhdriádnak legkivált.

NAUSISTRATA.

Castorra, Phormio eztán neked
1440 Mindent, a mit kívánsz s a mit bírok,
Megmondok s megteszek,

PHORMIO.

Nagyon kegyes

Vagy.

NAUSISTRATA.

Ez, Polluxra, a te érdemed.

PHORMIO.

Megtennéd azt nekem, Nausistrata,
Hogy én örvendjek a férjed pedig
Búsuljon.

NAUSISTRATA.

Meg.

PHORMIO.

1445

Híjj meg ma engemet

Ebédre.

NAUSISTRATA.

Meghívlak, Polluxra, meg.

DEMIPHO.

Menjünk be innét.

CHREMES.

Menjünk. Hol vagyon
A mi biránk, Phædria?

PHORMIO.

Én gondoskodom,
Hogy itt teremjen. Isten veletek!
1450 Tapsoljatok.

PÓTLÉK.¹

TIZEDIK JELENET.

Phaedria, Phormio.

PHAEDRIA.

Van Isten, a ki látja, hallja, mit
Teszünk. Nem is hiszem, mit mondani
Szoktak, hogy a véletlenség az úr

PHORMIO.

Ho-hó, mi? Socratesre bukkanék,
1455 Nem Phædriára, mint látom. Megyek:
Megszólítsam? Hejh, Phædria, miből
Ered szokatlan bölcseséged és
Min ujjongsz?

PHAEDRIA.

Üdvözlégý barátom! Oh
Legdrágább Phormióm, Isten hozott.
1460 Legörömetebb veled találkozom
Most.

PHORMIO.

Szólj, kérlek, mi ez?

¹ Lemonnier toldotta hozzá.

PHAEDRIA.

Sőt kérlek én,
 Heracles áldjon, hallgasd meg szavam'.
 Polgárlány Atticából Pamphilám,
 Előkelő, s dús.

PHORMIO.

Mit mondasz? Talán
 Csak álmodol, kérlek?

PHAEDRIA.

1465 Heracles úgy
 Segéljen, mint valót szólok.

PHORMIO.

De azt
 Jól mondják ám, hé: a ki, mért eped,
 Azt legjobb színben látja.

PHAEDRIA.

Csak figyelj,
 Kérlek, mi csodás dolgot mondok neked.
 1470 S ha magadban jól átgondolod, te is
 Velem együtt vallod elragadva, hogy
 Az Isten, nem véletlen sors, az úr,
 Ki ránk s ügyeinkre őrszemmel vigyáz.

PHORMIO.

Lesem már, mit mondasz?

PHAEDRIA.

Phanocratest

Ismerted?

PHORMIO.

Mint téged.

PHAEDRIA.

1475

Dúsgazdagot?

PHORMIO.

Azt, azt.

PHAEDRIA.

Ez Pamphilának atyja. Nem

Késleltetlek; hát így van e dolog.

Szolgája Calchas volt ennek; bitang,

Csamangó. Szökni készült; e leányt,

1480

Kit apja akkor a tanyán nevelt,

Ellopta; csak öt éves volt a lány.

Titkon Eubœába hozta s itt

Valami Lycus nevű kereskedő

Megvette tőle. S hogy nőtt a leány,

1485

Eladta Doriónak. Tudja még,

Emlékszik rá, hogy ő nemes szülők

Magzatja; emlékszik, hogy szolganők

Kísérgették picziny korába', mint

Szokás nagy uraknál. Ámde semmiből

1490

Sem emlékszik szülőinek nevére.

PHORMIO.

Hogy' tudtátok meg?

PHAEDRIA.

Épen mondani
 Akarom. Megcsipték azt a szökevényt
 Tegnap s Phanocratesnek átadák.
 A lányról elbeszélte a mesét,
 1495 Hogy Lycus vette meg, majd Dorio.
 Phanocrates rögtön küld érte és
 Követeli vissza, de megtudva, hogy
 Már el van adva, én hozzám szalad.

PHORMIO.

Oh, mily szerencse!

PHAEDRIA.

Hogy nőül vegyem,
 1500 Halasztást sem tűr apja; s én hiszem,
 Apám sem.

PHORMIO.

Ugy van. S én felmentelek
 Aggódástól, gondtól: atyád elé
 Nem kérni, de itélni viszlek el.

PHAEDRIA.

Csacsogsz.

PHORMIO.

Ha mondom. A harmincz minát,
 Mit Dorionak —

PHAEDRIA.

1505 Jó, hogy emlited;
 Értem, tied lesz; úgy is visszajár,

Minthogy szabad nőt nem szabad eladni.
 Örvendek, Herculesre, hogy alkalom
 Került téged jutalmaznom, s e gazt
 1510 Megbosszulnom, kiből kőnél kövebb
 A szív, e szörnyet.

PHORMIO.

Phædriám, fogadd
 Hálámat, egykor meghálálhatom,
 Ha lehet. Nagy terhet róvsz rám, hogy veled
 Kegységben versenyre keljek én,
 1515 Ki pénzzel nem bírom, s a tartozást
 Szeretettel s buzgalommal törölöm el.
 Illetlen is, hogy egy derék egyént
 Viszontszolgálat kössön.

PHAEDRIA.

Rossz dolog:
 Ha jószágunk részül rossznak jutott.
 1520 De nálad én hálásabbat s hivebb
 Emlékezőt nem ismerék. Mit is
 Mondtál imént atyámról?

PHORMIO.

Sok dolog
 Van, a miről most szólni nincs időnk.
 Menjünk be, mert engem Nausistrata
 1525 Ebédre hitt. Restelném, hogy ha el-
 Késnének.

PHAEDRIA.

Jól van. Gyerünk!

PHORMIO.

Ti éljeteK,

1527 S tapsoljatok!

AZ ANYOS.

(HECYRA.)

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

LACHES, Pamphilus atyja,
SOSTRATA, Pamphilus anyja.
PAMPHILUS, Laches és Sostrata fia.
PHIDIPPUS, Philumena atyja.
MYRRHINA, Philumena anyja.
BACCHIS, Pamphilus kedvese.
PHILOTIS, leány.
PARMENO, Sostrata szolgája.
SOSIA, Pamphilus szolgája.
SYRA, kerítő-asszony.
PHILUMENA, Phidippus és Myrrhina lánya,
Pamphilus jegyese.
SCIRTUS, Pamphilus inasa.
DAJKA.
BACCHIS szolgái.

Hely: Athén.

ELSŐ ELŐBESZÉD.

- Hecyra*, Az anyós e szindarab czime,
Midőn először színre hoztuk, oly
Véletlen balszerencse érte, hogy
Egészen el se birtuk játszani,
5 Mert nem gyönyörködött a bamba nép
Ilyenben, csak kötél tán czban ; tehát
Ma e darab újnak tekinthető.
Szerzője színre hozni már nem is
Szándékozott, — minek költsön reá.¹
10 De többi szinművét isméri tek :
Ismerjétek meg ezt is ; érdemes.

MÁSODIK ELŐBESZÉD.

- Ügyvédül állok bár előttetek,
Engedjétek, hogy kérlelő legyek :
Legyen szabad idősb koromban is
15 Vitatnom azt, mit ifjan megtevék.
Midőn felújí tám, mi ósdi volt,
Hogy a költővel együtt műve is
Ne szálljon örök feledésbe. Én, a mit
Hajdanta Cacciliustól eltanultam,

¹ A bemutatás költsége rendesen a szerzőnek terhe volt.

- 20 Híven átvettem, vagy feldolgozám
Az ő szabatos műalkotásait.
Korán átlátva, hogy a színműírás
Kétes sorsú, bizonytalan reménynyel
Biztos sikerű munkába fogtam én.
- 25 Azokat kezdém átírni gondosan,
Hogy új eszmét szerezzek tőle, s ő
A munkától ne riadjon vissza. Úgy
Csináltam, hogy megnézhető legyen.
S a hol megismerték, tetszetek is.
- 30 Így a költőt, kit ellenségei
Majd elriasztottak — méltatlanul —
Írányától, írástól és zenétől,
Méltó helyére visszaállítám.
Ha akkor mindjárt én is megvetem,
- 35 A riasztásban én is részt veszek:
Henyéljen inkább minthogy dolgozik,
Elijeszthettem volna könnyedén,
Hogy új darabot ne írjon. — Most mire
Kérlek, magamért kegyesen figyeljete.
- 40 Hecyrát hozom elétek, kedvetek
Ad rá alkalmat, mert elnyomta egy
Viszály, de megszüntet minden veszélyt
Érdeklődések, mely jutalma lesz
Fáradtságunknak. Első ízben ezt
- 45 Hogy színre hoztuk, épen öklelők,
Kötelmászók meg kőczevők s mi más
Bódítottak: volt úri nép, zsivaj,
Tolongás meg sivalkodás; nekem
Vonulnom is kellett idő előtt.
- 50 De elővém a régi jó szokást:
Nem hátrálok; megeresztettem megint,
Eleinte megtetszett, de hirtelen

- Zaj támadt: kezdődött az öklelés;
 A nép mind összefut, tolonganak,
 55 Lärmáznak és veszekednek a helyért, —
 Ekkor már nem tarthattam meg helyem'.
 Most nincs zavar, rend is csend is vagyon.
 Nekem eljátszatnom kedves alkalom;
 És méltányolni, a ti hatalmatok,
 60 Játékunkat. Ne engedjétek a
 Művészetet leszorulni, tervemet
 Segítse és vezesse kedvetek.
 Ki soh'sem szabtam kapzsi-módra árt
 Művészetemnek és szentül tudom,
 65 Hogy szerzőnknek legkedvesebb jutalma,
 Ha szolgálhatja jó ízléseket:
 Juttassatok czélomhoz, hogy kinek
 Művét én vettem ótalomba és
 Ki bizalmatokra bízta önmagát:
 70 Rászedve galádul ellenségei
 Ne gúnyolják ki, vegyétek érdekét
 Át érdekemért, s kedvezetek nekünk,
 Hogy más is kapjon kedvet írni, és
 Alkosson ő számomra újakat,
 75 Miket bizvást előadassak én.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Philotis, Syra.

PHILOTIS.

Polluxra, Syra, oly szabad személyt,
Kinek szeretője hű, keveset találsz.
Im Pamphilus, ládd, hányszor esküdött
Bacchisnak! s mily szentül! akárki is
80 Könnyen hihette: ő hogy, míg ez él,
Meg nem nősül. Hajh s megnősült.

SYRA.

Azért

Én óva intlek: senkit meg ne szánj;
Zsarold, rabold, gyötörd, akárki az.

PHILOTIS

S ne légyen egy kegyeltem?

SYRA.

Senki se.

85 Mert, tudd meg, hozzád egy se' jó azért,
Hogy erre készül, csak hogy kedvesen
S annál olcsóbban éldegéljen itt

Veled. S kérlek, te az ily népet viszont
Be nem hálóznád?

PHILOTIS.

Mindegyik iránt
Méltatlanság ilyennek lenni.

SYRA.

90

Úgy?

Méltatlanság-e bosszút állani
Az ellenségen vagy rászedni úgy,
A mint téged készült rászedni? Oh!
Korod s szépséged mért nem az enyém,
95 Vagy észjárásom mért nem a tied?

MÁSODIK JELENET.

Parmeno, Philotis, Syra.

PARMENO (*vissza*).

Ha keres, az öreg, mondd, ép most mentem a
Kikötőbe, hogy bevárjam Pamphilus
Érkeztét. A mit mondok, érted-e,
Scirtus? ha keres, hát ezt mondd, és ha nem,
100 Semmit se mondj; hogy e mentő okot
Használhassam még máskor is. Nini
A kedves kis Philotist látom-e?
Honnan kerül ez ide? Köszöntelek,
Philotis.

PHILOTIS.

Légy köszöntve, Parmeno.

SYRA.

105 Castorra, üdvözöllek, Parmeno.

PARMENO.

Polluxra, én is tégedet. De mondd,
Philotis, hol mulattál ily soká?

PHILOTIS.

Nem mulattam biz' én, egy tökfejű
Katonával utaztam Korinthba el.
110 Örök kín volt két évi szenvedés.

PARMENO.

Biz' azt hiszem, Philotiskám, a vágy
Athénbe jöni sokszor elfogott,
S megbántad előbbi terved'.

PHILOTIS.

Nem lehet

Kimondani, mint vágyódtam vissza, hogy
115 Elváljak a katonától, s lássalak
Ismét titeket, s a régi szokás szerint
Szabadon mulathassak közöttetek:
Beszélni azzal úgy volt csak szabad,
A mint megszabta, s azt, a mi neki
Tetszett.

PARMENO.

120 Hiszem, nem is tetszett neked,
Hogy a katona megszabta a beszéd
Határát.

PHILOTIS.

Nem, — de mi történik itt?
 Miket beszélt imént Bacchis nekem?
 A mit nem hittem volna, hogy, mig ez
 125 Él, nősülésre szánja az magát.

PARMENO.

Meg is nősült.

PHILOTIS.

Talán csak nem?

PARMENO.

Meg az,
 De aggódom, nem lesz tartós a frigy.

PHILOTIS.

Az Istenek s az Istenasszonyok
 Adják, ha Bacchisnak javára van.
 130 De hogy higylem, hogy így van, Parmeno?
 Mondd.

PARMENO.

Nem szükséges azt elmondani
 Ne kérdezősködjél.

PHILOTIS.

Már mint azért,
 Hogy meg ne tudják tőlem. Istenek
 A tanúim rá, nem azért kérdeztelek,
 135 Hogy elbeszéljem, csak, hogy én magam
 Magamban örvendezzek rajta.

PARMENO.

Nem

Szólhatnál meggyőzőbben, hogy magam'
Szavadra veszélybe döntsem.

PHILOTIS.

Oh, ne tedd

Azt, Parmeno. De mintha nem nagyobb
140 Kedved voln' elbeszélni, mint nekem
Meghallani.

PARMENO.

Valót beszél. Ez az
Én legnagyobb hibám; ha megesküszöl,
Hogy nem fecseged ki, elmondom.

PHILOTIS.

Meg én.

Szívem szerint szóltál. Beszélj.

PARMENO.

Figyelj.

Nagyon szerette Bacchist Pamphilus,
145 S mikor ép' fülig szerelmes volt belé,
Akkor kezdette kérni atyja, hogy
Nősüljön, elmondván, mint más apák:
Hogy már öreg, s ő egyetlen fia,
Öregségének lenne gyámola.
150 Eleinte nem hajlott, de hát, mikor
Hevesebben ösztökélte az öreg,
Tanakodni kezdett, vajjon a tisztelet
Vagy a szerelem tegyen határozást,

S folyton nógatva s kényszerítve rá-
 155 Vevé, hogy végre eljegyezte a
 Tőszomszédjok lányát az öreg neki.
 Ezt föl se' vette addig Pamphilus,
 Míg meg nem kezdődött a készülés
 Menyegzőjökre, és nem látta, hogy
 160 Az egybekeléssel késni nem lehet.
 De ekkor úgy neki búsulá magát,
 Ha Bacchis ott van s látja, én hiszem,
 Megszánta voln': Mikor magányosan
 Lehattunk, hogy szót válthatott velem,
 165 «Elvesztem — mondogatta — mit tevék,
 Minő veszélybe döntöttem magam,
 El nem birom viselni, Parmeno ;
 Elvesztem el, oh, én boldogtalan !»

PHILOTIS.

Hogy nógatásod' s kényszerítésedért
 170 Az Istenség pusztítson el, Laches !

PARMENO.

Hogy végezzem : feleségét áthozá.
 Az első éjjelen hozzá se nyult,
 A másik éjjelen se.

PHILOTIS.

Mit beszélsz ?
 A lánynyal együtt — s többször is, hogyan
 175 Tartóztathatta volna meg magát ?
 Ez nem valószínű s nem is lehet
 Való.

PARMENO.

Hiszem, hogy úgy látszik neked,
Mert hozzád az megy, a ki megkíván,
De ő ezt kedve ellen vette el.

PHILOTIS.

Nos aztán?

PARMENO.

180 Pár nap múlva Pamphilus
Magamat félre szólít s mondja, hogy
Addig sem érintette még a lányt,
És hogy, mig át nem hozta, azt hivé,
Hogy ezt a frígyet elviselheti.
185 «De — mondja — kit tovább játékszerül
Nem tarthatok magamnál, Parmeno,
Megérintetlen' visszaküldenem
Szülőinek, kik nőmmé átadák,
Nekem se tisztesség, de néki sem.»

PHILOTIS.

190 Nemes léleknek fested Pamphilust.

PARMENO.

«Kijelenteni ezt, — úgy vélem — énnekem
Nem illendő, s ha hibát én benne nem
Tudok, megvallom : tisztességtelen.
De reméllem, belátva, hogy velem
195 Nem élhet így együtt, elmegy maga.»

PHILOTIS.

Ugyan? S Bacchisnál volt azóta is?

PARMENO.

Mindennap. Ámde a mint szokás, mikor
Megtudta, hogy másé, húzódozott
S kezdett követelni.

PHILOTIS.

Biz' az nem csoda.

PARMENO.

200 E változás végkép eltéríté:
Miután magát is, Bacchist is, s emezt
Ki honn volt, így jobban megismeré,
És összehasonlító erkölcsüket.
Ez itt nemeshez illően szerény,
205 Szemérmes, férje rossz szokásait
S méltatlanságát békével tűrő,
A bántódást titkolja. Ő tehát
Részben hódolva neje kegyének is,
Részben amattól megsértődve is
210 Lassanként Bacchist végkép elhagyá,
S ide hozta át szerelmét, hol szive
A magáéhoz hasonló szivre lelt.
E közben egy nagybátyjok elhala
Imbrosban, s rájuk szállt törvényesen
215 Hagyatéka. A szerelmes Pamphilust
Átküdte kedve ellen atyja. Így
Nejét anyjával kelle hagynia,
Mert apja meg tanyára költözött;
Honnan biz' ő nagy ritkán néz haza.

PHILOTIS.

220 Miért nem lenne hát tartós e frigy?

PARMENO.

Mindjárt meghallod. Egy néhány napig
Nagyon jól összefértek. Hirtelen
Iszonyún kezdé gyűlölni Sostratát,
De perpatvar nem volt köztök soha,
Még szemrehányás sem.

PHILOTIS.

Mi hát?

PARMENO.

225

Ha az

Hozzá jött társalogni olykoron,
Legott menekült előle, látni sem
Akarta, végre, mikor nem állhatá
Tovább, szinlelve, hogy áldozni kell,
230 Anyjához mennie. Elment. Hogy néhány nap'
Ott volt, haza hivatta. Nem tudom,
Aztán mi ürügyre : újra visszament.
De haza nem küldték. Ez többször hívá,
Végtére azt izenték, hogy beteg.
235 Öregünk ezt meghallotta a tanyán,
Rögtön hazajött és fölkereste a
Philumen' atyját. Magok közt — nem tudom
Még — mit végeztek. Ámde lesz nekem
Gondom rá, hogy hová fejlődik ez.
240 Mindent hallottál. Útam' folytatom.

PHILOTIS.

Magam is megyek, mert úgy egyeztem egy
Vidéki úrral, hogy találkozunk.

PARMENO.

Vezessen jó szerencse útadon.

PHILOTIS.

Élj vígan!

PARMENO.

Élj vígan, Philotisom!

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Laches, Sostrata.

LACHES.

- 245 Oh Istenek, emberek, feleljetek!
Mi fajzat ez? Miféle szövetség?
Lehetséges, hogy egyetértene
Egymással minden nő, de egy se' bir
A másikával egyetérteni?
- 250 Olyasmire lelhetnél-e, a miben
Két nőnek eszejárása egyező?
Innen van, hogy minden napa a menyé
Egyenlően gyűlöli. Ellenszegül
Férjének, terv, makacsság mindben egy.
- 255 Úgy tetszik mind egy iskolába jár,
De rosszba; és ha van ily iskola,
A főtanító, biztosan tudom,
Hogy abban ez.

SOSTRATA.

Oh, én bodogtalan?
Nem is tudom, mért vádolsz.

LACHES.

Ejha! nem?

SOSTRATA.

260 Az Istenek tanúim, Lachesem!
Éltünkre és üdvünkre esküszöm.

LACHES.

Bajtól az Istenek őrizzenek!

SOSTRATA.

Meg fogsz győződni nem sokára, hogy
Méltatlanul vádoltál.

LACHES (*gúnyosan*).

Meg. Tudom.

265 Méltatlanul? Vagy ily tettért mire
Mondhatnának méltónak, a ki ily
Szégyenbe döntél engem, tenmagad
S egész családomat, fiadra bűt
Hozál? a régi jószomszédokat
270 Ellenségekké tetted. A kik őt
Méltatták arra, hogy leányukat
Rá bizzák. Még te támadsz ellenök
E zűrzavarral oktalan vakon.

SOSTRATA.

Én?

LACHES.

Mondom, hogy te, asszony, engemet,
275 Ki tuskónak, nem embernek tekintsz.
Vagy azt véltétek, míg künn a tanyán
Időzöm, arról mit se' tudhatok,
Miként foly addig itthon éltetek?
Mi történik honn, jobban megtudom,

- 280 Úgy, mint ha itthon volnék szüntelen.
 Épen azért, mert gondom van reátok,
 Kívülről én levék a hiradó. —
 Ám azt már jó régen hallottam én,
 Philumena hogy téged gyűlölni kezd ;
 285 Nem is csoda ; ha téged meg nem gyűlöl,
 Az voina csoda. De nem hittem, hogy így,
 Hogy meggyűlölje a családot is.
 Ha ezt tudom : hogy ő maradjon itt,
 Inkább te mentél volna innét el.
 290 No lásd, haragom minő méltatlanúl
 Ér téged, Sostrata. Kimentem a
 Tanyára lakni a ti kényelmetekért ;
 Magam vezettem a gazdálkodást,
 Hogy háztartásotok költségeit
 295 Vagyonunk megbirja ; nem kiméltem a
 Fáradságot méltányosság s korom
 Daczára sem. Nem fájhat-e nekem,
 Minderre hogy te rá se gondolál ?

SOSTRATA.

Nem én okoztam ezt, nem az én hibám.

LACHES.

- 300 De igen. Itthon magad voltál, reád
 Hárul minden felelősség, Sostrata.
 Lett volna neked mindenre gondod itt,
 Mikor egyéb gondtól fölmentettelek
 Én benneteket. Nem szégyelled magad :
 Vén asszony egy gyerekasszonynyal kikezd ?
 305 Te azt mondod, hogy ő volt a hibás.

SOSTRATA.

Mást én nem is mondhatnék, Lachesem.

LACHES.

Örvendek, istenuccse, fiamért:

Mert a te hibád miatt nem érheti

Szerencsétlenség, jól tudom.

SOSTRATA.

310

Hiszed:

Vajjon, hogy engemet ő meggyülölt,

Nem azért szinlelte-e, hogy többet legyen

Együtt anyjával?

LACHES.

Mit mondasz? Jelül

Nem elég, hogy hozzá tegnap, a mikor

315 Meg akartad látogatni, senki sem

Bocsátott bé.

SOSTRATA.

Mert — úgy mondák — nagyon

El volt törődve, azért —

LACHES.

Én azt hiszem,

Betegségének nincs egyéb oka,

Mint a te bánásmódod. Mert hiszen

320 Nem óhajtotta jobban senki, mint

Te, hogy fiunk megkapja nőjeül;

S a mint neked tetszett az egyezés,

Feleségül adták; s íme, ki előbb

Hajhászta, hogy jöjön, most elveri.

MÁSODIK JELENET.

Phidippus, Laches, Sostrata.

PHIDIPPUS.

325 Tudom, lányom, hogy kényszeríteni
 Jogom van: tenned, mit parancsolok;
 De én apai szívem szerint teszek,
 Neked engedek, s nem is ellenkezem
 Kivánságoddal.

LACHES.

Jobbkor nem jöhet
 330 Phidippus, tőle mindjárt megtudom,
 Hogy állunk. Bár tudom, Phidippus, én
 Enyéimnek mindenbe' szerfölkött
 Sokat engedek, de annyit mégse', hogy
 Könnyelműségem az ő szívöket
 335 Megrontsa. Lásd, ha így tennél te is,
 Jobb lenne tán minékünk is, nektek is.
 Úgy nézem, a főköttöt te hordod.

PHIDIPPUS.

Ej,
 Biz' úgy van.

LACHES.

Tegnap, hogy kérdeztelek
 Lányod felől, a mily bizonytalan
 340 Mentem, szintúgy bocsátál vissza. Nem
 Illő haragod' titkolni, ha azt akarod,
 Hogy e rokonság állandó legyen,
 Ha mi vétettünk valamit, sorold elő,

Vagy megezáfolva, vagy tisztázva, de
 345 Javatokra hozzuk helyre; légy magad
 Biró, ha pedig a honntartás oka
 Betegség: úgy érzem, méltatlanul
 Bánsz én velem, ha félsz, hogy nem leszen
 Házamban gondos ápolása. De,
 350 Üdvömrre, azt nem engedem neked,
 Hogy jólétét, bár édes apja vagy,
 Te nálamnál jobban óhajtanád,
 S teszem ezt fiamért, kiről bizton tudom,
 Hogy lányodat úgy szereti, mint magát.
 355 Meg is vagyok győződve, hogy fiam
 Ha értesül erről, zokon veszi.
 Kivánom hát, hogy térjen vissza ő
 Házunkba, míg haza nem jön a fiam,

PHIDIPPUS.

Laches, gondosságtok' s jóságokat
 360 Egyenlőn ismerem s bizton hiszem,
 Hogy őszintén s valót mondál. De én
 Szintén kérlek, hidd el nekem, ha én
 Módját ejthetném, visszaküldeném.

LACHES.

Mi gátol ebben? Ahá! vádolja tán
 A férjét?

PHIDIPPUS.

365 Épen nem, sőt a mikor
 Intettem s kezdtem kényszeríteni,
 Hogy térjen vissza, szentül esküdött:
 Míg Pamphilus távol van, nálatok
 Maradása nincs. Hiba van mindenkiben,

370 Velem született hibám, hogy nem bírok
Enyéimmal daczolni.

LACHES.

Sostrata.

SOSTRATA.

Hajh, én boldogtalan!

LACHES.

S bizonyos ez?

PHIDIPPUS.

A mint látszik, most az; de van-e még
Kérdezni valód? Mert a forumra kell
Sietnem.

LACHES.

375

Én is együtt megyek veled. (*El*).

HARMADIK JELENET.

Sostrata.

SOSTRATA.

Oh fájdalom! mindnyájunkat gyölöl
A férfi nép néhány asszony miatt,
Kik e balvéleménynek okai.
Mert úgy szeressenek engem az Istenek!
380 Férjem vádjával szemben én a mily
Tisztán állok. De nem könnyű dolog
Meggyőznöm erről; oly konokul hiszi,
Hogy minden anyós czivakodó, pedig,

Biz' Isten, én nem. Úgy bántam vele,
385 Mint a magam szülöttjével. Nem is
Tudom, mi s hogy történik én velem.
Hacsak, Poluxra, bármikép be nem
Várom, míg a fiam megérkezik.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Pamphilus, Parmeno, Myrrhina.

PAMPHILUS.

Szerelmiből emberre, azt hiszem,
390 Több bú-baj nem hárulhatott soha,
Mint rám, boldogtalanra! Érdemes
Hordoznom ezt az életet? Ezért
Vágyódtam oly mondhatlanul haza?
Kinek jobb volt akárhol élnem a
395 Világon, mint ide visszatérni, most
Meg kell győződöm, hogy valóban úgy
Van. Mert kire bárhonnán közeleg csapás,
Nyeresség a közbeeső csekély idő,
Mig a csapásról értesül.

PARMENO.

De így
400 Hamarabb módját ejted, hogy' és miként
Menekülj a bajtól. Mert ha vissza nem
Térsz, e czivódás sokkal teljesebb
Lehetne. De most, tudom, megtéríti
Megérkezésed őket, Pamphilus.
405 Ügyöket megismered; haragjokat

Megszünteted és visszaállítod
 A kölesönös bizalmat. Könnyü ám
 Ez, mit te oly nehéznek gondolál.

PAMPHILUS.

Miért vigasztalsz engem? hát van-e
 410 A világon, mint én, ily boldogtalan?
 Mielőtt feleségül vettem volna ezt,
 Szerelemre szívem már másnál vala
 Lekötve, nem is mondom, látható,
 Minő szerencsétlen valék. Emezt,
 415 Kit atyám erőszakolt rám, nem merém
 Elútasítani. Alig pártoltam el
 Amattól, alig szabadult ki rabszívem,
 Alig csatoltam ehhez lelkemet,
 Új baj támad, mely most ettől von el.
 420 Hibásnak ebben — így gondolkozom —
 Vagy anyámat vagy feleségemet lelem,
 Akármelyiket: nekem marad-e más
 Boldogtalanságnál? Mert, Parmeno,
 Anyám ha bántott, türnöm a fiúi
 425 Kegyelet parancsa; nőm iránt pedig
 Lekötött rabszolgaként érzem magam;
 Áldott szívével egykor eltüre
 Minden bántásomat, sehol soha
 Panaszt nem ejte. De meg nem foghatom,
 430 Mi nagy összetűzésök történt, miből
 Fakadt e nagy harag, mely tart ma is?

PARMENO.

Heraclesuccse hát nem is kicsiny;
 De ha puhatolnád a való okot,
 Jegyezd meg, a legnagyobb haragra nem

435 Mindenkor nagy sértés ad ám okot ;
 Mert olykor az, mit más tán meg se' hall,
 Idegest, haragost ellenséggé teszen.
 Mi csekély bántásért hogy' haragszanak
 A gyermekek ! S miért ? Mert gyöngé még
 440 Itélni lelkök. Szint' ily gyöngé ám
 Az asszony-ész is. Ezt a haragot
 Közöttök tán egyetlen szó szülé.

PAMPHILUS.

Menj, Parmeno, jelentsd érkeztemet.

PARMENO.

Hm, mi ez ?

PAMPHILUS.

Hallgass el. Mintha benn azok
 445 Zörögnének s futkosnának ide
 S tova.

PARMENO.

Nossza, menj az ajtóhoz közel.
 Hallod ?

PAMPILUS.

Ne kotyogj. Jupiterre, itt a zaj.

PARMENO.

Nekem megtiltod és te magad beszélsz.

MYRRHINA (*belül*).

Ne jajgass, magzatom.

PAMPHILUS.

Philumena anyja
 450 Szólott, ha jól hallom. Megfulladok.

PARMENO.

Mitől?

PAMPHILUS.

Megörülök.

PARMENO.

Mért?

PAMPHILUS.

Nem tudom,
Egyszerre mi nagy bajok lett, Parmeno,
Ne szólj előttem.

PARMENO.

Én nem is tudom,
Mért mondták, hogy Philumennak láza van ;
455 Én nem tudom, de talán bekövetkezett.

PAMPHILUS.

Végem van. Mért nem mondtad ezt nekem?

PARMENO.

Mindent egyszerre nem mondhattam el.

PAMPHILUS.

Mi a baja?

PARMENO.

Nem tudom.

PAMPHILUS.

Mi? senkisé

Hivott orvost?

PARMENO.

Nem t'om.

PAMPHILUS.

Ne menjek-e

460 Be, bármi baj van, hogy minél előbb
Megtudjam? Édes szivem, Philumenám,
Ily állapotban hogy hagynálak el?
Ha téged ér veszély, kétségtelen,
Magam is te veled fogok elveszni. (Be.)

PARMENO.

Nem

465 Tanácsos utána most bemenni. Mert
Úgy sejtem, minket nem tűrhetnek itt.
Tegnap be sem bocsáták Sostratát.
Ha talán fokozottabb volna most a láz,
— Uram érdekében, hogy ne úgy legyen,
470 Kivánom — ránk fognák, hogy Sostrata
Szolgája ott járt, ő hozá a vést,
Mely testi-lelki baját fokozta. Én
Magam is nagy veszélybe dőlhetek,
De asszonyom bűnvád alá kerül.¹

MÁSODIK JELENET.

Sostrata, Parmeno, Pamphilus.

SOSTRATA.

475 Miféle zaj van itt, rég hallgatom,
S ki nem vehetem. Oh én boldogtalan!

¹ Hogy valamiképen szántsándékkal megrontották.

Aggódok, hogy rosszabbúl van menyem,
 Oh Aesculap, Salus,¹ segítsetek,
 Ne történjék úgy. Most hozzá megyek.

PARMENO.

Hejh, Sostrata.

SOSTRATA.

Ah!

PARMENO.

480

Kicsuknak újra itt.

SOSTRATA.

Ah Parmeno! te itt? Oda vagyok!
 Oh én boldogtalan, hát mit tegyek?
 Ne látogassam meg fiam nejét,
 Mikor betegen fekszik ily közel?

PARMENO.

485 Ne ám, s meglátogatni mást se' küldj;
 Én azt tartom, ki szeret, hol gyűlölik,
 Kétszerte vét. Maga haszontalan
 Munkába fog, a másiknak pedig
 Kedvetlenséget okoz. Különben is,
 490 Megnézni, mittevő legyen, bement
 Rögtön, mihelyt megérkezett, fiad.

SOSTRATA.

Mit mondasz? Pamphilus megérkezett?

¹ Aesculap a gyógyító természet Istene; Salus az egészség Istene.

PARMENO.

Megérkezett.

SOSTRATA.

Oh, hála isten! e

Szóval lelkem nyugalma visszatért —,
 495 S az aggodás szivemből elrepült.

PARMENO.

Nos ép ezért sem akarnám, hogy bemenj.
 Philumena, ha láza szólni engedi,
 Tudom, maguk közt mindent elbeszél:
 Mi történt köztetek, miből eredt
 500 E nagy harag. Im' ép ő lép ki; mily
 Levert.

SOSTRATA.

Édes fiam!

PAMPHILUS.

Köszöntelek,
 Anyám!

SOSTRATA.

Örülök, hogy épen érkezél.
 Philumena jobban érzi-e magát?

PAMPHILUS.

Jobbacsқан.

SOSTRATA.

Engedjék az Istenek!
 505 Mért könnyezél hát, mért vagy oly levert?

PAMPHILUS.

Igazad van, anyám.

SOSTRATA.

Mondjad: mért volt e zaj?
Tán hirtelen támadta meg a baj?

PAMPHILUS.

Igen.

SOSTRATA.

Mi a baja?

PAMPHILUS.

Láz.

SOSTRATA.

Mindennapos?

PAMPHILUS.

Azt mondják. Tessék, menj be (*haza*) én, anyám,
Követlek rögtön.

SOSTRATA.

Jól van. (*El.*)

PAMPHILUS.

510

Parmeno,

Menj a fiúk elé; segíts nekik.

PARMENO.

Mért, ők nem tudnák erre az utat?

PAMPHILUS.

Indulsz?

HARMADIK JELENET.

Pamphilus.

PAMPHILUS.

- E sok baj közt meg nem lelem,
 Miről kezdjem beszélni, mik velem
 515 Váratlanul történtek: részbe' mit
 Magam szemével láttam; részbe' mit
 Magam fülével hallottam; miért
 Siettem onnan elrémülve ki.
 Midőn ijedten oda berohanék,
 520 Azt sejtém, más betegségben lelem
 Nőmet, bízvást hívém, oh jaj nekem!
 Hogy észrevették érkezésemet,
 Vigan kiáltozák a szolganők:
 «Megérkezett»; minthogy váratlanúl
 525 Léptem be. Ámde észrevettem én
 Rögtön, hogy változik tekintetök;
 Mert nekik alkalmatlanul hozá
 A véletlen megérkezésemet.
 Ezalatt sietve fut be egyikök
 530 Előre; tudtul adni jöttömet.
 Én látni vágyva utána rohanok,
 A mint belépek — én, boldogtalan —,
 Betegségét rögtön fölismerem.
 Mert eltitkolni sem volt már idő,
 535 Sem ő más szóval nem jajgathatott,
 Csak a mi helyzetével járt együtt.
 Meglátva, «oh szégyenletes dolog!»
 Szólék könyezve s elszörnyedve a
 Kegyetlen látványtól kirohanék:
 540 Nyomomba jó az anyja, épen a

- Küszöbre léptem, a boldogtalan
Elém térdel, zokog; — megszántam őt —
Valóban úgy van, mint én gondolám.
Mindnyájan helyzetünk szerint vagyunk
- 545 Kevélyek és alázatosak. A szót
Mindjárt ezen kezdé: «Oh Pamphilus,
Mért jött el tőled, látod az okát.
Ki volt a gaz, ki elkövette e
Vétket lányommal egykor, nem tudom ;
- 550 Haza jött, hogy előled s minden más elől
Szülését eltikolja.» De midőn
Rágondolok esengésére, én,
Szerencsétlen, bizony megkönnyezem.
«Akármi sors, áldjuk, — folytatja ő —
- 555 Mely téged e nap' meghozott nekünk.
Ez áldott sorsra kérünk mind a ketten,
Ha jogos, ha szabad, maradjon mindenek
Elől titkolva e hibája. Ha
Érezted szíve rokonérzetét
- 560 Valaha, Pamphilus; most e kegyért
Eseng hozzád, megadnod nem nehéz.
Egyebekre nézve tetszésed szerint
Intézkedjél. Hogy szül, magad tudod,
Határozz. Mert egyedül te tudhatod,
- 565 Hogy szül s szülöttje nem tőled való.
Mondják, két hónap múlva illetéd.
Hetedik hónapja, hogy összekeltetek.
Hogy így van, legjobban magad tudod.
Ha még lehetséges, jó Pamphilus,
- 570 Főóhajom, törekvésem csak az,
Hogy e szülés atyád tudtán kívül
Történjék s mindenek tudtán kívül;
De ha nem lehet, ha észreveszik, én

- Azt mondom, elvetélt. Hogy senkisé-
 575 Gyanít mást, mint a mi valószínű :
 Hogy tőled szült s törvényesen — tudom.
 Kiteszszük tüstént¹; nem hárul reád
 Ebből gyalázat, s e boldogtalan
 Szerencsétlenségét eltitkolod.»
- 580 Megigértém, szavamnak ura leszek.
 Mert visszavenni, azt egyáltalán
 Nem tartom illőnek, nem is teszem,
 Habár vonzalmam és a megszokás
 Biztat. Sirok, mihelyt eszembe jut,
 585 Mily életet fogok élni, s a magány;
 Oh, emberi sors, hogy mindig változol.
 Előbbi szerelmem e dologba' már
 Gyakorlattá lett. Mit szándékosan
 Szakíték meg, most visszaáhitom.
- 590 Jön a fiúkkal Parmeno, reá
 Épen nincs szükség, hogy jelen legyen.
 Egykor csak őrá bízтам titkomat,
 Hogy a mikor elvettem, tartózkodám
 Eleinte tőle. Félek, most ha e
- 600 Lármát meghallja, meggyanítja, hogy
 Vajúdik. El kell távolítanom
 Akárhová őt, míg Philumena szül.²

¹ Nem fogadja el. — L. *Önk. bűnh.* Jegyz. 274. l.

² Igérete szerint következetesen még az egykor legbizalmasabb Parmeno előtt sem, sőt öelőtte legkevésbé akarja csak meggyaníttatni is a helyzetet; mert az előzményeket csak Parmeno tudja.

NEGYEDIK JELENET.

Parmeno, Sosia, Pamphilus.

PARMENO.

Azt mondod, kellemetlen volt neked
Az utazás?

SOSIA.

Heraclesuccsegen,
605 Szóval ki nem mondhatni, Parmeno,
Úgy, a miként valóban volt.

PARMENO.

Ugyan?

SOSIA.

Szerencsés ember! nem tudod, mi bajt
Kerültél el, ki nem szálltál soha
Tengerre. Mert hogy más nyomort ne is
610 Említsek, halld ez egyet: én hajón
Valék harmincz nap, sőt talán tovább,
Mialatt rettegnem kelle szüntelen
A haláltól, oly szörnyű időnk vala.

PARMENO.

Borzasztó!

SOSIA.

Azt csak én tudom; biz' én,
615 Semmint hogy visszamenjek, honn ülök.

PARMENO.

Egykor pedig téged könnyű okok
Rábirtak arra, Sosia, mitől
Most ily nagyon szabadkozol. De a

Kapuban látom állni Pamphilust.
620 Ti menjetek be, én hozzá megyek,
Ha tán akar valamit velem. Uram,
Te mégis itt állasz?

PAMPHILUS.

S várok terád.

PARMENO.

Nos?

PAMPHILUS.

Át kell futni a várba.

PARMENO.

Kinek?

PAMPHILUS.

Neked.

PARMENO.

A várba? minek?

PAMPHILUS.

Keresd fel, a kivel

625 Jövék, a myconi Callidemidest.

PARMENO.

Ne, neked. Azt mondom, megesküdött,
Ha szerencsésen visszaérkezik,
Hogy engem járatással tönkre tesz.

PAMPHILUS.

Mit vesztegelsz?

PARMENO.

Hát mit mondjak neki?
Vagy csak keressem föl?

PAMPHILUS.

630 De igen : ma nem
Lehet találkozunk, mint tervezők.
Ne váraкоzzék majd hiába rám.
Repülj.

PARMENO.

De formáját sem ismerem.

PAMPHILUS.

De hogy ráismerj, im' lefestem én :
635 Magas, vörös, göndörhajú, erős,
Halálsápadt arcú és kékszemű.

PARMENO.

Az Istenek pusztítsák el! S ha nem
Jó, mit tegyek? maradjak estig ott?

PAMPHILUS.

Maradnod kell. Szaladj.

PARMENO.

De nem bírok ;
Ugy elfáradtam. (El.)

PAMPHILUS.

640 Elment. Mit tegyek
Most én, szerencsétlen? nem tudhatom.
Mikép titkoljam el, mire Myrrhina

Megkért; leánya születését. Szánom ez
 Asszonyt. A mint lehet, még is csak úgy
 645 Teszek, hogy tisztetben tartsam a
 Kegyeletet. Mert inkább tartozom
 Anyámnak engedelmeskedni, mint
 Szerelmemnek. Jujuj! Phidippus és
 Atyám jön erre; mit mondjak nekik?

ÖTÖDIK JELENET.

Laches, Phidippus, Pamphilus.

LACHES.

650 Azt mondtad te nem régen, hogy azt
 Mondotta, várja fiamat?

PHIDIPPUS.

Igen.

LACHES.

Megjött, azt mondják; térjen vissza.

PAMPHILUS.

Nem
 Tudom, mi ürügygel álljak most atyám
 Elé, hogy vissza nem veszem.

LACHES.

Ki szólt

Itt?

PAMPHILUS.

655 Abban, a mit elhatározék,
 Nem ingatnak meg. annyi bizonyos.

LACHES.

Ő az, kiről most szóllottam veled.

PAMPHILUS

Légy üdvöz', atyám!

LACHES.

Isten hozott, fiam.

PHIDIPPUS.

Örvendek, hogy megjöttél, Pamphilus,
 660 S kivált, hogy ép erőben, a mi fő.

PAMPHILUS.

Hiszem.

LACHES.

Most érkezted meg?

PAMPHILUS.

Az imént.

LACHES.

Hát Phania rokonunk mit hagyott?

PAMPHILUS.

Biz' ő, mig élt, jól és jó vígan élt,
 S kik így élnek, kicsit segítenek
 665 Örököseiken; de ily dicséretet
 Hagyott magáról: «jól élt, a mig élt.»

LACHES.

Ez elven kívül mást nem is hozál?

PAMPHILUS.

A mit hagyott, nekünk használ vele.

LACHES.

Sőt inkább árt. Mert inkább élne jó
Egészségben.

PHIDIPPUS.

670 Kivánni ezt nem is
Bűn, mert úgy sem támad fel a halott,
S hogy ebben inkább megnyugszol, tudom.

LACHES.

Tegnap Philumenát ez magokhoz át-
Hivatta. Mondd : igen.

PHIDIPPUS.

Ne böködj ; igen.

LACHES.

De visszabocsátja már.

PHIDIPPUS.

675 Természetes.

PAMPHILUS.

Mi és hogy' történt, már mindent tudok ;
Meghallottam, mihelyt megérkezőm.

LACHES.

Hogy az Istenek fojtsák meg ez irígy
Hadat, kik e hirt oly örömmel kürtölik.

PAMPHILUS.

- 680 Meggyőződése : én ovakodám,
 Hogy töletek méltó neheztelés
 Ne érhessen ; s ha visszagondolok,
 Iránta mily hű, jó s nyájas valék,
 S valóban vissza is gondolhatok.
- 685 Ohajtanám, hogy tőle tudd meg ezt,
 Mert így legbiztosabban láthatod,
 Iránta én mily érzéssel valék,
 Ha ő, ki most szakított már velem,
 Maga vallja őszintén. Hogy e viszály
- 690 Történt, nem az én hibám, az Istenek
 Tanúim. Ám ha úgy gondolkodik,
 Hogy anyámmal össze nem férhet, hogy ő
 Nem tűrheti anyám szokásait,
 A béke köztök létre nem jöhet
- 695 Máskép', csak úgy, ha én vagy tőle vagy
 Anyámtól válok meg, Phidippus. Én
 — És erre a kegyelet ösztönöz —
 Anyámhoz vonzódok.

LACHES.

- Lásd, Pamphilus,
 Ez a beszéd nagyon tetszik nekem,
- 700 Hogy minden más felett szülőidet
 Becsülöd ; ámde jól vigyázz, fiam,
 Haragtól elvakítva hogy ne légy
 Igaztalan.

PAMPHILUS.

- Mit, én igaztalan ?
 S miféle haragtól elvakítva ? Öt,
- 705 Ki, mit nem kívántam, nem tett soha,

Sőt teljesíté óhajtasomat,
 Hogy én szeretem, atyám, érzem s tudom,
 Magasztalom s epedek érte. Mert
 Tapasztaltam, hozzám minő csodás
 710 Vonzalma volt, s kívánom is neki,
 Hogy éljen azzal boldog életet,
 Ki énnálam szerencsésebb leszen,
 Ha már éntőlem válni kényszerült.

PHIDIPPUS.

Hogy ez ne történjék, terajtađ áll.

LACHES.

Ha eszed van, csak hivasd haza.

PAMPHILUS.

715 Nem én,
 Atyám. Anyám kedvének hódolok. (El.)

LACHES.

Hová? maradj, maradj, — mondom — hová
 Mennél?

PHIDIPPUS

Minő makacsság!

LACHES.

Úgy-e meg-
 720 Mondtam, hogy ezt nagyon zokon veszi?
 Küldötted volna vissza úgy, a mint
 Én kértelek.

PHIDIPPUS.

Hogy ily embertelen
 Lesz, Istenemre, nem hittem. Vagy azt

Gondolja : én könyörgök majd neki ?
 Ha épen visszakivánja nejét, vigye ;
 725 Ha mást gondolt, fizesse vissza a
 Hozományt, s mehet.

LACHES.

Már most te is dühöngsz

PHIDIPPUS.

Nagy garraal tértél vissza, Pamphilus,
 Közénk.

LACHES.

Nem illik e bosszankodás,
 Ha volna is bosszankodásra ok.

PHIDIPPUS.

730 Hogy most egy kis pénzhez jutottatok,
 Az eget veri már orrotok.

LACHES.

Velem

Szintén czivódol?

PHIDIPPUS.

Végezzen ma még
 S nyilatkozzék, kell vagy nem. Hogyha nem,
 Legyen másé. (El.)

LACHES.

Phidippus, jer, figyelj
 735 Rám egy kissé. Elment. Mit bánom én ?
 Ej végre is igazítsák magok
 Egymás között, a mint tetszik, ha rám

Se' a fiam, se' ő ennyit sem ad,
Mit én mondok, kutyába sem veszik :
740 Megyek, jelentem nőmnek a vizzályt;
Az ő tervével történt minden, én
Mi engem bánt, mind ő rá háritom.

NEGYESEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Myrrhina, Phidippus.

MYRRHINA.

Jaj! mit tegyek? hová forduljak én
Szerencsétlen, férjemnek mit fogok
745 Felelni, mert úgy vettem észre: a
Gyermek nyöszörgését hallotta és
Azért rohant lányunkhoz hirtelen
Szó nélkül. Mit fogok felelni, ha
Megtudva, hogy szült, tőlem kérdi, mért
750 Titkoltam öelöle, nem tudom,
Polluxra. Ajtó-zörgés, — jaj! ha ő
Jön és engem keres.

PHIDIPPUS.

Nőm látja, hogy
Lányunkhoz indulok, kisurrana.
De rátaláltam: Nos hát, Myrrhina?
Hozzád szólok, hé!

MYRRHINA.

755

Énhozzám, uram?

PHIDIPPUS.

Urad én? Uradul vagy emberedül tekintsz?
 Mert bármelyiknek is tekintenél,
 Ily rút játékba engem nem keversz.

MYRRHINA.

Milyenbe?

PHIDIPPUS.

Még kérded? Lányunk anya:
 Hm, nincs szavad? Kitől?

MYRRHINA.

760

Hát illik ezt

Kutatni egy apának? Jaj nekem;
 Kérlek, de hát kitől vélnéd, ha csak
 Nem attól, a kihez nőül adók.

PHIDIPPUS.

Hiszem. Nem illenék mást vélni egy
 765 Atyához. Ámde azt nem érthetem,
 Mért titkoltátok mindnyájunk elől
 A szülést, kivált ha szült törvényesen
 S idejében. Hogy lehattél oly makacs:
 Elhagytad volna veszni magzatuk',
 770 Ki által köztünk — tudhattad — hogy a
 Barátság még erősebbé leend,
 Semhogy szeszélyed ellenére őt
 Hozzá add nőül? Eddig azt hívém,
 Az ő hibájok volt, s im' a tied.

MYRRHINA.

Szerencsétlenségem.

PHIDIPPUS.

775 Bár biztosan
Tudnám, hogy az. De most eszembe jut,
Hogy e dologról egyszer, a mikor
Vőnk lett, valamit beszéltél, lányodat
Vonakodtál oly férj mellett hagyni, a
780 Ki szeretőt tart és künn éjtszakáz.

MYRRHINA (*magában*).

Gyanítson inkább bármi más okot,
Csak a valót ne.

PHIDIPPUS.

Már én, Myrrhina,
Előbb hallottam, hogy van kedvese ;
De ezt hibául én fel nem rovom
785 Az ifjúságnak. Mert vérebe' van :
Bomlik, míg bomlik, aztán észre tér ;
De kinek te akkoron mutatkozál,
Maig az maradtál : hogy leányodat
Elválaszd tőle, s a mit én vivék
790 Czéljához, visszarántsd. Ez a dolog
Világosan feltárja tervedet.

MYRRHINA.

S te oly konoknak vélsz-e engemet,
Hogy lányommal tehettem volna így,
Ha nekünk a frigy javunkra válhatik ?

PHIDIPPUS.

- 795 Te tudhatád- s ítélhetéd-e meg
 Javunkra mi válhatik? Alkalmasint
 Te azt csak mendemondából tudod,
 Hogy látták kedveséhez járni; hát
 Aztán? Ha illően s ritkán tevé,
 800 Nem tisztesebb-e színlelnünk, hogy ezt
 Nem is hallottuk, mint rá törni, hogy
 Meggyülöljön bennünket? Mert ha ő
 Attól, kit évekig már megszokott,
 Egyszerre könnyen elszakadhatott:
 805 Magam is hitvány embernek tartanám,
 S lányunkhoz méltatlan férjnek.

MYRRHINA.

Ne szólj

- Az ifjúról, kérlek, s arról se szólj,
 Miben vétkesnek mondasz engemet:
 Menj hozzá és beszélj magad vele.
 810 Kérdezd meg; kell-e néki a neje
 Vagy nem. Ha visszakivánja, add oda,
 Ha pedig nem, akkor a lányomnak én
 Helyes tanácsot adtam.

PHIDIPPUS.

És neki

- Ha nem tetszik, s ha már tudtad te, hogy
 815 Elválásukra ez szolgál okul:
 Itt voltam én, az én eszem szerint
 Kellett voln' intézkednünk. E miatt
 Haragszom én, hogy mindezt nélkülüm
 Rendezted. Megtiltom, hogy a kicsit

- 820 A házból elvigyétek bárhová.
 De dőreség, kívánnom ettül azt,
 Hogy hajtson a szavamra. Bémegek
 Én s a szolgálknak megparancsolom,
 Ne engedjék kivinni sehová. (El.)

MYRRHINA.

- 825 Hogy volna asszony ily boldogtalan
 Több, mint én, nem hiszem, Polluxra! mert,
 Ha e csekélyebbért már ily dühös,
 Előre sejthetem, ha a valót
 Megtudja, még mint fog dühöngeni,
 830 S a mit parancsol a gyermek felől,
 Megváltoztatni nem tudom. Ez egy
 Volt hátra még a többi baj közül,
 Hogy kényszerítsen fölnevelnem ezt,
 Kiről nem is tudjuk, ki magzata.
 835 Mikor az megejté a leányt, sötét
 Volt s így arczát nem ismerhette fel.
 S nem is maradt ott semmi jel, miről
 Gyaníthatnók, ki volt. Távoztakor
 Erővel vonta le a lány gyűrűjét
 840 Ujjáról s elvivé. Meg attul is
 Félek, hogy a mire kértük, Pamphilus
 Nem fogja tovább titkolni a szülést.
 Megtudva, hogy mi a más magzatát
 Az ő sajátja gyanánt neveljük itt. (El.)

MÁSODIK JELENET.

Sostrata, Pamphilus.

SOSTRATA.

- 845 Tudom, fiam, habár elhallgatod,
 Az a gyanúd, hogy az én hibám miatt
 Hagyott itt nőd bennünket. Istenek
 Tanúim; úgy szálljon rám általad
 Öröm, miért esengve esdek én;
 850 A mint igaz, hogy tudva nem tévék
 Olyast, mért meggyűlölhét engemet.
 Tudom, mint tudtam, engem hogy szeretsz.
 Hitemet ez ügyben megszilárdítád.
 Mert most beszélte bent atyád nekem,
 855 Szerelmednél előbbre mint tévél,
 Anyádat, engem. S elhatározám
 Viszonozni e jólelkúségedet,
 Hogy mit szivemnek kölcsönzött szived,
 Ismerd jutalmát. Lelkem, gyermekem!
 860 Nekem, ti nektek, jó nevünknek is,
 Legkedvezőbb ez lesz, meggondolám,
 És végkép elhatározám, hogy én
 Apáddal együtt a tanyán lakom
 Ezentúl, hogy jelenlétem se' gát,
 865 Se' ürügy ne lehessen arra nézve, hogy
 Nőd hozzád visszatérjen.

PAMPHILUS.

Kérlek, ez

Miféle terv? Nőm dőreségeért
 Kiköltöznél te a tanyára? Nem.
 Nem engedem, hogy minket bárki is

870 Megrágalmazhasson, mondván, hogy ez
 Nem a te kegyességedből származott,
 Hanem makacskodásom okozta. Én,
 Hogy értem itt hagyd társaságodat,
 Rokonid', barátnőid', nem engedem
 Magamért.

SOSTRATA.

875 Polluxra, nem gyönyör nekem
 Többé velök mulatni. Míg korom
 Kivánta eléggé élvezém; de már
 Megelégettem; főgondom arra van
 Most, hogy terhére hosszas életem
 880 Kinek se' legyen s hogy halálomat
 Ki se' lesse-várja. Itt — méltatlanul
 Bár — látom, hogy gyűlölt vagyok; megyek
 Idején. Így biztosan megszüntetek
 — Hiszem — minden bajt és mindenkivel;
 885 Magamrul is elhárítom a gyanút,
 Nekik is kedvökbe járok. Hagyj, fiam,
 Kikerülnöm, a mivel méltatlanul
 Szokták vádolni a nőket.

PAMPHILUS.

Másba' mily
 Szerencsés volnék, e bajon kívül;
 Így anya, de olyan feleség!

SOSTRATA.

890 Oh Pamphilus,
 Kérlek, fiam, feleséged akármilyen,
 Ne hiteds magaddal készakarva el,
 Hogy oly súlyos teher nehezül reád.
 Ha megvan egyéb ohajtásod szerint,

895 De hát meg is van, én úgy gondolom,
Engedj nekem, fiam, hozd vissza őt.

PAMPHILUS.

Oh jaj nekem!

SOSTRATA (*sír*).

Nekem is! Mert e dolog
Neked sem fájhat jobban, mint nekem.

HARMADIK JELENET.

Laches, Sostrata, Pamphilus.

LACHES.

Miről beszéltél véle, anyjokom,
900 Itt a közelben-állva hallgatám,
Gondold meg és hajolj, a merre kell;
Mit később úgyis tenned kellene,
Jobb most végezned el.

SOSTRATA.

Polluxra, én
Sorsomra bízom.

LACHES.

Jer ki a tanyára,
905 Megtérünk kettecskén szép csöndesen.

SOSTRATA.

Reméllem.

LACHES.

Menj be hát s szedd össze, mit
Ki kell hoznod. Végeztünk.

SOSTRATA.

Úgy teszek,
A mint parancsolád. (El.)

PAMPHILUS.

Atyám.

LACHES.

Fiam,
Mit kívánsz?

PAMPHILUS.

Távoznék anyám? Ne hagyd.

LACHES.

Miért kívánod?

PAMPHILUS.

910 Mert bizonytalan
Még, nőmmel mint leszek.

LACHES.

Micsoda? Mit akarsz
Cselekedni mást, mint visszahozni őt?

PAMPHILUS.

Igaz, szeretném; szint' alig bírok
Magammal. Tervemtől nem tágitok

915 Mégsem ; véghezviszem, mi czélszerűbb ;
 Ez uton, hiszem, ha vissza nem hozom,
 Sokkal könnyebb lesz a kiegyezés.

LACHES.

Ne számítsd ezt, hozzád nem tartozik,
 Meg lesz-e köztök a kiegyezés,
 920 Mihelyt hazulról anyád kiköltözik.
 Az ifjabbak koráért nem türik.
 Jobb távoznunk az emberek közül,
 Kik a mesék honába tartozunk :
 « Volt egyszer egy öreg ember meg egy
 925 Öreg asszony. » De jön Phidippus, ép
 Jókor, menjünk eléje.

NEGYEDIK JELENET.

Phidippus, Laches, Pamphilus.

PHIDIPPUS.

Uccsegén !

Rád is haragszom, lányom, és pedig
 Nagyon, mert Herculesre, nem tévél
 Illendően, ha volt is rá okod ;
 930 De anyádnak nem volt, és ő biztatott.

LACHES.

Phidippus, legjobbkor bukkansz elém.

PHIDIPPUS.

Hogy-hogy' ?

LACHES.

Mondd meg lányodnak, Sostrata
Kiköltözik a tanyára, nincs oka
Vonakodásra, térjen hát haza.

PHIDIPPUS.

935 Ah, nődnek e zavarban vétke nincs,
Minden nőmtől, Myrrhinától, eredt.

PAMPHILUS.

Új fordulat lesz.

PHIDIPPUS.

Laches, e zavar
Az ő műve.

PAMPHILUS.

Nem bánom, zavarogjanak,
A mint tetszik, tovább, csak énnekem
Ne kelljen visszavennem.

PHIDIPPUS.

940 Pamphilus,
Én óhajtom, hogy megmaradjon a
Rokonság köztünk mindéltig. De ha
Te mást óhajtasz, vidd a gyermeket.

PAMPHILUS.

Jaj, jaj. Megtudta, hogy lebetegedett.

LACHES.

945 A gyermeket? Miféle gyermeket?

PHIDIPPUS.

Unokánk született: mert lányunk töledek
Teherben jött el, s nem tudtam maig,
Hogy áldott állapotban volt.

LACHES.

Dicső,

Az Istenekre, kedves hirt hozál;
950 Örvendek, kogy meglett s hogy anyja is
Egészséges. De miféle asszony a
Feleséged? vajjon mért késlelkedett?
És eddig ép' előttünk titkolá?
Szemembe mily visszásnak látszik e
955 Dolog, nem is birom kimondani.

PHIDIPPUS.

Laches, magam is csak így vagyok vele.

PAMPHILUS.

Eddig haboztam, most határozok,
Midőn a más gyerekét hozná.

LACHES.

Neked,

Nincs többé min tanakodnod, Pamphilus.

PAMPHILUS.

Végem van!

LACHES.

960 Mint ohajtók e napot
Megérni, hogy szülessék magzatod,
Az Isteneknek hála! elérkezett.

PAMPHILUS.

Elvesztem.

LACHES.

Nődet visszahozd, ne is
Ellenkezzél.

PAMPHILUS.

Atyám! ha óhaja
 965 Lett volna tölem nyerni magzatot,
 Vagy nőül együtt élni énvelem,
 Bizonyára nem titkolta volna azt
 Előttem, mit, hallom, hogy titkola.
 Midőn már észrevettem, hogy szive
 970 Idegen tölem, úgy vélem, nem jöhet
 Többé egyesség köztünk létre. Mért
 Fogadjam vissza?

LACHES.

Gyerek-asszonyka ha
 Követi az anyja tanácsát, ebbe mi
 Csodálandó? Azt gondolod, találsz
 975 Oly asszonyt, a kiben nincsen hiba?
 Mert férfiakban tán nincs is hiba?

PHIDIPPUS.

Most már magatok, Laches s te Pamphilus,
 Döntsétek el tetszésetek szerint,
 Maradjon-e otthon vagy térjen haza.
 980 Feleségem hogy' végez, nem az én bajom.
 Ellenvetést egyiknek sem teszek.
 De mit tegyünk a gyermekkel?

LACHES.

Botor

Kérdés. Akármi lesz, a gyermeket
Ennek kell visszaadni, hogy a magunk
Gyereket mi neveljük.

PAMPHILUS (*magában*).

985 A kit elhagyott
Tulajdon apja, én neveljem-e?

LACHES.

Mit mormogsz? nem neveljük? Pamphilus,
Inkább eldobjuk?¹ Mely bolond beszéd!
Már erre tovább én sem hallgathatok.

990 Nem akartam öelötte mondani,
Te kényszerítesz rá. Azt gondolod,
Nem ismerem sopánkodásodat?
Vagy nem tudom, mi az, mi gondba ejt?
Először is: mihelyt okul vetéd,

995 Hogy honn anyád miatt nem tarthatod
Nődet, megígérte, hogy kiköltözik
Hazulról. Látva most, hogy ez ürügy
Semmit sem ér, mert tudtodon kívül
Meglett a gyermek, mást találsz ki. Ha

1000 Azt véled, lelkedet nem ismerem:
Csalóddol. Egykoron, hogy szivedet
Emehhez kössem, mily hosszú időt
Engedtem a szeretközésre! Mily
Türelmesen fizettem mind, a mit

1005 Szeretődre költöttél. Nógattalak

¹ Apai jog: kitevés stb. L. *Önk. b.* Jegyz. 274. l.

És kértetek : nősülj meg. Mondtam : itt
 Az idő ; ösztönzésemre nősülél.
 Szavamra hajtva illően tevél.
 Most lelked újra szeretődhez hajolt,
 1010 Azért bánsz ezzel ily méltatlanúl,
 Mert annak jársz kedvébe'. Látom én :
 Be vagy megint hálózva.

PAMPHILUS.

Én-e ?

LACHES.

Te,
 Bizony ; s gonoszul cselekszel, ürügyet
 Hajhászva, hogy szakíts ezekkel, és
 1015 Amazzal élhess, őt pedig, ki hű
 Tanúbizonyság, eltaszítsd : hisz' ő
 Ne vette volna észre s más okon
 Tenné, hogy elhagyjon ?

PHIDIPPUS.

Szentül beszél ;
 Mert úgy van.

PAMPHILUS.

Esküszöm, hogy ebbe' nincs
 Neked egy betűnyi igazad.

LACHES.

1020

No csak
 Vedd vissza nőd' ; vagy mért ellenkezel,
 Halljuk.

PAMPHILUS.

Nem mondhatom.

LACHES.

De gyermeked

El kell fogadnod, mert az nem hibás.

Az anyjáról majd aztán szólhatunk

PAMPHILUS.

1025 Mindenképen boldogtalan vagyok ;

Azt sem tudom, fussak-, forduljak-e :

Oly zsákutezába kergetett atyám.

Futok innen, mert ha megszorítanak,

Magamon mit sem segíthetek. De azt

1030 Tudom, hogy egyezésemmel soha

Ők nem nevelik azt a gyermeket ;

Kivált ha ebben anyósom is segít. (*El.*)

LACHES.

Menekülsz ? hé ! és nem is felelsz nekem

Bizonyost? (*Ph.-hoz.*) Nem vetted észre, mily zavart?

1035 Bizd rám, Phidippus ; azt a gyermeket

Add át nekem, majd én fölnevelem.

PHIDIPPUS.

Szives-örömet. Mit a felesége tett,

Hahogy azt zokon vevé, nincs rajta mit

Csodálni. Mert irigyek az aszonyok,

1040 Az effélet nem egy könnyen tűrik.

Azért van e harag ; nekem maga

Megmondta, csak jelenlétébe' nem

Akartam néked mondani. Én ugyan

Eleinte annak sem hittem, de most
 1045 Világos. Mert látom, hogy lelke mint
 Irtózik a házasesélettől.

LACHES.

Tehát
 Mihez fogjak? mi tanácsot adsz? Phidippus!

PHIDIPPUS.

Mihez fogsz? Azt vélném, először is
 Hivassuk át ide a kedvesét,
 1050 Kérjük meg, dorgáljuk meg, s végtire
 Fenyegessük, e viszonyt hahogy vele
 Továbbra is fentartaná.

LACHES.

A mint
 Ajánlod, úgy teszek. Fiú! szaladj
 Ide át Bacchis szomszédnőnkhez, s az én
 1055 Nevemben hídd ide. Téged pedig
 Kérlek, segíts e munkában nekem.

PHIDIPPUS.

Mondtam már, újra mondom, Laches, én
 Azt óhajtom, hogy fenmaradjon e
 Rokonság köztünk, bármi módon is,
 1060 Ha csak lehet, s remélem, fenmarad.
 De míg ezzel beszélsz, kívánod-e,
 Hogy én is itt legyek?

LACHES.

Sőt menj s keress
 Valahol dajkát a kis gyermeknek.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Bacchis, Laches.

BACCHIS.

Ez,

Hogy most velem Laches szót váltani

1065 Kiván, ok nélkül nem történhetik;

Az lesz az ok, mit sejtek, úgy hiszem.

LACHES.

Vigyázni kell: nehogy, mit nyerhetek,

Haragommal elveszítsem, vagy pedig

Tulságokat követelő legyek.

1070 Elibe megyek. Bacchis, köszöntelek.

BACCHIS.

Laches, köszöntlek.

LACHES.

Bacchis, azt hiszem,

Poluxra, egy kissé csodálkozol:

A fiúval ide miért hivattalak.

BACCHIS.

Polluxra, ráadásul félek is,

1075 Midőn — ki vagyok — eszembe jut;
 Hogy életmódom gyűlöltté tehet
 Előtted, — mert hát tisztességemet
 Szeretem megörzeni.

LACHES.

Ha igazat
 Szólsz, meg nem bántalak, asszonyszemély;
 1080 Mert én már abban a korban vagyok,
 Mikor hibánkat megbocsátni sem
 Szabad. E miatt legelső gondom az,
 Hogy mit se' tegyek meggondolatlanúl.
 Mert hát ha te megteszed, vagy tenni csak
 1085 Ohajtod is, mi ismerősöket
 Megillet, illetlenség lenne, ha
 Ártatlanul sértőn bánnék veled.

BACCHIS.

Castorra! nagy hálával tartozom
 Ezért neked. Mert énnekem mit ér,
 Ki megbánt s menti magát bántás után.
 1090 De hát mi ez?

LACHES.

Fiamat te — Pamphilust —
 Gyakran fogadod.

BACCHIS.

Ah!

LACHES.

Hadd mondjam. Mikor
 Nősülni készült, én elengedém
 Szeretkezésre hozzátok. Ne menj.
 1095 A mondandómat még nem mondtam el.
 Felesége van. Magadnak mást keress,
 Állandóbbat, míg van hozzá időd.
 Mert ő nem fog mindig így érzeni,
 S te sem leszesz mindig ilyen korú.

BACCHIS.

Ki beszélte azt?

LACHES.

Az anyósa.

BACCHIS.

1100

Rólam-e?

LACHES.

Te rólad ám. S leányát elvivé,
 S ezért a gyermeket, kit lánya szült,
 El akarta titkon veszteni.

BACCHIS.

Ha mást,
 Szentebbet mondhatnék az eskünél,
 1105 Melylyel meggyőzőbbé tenném szavam',
 Azzal bizonyítanám, Laches, neked,
 Hogy, a mióta nő, magamtul én
 Távol tartottam Pamphilust.

LACHES.

Nagyon

Kedves vagy. Ámde azt tudod-e, mit
 1110 Szeretnék még, hogy megtennéd, ha úgy
 Akarnád?

BACCHIS.

Mit szeretnél? Megteszem.

LACHES.

Mennél be asszonyinkhoz itt s nekik
 Ily esküvel szintén bizonyítanád
 Ugyanezt; nyugtasd meg szívöket, s magad'
 E gyanúból mentsd ki.

BACCHIS.

1115 Megteszem; pedig
 Hozzám hasonló helyzetű, tudom,
 Aligha tenné, férjes nő előtt,
 Hogy megjelenjen, ilyes ügyben. Én
 Nem akarnám, hogy hazug híren fiad'
 1120 Gyanúba vegyék, s ti őt könnyelműnek
 Tartsátok, s töletek méltatlanúl; —
 Ugyanis nálam szerzett rá érdemet,
 Hogy, a mint lehet, szolgálatot tegyek
 Neki.

LACHES.

Szép szavad megkedveltet velem.
 1125 Mert nem magok a nők vélekedtek úgy;
 Magam is hittem. Most tisztességedet
 Ismerve vélekedésünk ellen, én

Kérlek, maradj ily jó, s ha szívesen
 Veszed, fogadd barátságunkat. Ám —
 1130 Ha mást tervelsz, — de nem szólok, nehogy
 Szavamat zokon vedd. Arra intelek
 Azomban ; inkább jó barátodat
 Kisértsd bennünk, mint ellenségidet.

MÁSODIK JELENET.

Phidippus, Laches, Bacchis.

PHIDIPPUS (*a dajkához*).

Nálunk hiányt, én biztosítalak,
 1135 Nem szenvedsz ; meglesz minden, a mi kell,
 Bőségesen. De ha te bőségesen
 Táplálkozol, gondod legyen, hiányt
 Hogy a gyermek se' szenvedjen.

LACHES.

Jön a
 Nász,¹ látom ; hozza a dajkát a kicsinek.
 1140 Phidippus, Bacchis szentül esküszik —

PHIDIPPUS.

Ez a' ...?

LACHES.

Ez.

¹ Nász: kölcsönösen a férj és feleség apja és anyja egymásnak nászúram és nászasszonyom.

PHIDIPPUS.

Félnek is az ilyenek
 Az Istenektől; ámde gondolom,
 Az Istenek se' törődnek övelök.

BACCHIS.

Bármily gyötréssel szolganőimet
 1145 Kérdezd ki e felől,¹ megengedem.
 A mi dolgunk most: kieszközölnöm azt,
 Hogy Pamphilushoz visszamenjen a
 Felesége. Ha ezt kieszközölhetem,
 Nem szégyellem, pedig más ily személy
 1150 Nem igen vállalkoznék megtenni ezt.

LACHES.

Phidippus, mink nejeinket tévesen
 Gyanúsítók, ez a való; tehát
 Cselekedjünk e' szerint. Mihelyt a nőd
 Megtudja, hogy ő álhírré hallgatott,
 1155 Haragja megszűnik; ha meg fiam
 Azért haragszik, hogy titokba' szült
 Felesége, csekélység, rögtön véget ér
 Haragja. Nincs is abban semmi baj,
 Mi őket válni kényszerítené.

PHIDIPPUS.

60 Szeretném is, Heraclesuccsegén.

LACHES.

Kérdezd: itt van; mi elég, maga megteszi.

¹ Vallatni szabadot kínzással nem volt szabad; helyette szabad volt úgy is vallatni a szolganépet.

PHIDIPPUS.

Mindezt nekem miért mondod? Talán
 Nem imént hallottad itt, Laches, magad :
 Mi az én szívem-lelkem szándoka?
 Csak őket győzd meg.

LACHES.

1165

Az Istenekre, mit
 Nekem itt ígértél, Bacchis, tartsd meg azt.

BACCHIS.

Hogy ezért bemenjek, azt kívánod-e?

LACHES.

Menj s győzd meg lelköket, hogy higyenek.

BACCHIS.

Megyek, bár érzem, hogy tekintetem
 1170 Ma előttük gyűlölt lesz : Szabad személyt
 Ellenségül néz minden férjezett,
 Kivált mikor férjével nincs együtt.

LACHES.

Barátaiddá lesznek ám ezek,
 Mihelyt megtudják, mely járatba' vagy.

PHIDIPPUS.

1175

Mihelyt megtudják, biztosítalak,
 Barátaiddá lesznek; őket a
 Balvéleményből, egyszersmind magad
 Kimented a gyanúból.

BACCHIS.

Jaj nekem!

Philumena előtt pirulok. Kövessetek. (*Szolgálóinak*)
(*El.*)

LACHES.

- 1180 Nem is tudom, magamnak-e vagy neki
Ohajtom inkább a sikert. Maga
Kárt nem szenvedhet, s érdemet szerez,
S nekem is használ. Neki most, ha Pamphilust,
Azóta igazán nem fogadta el,
1185 Jutalma jó hírnév, szerencse és
Dicsőség s Pamphilus hálája lesz;
Bennünket meg barátivá teszen. (*El.*)

HARMADIK JELENET.

Parmeno, Bacchis.

PARMENO.

- No, gazdám, Polluxuccségén, nagyon
Kevésre becsüli fáradságomat.
1190 Küld semmiért, ott töltöm a napot
Hiába, várva Callidemidest,
A myconi vendéget. S míg tétlenül
Ott üldögélek, jönnek-mennek, én
Kérdezgetem hozzájuk lépve: „Nem
1195 Myconi vagy, kérlek, barátom?” — „Én
Nem.” — „Nem te vagy-e Callidemides?”
„Nem.” — „Ismerösöd Pamphilus nevű
Van itt?” Tagadta mind; s nem is hiszem,
Hogy volna a földön Callidemides.

1200 Resteltem végre, és leindulék.
 Ni a sógoréktól Bacchist látom-e
 Kijönni? Mi dolga lehet ilyennek itt?

BACCHIS.

Jókor bukkansz elejbém, Parmeno;
 Szaladj hamar, keresd meg Pamphilust.

PARMENO.

Minek?

BACCHIS.

1205 Én kérem, hogy jöjön, mond neki.

PARMENO.

Hozzád!

BACCHIS.

Dehogy; Philumenához.

PARMENO.

Mi baj?

BACCHIS.

Mi téged egy szikrát sem érdekel.
 Ne firtasd.

PARMENO.

Mást ne mondjak?

BACCHIS.

Sőt igen:

Hogy a gyűrűre, melyet ő nekem
 1210 Adott egyszer, rá ismert Myrrhina:
 A lányáé volt.

PARMENO.

Értem. Ennyi az

Egész?

BACCHIS.

Csak ennyi; rögtön itt terem,
Mihelyt ezt hallja tőled. Még se még?

PARMENO.

Dehogynem, hisz ma még sem állhatok,
1215 Lótás-futásban töltöm a napot. (El.)

BACCHIS.

Ide-jöttömmel ma Pamphilusnak én
Mily örömet szerzek! Mennyi kedveset
Tevék, és mennyi gondját úztem el!
Én szerzem vissza gyermekét, ki már
1220 Miatta s ezek mián majd elveszett.
Én szerzem vissza nejét, kirül azt hivé,
Hogy birni többé nem birhatja. Én
Szabadítottam ki a gyanuból, mivel
Phidippus és az apja illeték.
1225 S e fölfedezések indítója im'
E gyűrű. Most már tisztán emlékezem,
Majd tiz hava lehet, késő este fut
Magánosan, lihegve, ittasan,
E gyűrűvel hozzám. Édes Pamphilus!
1230 Kérlek, mi lelt? — szólítám —, e gyűrűt
Hol vetted? mondd meg; kezd hetet-havat
Darálni össze-vissza. Látva ezt,
S nem tudva mit sejtsek, jobban neki
Estem. Hát vallja, hogy útjában egy
1235 Leányt, ki volt, nem tudta, elcsipett

- Erőszakkal, s míg küszködött vele,
 Véletlenül levonta gyűrűjét.
 Im' erre ismert rá most Myrrhina.
 Hol vettem, kérdi — látván újjamon —,
 1240 Elmondom ezt, kész a felismerés,
 Hogy Philumenát ő ejtette meg.
 És így szülöttje apja ő. Nagyon
 Örvendek rajta, hogy e sok öröm
 Mind általam érte, bár magamszerű
 1245 Nő nem szokott ilyenén örvesteni,
 (Törekvésünk nem is az, hogy kedvesink
 A házi tüzhelynél viduljanak)
 Hanem, Castorra, lelkem nem hajol
 Gonoszra haszonlesésből nem, soha.
 1250 Éltem vele, míg szabad volt, kedvesen,
 Szeretve, nyájasan. Fájdalmasan
 Hatott rám házassága ; ez való,
 Megvallom, ezzel nem követtem el
 Olyast, mit felróhasson, gondolom.
 1255 Kitől tetszett szívünknek a gyönyör,
 Tűrnünk kell azt is tőle, mi gyötör.

NEGYEDIK JELENET.

Pamphilus, Parmeno, Bacchis.

PAMPHILUS.

Kérlek, jó Parmeno, vigyázz, beszélj
 Valót világosan ; hazug hiren
 Ne hagyj örülnöm, pillanatra se'.

PARMENO.

Vigyáztam.

PAMPHILUS.

Hát való?

PARMENO.

Való.

PAMPHILUS.

1260

Igy én
Vagyok e világon a legboldogabb.

PARMENO.

Meg fogsz győződni róla.

PAMPHILUS.

Oh beszélj,
Ha nincs terhedre : félek, mást hiszek,
Mint a mit hírül adsz.

PARMENO.

Beszélhetek.

PAMPHILUS.

1265 Azt mondtad, úgy tetszik, hogy Myrrhina
Magokénak ismeré Bacchis kezén
Azt a gyűrűt.

PARMENO.

Igen.

PAMPHILUS.

Melyet neki
Én adtam egykor : s most e hirt nekem
Ő küldi általad. Így történt?

PARMENO.

Igy-így.

PAMPHILUS.

1270 Ki szerencsésebb nálam s ki boldogabb?
E hírért téged mivel díjazzalak,
Mivel? mivel? no, nem tudom.

PARMENO.

De én

Tudom.

PAMPHILUS.

Mivel?

PARMENO.

Hát semmivel. Hisz' én

Azt sem tudom, hogy e hírbe', sőt egész

1275 Magamban rád nézvést mi jó lehet.

PAMPHILUS.

Téged, ki eszköze vagy, hogy én, a holt,
Siromból új napfényre kelhetek:

Jutalom nélkül bocsássalak el én?

Ah, mily hálátlannak tartasz. Nini,

1280 Bacchist ott látom állani a kapuban.

Engem vár, azt hiszem; hozzá megyek.

BACCHIS.

Köszöntlek, Pamphilus.

PAMPHILUS.

Oh Bacchis! Oh

Édes Bacchis: megmentőm!

BACCHIS.

Jól ütött

Ki és örvendetesen.

PAMPHILUS.

Mindjárt meg is

1285 Győzesz felőle tettelleg, s arrul is,
 Hogy feltárván szíved báját, kegyét,
 Akárhova lépsz, akármibe fogsz, gyönyör
 S áldás minden tettetted s szavad.

BACCHIS.

Te meg,

Castorra, régi szép vonásidat
 1290 Folyton ragyogtatod, hogy kedvesebb
 Hizelgő a világon sincs.

PAMPHILUS.

Hehehe!

S te mondod ezt s épen még énnekem?

BACCHIS.

Méltán szeretted nődet, Pamphilus.
 Mert én, ha nem csalódom, őt maig
 1295 Magam szemével nem láttam, s nagyon
 Szépnek s nemes szívűnek néztem őt.

PAMPHILUS.

Igazat mondj.

BACCHIS.

Minden Istenekre az

PAMPHILUS.

Mondjad csak, atyámnak e dolgok felől
Szóltál-e már valamit?

BACCHIS.

Semmit.

PAMPHILUS.

Nem is

Kell; szót se nekik tehát, ne úgy legyen
1300 Itt mint a vígjátékokban szokás,
Hogy megtud mindenfélét mindenik.
A kiknek illik tudni, tudja mind;
A kiket nem illet, egy se tudja meg.

BACCHIS.

1305 Sőt énnekem gondom lesz arra is,
Hogy' lesz könnyebb titokban tartani.
Phidippus előtt azt mondta Myrrhina,
Hogy esküvésemnek hitelt adott,
S te így előtte már tisztázva vagy.

PAMPHILUS.

1310 Soha jobban. Én reméllem e dolog,
Most már kedvünk szerint végződik el.

PARMENO.

Uram, szabad tudnom, mi jót tevék
Ma én, vagy mit teszteks ti.

PAMPHILUS.

Nem szabad.

PARMENO.

Mégis gyanítom. «Én, ki eszköze
 1315 Valék, hogy ő, a holt, sírjából új
 Napfényre kelhetett.» Hogy'?

PAMPHILUS.

Parmeno,
 Te nem tudod, mit használtál nekem
 Ma s mily veszélyből mentettél ki.

PARMENO.

Sőt
 Nagyon tudom; nem véletlen tevém.

PAMPHILUS.

Én is nagyon tudom.

PARMENO.

Egy Parmeno
 1320 Véletlen elszalasztna bármit is,
 Mit megragadni hasznos?

PAMPHILUS.

Parmeno,
 Kövess, menjünk be.

PARMENO.

Indulok. No én
 Ma tudtomon kívül több jót tévék,
 1325 Mint tudva életemben összesen
 1326 Tettem maig. Megvan. Tapsoljatok.

TARTALOM.

	Lap
Előszó	III
Publius Terentius Afer	VII
Androszi leány (Andria)	1
Herélt (Eunuchus)	109
Önként bűnhődő (Heautontimorumenos)	217
Testvérek (Adelphi)	325
Az élősdí (Phormio)	423
Az anyós (Hecyra)	543

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

KÖNYVTÁRA 2301 / 19 57 N. SZ.

